

Hallituksen vuosikertomus 2024

Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja
kannanottojen johdosta

Hallituksen vuosikertomus 2024

Liite 3

Toimenpiteet eduskunnan lausumien
ja kannanottojen johdosta

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtioneuvosto

Valtioneuvoston kanslia

Tekijänoikeuslaki (404/1961) 9 § Tekijänoikeussuojaa vailla olevat teokset

ISBN pdf: 978-952-383-635-8

ISSN pdf: 2490-0966

ISBN painettu: 978-952-383-651-8

ISSN painettu: 2490-0613

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2025

Paino: Grano Oy, 2025

Hallituksen vuosikertomus 2024 Liite 3

Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Valtioneuvoston julkaisu ja 2025:45

Julkaisija Valtioneuvosto

Yhteisötekijä Valtioneuvoston kanslia
Kieli suomi

Sivumäärä 319

Tiivistelmä

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä säädettyinä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt. Hallituksen vuosikertomuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä sekä valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 ja 18 §:ssä.

Talousarviolain 18 §:ssä edellytetään, että hallituksen vuosikertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta (oikea ja riittävä kuva). Säädöstasolla kertomuksen sisältöä määrittävät erityisesti myös hallituksen vuosikertomuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (853/2024) vaatimukset. Hallituksen vuosikertomus vuodelta 2024 muodostuu viidestä osasta:

- Hallituksen vuosikertomus
- Liite 1 Ministeriöiden toimialojen tuloksellisuuden kuvaukset
- Liite 2 Tilinpäätöslaskelmat
- Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta
- Liite 4 Valtion yhtiöomistus

Asiasanat hallituksen vuosikertomukset, eduskunta, tiedonsaanti, valtioneuvosto, hallituksen kertomukset, tilinpäätös, omistajaohjaus

ISBN PDF	978-952-383-635-8	ISSN PDF	2490-0966
ISBN painettu	978-952-383-651-8	ISSN painettu	2490-0613
Asianumero	VN/23125/2024	Hankenumero	-

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-635-8>

Regeringens årsberättelse 2024 Bilaga 3
Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden

Statsrådets publikationer 2025:45

Utgivare	Statsrådet		
Utarbetad av	Statsrådets kansli		
Språk	finska	Sidantal	319

Referat

Statsrådet lämnar regeringens årsberättelse till riksdagen som den berättelse om regeringens verksamhet, skötseln av statsfinanserna och om hur budgeten har följts samt om regeringens åtgärder med anledning av riksdagens beslut som det föreskrivs om i 46 § i grundlagen. Närmare bestämmelser om regeringens årsberättelse finns i 9 a § i lagen om statsrådet (175/2003) och i 17 och 18 § i lagen om statsbudgeten (423/1988).

I 18 § i lagen om statsbudgeten förutsätts det att de redogörelser för statsfinanserna och skötseln av statsfinanserna samt resultat av statens verksamhet som tas in i regeringens årsberättelse ska ge riktiga och tillräckliga uppgifter om hur budgeten följts och om statens intäkter och kostnader, om statens ekonomiska ställning och resultat (rättvisande bild). På författningsnivå bestäms berättelsens innehåll dessutom särskilt av kraven i statsrådets förordning om regeringens årsberättelse (853/2024). Regeringens årsberättelse för 2024 består av fem delar:

- Regeringens årsberättelse
- Bilaga 1 Redogörelser för resultatet inom ministeriernas ansvarsområde
- Bilaga 2 Bokslutskalkyler
- Bilaga 3 Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden
- Bilaga 4 Statens bolagsinnehav

Nyckelord regeringens årsberättelser, riksdagen, tillgång till information, statsrådet, regeringens berättelser, bokslut, ägarstyrning

ISBN PDF	978-952-383-635-8	ISSN PDF	2490-0966
ISBN tryckt	978-952-383-651-8	ISSN tryckt	2490-0613
Ärendenummer	VN/23125/2024	Projektnummer	-

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-635-8>

Sisältö

1	Perustuslakivaliokunta	12
	Viittomakieltä käyttävien oikeudet.....	12
	Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen.....	13
2	Ulkoasiainvaliokunta	14
	Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko.....	14
	Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko	15
3	Valtiovarainvaliokunta	16
	Eduskunnan budjettivallan huomioon ottaminen EU-lainsäädäntöuudistuksissa	16
	Korkovähennysrajoitusta koskeva sääntely.....	17
	Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen poistaminen	18
	Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen eduskunnalle Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 hyväksymisestä.....	19
	Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2023 talousarvioesityksen täydentämisestä ...	21
	Laajemman terveysperusteisen veron valmistelu.....	23
	Maapohjan kiinteistöveroprosentin alarajan korotuksen huomioon ottaminen kiinteistöverotuksen arvostamisuudistuksessa	24
	Suurten konsernien vähimmäisveroa koskeva ennakkoratkaisumenettely.....	24
	Suurten konsernien vähimmäisveroa koskeva ennakkoratkaisumenettely.....	25
4	Tarkastusvaliokunta	26
	Kotouttamisen toimivuus	26
	Hallituksen vuosikertomus 2018	30
	Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoito	35
	Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen	37
	Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuus ja palveluiden vaikuttavuus	40
	Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan ja tarkastuksen vaalikausiraportti 2019–2022.....	43
	Aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannusvaikuttavuus	43
	Hallituksen vuosikertomus 2022	47
	Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2023	49
	Hallituksen vuosikertomus 2023 Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2023 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta.....	52

5	Hallintovaliokunta	56
	Asetietojärjestelmän kehittäminen	56
	Seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkoitus	57
	Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometristen tietojen käyttäminen rikostorjunnassa	58
	Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta	59
	Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista	61
	Biometristen tietojen käsittelyä koskeva sääntely	62
	Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelmakauden 2021–2027 toimeenpano ja teknisen tuen rahoitus	63
	Maltillista pelaamista edistävät kulutusrajoitukset ja ongelmapelaajien tuki- ja hoitopalvelut	64
	Opiskelun perusteella myönnettävien oleskelulupien jälkivalvonta	66
	Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttaminen	67
	Valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä	71
	Laki väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi	71
6	Lakivaliokunta	73
	Vaikutusvallan väärinkäyttö	73
	Vakuutus oikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen	73
	Oikeudenhoidon uudistamisohjelma	74
	Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen	74
	Lapsenhuoltolain uudistus	75
	Tuomioistuinviraston perustaminen	76
	Ympäristövastuut konkurssissa	77
	Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen	77
	Maalittaminen	78
	Maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskeva uudistus	78
	Vanhemmuuslain muutoksen seuranta	80
	Suullisen todistelun tallentaminen ja vastaanottaminen yleisissä tuomioistuimissa	81
	Avioliittoon pakottamista koskeva lainsäädäntö	81
	Kouluväkivalta kirjattava rikoslakiin	82
	Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta	83
	Seksuaalirikoksia koskevan lainsäädännön seuranta	85
	Avoimuusrekisterilain toimivuus	86
	Lähestymiskiellon valvonnan toimivuus	87
	Lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellistä käsittelyä koskevat lait	87
	Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 ja 8 b pykälän muuttaminen	88
	Pakkokeinolain ja esitutkintalain muutokset ja vaikutusten seuraaminen	88
	Vankien tupakointiin liittyvä lainsäädäntö	90
	Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston perustaminen	90
	Etäyhteyksien käytön edistämistä oikeudenkäynneissä yleisissä tuomioistuimissa koskeva lainsäädäntö	91
	Rikosasoiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttaminen	91

7	Liikenne- ja viestintävaliokunta	94
	Uudet liikkumisvälineet	94
	Uusi tieliikennelaki	95
	Oikaisuvaatimus väliaikaiseen ajokieltopäätökseen	95
	Taksipalveluiden saatavuuden parantaminen ja julkisesti tuettujen kuljetusten kehittäminen	96
	Laajakaistarakentamisen tuki	97
	Vahvan sähköisen tunnistamisen markkinat ja hintasääntelyn tarpeellisuus	98
	Ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimusten vaikutukset	99
	Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021–2032	100
	Liikennepalvelulain hyvämaineisuus ja kuljettajan ajolupaa koskeva sääntely	102
	Postilain muuttaminen	102
	Tiealueella työskentelyn ja liikenneonnettomuustilanteiden hoitamisen turvallisuuden parantaminen	103
	Luotsauslain uudistuksen vaikutukset merenkulun toiminnan jatkuvuudelle	104
	Vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuurin käyttöönotosta annettua EU:n asetusta täydentävä lainsäädäntö	105
	Lentoliikenteen kestävästä polttoaineista annetun asetuksen ja joustomekanismin toteutuminen	107
8	Maa- ja metsätalousvaliokunta	108
	Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki	108
	Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano	108
	Yhteisäluelain muutostarpeiden arviointi	109
	Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus	110
	Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta: Ruoka 2030, Suomi-ruokaa meille ja maailmalle	111
	Elintarvikelain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen	112
	Lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö	114
	Vesi on meidän – kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi	115
	Luonnonmukaisesta tuotannosta sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen	116
	Valkoposkivanhan metsästyksen salliminen	116
	Suden kannanhoidollisen metsästyksen aloittaminen ja susivahinkojen estäminen	119
	Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyksessä	120
	Eläinlääkintähuoltolain vaikutukset	122
	Elintarvikemarkkinalain muuttaminen	123
	Eläinten teurastusta koskevan sääntelyn kansainvälisen oikeustilan kehityksen seuranta	124
	Toimet koirasusista johtuvien ongelmien vähentämiseksi	124
	Kalastonhoitomaksun maksuvelvollisuuden yläkäräajan muutoksen vaikutukset	125
	Kalastuksesta Tenjoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön ala-alaan kuuluvien määräysten voimaansaattaminen	126
	Uuden eläinlääkintähuoltolain toimeenpano	126

9 Puolustusvaliokunta	128
Asevelvollisten taloudelliset etuudet	128
Yleisesikuntaupseereiden koulutus	129
10 Sivistysvaliokunta	130
Opintotukilain uudistaminen	130
Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla	131
Varhaiskasvatuslain uudistus	134
Opintolain nostaminen osana opintotukea	137
Ylioppilastutkinnon uusi tutkintorakenne	137
Oppivelvollisuuden laajentaminen	139
Lapsen tuen toteutuminen varhaiskasvatuksessa	152
Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko	153
Psykoaterapian puolesta – Kansalaisaloite psykoaterapiakoulutuksen muuttamisesta maksuttomaksi	162
Nuorisolain muuttaminen	163
Perusopetuslain 26 pykälän muuttaminen	165
Tekijänoikeuslain muutostarpeet	166
E-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksia koskevat säännökset	169
Perusopetuslain muuttaminen	170
Oppimisen tuki lukiokoulutuksessa	172
Toiminnanohjauksen kokeilu ja oppimisen tuki ammatillisessa koulutuksessa	173
Oppimisen ja koulunkäynnin tuki kaikissa valtion kouluissa ja harjoittelukouluissa	174
11 Sosiaali- ja terveysvaliokunta	176
Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen	176
Palveluseteli	176
Biopankkilainsäädännön kokonaisuudistus	177
Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta	178
EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus	179
Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut	179
Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen	180
Kansalaisaloite; Eutanasia – aloite hyvän kuoleman puolesta	181
Vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaaminen Tapaturmavakuutuslain 41 d pykälän muuttaminen siten, että tuo mielivaltaisuus poistuu	181
Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä, lain kokonaisuudistus	182
Lastensuojelulainsäädännön uudistaminen	182
Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arviointi	183
Asiakasmaksujen maksukaton seurantavastuu	183
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköinen käsittely	184
Hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskeva lainsäädäntö sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antaminen	184

OmaTahto2020 – Päivitetään Suomen aborttilaki 2020-luvulle!	196
Lastensuojelun henkilömitoituksen vaikutukset	196
Välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaaminen työtaistelun aikana	197
Lapsiperheiden kotipalvelun toteutuminen ja ikäihmisten kotihoidon ja ympäri vuorokautisen hoivan saatavuus	197
Oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttaminen	200
55 vuotta täyttäneiden työllisyyden kehittäminen	202
Omalääkäri- ja omahoitajamalli avosairaanhoidossa sekä psykososiaaliset menetelmät hoitomuotoina	203
Yrittäjän eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmän muutostarpeet	205
Toimeentulotukilain uudistuksen arviointi	206
Terveydenhuoltolain, sosiaalihuoltolain ja sosiaalihuoltolain 52 pykälän muuttaminen	206
Sukupuolen vahvistaminen ja siihen liittyvät säädösmuutokset	208
Monikanavarahoituksen jatkokehittäminen	209
Lääkehuollon kustannustehokkuuden parantaminen	209
Läkelain ja sairausvakuutuslain muutokset	210
Päivystyspalvelujen toteutuminen hyvinvointialueilla	211
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittely sekä siihen liittyvät lait	212
Vammaispalvelulaki ja henkilökohtaisen avun ja yhdenvertaisuuden toteutuminen	213
Vakuutuskassojen toimintaedellytykset	214
Vammaispalvelulain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaantulon lykkäämistä koskeva lainsäädäntö	214
Potilaan itsemääräämisoikeutta koskevat lakiehdotukset	215
Työeläkelakien ja maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain muuttamista koskeva lainsäädäntö	216
Henkilömitoitusten toteutuminen, vanhuuspalvelujen saatavuus ja henkilöstön riittävyys iäkkäiden palveluissa	218
Hoitoon pääsyn 14 päivän enimmäisajan toteutumisen seuranta	219
Lastensuojelun jälkihuollon ikärajan alentamisen vaikutukset	220
Toimeentulotuesta annetun lain asumismenoja koskeva sääntely	221
Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain sekä Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d pykälän muuttaminen	222
Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksien muutosten vaikutusten seuraaminen	224
Yleisen asumistuen muutokset	225
Työttömyysturvan muutosten vaikutukset	225
Sosiaaliturvaetuuksien muutosten vaikutusten seuranta	226
Lait alkoholilain 17 ja 26 pykälän muuttamisesta	227
Lait työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta	228
Laki tupakkalain muuttamisesta	228
Vahvistamatta jääneenä palautunut laki tupakkalain muuttamisesta	229
Vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain 4 pykälän muuttaminen	230
Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttaminen	231
Lääkekorvausten vuosiomavastuun jakaminen osiin	233
Lasten ja nuorten terapiaakuun toteutumisen seuranta	234

Tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimimista koskeva lainsäädäntö.....	235
Omalääkärimalliin pohjautuvat hoitosuhteen jatkuvuutta tukevat palvelutuotantotavat	235
Terveystuotantolain muuttaminen.....	236
Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja sosiaalihoitolain 22 a pykälän muuttaminen.....	237
12 Talousvaliokunta	238
Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö.....	238
Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen	239
Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen	240
Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 4 pykälän muuttaminen ja 8 pykälän väliaikainen muuttaminen.....	243
Sähkömarkkinalain ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 pykälän muuttaminen.....	244
Kirjallinen vahvistusmenettely muun muassa puhelinmyynnissä ja sen vaikutukset.....	245
Kaivoslain muuttaminen.....	245
Kuluttajaluottoja koskeva sääntely.....	247
Sähköhyvityksen ja muiden tukimuotojen toimivuus.....	249
Rahanpesusääntelyn aiheuttamien negatiivisten vaikutusten ehkäiseminen ja ennakkovaikuttaminen tilanteen parantamiseksi.....	251
Lunastuslain uudistus	253
Sähkön hinta kuriin	253
Laki fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta	261
Vesilupaprosessin sujuvoittaminen merituulivoiman osalta	261
13 Tulevaisuusvaliokunta	262
Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa.....	262
Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osa: Näkymiä seuraavien sukupolvien Suomeen.....	278
14 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta	290
Tasa-arvoselonteko	290
Työntekijöiden edustusjärjestelmät työaikalaissa.....	290
Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain uudistamistarpeet.....	292
Työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskeva lainsäädäntö.....	293
Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022.....	296
Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022.....	298
Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko.....	301
Yhdenvertaisuuslain noudattaminen työelämää koskevissa asioissa.....	303
Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestäminen.....	303

Työehtosopimuslain ja työriitojen sovittelusta annetun lain muuttaminen	305
Paikallisen sopimisen edistämistä koskeva lainsäädäntö	305
Valmiuslain toimivaltuuksien soveltaminen myös Ahvenanmaalla.....	306
15 Ympäristövaliokunta	307
Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit	307
Jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttaminen	307
Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäiseminen ja korvaaminen.....	308
Laki yhteishallinnosta valtion tukemissa vuokrataloissa	309
Vesilain luontotyyppisuojelelun tarkistaminen.....	310
Ympäristönsuojelel- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttaminen.....	312
Laki ympäristövahinkorahastosta.....	313
Korkotukimallin kehittämistarpeet.....	315
Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä.....	316
Rakentamislaki ja sen vaikutukset	317
Ilmastovuosikertomus 2023.....	318
Laki luonnonsuojelelain muuttamisesta.....	318
Lakialoite laiksi rakentamislain 17 pykälän muuttamisesta sekä rakentamislain 180 pykälän muuttamisesta	319

1 Perustuslakivaliokunta

Viittomakieltä käyttävien oikeudet

HE 294/2014 vp – EV 346/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan kielellisiä oikeuksia edistetään jatkamalla kansalliskielistrategiassa ja kielipoliittisessa ohjelmassa määriteltyjen toimenpiteiden toteuttamista. Kielipoliittisen ohjelman mukaan lisätään tietoisuutta viittomakielisistä lapsista ja nuorista kieli- ja kulttuuriryhmänä. Lisäksi lisätään viranomaisten tietoisuutta viittomakielisiä koskevien kieli- ja vammaisnäkökulmien rinnakkaisuudesta sekä viittomakielen merkityksestä lapsen kielenkehityksen ja perheiden sisäisen kommunikaation kannalta.

Kielipoliittisen ohjelmaan perustuva selvitys Selvitys kotoperäisten vähemmistökielten valtiosääntöoikeudellisesta asemasta – erityisesti perustuslain 17 pykälän 3 momentin sisältö ja tulkinta¹ julkaistiin 7.5.2024. Selvityksen laati Itä-Suomen yliopiston julkisoikeuden apulaisprofessori Maija Dahlberg oikeusministeriön hankkimana. Muilta osin kielipoliittisen ohjelman toimeenpano jatkuu.

Vuoden 2023 lopusta alkaen oikeusministeriö on vastannut kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessin aloittamisen valmistelusta. Oikeusministeriö on jatkanut valmistelua valtioneuvoston kanslian työryhmän esitysten pohjalta yhteistyössä kuurojen ja viittomakielisen yhteisön kanssa. Oikeusministeriö on keväällä 2024 palkannut erityisasiantuntijan valmistelevaan kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessin käynnistysvaihetta.

Viittomakieliasioiden neuvottelukunnan vuoden ensimmäinen kokous järjestettiin 10.6.2024. Toinen kokous pidettiin 1.10.2024. Käsiteltäviksi aiheiksi nousivat muun ohella tulkkauspalveluiden kokonaistilanne, kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessin aloittamisen valmistelu sekä tulkkauspalvelulain arviomuistion valmiiksi saattaminen.

1 Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024:6

Viittomakielilain arviointia koskeva selvitystyö on oikeusministeriössä kesken.

Pamela Sarasmo, hallitussihteeri, oikeusministeriö

Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen

HE 320/2018 vp – EV 259/2018 vp – EK 26/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimiin Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

Oikeusministeriön kevättalvella 2023 asettama Ahvenanmaa-työryhmä 2023 (Dnro VN/3796/2023; Hanke OM024:00/2023) sai itsehallintolain kiireellistä muuttamista sekä itsehallintolain uudistamista koskevien toimeksiantojensa mukaiset mietinnöt päätökseen vuoden 2024 aikana.

Tammikuussa 2024 julkaistiin Ahvenanmaa-työryhmän ensimmäinen mietintö ja ehdotus laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta². Mietinnössä on hallituksen esityksen muodossa käsitelty edellä mainittuja nykyisen itsehallintolain muutostarpeita. Mietinnöstä saatiin kertomusvuoden maaliskuussa lausunnot. Hallituksen esityksen valmistelua on kertomusvuonna jatkettu yhteistyössä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen sekä niiden ministeriöiden kanssa, joiden hallinnonaloja valmistelu koskettaa.

Kertomusvuoden lokakuussa julkaistiin Ahvenanmaa-työryhmän 2023 toinen mietintö, Selvitys eräistä Ahvenanmaan itsehallinnon kehittämiseen liittyvistä kysymyksenasetteluista³. Selvitys linkittyy eduskunnan lausumaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamisesta. Mietintö lähetettiin loppusyksystä lausunnolle.

Kertomusvuoden syksyn aikana suunniteltiin Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa uuden itsehallintolakityöryhmän asettamista itsehallintolain uudistamisen toteuttamiseksi hallituksen esityksen muotoon. Vuoden 2024 joulukuussa oikeusministeriö lähetti nimeämispyynnöt eri viranomaistahoille, jotta työryhmä voitaisiin mitä pikimmiten asettaa. Tarkoituksena on, että työryhmän työskentelyä tukisi korkean tason seurantaryhmä. Työryhmän toimikausi olisi vuoden mittainen.

Janina Groop-Bondestam, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

² Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2024:3

³ Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2024:36

2 Ulkoasiainvaliokunta

Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko

VNS 10/2021 vp – EK 26/2022 vp

Eduskunta on kirjelmässään EK 26/2022 vp hyväksynyt selonteon VNS 10/2021 vp johdosta ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (UaVM 6/2022 vp) mukaisen kannanoton, jonka mukaan eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta eduskunta edellyttää valtioneuvoston ottavan uutta ihmisoikeuspoliittista selontekoa laatiessaan huomioon tässä mietinnössä esitetyt havainnot.

Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle 9.12.2021. Selonteko linjaa valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaa kansallisesti sekä ohjaa Suomen toimintaa kansainvälisesti ja Euroopan unionissa. Selonteko painottaa ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta, haavoittuvimmassa asemassa olevien väestöryhmien ja yksilöiden oikeuksia, sukupuolten tasa-arvon vahvistamista sekä Suomen sitoutumista kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään ja sitä toimeenpaneviin eurooppalaisiin ja kansainvälisiin järjestöihin. Selonteossa käsitellään laajemmin perus- ja ihmisoikeuksien vahvistamista kestävässä kehityksessä, ilmastonmuutoksen hillinnässä, luontokadon torjunnassa, digitalisaatiokehityksessä ja tiedonvälityksessä, sekä oikeusvaltioperiaatteen vahvistamista.

Selontekoa valmisteltiin ulkoministeriön koordinoimana laajassa yhteistyössä ministeriöiden, laillisuusvalvojien, kansalaisjärjestöjen sekä tutkijoiden kanssa. Eduskuntaryhmien edustajat osallistuivat käsittelyyn Kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunnan kautta, joka on seurannut myös Suomen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan toteutumista osana Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Monipuolinen yhteistyö sekä eduskunnan informointi ovat osa selonteon toimeenpanon seuranta. Selonteko on voimassa myös pääministeri Orpon hallituskaudella. Valtioneuvoston tiedonannossa yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa (31.8.2023) todetaan, että ”kansainvälisessä työssään hallitus jatkaa Suomen pitkäaikaisella linjalla, jota on kuvattu muun muassa ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa”.

Petri Hakkarainen, poliittisen osaston osastopäällikkö, ulkoministeriö

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

VNS 3/2024 vp – EK 33/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selontekojen valmistelun yhteydessä. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto informoi eduskuntaa ajantasaisesti Nato-jäsenyyteen liittyvistä keskeisistä politiikkalinjauksista ja ratkaisuista myös selontekojen välisenä aikana.

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle 20.6.2024. Valtioneuvosto linjaa selonteossa, että Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpänä päämääränä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Toiminnan perustana ovat demokratia, oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu arvopohjaiseen realismiin.

Selonteossa arvioidaan Suomen kansainvälistä toimintaympäristöä ja sen muutostekijöitä, mm. monipuolistuvat turvallisuusuhkat ja ilmastonmuutoksen ja luontokadon kaltaiset koko ihmiskuntaa koskevat ongelmat, sekä määritetään Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeiset painopisteet ja tavoitteet. Selonteko sisältää Suomen Nato-jäsenyyden peruslinjaukset ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta. Selonteko painottaa, että Euroopan unioni säilyy Suomen tärkeimpänä poliittisena ja taloudellisenä viitekehyksenä ja arvoyhteisönä, ja korostaa yhteistyön syventämistä Pohjoismaiden ja muiden läheisten liittolaisten ja kumppaneiden kanssa. Suomi tukee Ukrainaa sen puolustaessa itsenäisyyttään, suvereenisuuttaan ja alueellista koskemattomuuttaan. Kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän puolustaminen sekä kansainvälisen oikeuden kunnioittaminen ovat Suomen toiminnan kulmakiviä.

Selonteko valmisteltiin laajassa yhteistyössä tasavallan presidentin kanslian, valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden kanssa. Tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta antoivat työlle poliittisen ohjauksen. Eduskunta osallistui selontekoprosessiin erikseen asetetun parlamentaarisen seurantaryhmän kautta.

Outi Holopainen, alivaltiosihteeri (ulko- ja turvallisuuspolitiikka), ulkoministeriö

3 Valtiovarainvaliokunta

Eduskunnan budjettivallan huomioon ottaminen EU-lainsäädäntöuudistuksissa

HE 155/2012 vp – EV 174/2012 vp

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että vaiheittaisten muutosten kumulatiivinen vaikutus eduskunnan budjettivaltaan sekä kansalliseen suvereniteettiin on otettava korostetun huolellisesti huomioon, jos EU-sääntelyä jatkossa aiotaan edelleen vahvistaa kansallista päätöksentekoa rajoittavalla tavalla.

Komissio antoi EU:n finanssipoliittisia sääntöjä koskevat lainsäädäntöehdotuksensa 26.4.2023 ja niiden sisällöstä saavutettiin neuvoston yleisnäkemyksensä joulukuussa 2023. Uudet säännöt tulivat voimaan 30.4.2024.

Muutettu lainsäädäntö pitää sisällään:

Vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevä osa: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1263 talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta

Vakaus- ja kasvusopimuksen korjaava osa: Neuvoston asetus (EU) 2024/1264 liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annetun asetuksen (EY) N:o 1467/97 muuttamisesta

Neuvoston direktiivi (EU) 2024/1265, jäsenvaltioiden julkisen talouden kehäksiä koskevista vaatimuksista annetun direktiivin 2011/85/EU muuttamisesta.

Lainsäädäntöehdotuksista on lähetetty eduskunnalle U-kirjelmä (U 23/2023 vp) heinäkuussa 2023.

Uudistuksen merkittävimmät muutokset liittyvät vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevään osaan, jota koskeva asetus korvattiin kokonaan uudella ja muun muassa keskipitkän aikavälin tavoitteesta (MTO) luovuttiin. Uuden ennaltaehkäisevän osan keskiössä ovat kansalliset keskipitkän aikavälin finanssipoliittiset rakenteelliset suunnitelmat, jotka sisältävät julkisen talouden nettomenopolun sekä

investoinnit ja rakenteelliset uudistukset. Suomen kansallinen keskipitkän aikavälin suunnitelma hyväksyttiin valtioneuvostossa ja toimitettiin EU:lle 10.10.2024. Suunnitelman sisältämä nettomenopolku hyväksyttiin EU:n neuvostossa 21.1.2025.

Valmistelu kansallisen finanssipoliittisen lainsäädännön muuttamiseksi on käynnistetty valtiovarainministeriössä ja se tulee saattaa päätökseen vuoden 2025 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto on kiinnittänyt erityistä huomiota eduskunnan budjettivaltaan ja kansalliseen suvereniteettiin EU-lainsäädäntöehdotusten valmistelussa. Valtiovarainministeriö katsoo, ettei uusi EU-lainsäädäntö rajoita eduskunnan budjettivaltaa ja kansallista suvereniteettia aiempaa enemmän.

Marketta Henriksson, finanssineuvos, valtiovarainministeriö
Niko Ijäs, budjettineuvos, valtiovarainministeriö

Korkovähennysrajoitusta koskeva sääntely

HE 150/2018 vp – EV 146/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa välittömästi komission kanssa selvitystä ns. Mankala-yhtiöiden toteuttamien, ydinvoiman rakentamista ja käyttämistä koskevien voimalaitoshankkeiden rajaamiseksi korkovähennysrajoitusten ulkopuolelle direktiivissä tarkoitettuna pitkän aikavälin julkisena infrastruktuurihankkeena.

1. Yhteisöjen korkovähennysoikeuden rajoitusta koskevaa sääntelyä on sovellettu ensimmäisen kerran verovuoden 2014 verotuksessa. Säännöstä on 1.1.2019 alkaen muutettu veron kiertämisen estämistä koskevan EU:n direktiivin (EU) 2016/1164 johdosta lailla elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta (1237/2018). Muutoksilla on laajennettu sääntelyn soveltamisalaa. Muutoksia koskevan hallituksen esityksen valmistelussa tarkasteltiin sääntelyn soveltamista yhteiskunnallisia infrastruktuurihankkeita toteuttavien yritysten sekä niin sanottujen Mankala-yhtiöiden verotuksessa. Hallitus on jatkanut sen selvittämistä, voitaisiinko Mankala-yhtiöiden ydinvoimalaitoshankkeet säätää säännökseen sisältyvän pitkän aikavälin julkisia infrastruktuurihankkeita koskevan poikkeuksen piiriin. Selvityksiä tehtäessä on oltu useaan otteeseen yhteydessä Euroopan komissioon. Korkomenojen vähentämisrajoituksista poikkeamiseen komission edellyttämällä tavalla ei ole löytynyt ratkaisua. Keväällä 2025 neuvottelut komission kanssa jatkuvat

pohjautuen investointivarmuuden turvaamiseksi valmisteltavana olevaan hallituksen esitykseen, jolla pyritään mahdollistamaan korkovähennysoikeus huoltovarmuuskriittisille investoinneille.

Antti Sinkman, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen poistaminen

HE 167/2020 vp – EV 196/2020 vp

Eduskunta edellyttää että, hallitus seuraa tarkoin 2. lakiehdotuksen 8 a pykälän mukaisen veronpalautusten porrastetun leikkauksen vaikutuksia energiantensiivisten teollisuusyritysten kilpailukykyyn epävarmassa suhdannetilanteessa, ja työllisyyden ja tuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi ryhtyy tarvittaviin toimiin päästövähennyssitoumusten puitteissa.

Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen vaiheittaista poistamista koskevat säännökset ovat tulleet voimaan 1.1.2021. Kyseessä on vuosittain jälkikäteen hakemuksesta tehtävä veronpalautus. Energiaintensiivisten yritysten palautuspäätöksiä tehtiin vuonna 2024 yhteensä enää 31 kappaletta ja palautettu määrä oli noin 16,3 miljoonaa euroa, kun ennen lakimuutosta palautusta saavien yritysten määrä oli noin 180 ja palautuksen euromäärä noin 210–230 miljoonaa euroa. Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen pienentymistä selittää veronpalautuksen parametrimuutosten lisäksi erityisesti sähköveroluokan II poistuminen veronpalautuksen piiristä, kun sähköveroluokka II laskettiin EU:n vähimmäisverotasolle. Energiaintensiivisten yritysten ohella tästä veronalennuksesta hyötyivät myös muut sähköveroluokan II piirissä olevat yritykset. Tämän lisäksi palautuksen pienentymiseen on todennäköisesti vaikuttanut myös fossiilisten polttoaineiden kulutuksen pienentyminen, mutta palautuksen pienentämisen vaikutusta yritysten polttoaineiden kulutukseen ei ole pystytty vielä arvioimaan. Tukea ei makseta enää vuodelta 2025.

Leo Parkkonen, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen eduskunnalle Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 hyväksymisestä

HE 260/2020 vp – EV 54/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että elpymisväline pidetään poikkeuksellisen ja kertaluonteisen ratkaisuna, järjestely ei toimi ennakkotapauksena eikä Suomi hyväksy vastaavan järjestelyn toistamista tai muuttamista pysyväisluonteiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että Suomi edistää Euroopan yhteisen velkajärjestelymekanismin ja sen edellyttämien sääntöjen käyttöönottoa sekä perussopimuksen no bail out -periaatteen noudattamista. Suomi edellyttää jokaisen jäsenmaan vastuuta omista veloistaan siten, että luottomarkkinoilla määräytyvä riskilisa ylläpitää julkisen talouden kurinalaisuutta ja riskien vähentämistä.
3. Eduskunta edellyttää, että Suomi ei sitoudu toimiin, jotka muokkaavat Euroopan unionia epäsymmetrisen tulonsiirtounionin suuntaan. Suomi edellyttää järjestelyjä, joissa vastuu ja valta velan ottamisesta ja hoitamisesta ovat samoissa käsissä, eivätkä eriydy aiheuttaen moraalikatoa ja lisäten ylivelkaantumisen riskiä. Suomi ei hyväksy järjestelyjä, jotka heikentävät jäsenvaltioiden kannustimia julkistalouksiensa tervehdyttämiseen ja kasvattavat rahoitus- ja makrovakausriskejä Euroopassa.
4. Eduskunta edellyttää, että käsiteltäessä jäsenmaiden kansallisia elpymissuunnitelmia Suomi pitää kiinni ehdollisuudesta ja julkisen talouden tervehdyttämisestä kaikkien jäsenmaiden kohdalla, ei hyväksy varojen myöntämistä ilman uskottavia julkisia talouksia tervehdyttäviä rakenteellisia uudistuksia ja edellyttää, että varojen maksatuksen ehtona on sitoutuminen oikeusvaltioperiaatteeseen.
5. Eduskunta edellyttää, että Suomen kestävä kasvun ohjelman mukaisesti saatavat varat keskitetään vaikuttaviksi kokonaisuuksiksi sekä elpymistä että pitkän aikavälin kasvua tukeviin tarkoituksiin, erityisesti tutkimus- ja kehitystoimintaan ja osaamistason nostamiseen.

6. Eduskunta edellyttää, että Suomi noudattaa vakiintuneita veropoliittisia kantojaan, eikä hyväksy Suomelle haitallisia ylikansallisia veroja.
7. Eduskunta edellyttää, että Euroopan unionin uusien varojen järjestelmän kehittäminen ei johda Suomen kokonaisveroasteen nousuun.
8. Eduskunta edellyttää, että Suomi vaikuttaa EU:n talouspolitiikan linjaan rakentamalla tehokasta yhteistyötä sellaisten jäsenvaltioiden kanssa, jotka jakavat eduskunnan EU:n talouspolitiikalle asettamat tavoitteet.

1–8. Euroopan unionin omia varoja koskevalla neuvoston päätöksellä hyväksytään unionin talousarvion rahoitusjärjestelmä. Järjestelmä perustuu siihen, että jäsenvaltiot asettavat unionin käyttöön tuloja vuotuisen talousarvion rahoituksen varmistamiseksi. Kunkin jäsenvaltion rahoitusvastuu on yksilöllinen eikä yhteisvastuullinen. Päätöksessä säädetyt tulot kuuluvat unionille ilman kansallisten viranomaisten erillisiä päätöksiä.

Eurooppa-neuvostossa heinäkuussa 2020 sovitun ja myöhemmin EU:n toimielinten väliseen sopimukseen sisältyvän etenemissuunnitelman mukaisesti komissio antoi ehdotukset uusiksi omiksi varoiksi (ehdotuksen omia varoja koskevan päätöksen muuttamiseksi) 20.6.2023. Ehdotukset ovat muutosehdotuksia komission joulukuussa 2021 antamiin ehdotuksiin uusiksi omiksi varoiksi. Uusilla omilla varoilla tulisi rahoittaa elpymisvälineen takia otettujen lainojen ennen aikaista takaisinmaksua.

Komission ehdotuksessa 30 prosenttia päästökauppataloista ja 75 prosenttia hiilirajamekanismin tuloista ohjattaisiin EU-budjettiin omina varoina. Lisäksi komissio ehdotti väliaikaista, tilastoihin perustuvaa yritysten voitto-osuuteen perustuvaa kansallista maksuosuutta.

Komission ehdotuksia on käsitelty tarkemmin ja Suomen kannat on esitelty U-kirjeessä (U 22/2022 vp, 10.3.2022) sekä U-jatkokirjeessä (Uj 21/2023 vp, 8.9.2023). Syyskuussa 2023 eduskunnalle annetun U-jatkokirjeen kannoissa todetaan muun muassa, että EU:n rahoitusjärjestelmän jatkokehittämisen, mukaan lukien uusien omien varojen lähtökohtana tulee olla, etteivät järjestelmään tehtävät muutokset suhteettomasti lisää Suomen maksutaakkaa tai nosta Suomen kokonaisveroastetta taikka aiheuta muuten kohtuuttomia lisäkustannuksia Suomen kansantaloudelle ja talouden toimijoille. Uusia omia varoja koskevien päätösten tulee kuulua jatkossakin jäsenvaltioille. Kannoissa todetaan myös, että hallitusohjelman mukaisesti EU:n omien varojen järjestelmän kehittäminen ei saa aiheuttaa suhteellista lisäkustannusta Suomelle. Suomen kantoja tarkennettiin E-kirjeessä kiinnittäen muun muassa

huomiota siihen, että mahdollisilla uusilla omilla varoilla tulisi saavuttaa aitoa EU-tason lisäarvoa sen sijaan, että ratkaisulla käytännössä siirrettäisiin varoja kansallisista budjeteista EU:n budjettiin.

Muutettujen omien varojen ehdotusten käsittelyä jatkettiin vuonna 2024 neuvoston työryhmässä, mutta edistys on ollut vähäistä. Varsinaiseen käsittelyyn päästävien vuoden 2025 aikana.

Miika Grönholm, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2023 talousarvioesityksen täydentämisestä

HE 154/2022 vp- HE 277/2022 vp – EK 60/2022 vp

Lausuma 2

Momentti 29.01.02 Eduskunta edellyttää, että hallitus osoittaa riittävät resurssit lasten ja nuorten luku- ja kirjoitustaidon edistämiseen ja huolehtii muun muassa kansallisen lukutaitostrategian ja lukutaito-ohjelman toimeenpanosta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2017 käynnistämän Kansallisen lukutaitofoorumin työn tuloksena syntyi Lukuliike, jonka avulla mahdollistettiin muun muassa Lukeva kunta -verkostojen rahoittamista. Lukuliikkeen johdolla laadittiin vuonna 2021 lukutaitotyön tueksi Kansallinen lukutaitostrategia 2030, joka sisältää konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä kaikenikäisten monipuolisen lukutaidon vahvistamiseksi.

Strategian pohjalta käynnistyi kansallinen Opetushallituksessa toimiva Lukutaito-ohjelma, joka toteuttaa Kansallisen lukutaitostrategian 2030 suuntaviivoja ja toimenpiteitä yhdessä lukutaitotoimijoiden kanssa. Lukutaito-ohjelma tukee kaikenikäisten lukemista ja lukutaitoa varhaiskasvatukseen, kouluille ja kuntiin suunnattujen osaohjelmien kautta sekä jakaa valtionavustuksia lukutaitotyöhön. Lukutaito-ohjelma jatkaa Lukuliikkeen työtä.

Hallitusohjelman mukaisesti lasten ja nuorten lukutaitoa vahvistetaan. Kansallisen lukutaitostrategian 2030 toimeenpanoa jatketaan, minkä lisäksi laajennetaan Lukuliikettä, jonka tavoitteena on kaikenikäisten lukutaidon edistäminen.

Vuoden 2024 talousarviossa osoitettiin Opetushallituksen momentille 29.01.02 yhteensä 800 000 euroa luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistäviin toimiin. Vuonna 2024 Lukutaito-ohjelmasta on jaettu valtionavustusta tavoitteena edistää Kansallisen lukutaitostrategian 2030 suuntaviivojen ja toimenpiteiden toteutumista. Lukutaito-ohjelma on edistänyt lasten, nuorten ja aikuisten luku- ja kirjoitustaitoa sekä Kansallisen lukutaitostrategian 2030 toimeenpanoa jatkamalla Lukeva varhaiskasvatus-, Lukeva koulu- ja Lukeva kunta -osaohjelmia. Lukutaito-ohjelma on edelleen luonut vuoropuhelua lukutaitotyötä tekevien tahojen välille osana lukutaitostrategian toimeenpanoa. Vuonna 2024 käynnistetty lukutaitoverkosto kokoaa yhteiseen työhön ja keskusteluun lukutaitotoimijoita eri aloilta.

Heli Nederström, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 3

Luku 29.20 Eduskunta edellyttää, että lukio-opiskelijoiden oikeutta tukiopetukseen vahvistetaan ja että tukiopetuksen riittävä rahoitus varmistetaan.

Lukio-opiskelijoiden oikeutta tukiopetukseen on vahvistettu säätämällä oikeudesta tukiopetukseen. Muutokset tulevat voimaan 1.8.2025 alkaen. Lukiolain (714/2018) uuden 28 pykälän 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen tässä laissa tarkoitettujen opintojen aikana. Oppimisen tuki on opiskelijan tarvitsemia tukiopetusta, ohjausta ja tukea, jota hän tarvitsee lukion oppimäärän suorittamiseksi.

Tukiopetuksella tarkoitetaan opettajien antamaa opetusta ja ohjausta opiskelijan tarvitsemien tuen tarpeisiin vastaamiseksi. Opiskelijalla, jolla on vaikeuksia oppimisessa ja koulutuksen läpäisemisessä, on oikeus saada tukiopetusta muun opetuksen ja ohjauksen ohella. Tukiopetusta voidaan antaa opiskelijalle, joka on jäänyt tilapäisesti jälkeen opinnoissaan tai tarvitsee muusta syystä tukea ja ohjausta lukion oppimäärän suorittamiseksi. Tukiopetusta voidaan antaa myös opiskelutaitojen, kuten kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien, vahvistamiseksi taikka opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen tukemiseksi.

Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa.

Hallitusohjelman mukaisesti oppimisen tuen vahvistamiseen lukiokoulutuksessa varattiin vuoden 2024 talousarviossa 5 miljoonan euron lisärahoitus ja vuosien 2025–2027 tarkistetussa kehyspääatöksessä 10 miljoonan euron pysyvä lisärahoitus

vuodesta 2025 lukien. Vuonna 2024 lisärahoitus oli tarkoitettu oppimisen tuen kehittämiseen ja sitä kohdennettiin lukiokoulutuksen järjestäjille valtionavustuksina Opetushallituksen hallinnoiman oppimisen tuen kehittämisohjelman kautta. Vuodesta 2025 lukien lisärahoitus on osa koulutuksen järjestäjille myönnettävää valtionosuusrahoitusta ja se on tarkoitettu vahvistamaan oppimisen tuen toteutusta lukiokoulutuksessa.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Maria Soininen, hallitussihteeri, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuma 4

Momentti 29.40.02 Eduskunta edellyttää, että valtionarkiston sekä yksityisten keskusarkistojen rahoitus mitoitetaan jatkossa niin, että arkistojen pitkäjänteinen toiminta turvataan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti turvannut yksityisten valtionapuarkistojen toimintaedellytykset rahoittamalla niiden toimintaa vuosittain. Kansallisarkistolle on vuosina 2023, 2024 ja 2025 asetettu käyttöön tieteen ja tiedepoliittisten tavoitteiden edistämisen määrärahoja 5 600 000 euroa per vuosi edelleen jaettavaksi yksityisten arkistojen toimintaan lain (1006/2006) mukaisesti.

Sami Niinimäki, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Laajemman terveystieteiden veron valmistelu

HE 280/2022 vp – EV 323/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa laajemman terveystieteiden veron valmistelua, joka ottaisi laajemmin huomioon tuotteiden terveystieteiden vaikutukset.

Virvoitusjuomaverosta annettua lakia (1127/2010) muutettiin vuonna 2023 siten, että veroon sisältyvää terveysohjausta vahvistettiin. Lainmuutoksessa juoman sokeripitoisuuteen perustuvaa veroporrastusta lisättiin tavoitteena ohjata kulu- tusta ja tuotantoa korkean sokeripitoisuuden juomista vähemmän sokeria sisältä- viin juomiin. Lainmuutokset vahvistettiin huhtikuussa 2023, mutta ne eivät tulleet tuolloin vielä voimaan. Muutetusta laista tehtiin Euroopan komissiolle valtioneu- kimenettelyssä oikeusvarmuusilmoitus, jonka käsittely on edelleen kesken. Muutos- ten on tarkoitus tulla voimaan sen jälkeen, kun komission valtioneu- kihyväksyntä on saatu.

Hallitus päätti kevään 2024 kehysriihessä vuosien 2025–2028 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä julkista taloutta vahvistavista uusista verotoimista. Hallitus päätti, että makeisten ja suklaan arvonlisäverokanta korotetaan alennetusta 14 prosentin verokannasta yleisen arvonlisäverokannan mukaiseen 25,5 prosenttiin. Makeisten ja suklaan arvonlisäverokannan korottamista koskevan hallituksen esityksen valmistelu jatkuu vuoden 2025 puolella.

Pia Kivimies, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Maapohjan kiinteistöveroprosentin alarajan korotuksen huomioon ottaminen kiinteistöverotuksen arvostamisuudistuksessa

HE 39/2023 vp – EV 16/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että maapohjan kiinteistöveron alarajan muutos otetaan huomioon, kun arvioidaan kiinteistöverotuksen arvostamisuudistuksesta aiheutuvien muutoksien kohtuullisuutta kiinteistön omistajille pitkällä aikavälillä.

Lausuma otetaan huomioon kiinteistöverotuksen arvostamisuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä, joka hallituksen lainsäädäntösuunnitelman mukaan on tarkoitus antaa eduskunnalle toukokuussa 2025.

Esa-Pekka Saari, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Suurten konsernien vähimmäisveroa koskeva ennakkoratkaisumenettely

HE 77/2023 vp – EV 77/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa valmistelua ennakkoratkaisumahdollisuuden lisäämiseksi lakiin joko OECD:n tulevan työn tulosten mukaisesti tai puhtaasti kansallisin ratkaisuin kohtuullisessa ajassa ottaen huomioon, että ensimmäiset minimiveroa koskevat ilmoitukset tulee jättää vuoden 2026 aikana.

Suurten konsernien vähimmäisverosta annettu laki (1308/2023) tuli voimaan 1.1.2024. Lakia muutettiin lailla suurten konsernien vähimmäisverosta annetun lain muuttamisesta (917/2024). Hallinnollisen ohjeistuksen valmisteleminen OECD:n työryhmissä jatkuu ja käsiteltävien asioiden listalla on myös asiakokonaisuus riidanratkaisumekanismit (dispute resolution). Riippumatta siitä miten kyseisen asiakokonaisuuden valmistelu etenee OECD:n puitteissa ja voidaanko sen työn tulokset ottaa tältä osin huomioon lain valmistelussa, hallitus tulee antamaan syksyn 2025 aikana esityksen, jossa minimiverovelvollisille ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuus ennakkoratkaisun hakemiseen.

Jari Salokoski, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

Suurten konsernien vähimmäisveroa koskeva ennakkoratkaisumenettely

HE 98/2024 vp – HE 156/2024 vp – EV 124/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa valmistelua ennakkoratkaisumahdollisuuden lisäämiseksi lakiin joko OECD:n tulevan työn tulosten mukaisesti tai puhtaasti kansallisin ratkaisuin vuoden 2025 aikana ottaen huomioon, että ensimmäiset minimiveroa koskevat ilmoitukset tulee jättää vuoden 2026 aikana.

Suurten konsernien vähimmäisverosta annettu laki (1308/2023) tuli voimaan 1.1.2024. Lakia muutettiin lailla suurten konsernien vähimmäisverosta annetun lain muuttamisesta (917/2024). Hallinnollisen ohjeistuksen valmisteleminen OECD:n työryhmissä jatkuu ja käsiteltävien asioiden listalla on myös asiakokonaisuus riidanratkaisumekanismit (dispute resolution). Riippumatta siitä miten kyseisen asiakokonaisuuden valmistelu etenee OECD:n puitteissa ja voidaanko sen työn tulokset ottaa tältä osin huomioon lain valmistelussa, hallitus tulee antamaan syksyn 2025 aikana esityksen, jossa minimiverovelvollisille ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuus ennakkoratkaisun hakemiseen.

Jari Salokoski, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

4 Tarkastusvaliokunta

Kotouttamisen toimivuus

EK 35/2018 vp – O 10/2017vp – TrVM 6/2018 vp

Maahanmuuttajien työllistymistä tukevat palvelut

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että maahanmuuttajien työllistymistä tukevien palvelujärjestelmien ja -rakenteiden toimivuutta parannetaan vastaamaan myös työllistävien yritysten tarpeita.

5. Työmarkkinoille suuntaavat maahanmuuttajat ovat muiden työnhakijoiden tavoin työvoimapalveluiden asiakkaina. Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetulla lailla (380/2023) on siirretty vuoden 2025 alusta lukien työvoimapalveluiden järjestämisvastuu paikallistasolle eli kunnille. Kunnat voivat täten hyödyntää maahanmuuttajien työllisyyden ja yrittäjyyden edistämisessä työvoimapalveluiden työnvälitys- ja yrityspalveluosaamisen lisäksi muun muassa kunnan koulutuspalveluita sekä yrityskontakteja. Työvoimapalveluiden avulla voidaan tukea myös maahanmuuttajien yrittäjyyttä.

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023) tuli voimaan 1.1.2025, ja kumosi aiemmin voimassa olleen saman nimisen lain. Kotoutumislain mukaan kunnan/työvoimaviranomaisen vastuulla on järjestää kotoutumishjelma, joka muodostaa kotoutumisen alkuvaiheen palvelut. Kotoutumishjelma voi sisältää laissa säädettyjen palveluiden lisäksi myös muita kotoutumista edistäviä palveluita, joita kunta tai työvoimaviranomainen voi kehittää yhteistyössä myös paikallisten työnantajien kanssa. Lisäksi työnantajat voivat osallistua kotoutumisen edistämisen suunnitteluun ja kehittämiseen paikallistasolla.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus, jonka mukaan edistetään kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuutta joustavasti myös työpaikoilla. Hallitusohjelmakirjaus on tarkoitus huomioida osana kotoutumispalvelujen uudistushanketta, jonka valmistelun tueksi työ- ja elinkeinoministeriö on perustanut työryhmän elokuussa 2024.

Nea Brandt, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Kotoutumiskoulutuksen kieliopinnot

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kotoutumiskoulutuksen kieliopintojen uudelleen järjestämiseksi, jotta opetuksen laatu turvataan ja oppimistulokset paranevat vastaamaan niille asetettuja oppimistavoitteita sekä työelämän kielitaitovaatimuksia.

7. Vuoden alusta 2025 lukien kotoutumiskoulutukseen on lisätty suomen tai ruotsin kielen taidon päättötestaus. Päättötestauksen avulla pyritään parantamaan kotoutumiskoulutukselle asetettujen kielitaitotavoitteiden toteutumisen sekä kielitaidon kehittymisen seuraamista, testauksen yhteismitallisuutta eri koulutuksenjärjestäjien kesken sekä tukemaan jatko-ohjausta muihin palveluihin tai koulutuksiin kotoutuja-asiakkaan kielitaitotasoa vastaavasti. Yhtenäinen tieto saavutetuista kielitaitotasosta parantaa myös kotoutumiskoulutuksen seurantaa. Kotoutumiskoulutuksen kielitaidon päättötestauksen valtakunnallisesta kehittämisestä ja ylläpidosta vastaa Opetushallitus.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuudistuksesta. Työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt kotoutumispalveluiden uudistamiseksi hankkeen, jossa huomioidaan myös kirjaus kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuudistuksesta. Valmistelun tueksi on perustettu työryhmä. Hallitusohjelmassa on myös muita maahanmuuttaneiden kielitaitoa koskevia kirjauksia. Työ- ja elinkeinoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovat perustaneet syksyllä 2023 kielitaidon osoittamista ja testaamista koskevien hallitusohjelmakirjausten työryhmän. Hallitusohjelmassa on kirjaus ruotsinkielisen kotoutumisen edistämisestä ja vuodesta 2024 alkaen on osoitettu ruotsinkieliseen kotoutumiskoulutukseen 1 miljoona euroa. Hallitusohjelmassa on myös kirjaus, jonka mukaan edistetään kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuutta joustavasti myös työpaikoilla ja kirjaus on tarkoitus huomioida osana kotoutumispalvelujen uudistushanketta. Liittyen sosiaali- ja terveysalan henkilöstövajeeseen vastaamiseen on käynnistetty sosiaali- ja terveysministeriön johdolla selvitys mahdollisuudesta toteuttaa kansallinen yhtenäinen kielikoulutus osana EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien terveydenhuollon ammattilaisten laillistamisprosessia. Selvitystä on tehty syksyn 2024 aikana ja se julkaistaan arviolta alkuvuoden 2025 aikana.

Laura Ruuskanen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Maahanmuuttajataustaisten naisten työllistymisen edistäminen

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viivytyksettä toimiin maahanmuuttajataustaisten naisten työllistämisen edistämiseksi. Maahanmuuttajataustaiset naiset tulee asettaa kotouttamispalveluiden erityiseksi kohderyhmäksi.

10. Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023) tuli voimaan 1.1.2025, ja kumosi aiemmin voimassa olleen saman nimisen lain. Kotoutumislain uudistuksen myötä kunnan kotoutumista edistävien palveluiden kohderyhmää on laajennettu. Jatkossa kotoutumispalveluihin tavoitetaan laajemmin työvoiman ulkopuolella olevia maahanmuuttaneita, kuten kotihoidon tuella lapsia hoitavia vanhempia. Lisäksi kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto voidaan pidentää, jos maahanmuuttaja on osallistunut kotoutumissuunnitelmaan osa-aikaisesti saadessaan kotihoidon tukea.

Kuntien kotoutumisohjelman sisältyy jatkossa monikielinen yhteiskuntaorientaatio. Osana monikielistä yhteiskuntaorientaatiota voidaan keskustella muun muassa sukupuolten välisestä tasa-arvosta ja sukupuolirooleista vastikään maahanmuuttaneiden kanssa heidän omalla tai hyvin osaamallaan kielellä. Monikielinen yhteiskuntaorientaatio tasoittaisi koulutustaustaan ja sukupuoleen liittyvää eriarvoisuutta maahanmuuttajien välillä.

Maahanmuuttajanaisten kotoutumisen edistäminen edistää koko perheen kotoutumista. Ulkomailla syntyneiden naisten työllisyysaste on viime vuosina noussut Suomessa muita EU-maita nopeammin (Eurostatin tilastot, Sutela 2023), joskin talouden taantuma on 2023–2024 heikentänyt maahanmuuttaneiden naisten työllisyysastetta. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus maahanmuuttajaitien aseman parantamisesta osana kotoutumispalveluiden kokonaisuudistusta. Vaikutukset julkiseen talouteen kirjauksen osalta ovat vuodesta 2025 lukien ja lisärahoitus on kohdennettu kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta kotona lapsia hoitavien maahanmuuttajien palveluiden järjestämiseen. Lisäksi hallitusohjelmakirjaus huomioidaan osana työ- ja elinkeinoministeriön käynnistämää hanketta koskien kotoutumispalvelujen uudistamista.

Nea Brandt, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattaminen kotoutumisessa

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii kolmannen sektorin eli järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattamisesta kotoutumisessa sekä ryhtyy toimiin viranomaisten ja kolmannen sektorin välisen työnjaon määrittämiseksi uudelleen.

11. Kotoutumislain mukaan kunnan tai työvoimaviranomaisen vastuulla on järjestää kotoutumishjelma, joka muodostaa kotoutumisen alkuvaiheen palvelut. Kotoutumishjelma voi sisältää laissa säädettyjen palveluiden lisäksi myös muita kotoutumista edistäviä palveluita, joita kunta tai työvoimaviranomainen voi kehittää yhteistyössä myös kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kunta tai työvoimaviranomainen voi myös ulkoistaa palveluntuottajille (esimerkiksi oppilaitoksille tai kolmannen sektorin toimijoille) tiettyjä julkisia hallintotehtäviä, kuten ohjausta ja neuvontaa sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation ja kotoutumiskoulutuksen toteuttamisen.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus kolmannen sektorin keskeisen roolin tunnistamisesta ja tunnustamisesta kotoutumistoimien monipuolisessa kokonaisuudessa.

Työ- ja elinkeinoministeriön koordinoima kotoutumisen kumppanuusohjelma täydentää valtion kotoutumisen edistämishjelmaa tukemalla pitkäjänteisesti kotoutumisen parissa toimivia järjestöjä ja yhteisöjä. Kumppanuusohjelma tarjoa sekä uusille että vanhoille toimijoille muun muassa yhteistyöfoorumeita, kuten erilaisia verkostotapaamisia, sekä kumppanuusala- ja kotoutumisentukena.fi -verkkopalvelut järjestöjen ja viranomaisten käyttöön.

Kumppanuusohjelman avulla tehostetaan kotoutumistyön vaikuttavuutta tehostamalla yhteistyötä STEAn, ESR+ ja AMIF-ohjelmien rahoittajatahojen kanssa. Kumppanuusbaro-kyselyn avulla seurataan kotoutumisen kentän yhteistyön tilaa sekä kotoutumisen kumppanuusohjelman etenemistä ja kehitetään kotoutumisen kumppanuusohjelman toimintaa yhdessä toimijoiden kanssa. Toinen kumppanuusbarometri toteutettiin vuodenvaihteessa 2022–2023.

Työ- ja elinkeinoministeriö myönsi valtion erityisavustusta vuosille 2022–2023 kahdelletoista pienelle ja keskisuurelle järjestölle niiden kotoutumista edistävän hanketyön mahdollistamiseksi. Vuosina 2023–2024 työ- ja elinkeinoministeriö rahoitti Moniheli ry:n Kumppanuudessa-hanketta, jonka tavoitteena on edistää erityisesti pienten kotoutumisen saralla toimivien järjestöjen osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut sisäministeriön AMIF-ohjelmassa toteutettavan Suomen Punaisen Ristin johtaman yhteisölähtöisen kotoutumisen pilotin rahoitukseen. Pilotissa kehitetään vuodesta 2023 lähtien toimintamallia, jossa kansalaisyhteiskunnan toimijat ja paikalliset yhteisöt tukevat kiintiöpakolaisten kotoutumista yhteisölähtöisesti.

Minna Säävälä, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Hallituksen vuosikertomus 2018

EK 25/2019 vp – K 3/2019 vp – K 13/2019 vp

Rakentamisen ja rakennusten käytön vastuut

2. Eduskunta edellyttää, että rakentamisen ja rakennusten käytön laatua selkeästi parannetaan sekä valvontaa ja vastuita selkeytetään.

2. Uusi rakentamislaki sisälsi alun perin säännöksen päävastuullisen toteuttajan toteutusvastuusta. Petteri Orpon hallitusohjelmassa päätettiin, että vuonna 2023 säädettyä rakentamislakia korjataan niin, että hallinnollinen taakka kevenee, byrokratia vähenee, valitusoikeus selkeytyy ja päävastuullisen toteuttajan vastuu täsmentyy. Lisäksi lakiin määriteltiin rakentamislupien käsittelyaikatakuu. Rakentamislain muutoksella (niin sanottu ”korjaussarja”) päävastuullisen toteuttajan toteutusvastuusta luovuttiin. Valitusoikeuksia kavennettiin ja rakentamislakiin säädettiin käsittelyaikatakuu. Rakentamislaki ja sen muutos tulivat voimaan 1.1.2025.

Kirsi Martinkauppi, hallitusneuvos, ympäristöministeriö

Terveet tilat 2028

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä Terveet tilat 2028 hankkeen konkreettisista tuloksista ja arvioi hankkeen vaikuttavuutta.

4. Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman koordinoitivastuu siirtyi valtioneuvoston kanslialta ympäristöministeriölle vuodenvaihteessa 2023–2024. Ympäristöministeriön lisäksi ohjelman toteutusta jatkoivat opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.

Toimintavuoden keväällä 2024 ympäristöministeriö käynnisti muun muassa hankkeet, joissa tarkasteltiin sekä rakennusten kosteusteknisestä toimivuudesta annetun ympäristöministeriön asetuksen (782/2017) toimivuutta ja rakentamisen aikaisien merkittävien kosteusriskien torjuntaan tähtäävän Kuivaketju10-toimintamallin kehittämistarpeita. Hankkeiden loppuraportit julkaistiin helmikuussa 2025.

Syksyllä 2024 käynnistyivät myös hankkeet aiemmin ohjelmassa vuonna 2022 julkaistun ilmanvaihdon katsastusoppaan raportointiosuuden kehittämiseksi sekä ilmanvaihdon tarkastuksen yhteydessä käytettävän ilmavirtojen mittauspöytäkirjan kehittämiseksi. Nämä hankkeet valmistuvat keväällä 2025, jolloin julkaistaan myös rakennusfysiikan verkkokoulutusmateriaalia.

Toimintavuonna 2024 Terveet tilat 2028 -ohjelma osallistui maaliskuussa Sisäilmastoseminaariin, syyskuussa Kuntamarkkinoille ja marraskuussa Sisäilmayhdistys ry:n ja Turun kaupungin järjestämään Sisäilmapajaan Turussa. Tilaisuuksissa kerrottiin ohjelman ajankohtaisista kuulumisista ja jaettiin Terveet tilat -toimintamallin esitettä ja ohjelman markkinointimateriaalia. Kuntien Terveet tilat -verkostolle järjestettiin kolme verkostotapaamista vuonna 2024. Tapaamisissa esiteltiin sekä ohjelmassa valmistuneita oppaita ja selvityksiä, että muiden tahojen tekemiä ajankohtaisia sisäilmateemaan liittyviä ohjeistuksia. Toimintavuoden lopussa verkostolla oli noin 580 henkilöä. Terveet tilat -uutiskirje lähetettiin 11 kertaa vuonna 2024 ja kaikkiaan ohjelma julkaisi verkkosivuillaan 60 sisäilmateemaan liittyvää uutista tai tapahtumailmoitusta.

Terveet tilat 2028 -ohjelman terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen osa-aluetta toteuttava Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelma valmisteli ympäristöministeriön toimeksiannosta Terveet tilat -toimintamalliin pohjautuvan sisäilmatoimintamallin hyvinvointialueiden käyttöön. Ohjeesta toivotaan olevan apua hyvinvointialueiden sisäilmaprosessin kehittämisessä. Terveet tilat -toimintamallin käytön vakiinnuttamiseksi jatkettiin toimintamallin arviointityökalun kehittämistä. Arviointityökalun avulla kunnat voivat jatkossa arvioida ja verrata omia sisäilmatoimiaan Terveet tilat -toimintamallin suosituksiin ja hyviin käytäntöihin. Arviointityökalu julkaistaan alkuvuonna 2025.

Toimintavuoden 2024 aikana julkaistut selvitykset ja oppaat on koottu ohjelman verkkosivuille osioon [Oppaita ja selvityksiä](#). Ohjelman hankkeista ja muista ajankohtaisista sisäilmateemaan liittyvistä aiheista voi lukea ohjelman uutisista [Uutiset ja tiedotteet](#).

Valtioneuvosto teki maaliskuussa 2024 päätöksen lyhentää Terveet tilat 2028 -ohjelman toimikautta siten, että se päättyi toimintavuoden 2024 loppuun. Ohjelman oli alun perin tarkoitus kestää vuoden 2028 loppuun saakka. Periaatepäätöksen kumoamisen taustalla olivat valtionhallinnon säästöt. Ohjelmakauden lyhentäminen neljällä vuodella säästää yhteensä noin kaksi miljoonaa euroa. Valtioneuvosto käsitteli keväällä Terveet tilat -toimenpideohjelmasta annettua valtioneuvoston periaatepäätöstä osana laajempaa kokonaisuutta, jossa se linjasi myös useiden muiden valtioneuvoston yleisistunnossa päätettyjen ohjausasiakirjojen voimassaolosta. Ohjelman toteutukseen osallistuvien opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ja ympäristöministeriön käynnissä olevat hankkeet jatkuivat normaalisti toimintavuoden 2024 ajan ohjelmalle valtion talousarviossa vuodeksi 2024 myönnetyn määrärahan turvin. Kyseinen määräraha on 2-vuotista siirtomäärärahaa ja ministeriöt voivat toteuttaa Terveet tilat 2028 -hankkeita vielä vuonna 2025.

Loppuarviointi Terveet tilat 2028 -ohjelman toteutuksesta ja vaikuttavuudesta valmistuu alkukesällä 2025. Ohjelman ennenaikainen päättymisen vaikuttaa tulosten jalkauttamiseen ja vaikuttavuuden seurantaan. Kaikkia ohjelmasta annetussa valtioneuvoston periaatepäätöksessä mainittuja toimenpiteitä ei näin ollen voida toteuttaa. Ministeriöt kokoavat ohjelman käytännön toteutusta ja tuloksia esittelevän yhteenvetoraportin, joka julkaistaan loppuvuonna 2025.

Katja Outinen, rakennusneuvos, ympäristöministeriö

4. Valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimivan Senaatti-konsernin keskeinen strateginen tavoite on sisäilmaongelmien ennaltaehkäisy ja ongelmatilanteiden nopea ratkaiseminen. Toimitilojen terveysturvallisuutta johdetaan sisäolosuhde-ongelmien nollatoleranssiohjelman mukaisesti, ja asiakkaiden tyytyväisyys sisäolosuhteisiin ja Senaatti-konsernin toimintaan sisäilma-asioissa on vuosittaisen asiakastyytyväisyyskyselyn perusteella hyvällä tasolla. Aiemmin kehitettyjen toimintamallien lisäksi uutena työkaluna vuonna 2024 otettiin käyttöön työmaa-vaiheen sisäolosuhdekatsaus ja sisäolosuhdeindeksi SOL, joiden tavoitteena on ehkäistä rakennuksen sisäilmaongelmat jo rakennusvaiheessa.

Pauliina Pekonen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

4. Opetushallituksen vuonna 2023 käynnistämät ja teettämät selvitykset Joustavat, muunneltavat, monikäyttöiset ja turvalliset tilat – Yleissivistävät oppimisympäristöt ja Joustavat, muunneltavat, monikäyttöiset ja turvalliset tilat – Ammatilliset oppimisympäristöt 2023–2024 valmistuivat vuonna 2024. Opetus- ja kulttuuriministeriön loppuvuonna 2023 käynnistämät liikunnan rakennusten nykytilaselvitys ja kulttuurirakennusten nykytilaselvitys valmistuivat vuonna 2024. Opetus- ja

kulttuuriministeriö käynnisti vuonna 2024 neljä hanketta: Suojeltujen rakennusten ominaisuuksien ja käytettävyyden arviointi -opas, Selvitys liikunnan koulutuskeskusten rakennuskannasta, rakennetusta infrasta ja liikuntaolosuhteista sekä konsultoiva arvio liikunnan koulutuskeskusten kiinteistöjohtamisesta, Liikunnan rakennusten uudistuvat konseptit -selvitys ja Kuntien nuorisotilojen nykytilaselvitys. Nämä valmistuvat vuonna 2025. Museovirasto käynnisti vuonna 2024 Taloteknisten järjestelmien historiaselvityksen laadintaoppaan -hankkeen, joka valmistuu vuonna 2025.

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoitti osaltaan poikkihallinnollista hanketta ”Hiukaset, mikrobit ja kemikaalit – ilmanpuhdistimien vaikutukset altistumiseen kouluissa (HiMiKKo)”, jonka toteutuksesta vastaa Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Hanke valmistui vuonna 2024.

Mikko Helasvuo, rakennusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

4. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla on edistetty Terveet tilat 2028 -ohjelmaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoiman Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelman avulla. Vuonna 2024 on muun muassa uudistettu Työterveyslaitoksen verkkosivujen ”Usein kysyttyjä kysymyksiä” -kokonaisuus. Filha ry on tuottanut oppimateriaaleja, ylläpitänyt TerveyskyläPro-palvelua ja kouluttanut terveydenhuollon ammattilaisia, erityisesti keväällä 2024 valmistuneen ”Sisäilmaan liittyvän oireilun ja sairastumisen hoitosuosituksen” osalta. Lisäksi THL on julkaissut Kansallisen sisäilma ja terveys -ohjelman väliarviointiin liittyviä tutkimuksia ja kuntakyselyjen tuloksia. Terveydensuojeluviranomaisille suunnattua ilmanvaihtoon liittyvää täydennyskoulutusta on myös kehitetty vuoden aikana.

Vesa Pekkola, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

UM:n tietoturvajärjestelyt

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa toimenpiteitä ulkoasiainhallinnon tietoturvajärjestelyjen parantamiseksi ja raportoi niistä hallituksen vuosikertomuksessa

5. Valtioneuvoston kanslia on jatkanut ministeriöiden yhteisen tiedonhallintaympäristön tietoturvallisuuden kehitystyötä ottamalla käyttöön erityisiä tietoturvaratkaisuja ja -palveluja sekä organisoimalla tietoturvatoimintonsa uudelleen. Valtioneuvostolle yhteisten järjestelmä- ja turvaamistratkeisujen käyttöä, muun muassa tietoturvalvomon toimintaa, on kehitetty, sekä parannettu valtioneuvoston verkkoliikenteen suojauksia ja valtioneuvoston käyttäjähallintaa.

Tietoturvatöimijöiden välinen yhteistyö on kehittynyt, pääpainona on ollut poikkeamien hallinta. Ennakoinnin ja varautumisen suhteen on edelleen kehitettävää. Tietoturvallisuuden tilannekuvan jakamista mainittujen toimijöiden kesken on tehostettu. Kaikkia suunniteltuja ulkoasiainhallinnolle tuotettavia tietoturvatkaisuja ei kuitenkaan ole saatu käyttöön suunnitelmien mukaisesti.

Tieto- ja kyberturvallisuustilanteen edelleen jatkunut negatiivinen kansainvälinen kehitys luo jatkuvan tarpeen kiinnittää erityistä huomiota ulkoasiainhallinnon uhkakenttään. Ulkoasiainhallinnon osalta on jatkettu valtioneuvoston yhteisen tieto- ja kyberturvallisuuden kehittämisen rinnalla ulkoministeriön toimesta erityisiä turvallisuuteen liittyviä järjestelyjä sekä kehitystyötä. Suomen jäsenyys puolustusliitto Natossa on luonut lisätarpeita korkean turvatason tiedonkäsittelymahdollisuuksien, kuten videoneuvotteluyhteyksien sekä aineistovälityksen ja -siirron kansallisten sekä kansainvälisten käsittely-ympäristöjen välillä, kehittämiseen. Näiden ratkaisujen toteuttamisessa on edetty hyvin. Ulkoasiainhallinnon toiminta- ja uhkaympäristö poikkeaa muusta valtioneuvostosta. Valtioneuvoston kanslian ja ulkoministeriön yhteistyön tavoitteena on valtioneuvoston yhteisten palvelujen toteuttaminen siten, että ne vastaavat toisaalta ulkoasiainhallinnon toiminnalliseen tarpeeseen, mutta myös uhkamalliin vahvistaen samalla myös muun valtioneuvoston tieto- ja kyberturvallisuutta. Ulkoasiainhallinto on jatkanut edelleen tietoturvastrategiansa mukaisia tietoturvallisuuden kehitys- ja parannustoimenpiteitä. Keskeisenä tavoitteena on tunnistaa toimialan ja toimintaympäristön ominaispiirteet, jöiden perusteella tietoturvallisuus sovitetaan riskilähtöisesti hallinnonalan tarpeisiin ja vaatimuksiin. Hallinnonalan tietoturvallisuuden hallintajärjestelmään on integroitu Naton tietoturva vaatimukset. NIS2 direktiivin ((EU) 2022/2555) tuomien vaatimusten integrointi on edennyt. Ulkoministeriön ISO27001-tietoturvasertifiointi on uusittu vastaamaan sertifikaatin uudempaa versiota.

Ulkoasiainhallinnossa on painopisteenä ulkomaantoimintojen tietoturvallisuuden parantaminen. Tähän liittyen salaviestitysjärjestelmien käyttöä ja varayhteyksien kirjoa on laajennettu, ja edustustöjen palveluja ja osaamista systemaattisesti parannetaan. Valtioneuvoston sekä koko valtionhallinnon kriittisten toimijöiden osalta on edelleen kehitetty korkeampaan tietoturvallisuustasoon sekä varautumiseen tarkoitettuja palveluita keskittyen erityisesti dokumenttien hallintaan ja viestintäratkaisuihin.

Max Hamberg, tietöasiainneuvos, valtioneuvoston kanslia
Ari Uusikartano, tietöhallintoneuvos, ulkoministeriö

Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoito

EK 22/2021 vp – O 4/2021 vp – TrVM 2/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja selvittää, kuinka niin sanotun yksi yli yhden -periaatteen toteutumista voidaan edistää koko valtionhallinnossa. Eduskunta pitää tärkeänä selvittää menettelytapaa, jolla sisäisen tarkastuksen ja myös Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen havaitsemista, valtion viraston tai laitoksen ylintä johtoa koskevista epäkohdista, voitaisiin ilmoittaa kyseisen viraston tai laitoksen operatiivisesta johdosta riippumattomalle taholle. Myös ulkoisen tarkastajan tiedonsaannista tulee tässä yhteydessä huolehtia.

1. Sisäisen valvonnan ja sisäisen tarkastuksen järjestämisestä ja menettelyistä määrätään laissa valtion talousarviosta (423/1988) ja asetuksessa valtion talousarviosta (1243/1992). Talousarviolain 24 b pykälän mukaan virasto vastaa sisäisen valvonnan järjestämisestä ja riittävydestä. Erityisesti säädöksessä korostetaan johdon vastuuta sisäisen valvonnan järjestämisessä. Talousarvioasetuksessa määritellään sisäisen valvonnan tavoitteet (69 pykälä), asetetaan vaatimuksia sisäisen valvonnan menettelyille (69 a pykälä) sekä määrätään sisäisen tarkastuksen järjestämisestä (70 pykälä).

Talousarviosäätely korostaa johdon tilivelvollisuutta myös sisäisen valvonnan ja tarkastuksen järjestämisessä. Osana tilivelvollisuuden toteuttamista ja valvontaa virastot antavat vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä talousarvioasetuksen 65 pykälän mukaisen arviointi- ja vahvistuslausuman. Lausumassa viraston johto arvioi sisäisen valvonnan ja siihen sisältyvän riskienhallinnan asianmukaisuutta ja riittävyyttä sekä arvion perusteella laadittu lausuma sisäisen valvonnan tilasta ja olennaimmista kehittämistarpeista. Lisäksi viraston tilinpäätöksessä esitetään yhteenveto havaituista valtion tai sen vastuulla oleviin varoihin liittyvistä väärinkäytöksistä ja rikoksista sekä esitutkinnasta ja oikeudenkäynneistä samoin kuin muista väärinkäytösten ja rikosten vuoksi käynnistetyistä menettelyistä.

Talousarvioasetuksen 66 i pykälän mukaan ministeriön on annettava vuosittain viimeistään varainhoitovuotta seuraavan kesäkuun 15. päivänä perusteltu kannanotto hallinnonalansa kirjanpitoyksikön ja valtion rahaston tilinpäätöksestä ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätös ja siitä annettu valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus ja muut kirjanpitoyksikön tai talousarvion ulkopuolella olevan valtion rahaston toimintaa ja taloutta sekä tilinpäätöstä koskevat selvitykset ja lausunnot antavat aihetta. Kannanoton valmistelua varten ministeriön asiana

on laatia ja hankkia tarvittavat selvitykset ja arvioinnit. Valmistelussa ministeriö voi käyttää hyväkseen muun muassa Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen tuottamaa materiaalia ja muita datan hyödyntämisen mahdollisuuksia.

Tulosohjattujen virastojen osalta talousarvioasetuksessa määritelty viraston tilinpäätöksen käsittely vastaa yleisellä tasolla yksi yli yhden -periaatteen vaatimuksia; merkittävimmät toimintaan ja talouteen liittyvät havainnot sekä väärinkäytökset raportoidaan ohjaavalle taholle. Tulosohjattujen virastojen ylimmän johdon, ministeriöiden ja toiminnallisesti riippumattomien virastojen osalta käytettävissä ovat vakiintuneet laillisuusvalvonnan kanavat ja uusi laki ilmoittajansuojelusta.

Väärinkäytösepäilyyn ilmoittamisesta ja käsittelystä säädetään laissa valtioneuvoston oikeuskanslerista (193/2000) ja laissa eduskunnan oikeusasiamiehestä (197/2002) sekä ilmoittajansuojelulaissa (Laki Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta, 1171/2022).

Lisäksi valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 16 pykälä velvoittaa valtion viranomaista, laitosta, liikelaitosta ja valtion rahastoa ilmoittamaan niiden toiminnassa tehdystä, niiden hoitamiin tai vastattavina oleviin varoihin tai omaisuuteen kohdistuneesta väärinkäytöksestä tarkastusvirastolle.

Yksi yli yhden -periaatteen noudattaminen tarkoittaa myös sisäisen tarkastuksen raporttien käsittelyä organisaation johdosta riippumattomassa tarkastuslautakunnassa tai vastaavassa elimessä. Valtion hallinnossa tällaisia riippumattomia lautakuntia on vain vähän. Eurooppalaisen sisäisten tarkastajien järjestön (ECAIA) vuonna 2019 tekemän selvityksen mukaan pakollisia lautakuntia on vain Iso-Britanniassa ja Ranskassa. Mallin käyttäminen sellaisenaan saattaa olla tehotonta, ja jos kaikilla virastoilla olisi tarkastuslautakunta tai vastaava elin, haasteena olisi myös löytää riittävästi tarkastustoimintaa tuntevia henkilöitä.

Sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja sisäisen tarkastuksen sääntelyn ja toimintatapojen toimivuutta ja kehittämistarpeita arvioidaan valtiovarain controller-toiminnon ja OECD:n yhteistyössä toteuttamassa EU:n rahoittamassa hankkeessa. Hankkeen tulokset ovat käytettävissä vuoden 2025 lopussa.

**Jaana Kuusisto, valtioneuvoston controller, valtiovarain controller -toiminto,
valtiovarainministeriö (sisäinen valvonta, ml. sisäinen tarkastus)
Markus Siltanen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö (ilmoittajansuojelu)**

Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen

0 48/2019 vp – EK 14/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, onko lainvalmistelun resursointi oikealla tasolla suhteessa valtioneuvoston muihin tehtäviin, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.

1. Säädösvalmistelu on ministeriöiden ydintehtävä. Kukin ministeriö vastaa oman toimialansa lainvalmistelusta. Ministeriön kansliapäällikön tehtävänä on huolehtia lainsäädännön valmistelun laadusta ministeriössä. Lainvalmisteluhankkeiden valmistelun voimavaroista huolehtiminen kuuluu ministeriön virkamiesjohdon vastuulle. Hallitusohjelmahankkeiden ohella on keskeistä huolehtia peruslainsäädännön selkeydestä ja ajantasaisuudesta. Tilanteessa, jossa valtion menojen lisäsopeutustarve asettaa voimakkaan paineen myös henkilöstökustannusten leikkaamiseen, on tärkeää, että lainvalmistelun voimavarojen riittävyyteen kiinnitetään huomiota. Käytettävissä olevien resurssien allokoinnissa otetaan huomioon se, että hankkeet ovat laadultaan ja laajuudeltaan hyvin erilaisia ja valmisteluun vaadittava työpanos vaihtelee valmisteluvaiheittain.

Hallitusohjelman mukaan vaalikauden aikana kehitetään ministeriöiden lainvalmistelutyön organisointia ja johtamista sekä ministeriöiden yhteistyötä lainsäädännön valmistelussa. Hyvä organisointi ja johtaminen sekä ministeriöiden välinen toimiva yhteistyö ovat edellytys käytettävissä olevien resurssien tehokkaalle käytölle. Syksyllä 2023 nelivuotiskaudeksi asetetun lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmän tavoitteena on vahvistaa ministeriöiden välistä yhteistyötä, tiedonkulkua ja yhteisiä toimintatapoja ministeriöiden lainvalmistelussa ja sen kehittämisessä. Valtioneuvostossa on panostettu myös lainvalmisteluosaamisen kehittämiseen. Vuonna 2024 järjestettiin lainvalmistelun perehdytyskurseja, lainvalmistelun ja EU-valmistelun peruskurssit sekä syventäviä teematilaisuuksia. Koulutuksilla tavoitettiin merkittävä määrä valmistelijoita. Lisäksi on tärkeää huolehtia esimerkiksi valtiosääntöoikeudellisen osaamisen ja neuvonannon riittävästä resursoinnista.

Hallitusohjelman mukaan hallitusohjelman toimeenpanon helpottamiseksi on luotu valtioneuvoston yhteinen ja tarkasti määritetty toimintamenovaraus sekä toimintamalli mahdollistamaan henkilöstövoimavarojen nopea, tehokas ja joustava kohdentaminen. Valtioneuvoston kanslia vahvasti tammikuussa 2024 toimintamallin valtioneuvoston yhteinen toiminta ja hankkeet -määrärahan myöntämiseksi. Valtion vuoden 2024 talousarviossa oli osoitettu kyseisen määrärahan puitteissa hallitusohjelman toimeenpanoon yhteensä viisi miljoonaa euroa ja määrärahasiirto sisällytettiin vastaavan suuruisena vuosien 2025–2028 julkisen talouden suunnitelmaan.

Mallin kautta toimintamenoja kohdennetaan määräaikaaisesti keskeisiin hankkeisiin, joita ovat esimerkiksi merkittävät tai laajat lainsäädäntö- ja kehittämishankkeet. Vuoden 2024 aikana määrärahaa myönnettiin yhteensä 39 hankkeelle ja vuoden 2025 alussa 13 hankkeelle. Valtaosa määrärahaa saaneista hankkeista on suorita lainsäädäntöhankkeita tai lainsäädännön valmistelua tukevia selvityshankkeita. Syksyllä 2024 toteutetun vuoden 2025 varsinaisen hakukierroksen painopistealueena olivat hallitusohjelman toteuttamisen kannalta keskeiset ja kiireelliset lainsäädäntöhankkeet, joiden käynnistyminen tai edistyminen on viivästynyt tai viivästyneessä puutteellisten valmisteluresurssien tai muiden erityisten syiden vuoksi.

Heidi Kaila, lainsäädäntöneuvos, valtioneuvoston kanslia

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tulisiko vaikutusarviointiosaamista lisätä ministeriöiden tasolla vai tulisiko perustaa valtioneuvostotasoinen osaamiskeskittymä tai vaikutusarviointiyksikkö.

3. Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti hallitus edistää lainvalmistelun laadukasta ja tietoperusteista vaikutusarviointia sekä sääntelykeinojen punnintaa. Laadukas vaikutusarviointi osana lainvalmisteluprosessia edellyttää sekä osaamista että riittäviä valmisteluresursseja valtioneuvostossa. Lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeistusta on uudistettu edellisellä hallituskaudella ja ministeriöiden välisen yhteistyön rakenteita on vahvistettu. Ministeriöiden välisen yhteistyön ja tuen vahvistamiseksi lainvalmistelun vaikutusarvioinnissa ja lainsäädännön jälkiarvioinnissa perustettu [vaikutusarvioinnin osaamisverkosto](#) on asetettu toiselle toimikaudelle.

Lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmä katsoi vuoden 2023 vuosikertomuksen valmistelun yhteydessä, että vaikutusarviointiosaamisen ja -tuen tulee olla mahdollisimman lähellä lainvalmistelijoita. Lisäksi on tarkoituksenmukaista resurssien käytön kannalta, että vaikutusarviointiosaaminen kiinnittyy kunkin ministeriön toimialaan. Tämä toteutuu parhaiten vahvistamalla vaikutusarvioinnin rakenteita ja resursointia ministeriöiden tasolla. Liikenne- ja viestintäministeriö on tehnyt vuoden 2024 aikana kartoitusta ministeriönsä hallinnonalan vaikutusarviointikyvystä. Hallinnonalan virastot ovat osallistuneet työhön. [Työryhmän raportti](#) julkaistiin tammikuussa 2025 ja siinä on tunnistettu laadukkaan vaikutusarvioinnin edellytyksiä osana valmisteluprosessia myös lainvalmistelua laajemmin. Valtioneuvoston lainvalmistelijoille on tarjolla yhteistä koulutusta vaikutusarvioinnin sisällöistä ja menetelmistä. Valtioneuvostotasoista kehittämistyötä tarvitaan jatkossakin, mutta muun muassa lainvalmistelun tiukan resurssitilanteen takia se tapahtuu parhaiten vahvistamalla ministeriöiden välistä yhteistyötä, ei perustamalla erillistä osaamiskeskittymää tai vaikutusarviointiyksikköä.

Asia ei anna aiheutta toimenpiteisiin.

Kaisa Tiusanen, kehittämisneuvos, oikeusministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että säädösehdotusten ennakkolliset vaikutusarvioinnit ja jälkiarvioinnit ovat yhdenmukaisella tavalla dokumentoituina ja saatavilla.

4. Hallituksen esitysten laatimisoheissa ja vuonna 2022 uudistetussa lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeessa on ohjeistettu säädösehdotusten ennakkollisten vaikutusarviointien dokumentoinnista. Vaikutusarvioinnin tulokset esitetään tiiviissä muodossa ehdotuksesta laadittavassa hallituksen esityksessä. Lisäksi lainsäädäntöhankkeen esivalmistelun ja perusvalmistelun aikana tehdyt alustavat arviot kirjataan mahdollisuuksien mukaan hankkeen julkisiin valmisteluasiakirjoihin, jotka julkaistaan valtioneuvoston Hankeikkunassa. Valmistuneet hallituksen esitykset julkaistaan muun muassa Finlexissä ja eduskunnan verkkosivuilla. Edellä mainitun lainvalmisteluohjeistuksen ja hallituksen esityksen perusmallin johdosta kaikki lakiesitykset sisältävät vaikutusarviointia koskevan jakson, joka on yhdenmukaisella tavalla dokumentoitu ja saatavilla.

Vuonna 2023 hyväksytyt valtioneuvoston yhteiset periaatteet lainsäädännön seurannasta ja jälkiarvioinnista sisältävät ensimmäistä kertaa ministeriöille tarkempia ohjeita ja toimintamalleja lainsäädännön seurantaan ja jälkiarviointiin, mukaan lukien jälkiarviointien yhdenmukaiseen dokumentointiin ja julkaisuun. Periaatteiden mukaan tiedot vireillä olevista ja valmistuneista jälkiarviointihankkeista julkaistaan pääsääntöisesti valtioneuvoston Hankeikkunassa. Jälkiarvioinnista julkaistaan loppuraportti, josta käyvät ilmi hankkeen tausta, menetelmät ja aineistot, tulokset epävarmuustekijöineen sekä kehittämis ehdotukset. Lisäksi periaatteet sisältävät tarkemman mallirakenteen ja muistilistan kysymyksistä, joita jälkiarvioinnin loppuraportin laatimisessa voi hyödyntää.

Edellä esitetyn perusteella hallitus katsoo, että asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tuomas Lihr, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuus ja palveluiden vaikuttavuus

0 41/2020 vp – EK 56/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuudesta kokonaisuutena huolehditaan, kun sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen siirtyy hyvinvointialueiden vastuulle. Palveluiden on toimittava yhteen riippumatta siitä, mikä taho on järjestäjänä.

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen uudistuksen yhteydessä varmistettiin lakisääteisillä velvoitteilla, että hyvinvointialue ja kunnat sovittavat yhteen toimintansa ja palvelunsa nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (612/2021) (6 pykälä ja 7 pykälä) että lastensuojelulaissa (417/2007) (12 pykälä) veloitetaan kuntia ja hyvinvointialueita tekemään yhteistyötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvointialueella on myös järjestämislain 10 pykälän mukaisesti velvollisuus sovittaa yhteen palvelunsa muun muassa kunnan palveluiden kanssa.

Hallitusohjelman mukaan hallitus osoittaa kokonaisvastuun nuorten hyvinvointityön johtamisesta opetus- ja kulttuuriministeriöön. Asia ei anna enää aihetta sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteisiin.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan ”Hallitus osoittaa kokonaisvastuun nuorten hyvinvointityön johtamisesta opetus- ja kulttuuriministeriöön. Asiat käsitellään yhteistyössä useiden ministeriöiden välillä.” Tämän lisäksi nuorisolain (1285/2016) 4 pykälään sisältyy säännös valtion vastuusta nuorisopolitiikan koordinaatiosta, jonka mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa nuorisotyön ja -politiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa.

Pääasiallisena välineenä nuorisopolitiikan johtamisessa on nuorisolain 5 pykälän mukainen poikkihallinnollinen joka neljäs vuosi valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksyttävä valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma (VANUPO). Nykyinen ohjelma on laadittu toteutettavaksi vuosina 2024–2027. Ohjelmassa on määritelty nuorisopolitiikan kannalta keskeisten ministeriöiden toteuttamat toimenpiteet, joilla ministeriöt edistävät, tarpeen mukaan yhteistyötä tehden,

nuorten hyvinvointia hallituskauden aikana. Ohjelman toimeenpanoon kytkeytyy liikunta-, urheilu- ja nuorisoministerin johtama ohjausrakenne, nuorten hyvinvoinnin indikaattoriseuranta sekä nuorisopolitiikan toimenpiteiden koordinaatio.

Hyvinvointityön johtamisen tarkoituksena ei ole muuttaa ministeriöiden välistä vastuuta tai toimivaltaa nuorten palveluista. Kysymys on eri ministeriöiden työn johdonmukaisuuden varmistamisesta ja yhteensovittamisesta.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, kuinka tieto- ja tilastopohjaa nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palveluista voitaisiin parantaa. Vertailukelpoista tietoa tulee olla saatavilla palveluiden vaikuttavuuden arvioinnin tueksi sekä palvelujärjestelmän kehittämiseksi.

2. Sosiaalihuollon palvelujärjestelmän seurantaan on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa käynnistetty Sosiaalihuollon seurantarekisteri vuonna 2023. Rekisteri kokoa jatkossa Kanta-palveluihin tallennetut olennaiset tiedot asiakkaiden palvelutarpeista ja palvelutuotannosta. Seurantarekisterin sisältö laajenee lähivuosina vaihteittain Kanta-palveluiden käyttöönoton myötä. Sosiaalihuollon seurantarekisteri mahdollistaa jatkossa sote-palveluiden tarkastelun ja tutkimuksen yhtenäisenä ketjuna. Vaikka palveluiden vaikuttavuustutkimus tulee jatkossakin olemaan haastavaa, kehittyvä tietopohja kuitenkin moninkertaistaa mahdollisuudet kehittää varhaisen tuen palveluita tietoon perustuen.

Hallitusohjelman mukaan hallitus osoittaa kokonaisvastuun nuorten hyvinvointityön johtamisesta opetus- ja kulttuuriministeriöön. Asia ei anna enää aihetta sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteisiin.

Nuorten hyvinvointiin liittyviä indikaattoreita sekä tieto- että tilastopohjaa nuorille suunnatuista palveluista ja niiden vaikuttavuudesta löytyy runsaasti. Opetus- ja kulttuuriministeriön sektorilla muun muassa indikaattorit.tietoanuorista.fi sekä nuorisotilastot.fi keräävät tietoa nuorista, nuorten hyvinvoinnista ja syrjäytymisestä sekä nuorisotyön eri palveluista.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, millä edellytyksillä kokonaisvastuu nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palveluista ja tiedonkulusta toimijoiden välillä voitaisiin asettaa yhdelle taholle. Tulee myös selvittää mikä tämä taho voisi olla.

3. Petteri Orpon hallituksen Vahva ja välittävä Suomi -hallitusohjelmassa kokonaisvastuu nuorten hyvinvointityön johtamisesta on osoitettu opetus- ja kulttuuriministeriölle, jonka valmisteluvastuulla olevan valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan

ohjelman (VANUPO) avulla hallitus tiivistää nuorten hyvinvointityön poikkihallinnollista johtamista. Hallitus laatii ohjelmansa mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla laaja-alaisen toimenpideohjelman nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi, hyvinvointivajeen ja mielenterveyden ongelmien paikkaamiseksi ja vahvistaa moniammatillista työtä nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Asia ei anna enää aiheutta sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteisiin.

Tutkimusten pohjalta tiedetään, että vaikka valtaosa suomalaisista nuorista voi hyvin ja on tyytyväisiä elämäänsä, nuorten pahoinvointi on lisääntynyt. Syitä pahoinvoinnin lisääntymiseen ja polarisoitumiseen on monia, muun muassa koronapandemia, lisääntynyt yksinäisyys, Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa sekä ilmastonmuutos. Nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen vaatii monialaista yhteistyötä ja sektorirajat ylittävää nuorisopolitiikkaa. Mikään hallinnonala tai sektori ei yksin voi ratkaista nuorten hyvinvointivajetta.

Nuorten hyvinvointia edistetään useiden tahojen toimesta. Koulujen ja oppilaitosten rooli nuorten hyvinvointityössä on merkittävä, sillä niiden kautta tavoitetaan oppivelvollisuusikäiset. Opiskeluhuollon kautta edistetään nuorten psyykkistä ja fyysistä terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia koulu- ja oppilaitosyhteisössä. Tämä tapahtuu opetustoimen ja hyvinvointialueen monialaisessa yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa sekä tarvittaessa yhteistyössä muiden nuorisotyötä tekevien tahojen (kuntien nuorisotoimi, kansalaisjärjestöt, uskonnolliset yhteisöt) kanssa.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa ”Vahva ja välittävä Suomi” linjataan, että nuorten hyvinvointityön johtamisen kokonaisvastuu on opetus- ja kulttuuriministeriöllä. Hyvinvointityön johtamisessa keskeinen rooli on valtakunnallisella nuorisotyön ja -politiikan ohjelmalla. Ohjelman toimeenpanoon kytkeytyy liikunta-, urheilu- ja nuorisoministerin johtama ohjausrakenne, nuorten hyvinvoinnin indikaattoriseuranta sekä nuorisopolitiikan toimenpiteiden koordinaatio.

Elina Palola, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö
Henni Axelin, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan ja tarkastuksen vaalikausiraportti 2019–2022

K 25/2022 vp – EK 75/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää riippumattoman ulkoisen talous- ja finanssipolitiikan valvonta- ja arviointitehtävän tarkoituksenmukaista järjestämistä sekä resurssien yhdistämisen tarpeellisuutta ja ryhtyy asiassa tarvittaviin toimenpiteisiin.

Valmistelu kansallisen finanssipoliittisen lainsäädännön muuttamiseksi on käynnistetty valtiovarainministeriössä ja se tulee saattaa päätökseen vuoden 2025 loppuun mennessä.

Seppo Orjasniemi, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

Aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannusvaikuttavuus

O 15/2021 vp – EK 81/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannustietojen saatavuudesta ja valtakunnallisesta vertailukelpoisuudesta, kun julkisten työllisyyspalveluiden järjestäminen siirtyy kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta. Kustannustietoja tulee olla saatavilla kattavasti arviointikäyttöön kustannusvaikuttavien työvoimapalveluiden kehittämiseksi riippumatta palveluiden järjestäjästä.

1. Työvoimapalveluihin liittyvä kuntien talousraportointi uudistettiin vuoden 2024 aikana työ- ja elinkeinoministeriön, valtiovarainministeriön sekä kuntien kanssa tiiviissä yhteistyössä työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtoa silmällä pitäen. Ennen uudistusta kunnilla oli työvoimapalveluihin liittyen raportoitava yhteensä kolme palveluluokkaa, ja talousraportoinnin uudistuksen yhteydessä raportoinnin tarkkuustasoa korotettiin kustannustietojen paremman laadun ja luotettavien kustannusanalyysien takaamiseksi. Talousraportoinnin uudistuksen myötä kuntien raportointi käsittää yhteensä viisi eri työvoimapalveluihin luettaa- vaa palveluluokkaa. Lisäksi kotoutumispalveluihin liittyviä palveluluokkia kuntien

talousraportointikokonaisuudessa on uudistuksen myötä kolme kappaletta aieman kahden luokan sijaan. Valmisteltu palveluluokkakokonaisuus sisältää sekä lakisääteiset että kuntien itse innovoimat ei-lakisääteiset työvoimapalvelut.

Toni Ruokonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii yhteistyön ja tiedonkulun varmistamisesta kuntien ja hyvinvointialueiden välillä julkisten työvoimapalveluiden siirtyessä kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta. Heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden palveluiden ja palvelupolkujen tulee olla toimivia ja niistä tulee huolehtia myös muutosten yhteydessä.

2. Vuoden 2025 alussa voimaan tullut laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä (381/2023, TyM-laki) velvoittaa työvoimaviranomaisen (kunta tai kunnat yhdessä), hyvinvointialueen ja Kelan organisoimaan palvelunsa johtoryhmävetoiseksi yhteistoimintamalliksi niille työttömille, jotka tarvitsevat työvoimapalveluja, sosiaali- ja terveystalveta ja tarvittaessa Kelan kuntoutuspalveluja yhteen sovitettuna kokonaisuutena. Yhteistoimintamalli on rakenteeltaan samankaltainen kuin vuoden 2024 loppuun voimassa ollut TYP-toimintamalli. Syksyn 2024 aikana kunnat tulevat työvoimaviranomaisina, hyvinvointialue ja Kela neuvottelivat ennakoivasti TyM-lain mukaisen yhteistoimintamallin organisoitumisesta tavoitellen sitä, että lain tarkoittama johtoryhmä voidaan asettaa lain voimaan tultua 2025 alussa. Työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja Kela laativat vuoden 2025 alussa yhteistyösopimuksen yhteistoimintamallissa tarjolla olevista palveluista ja mallin resursoinnista.

TyM-laki velvoittaa työvoimaviranomaisen myös neuvottelemaan ja järjestämään alle 30-vuotiaille nuorille matalan kynnyksen yhteispalvelua, jossa ovat mukana keskeiset tahot. Nuorten yhteispalvelu rakentuu ns. Ohjaamo-toiminnan tavoitteille. Lain toimeenpanoon liittyviä keskusteluja on nuorten yhteispalvelunkin osalta käyty syksyllä 2024.

Työvoimaviranomaisen ja hyvinvointialueiden yhteistyötä tukee myös KEHA-keskus, joka TyM-lain nojalla hoitaa palveluintegraation ja monialaisen työn kehittämisen tukipalvelua kunnille ja muille työllisyyttä edistävän monialaisen palvelun toimijoille. Vuonna 2024 tuki toteutettiin vielä hankepohjaisena. KEHA-keskus, työ- ja elinkeinoministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö tekivät yhteistyötä mm. koulutusten sisältöjen suunnittelussa. KEHA-keskus toteutti vuoden 2024 aikana toimijoiden käyttöön myös verkkoalustan, joka tarjoaa muun muassa perehdytys- ja koulutusmateriaalit toimijoiden käyttöön. Tuutti-niminen alusta tarjoaa monialaisen palvelun toimijoille myös yhteisen työskentelyalustan.

TE24-valmistelun Sote-yhdyspinnat-työryhmä tuotti keväällä 2024 suositukset kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspintojen rakentamiseen. Työryhmässä on edustus muun muassa ministeriöistä, kunnista ja hyvinvointialueilta. Työryhmässä kerättiin tilannetietoa valmistelun etenemisestä ja kartoitettiin muutokseen mahdollisesti liittyviä riskejä sekä keskusteltiin riskienhallintakeinoista. Työryhmä jatkaa toukokuun 2025 loppuun, minkä jälkeen yhdyspintoja koskevia kysymyksiä käsitellään työllisyyden edistämisen neuvottelukunnan yhdyspintajaostossa.

Hanna Liski-Wallentowitz, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, miten olemassa olevia työ- ja toimintakykyä mittaavia mittareita olisi mahdollista ottaa käyttöön aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden pehmeiden vaikutusten mittaamiseksi. Tietoa palveluiden vaikuttavuuden arvioimiseksi ja kehittämiseksi tulee olla käytettävissä myös niissä palveluissa, joista työllistyminen avoimille työmarkkinoille ei ole ensisijainen tavoite.

3. Vuonna 2023 DigiFinland Oy kehitti yhteistyössä Terveystietokeskuksen ja Työterveyslaitoksen kanssa sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta kansallista työ- ja toimintakyvyn itsearviointityökalua, joka voisi soveltua myös työvoimaviranomaisten käyttöön. ELY-keskusten kehittämis- ja hallintokeskus (Keha-keskus) on toistaiseksi arvioinut, ettei kehitetty työkalu tällä hetkellä sovellu suoraan työvoimaviranomaisten käyttöön. Keha-keskuksessa on kehitetty vuonna 2024 työvoimapalveluiden seuranta- ja arviointia sekä osana tätä tarkasteltu myös erilaisia mahdollisuuksia työvoimapalvelujen pehmeiden vaikutusten mittaamiseksi. Kehitystyö jatkuu edelleen. Työvoimapalvelujen lainsäädännössä ei kuitenkaan tällä hetkellä ole työvoimaviranomaisille käyttövelvoitetta yksittäiseen työ- ja toimintakyvyn mittariin. Tämä voi johtaa siihen, etteivät kaikki työvoimaviranomaiset ota samaa mittaria käyttöön, jonka vuoksi kansallisesti ei muodostu yhtenäistä tietoa työvoimapalvelujen vaikuttavuudesta. Käyttövelvoite yksittäiseen mittariin vaatisi lakimuutosta.

Jenni Wessman, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ovatko heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleville suunnatut palvelut kaikilta osin tarkoituksenmukaista järjestää osana työvoimapolitiikan palveluita vai tulisiko niiden olla osa sosiaali- ja terveystieteiden palveluita.

4. Työvoima- ja yrityspalvelujen siirtyessä kuntien järjestämisvastuulle vuonna 2025 ja hyvinvointialueiden vasta vähän aikaa kestäneen toiminta-ajan vuoksi työ- ja elinkeinoministeriö ei katsonut tarkoituksenmukaiseksi vielä vuonna 2024 tarkastella palveluiden sijoittumista. Huomioitavaa on myös, ettei julkisissa työvoima- ja yrityspalveluissa ole mitään yksittäistä palvelua vain heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleville. Julkisia työvoima- ja yrityspalveluja tarjotaan asiakkaille palvelutarpeen mukaisesti. Työvoima- ja yrityspalvelujen sisältöä sekä niiden suhdetta sosiaali- ja terveystalouteen on tarkoituksenmukaista tarkastella kokonaisuudessaan TE-palvelut 2024 uudistuksen käynnistymisen jälkeen siinä vaiheessa, kun nähdään, millaisia tarpeita kuntapuolella on palvelujen sisältöjen kehittämisen suhteen.

Työ- ja elinkeinoministeriö selvitti osana pääministeri Orpon hallitusohjelman toimeenpanoa kesällä 2024 Kuntaliiton kanssa muun muassa kuntien näkemyksiä niin sanotusta matalan kynnyksen työvoimapalvelun tarpeellisuudesta ja mahdollisesta sisällöstä. Jatkovalmistelusta ei vielä tehty päätöstä vuonna 2024, mutta työ jatkuu vuonna 2025 ja linkittyy sosiaali- ja terveysministeriössä tehtävään työllistymistä tukevien palvelujen kehittämistyöhön.

Hanna Liski-Wallentowitz, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että riippumatonta tutkimusta järjestöjen roolista työllisyyttä edistävien palveluiden tarjoajina sekä näiden palveluiden vaikuttavuudesta on saatavilla.

5. Järjestöjen rooli työllistymistä edistävien palvelujen tarjoajana on kokonaisuutena suhteellisen vähäinen. Järjestöjen rooli painottuu erityisesti vaikeammassa työmarkkina-asemassa olevien työllistämiseen palkkatuen ja työkokeilun avulla. Järjestöjen roolia työllisyyttä edistävien palvelujen tuottajana ja näiden palvelujen vaikuttavuutta voidaan parhaiten selvittää laajemman vaikuttavuustutkimuksen osana. Tarkoituksenmukaisin ajankohta palvelujen vaikuttavuustutkimukselle olisi TE-palvelut 2024 -uudistuksen käynnistymisen jälkeen siten, että seurantatietoa olisi kertynyt riittävässä määrin. Työ- ja elinkeinoministeriö voi edistää vaikuttavuustutkimusta yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa julkisen talouden asettamat rajoitukset huomioon ottaen.

Lari Anttonen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Hallituksen vuosikertomus 2022

K 2/2023 vp – K 16/2023 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää vuoden 2024 loppuun mennessä mahdollisuutta laajentaa tilaajavastuulain rakennusalaan koskevat velvoitteet muille toimialoille ottaen huomioon laajentamisen hyödyt suhteessa hallinnollisen taakan kasvuun.

2. Työ- ja elinkeinoministeriön on tarkoitus käynnistää selvitystyö vuoden 2025 keväällä ottaen huomioon muu työainsäädännön valmistelutilanne.

Päivi Kantanen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa viranomaisten välisen oma-aloitteisen tietojenvaihdon kehittämistä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa.

3. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelma sisältää useita kirjauksia, joiden tavoitteena on parantaa viranomaisten välistä tietojenvaihtoa rikoksentorjunnassa.

Oikeusministeriö on asettanut rikosten ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan liittyvän tietojenvaihtosäätelyn sujuvoittamista tukevan poikkihallinnollisen koordinaatio-ryhmän (OM068:00/2024). Koordinaatio-ryhmä tukee rikosten, mukaan lukien harmaan talouden ja talousrikollisuuden, torjuntaan liittyvien ja tietojenvaihdon sujuvoittamista koskevien hallitusohjelmakirjausten toimeenpanoa. Koordinaatio-ryhmä on asetettu vuoden 2026 loppuun asti.

Oikeusministeriö on lisäksi käynnistänyt säädöshankkeen (OM063:00/2023), jossa valmistellaan oikeusministeriön toimialaan kuuluvat säädösmuutokset liittyen tietojenvaihdon sujuvoittamiseen työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjumiseksi. Hankkeessa on kyse säädösmuutoksista koskien hallitusohjelmakirjauksia, joiden mukaan muun muassa käynnistetään tarvittavat lainsäädäntö- ja muut toimet viranomaisten tiedonvaihdon kehittämiseksi niin, että hyväksikäytön ehkäiseminen tehostuu ja väärinkäytökset saadaan tiedoksi toimivaltaisille viranomaisille sekä tehostetaan ihmiskaupan torjuntaa ja varmistetaan tietojenvaihto viranomaisten välillä. Lisäksi hankkeessa valmistellaan tarvittavat muutokset ulosotto- ja ulosotto- (705/2007) parantaen viranomaisten mahdollisuuksia luovuttaa esimerkiksi takavarikoituihin varoihin liittyviä tietoja oma-aloitteisesti Ulosotto- laitokselle. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2026.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti toukokuussa 2024 (TEM041:00/2024) poikkihallinnollisen työryhmän, jonka tehtävänä oli päivittää harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategia ja toimenpideohjelma. Valmisteluryhmä sai ehdotuksensa valmiiksi lokakuussa 2024. Hallitus hyväksyi 19.12.2024 valtioneuvoston periaatepäätöksen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi vuosille 2024–2027 (TEM/2024/168). Uudella ohjelmakaudella kehitetään viranomaisten toimintaedellytyksiä ja syvennetään yhteistyötä. Strategialla jatketaan aiempaa työtä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumiseksi. Strategisina tavoitteina on edelleen edistää yritysten välistä tervettä kilpailua ja reiluja työmarkkinoita, ennalta estää harmaata taloutta ja talousrikollisuutta, turvata harmaata taloutta ja talousrikollisuutta torjuvien viranomaisten toimintaedellytykset sekä kehittää harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa ja viranomaisyhteistyötä.

Toimenpideohjelman hankkeilla muun muassa kartoitetaan viranomaisten toimintaan liittyviä lainsäädännöllisiä haasteita ja esteitä, turvataan olennaisten rekisteritietojen oikeellisuus ja saatavuus (erityisesti ulkomaisten henkilöiden rekisteröintimenettelyiden yhtenäistämiseksi ja kehittämiseksi). Lisäksi kehitetään viranomaisten tiedonsaantia muun muassa oma-aloitteisen tiedonluovutuksen uudistuksilla (liittyen Harmaan talouden selvitysyksikön toimintaan, rahanpesun torjuntaan, julkisten tukien saajien taustojen selvittämiseen) sekä kehitetään viranomaisten välistä yhteistyötä. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti tammikuussa 2025 ohjausryhmän ja toimeenpanoryhmän seuraamaan strategian ja toimenpideohjelman hankkeiden toteutusta.

Yksi eläketurvakeskuksen (ETK) lakisääteisistä tehtävistä on muun muassa yrittäjien vakuuttamisvelvollisuuden valvominen. Vuoden 2024 alusta voimaan tulleen lainmuutoksen ansiosta yrittäjien massamuotoinen valvonta laajeni koskemaan kaikkia keskeisiä yrittäjäryhmiä. Yrittäjän eläkelakiin (YEL) lisättiin ETK:lle oikeus saada vakuuttamisvelvollisuuden valvomista varten tietoja myös osakeyhtiön osakkaista.

Päivi Kantanen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Valtiovarainministeriö asetti 21.6.2022 laaja-alaisen työryhmän tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa. Työryhmä asetettiin toimikaudelle 1.8.2022–30.4.2023 ja toimikautta jatkettiin 14.6.2023 asti. Työryhmän tehtävänä oli valmistella toimintasuunnitelma tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa sekä hallituksen esitys toimintasuunnitelmassa esitettyjen lainmuutostarpeiden edistämiseksi. Työryhmämuistio julkaistiin 30.6.2023

ja lähetettiin lausunnoille. Toimintasuunnitelmassa esitetään toimenpiteitä tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa. Työryhmän esittämät toimenpiteet ovat sekä lainsäädännöllisiä että käytännön toimia. Vastuu kunkin toimenpiteen toteuttamisesta on kirjattu toimintasuunnitelmaan. Toimenpiteiden toteutumista seurataan ja niistä raportoidaan kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen viranomaisyhteistyöryhmässä. Seuranta ja raportointi jatkuu edelleen vuonna 2025. Hallituksen esitystä on jatkovalmisteltu lausuntokierroksen jälkeen valtiovarainministeriössä. Hallituksen esitys on viety eduskuntaan lokakuussa 2024. Lähetekeskustelussa esitys lähetettiin talousvaliokunnalle ja perustuslakivaliokunnalle, jotka antavat lausuntonsa hallintovaliokunnalle. Valiokuntakäsittelyt talousvaliokunnassa ja hallintovaliokunnassa on pidetty loppuvuodesta 2024 ja perustuslakivaliokunnassa alkuvuodesta 2025.

Sisäministeriö on syyskuussa 2023 käynnistänyt lainsäädäntöhankkeen poliisin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn muuttamiseksi (SM046:00/2023). Hankkeen toimikausi kestää 31.5.2026 saakka. Hankkeen tehtävänä on arvioida poliisilain (872/2011) 4 ja 7 luvun ja poliisin henkilötietolain (616/2019) 3 ja 4 luvun kansallista tiedonvaihtoa koskevien säännösten muutostarpeet suhteessa voimassa olevaan yleislainsäädäntöön ja poliisin nykyisen toimintaympäristön vaatimuksiin sekä valmistella arvion pohjalta ehdotukset tarvittaviksi lainsäädäntömuutoksiksi. Hankkeessa arvioidaan muun muassa poliisin oma-aloitteista tietojen luovuttamista muille viranomaisille. Valtiovarainministeriö on hankkeessa osallisena ja havaitut muutostarpeet on tarkoitus huomioida soveltuvin osin myös Tullin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn osalta.

Elise Luovula, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö
Sanna Rekonen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2023

K 19/2023 vp – EK 12/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen 2024 yhteydessä siitä, miten yhteentoimivuutta ja tiedon sujuvaa liikkumista on parannettu. Selvityksessä tulee kuvata erityisesti säädöspohjan kehittämistä ja mahdollisia uusia yhteentoimivuutta parantavia valtakunnallisia toimenpiteitä.

1. Sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa hallituskauden aikana Digitaalinen sosiaali- ja terveydenhuolto -ohjelman, jonka puitteissa on toteutettu tai meneillään useita yhteentoimivuutta ja tiedon liikkumista edistäviä toimenpiteitä, kuten selvitykset sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan pitkän aikavälin mahdollisuuksista, sosiaali- ja terveydenhuollon tietomalleista ja perusterveydenhuollon valinnanvapauden tietojärjestelmäratkaisuksista sekä 1.1.2024 voimaantulleen niin kutsutun asiakastietolain (703/2023) mukaisten tiedonsaantioikeuksien soveltamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Lisäksi on toteutettu Kanta-palvelujen nykytilan ja tulevaisuuden kehittämistarpeiden arviointi toimenpide-ehdotuksineen.

Tiedonhallinnan pitkän aikavälin mahdollisuuksien selvitystä on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa työryhmässä, ja raportti julkaistaan alkuvuodesta 2025. Kelan ylläpitämällä Kanta-palveluilla on keskeinen rooli yhteentoimivuuden toteutumisessa, joten osa selvitystä on Kanta-palveluiden tulevaisuuden roolin arviointi suhteessa hyvinvointialueiden ja muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien tietojärjestelmiin.

Kansainvälisten tietomallien hyödynnettävyyden arviointi on käynnistetty. Siinä tarkennetaan nykyinen käyttö ja tulevat mahdollisuudet kansainvälisten tietomallien hyödynnettävyydestä sosiaali- ja terveydenhuollossa tiedon käytön ja hyödynnettävyyden tehostamiseksi. Tietomallien tarkastelu sisältää linjausehdotuksia valtakunnalliseen tietomallien valintaan huomioiden muun muassa eurooppalaista terveystietoaluetta koskevan sääntelyn (European health data space, EHDS) vaikutukset kansalliseen ja kansainväliseen tiedon yhteentoimivuuteen. Tietomalliarviointi valmistuu alkuvuodesta 2025.

Asiakastietolain soveltamisselvityksen tavoitteena on selvittää, miten asiakastietolain mahdollistamia uusia tiedonsaantioikeuksia toteutetaan hyvinvointialueilla, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa, sekä levittää hyviä soveltamisen käytäntöjä. Selvityksen tulokset julkaistaan alkuvuodesta 2025.

Asiakkaan tilannekuvan konsepti on julkaistu. Asiakkaan tilannekuvan tarkoituksena on edistää sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota. Tilannekuva auttaa ammattihenkilöitä parantamalla palveluiden koordinaatiota, vähentämällä asiakkaille järjestettäviä päällekkäisiä palveluja ja edistämällä oikea-aikaisen hoidon tai palvelun toteutumista. Lisäksi se mahdollistaa asiakkaalle kokonaiskuvan omista palveluistaan.

Kanta-palveluihin on toteutettu eurooppalainen potilasyhteenveto sekä edistetty lääkityslistan toiminnallisuuksia muun muassa ottamalla käyttöön yhteentoimiva rakenteinen annostus. Hyvinvointialueista 90 prosenttia on ottanut käyttöön keskeisten terveystietojen uusien tietorakenteiden tallentamisen Kantaan (64 prosentin tasonparannus vuonna 2024), mikä mahdollistaa keskeisten terveystietojen koostamisen ja välittämisen edistäen tiedonkulkua ja käytettävyyttä.

Julkisen hallinnon tasolla tiedonhallinnan ja yhteisten tietovarantojen yhteentoimivuuden kehittämistä ja toimenpiteitä tarkastellaan ja tarpeellisilta osin sektori-kohtaisia menettelyitä yhteensovitetaan valtiovarainministeriön lain julkisen hallinnon tiedonhallinnan ohjauksesta (906/2019) nojalla toukokuussa 2024 asettamassa Julkisen hallinnon tiedonhallinnan asiantuntijaryhmässä (VN/488/2024). Ryhmässä ovat jäseninä yhteentoimivuuden ohjauksesta vastaavat ministeriöiden asiantuntijat, hyvinvointialueiden edustajat sekä kuntien edustajat.

Huhtikuussa 2024 tuli voimaan uusi rajat ylittäviä digitaalisia julkisia palveluita koskeva EU-asetus, Yhteentoimiva Eurooppa -säädös (EU 2024/903). Asetukseen sisältyvien menettelyiden tavoitteena on kehittää julkisten palveluiden yhteentoimivuutta ja tiedonvaihtoa. Asetus ei kuitenkaan itsessään sääntele tiedonvaihtoa tai velvoita tarjoamaan rajat ylittäviä palveluita. Asetuksessa säädetään jäsenvaltioiden ja komission välisestä yhteistyörakenteesta yhteentoimivuuden strategiseksi ohjaamiseksi ja säädöksen toimeenpanon koordinoimiseksi. Yhtenä koordinaatioalueena on sektorikohtaisten tietoalueiden (data space) yhteentoimivuutta koskeva yhteensovittaminen.

Anna Sandberg, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
Suvi Remes, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä tekoälyn käyttöön oton eettisen ohjeistuksen sosiaali- ja terveydenhuollossa.

2. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on kesällä 2024 käynnistänyt sote-tekoälyn ekosysteemin, jossa on mm. kerätty tietoa tekoälyn käytön nykytilasta, määritelty lupaavimpia käyttötapauksia, käynnistetty kokeiluhankekokonaisuus, selvitetty nykytilanteen edellytyksiä, aloitettua tarvittavien lainsäädäntömuutosten valmistelu sekä käynnistetty riskien hallintatyö. Ekosysteemissä on sovittu, että HUS:n vuoden 2025 alussa valmistuvat tekoälyperiaatteet toimivat esimerkkinä hyvinvointialueille. Alkuvuonna 2025 käynnistetään alan yhteinen sote-tekoälyn visiotyö. Visio yhdessä edellä kuvattujen tekoälyn käytännön toimenpiteiden kanssa muodostaa pohjan eettisten kysymysten käsittelylle ja periaatteiden laatimiselle kesällä 2025.

Jukka Lähesmaa, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Hallituksen vuosikertomus 2023

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2023 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

K 2/2024 vp – K 18/2024 vp – EK 31/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä tähän mietintöön että sen liitteinä oleviin erikoisvaliokuntien lausuntoihin sisältyvät eduskunnan aiempia lausumia ja muita seikkoja koskevat kannanotot.

1. Mietintöön ja sen liitteinä oleviin erikoisvaliokuntien lausuntoihin sisältyviin aiempia lausumia ja muita seikkoja koskeviin kannanottoihin on koottu vastaukset hallituksen vuosikertomuksen 2024 liitteeseen 3.

Peter Westerstråhle, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa toimenpiteitä valtionhallinnon matkustamiseen liittyvän ohjeistuksen selkeyttämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi. Ohjauksen ja neuvonnan riittävydestä sekä ohjeistuksen noudattamisen valvonnasta tulee myös huolehtia.

2. Valtion matkustusta ohjaa ensisijaisesti valtion virka- ja työehtosopimus matkakustannusten korvaamisesta eli valtion matkustussääntö. Valtiovarainministeriö, käytännössä valtion työmarkkinalaitos, antaa matkakustannusten korvaamisesta tehdyn valtion virka- ja työehtosopimuksen soveltamisohjeet kunkin sopimusmääräyksen yhteydessä esitettyjen soveltamisohjeiden mukaisesti. Jos sopimus on joltakin osin tulkinnanvarainen, vastaa valtion työmarkkinalaitos matkustussäännön tulkinnasta. Viimekädessä tulkintaratkaisua voidaan hakea eri osapuolten toimesta työtuomioistuimesta.

Valtiovarainministeriö ei voi antaa tarkempia, virka- ja työehtosopimuksen soveltamisalaa koskevia erillisiä ohjeita, vaan sopimus on voimassa sellaisenaan ja mahdolliset soveltamisohjeet on sisällytettävä osaksi sopimusta. Sen sijaan valtiovarainministeriö voi antaa erillisiä ohjeita valtion matkustamiseen liittyen siltä osin, kun on kyse muista kuin matkustussäännössä sovitusta asioista. Esimerkkinä tällaisista ohjeista voidaan mainita ohje viraston päällikön virkamatkustamiseen liittyvästä seurannasta ja valvonnasta (VN/2341/2022) sekä ohje virkamatkustamisesta

ja kanta-asiakasohjelmien hyödyntämisestä (VN/14770/2021). Lisäksi valtiovarainministeriö on laatinut valtion matkustusstrategian (25.5.2021). Strategiassa linjataan valtion matkustamisen yleiset reunaehdot ja periaatteet.

Valtiovarainministeriön ohella konsernitoimijat voivat ohjeistaa tai edistää valtion matkustamisen yhtenäistämistä. Valtiokonttori on antanut oman toimivaltansa puitteissa (talousarviolaki (423/1988) 24 c pykälä (1216/2003)) ohjeen valtion matkasuunnitelman ja matkalaskun käsittelystä. Palkeet voi antaa yhteisiä ohjeita valtion matkustamiseen liittyvien järjestelmien käytöstä. Lisäksi Palkeet myy lisäpalveluna matkustamisen kokonaispalvelua. Palvelun käyttöönotto edellyttää virastoilta yhteisiin käytäntöihin siirtymistä, mutta palvelun käyttöönotto on virastoille vapaaehtoista. Hansel puolestaan kilpailuttaa keskitettyjä matkustuspalveluita valtionhallinnon käyttöön.

Virastot ovat itsenäisiä työnantajia ja vastaavat matkustamisen ohjeistamisesta (valtion matkustussäännön asettamissa rajoissa) ja ohjeiden noudattamisesta virastossaan itsenäisesti. Tästä poikkeuksen muodostaa valtioneuvoston kanslia, jolla on oman toimivaltansa puitteissa (valtioneuvoston ohjesääntö (262/2003) 12 pykälä 8 kohta (160/2015)) mahdollisuus ohjata valtioneuvoston ja sen ministeriöiden matkahallintoa. Ministeriöt ovat kuitenkin itsenäisiä virastoja ja viime kädessä kukin virasto ratkaisee itsenäisesti työnantajavastuullaan olevat kysymykset. Osan ministeriöistä (työ- ja elinkeinoministeriö, oikeusministeriö ja ulkoministeriö) matkahallintoa on koottu valtioneuvoston kansliaan tarvelähtöisesti. Virastojen tulee valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992; 69, 69 a ja 70 pykälien) mukaan järjestää sisäinen valvonta ja sisäinen tarkastus, joilla varmennetaan koko matkahallinnan prosessin toimivuuden valvontaa.

Valtiovarainministeriö toteaa selvityksensä, että ohjeistusta on selkiytetty siltä osin, että nykyään kukin konsernitason toimija antaa vain sille kuuluvaa ohjeistusta ja päällekkäisyydet on purettu. Laajempi yhteinen ohjeistus vaatisi säädösmuutoksia ja muutosta virastojen itsenäiseen työantajarooliin matkustusasioissa.

Juha Madetoja, yksikön päällikkö, valtiovarainministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, kuinka työntekijän oleskelulupien käsittelyprosessia tulisi kehittää ulkoasiainhallinnossa, jotta ajan saanti tunnistautumiseen nopeutuisi ja siihen menevä aika olisi ennakoitavissa.

3. Ulkoministeriön hallinnonalan vastuulla olevat tehtävät liittyen oleskelulupien käsittelyyn on määritelty ulkomaalaislaissa (301/2004) seuraavasti: Suomen edustustot ottavat vastaan oleskelulupahakemuksen ulkomailla olevalta henkilöltä, tunnistavat henkilön ja tarkistavat, että hakemus on oikein täytetty ja se sisältää tarvittavat asiakirjat ja tiedot (UlkL 69 pykälä). Edustustot ottavat tällä hetkellä vastaan oleskelulupahakemuksia 75 edustustossa ympäri maailmaa. Näistä paikoista 14:ssä oleskelulupien vastaanotto on ulkoistettu VFS Globalille.

Hallitusohjelman tavoitteena on varmistaa sujuvat ja hallitut oleskelulupaprosessit sekä toimiva jälkivalvonta. Työ- ja koulutusperusteisten oleskelulupien menettelyjä ja lupien jälkivalvonnan kehittämistä koskevien hallitusohjelmakirjauksien toimeenpano on kytketty osaksi poikkihallinnollista Talent Boost -toimenpideohjelmää, jonka toimeenpanoon ulkoministeriö osallistuu.

Ulkoministeriö on sopinut yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön ja Maahanmuuttoviraston kanssa yhteisistä sujuvoittamis- ja keventämistoimista koskien edustustojen tehtäväkenttää oleskelulupaprosessissa. Edistetyt sujuvoittamistoimet koskevat muun muassa tunnistautumiskokonaisuuteen liittyvien haasteiden ratkaisua, asiakirjatutkintaan ja verifiointiin liittyvien prosessien sujuvoittamista, kuulemiskäytäntöjen sujuvoittamista mukaan lukien etäkuulemiset sekä ohjeistusten parantamista kokonaisprosessin sujuvuuden takaamiseksi. Sovittujen sujuvoittamistoimien etenemistä seurataan tiiviisti eri tasoilla, muun muassa kansliapäällikkötasolla Talent Boost -ohjausryhmässä sekä työ- ja koulutusperusteisten lupamenettelyjen kehittämisen ohjausryhmässä.

Osana Talent Boost -kokonaisuutta ja hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamista ulkoministeriö on kehittänyt edustustojen vastuulla olevien oleskelulupaprosessien osien tilannekuvan seurantaa ja kerää kaikilta vähintään 100 työ- ja koulutusperäistä oleskelulupahakemusta vuosittain vastaanottavilta edustustoilta kuukausittain tiedot tunnistautumisen odotusajoista ja kuulemisjonojen pituudesta. Tunnistautumisaikojen saatavuuden osalta on asetettu tavoiteajaksi enintään 15 vuorokauden odotusaika. Vuonna 2024 kaikkien oleskelulupahakemuksia vastaanottavien toimipaikkojen keskimääräinen odotusaika tunnistautumisaajan saamiseksi oli alle 5 vuorokautta. Paljon työ- ja koulutusperusteisia oleskelulupahakemuksia vastaanottavissa edustustoissa ajoittain esiintyvät pidemmät odotusajat johtuvat pääasiallisesti opiskelijahakijoiden sekä heidän perheenjäsentensä muodostamista ruuhkista, mihin haetaan myös ratkaisuja sidosryhmäyhteistyöllä.

Katja Luopajarvi, maahantuloasioiden yksikön yksikönpäällikkö, ulkoministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus kokonaisvaltaisesti selvittää yksityisellä alueella tapahtuvan pysäköinnin ja pysäköinninvalvonnan oikeustilaa ja sääntelytarpeita sekä ryhtyy selvityksen perusteella toimenpiteisiin tarvittavien lainsäädäntömuutosten valmistelemiseksi ja hallituksen esityksen antamiseksi eduskunnalle.

4. Hallitus katsoo, että yksityisellä alueella tapahtuvan pysäköinnin ja sen valvonnan oikeudellinen sääntely on asiana vaikea ja moniulotteinen. Hallitus ei ole vielä ratkaissut kysymystä sopivasta etenemistavasta eikä eduskunnan edellyttämää selvitystä ole siten käynnistetty.

Susanna Siitonen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

5 Hallintovaliokunta

Asetietojärjestelmän kehittäminen

HE 101/2019 vp – EV 2/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää hallituksen ensisijaisesti huolehtivan siitä, että ennen ampuma-aselain 25 pykälän voimaantuloa nyt säädettävän lain nojalla varmistutaan nykyisen tietojärjestelmän kehitystyöstä ja muista toimenpiteistä niin, ettei jää epävarmuutta aseturvallisuuden, elinkeinonharjoittajien tarpeiden ja oikeusturvan, asetietojärjestelmän eheyden ja luotettavuuden tai muiden asiassa merkityksellisten seikkojen suhteen; sekä

1. Ampuma-aselain 25 pykälässä tarkoitettuja ilmoituksia varten on laadittu sähköiset lomakkeet, joilla ase-elinkeinoharjoittaja tekee ilmoituksen asetietojärjestelmään. Poliisihallitus käyttää sähköistä asiointialustaa, jolla ase-elinkeinoharjoittajat toimittavat vaaditut ilmoitukset poliisille. Ase-elinkeinoharjoittajan tekemät ilmoitukset syötetään toistaiseksi käsin tietojärjestelmään. Syöttöjä tehdään Poliisihallituksessa ja joissakin poliisilaitoksissa.

Järjestelmän kehitystyö on keskeytetty Poliisihallituksen määräämän selvitystyön ajaksi. Selvityksen tarkoituksena on arvioida hankkeen toteutustapa ja laajuus sekä eri vaihtoehdot ja niiden kustannukset päätösten pohjaksi. Selvityksen on määrä valmistua 30.6.2025 mennessä.

Hankkeen toteuttamat sähköisen asioinnin palvelut asiakkaille on jo otettu käyttöön. Poliisi on avannut henkilöille ja yrityksille suunnattuja sähköisiä palveluita portaittain 19.9.2023 alkaen.

Sekä henkilöasiakkaiden että yritysten ja yhteisöjen keskeiset aseisiin liittyvät hakemukset ja ilmoitukset voi hoitaa poliisin sähköisessä asiointissa. Jo avattujen sähköisen asioinnin palveluiden käyttö jatkuu.

2. Eduskunta edellyttää hallituksen toissijaisesti antavan eduskunnalle hallituksen esityksen ampuma-aselain 25 pykälän voimaantulon lykkäämisestä 1.11.2020 jälkeiseen ajankohtaan, mikäli edellä 1 kohdassa tarkoitettua varmuutta ei joiltakin osin ole.

2. Hallitus ei ole antanut eduskunnalle hallituksen esitystä ampuma-aselain 25 pykälän voimaantulon lykkäämisestä.

Seppo Sivula, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkoitus

KAA 5/2019 vp – EK 5/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii seksuaalirikoksiin ja törkeisiin rikoksiin syyllistyneiden ulkomaalaisten nopeasta ja tehokkaasta maasta poistamisesta sekä varmistaa muutoinkin kansalaisten turvallisuuden tunteen, rikosten uhrien ja asianosaisen itsensä oikeusturvan parantamiseksi entistä sujuvammat käsittelyprosessit rikosasioissa sekä antaa hallintovaliokunnalle selvityksen tehdyistä toimenpiteistä ja niiden tuloksista vuoden 2022 syysistuntokauden alkuun mennessä.

Hallitus antoi syksyllä 2022 hallintovaliokunnalle lausumassa tarkoitetun selvityksen tehdyistä toimenpiteistä ja niiden tuloksista.

Kuluvalla hallituskaudella valmistellaan useita lainsäädäntömuutoksia, joilla tehostetaan rikoksiin syyllistyneiden ulkomaalaisten maasta poistamista:

Ulkomaalaislain muutokset (666/2024), joiden perusteella rikoksiin syyllistyminen ja kansallisen turvallisuuden vaarantaminen johtavat suojeluaseman myöntämättä jättämiseen tai lakkauttamiseen, tulivat voimaan vuoden 2025 alussa.

Hallitus antoi eduskunnalle syysistuntokaudella 2024 esityksen (HE 143/2024 vp), jossa ehdotetuilla muutoksilla pyritään muun muassa säilöönoton tehokkaampaan käyttöön maassa laittomasti oleskelevien henkilöiden palautusten tehostamiseksi sekä edistämään yleisen järjestyksen ja yleisen turvallisuuden sekä kansallisen turvallisuuden turvaamista yhteiskunnassa.

Sisäministeriön Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen rekisteröintiä, jättämistä ja turvapaikkatutkintaa koskevan ulkomaalaislain sääntelyn uudistaminen -hankkeessa (SM057:00/2023) valmisteltuun hallituksen esitysluonnokseen sisältyy myös ehdotukset säännösmuutoksiksi koskien kansainvälistä suojelua koskeviin päätöksiin liittyvien karkottamispäätösten täytäntöönpanon nopeuttamista. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle alkuvuonna 2025.

Sisäministeriö asetti syksyllä 2024 hankkeen ulkomaalaislain maasta poistamista koskevien säännösten kehittämiseksi (SM035:00/2024). Hankkeen tarkoituksena on selvittää ja kehittää kokonaisvaltaisesti maasta poistamista koskevaa sääntelykokonaisuutta sekä valmistella maahantulokiellon määräämistä ulkomailla olevalle, jolla ei ole lupahistoriaa Suomessa.

Sisäministeriön kansalaisuuslain muuttamista valmistelevan hankkeen (SM055:00/2023) toisessa vaiheessa on valmisteltu hallituksen esitysluonnos, jossa muun muassa ehdotetaan muutettavan lakiin sisältävää nuhteettomuusedellytystä siten, että rikokseen syyllistymisestä johtuvat seuraukset olisivat entistä tuntuvoimat. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2025.

Jutta Gras, lainsäädäntöneuvos, sisäministeriö

Passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen käyttäminen rikostorjunnassa

HE 206/2020 vp – EV 81/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että sisäministeriö selvittää oikeudelliset ja muut edellytykset lainmuutokselle, jolla passirekisteriin tai henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjälkien käyttäminen olisi mahdollista ainakin kaikkein tärkeimpien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, joko osana poliisin henkilötietolainsäädännön toimeenpanoa koskevaa selvitystä tai antaa hallintovaliokunnalle asiasta erillisen selvityksen viimeistään syysistuntokauden 2022 alkuun mennessä.

1. Sisäministeriö on toimittanut hallintovaliokunnalle selvityksen passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen käyttämisestä rikostorjunnassa 5.9.2022. Sisäministeriö on syksyllä 2023 asettanut lainsäädäntöhankkeen valmistelemaan ehdotuksen passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin tallennettujen biometrinen tietojen sekä ulkomaalaislain 131 pykälän nojalla poliisin ylläpitämään rekisteriin tallennettujen biometrinen tietojen käsittelyä koskevien säännösten muuttamiseksi (SM048:00/2023). Hanke perustuu hallitusohjelmaan, jonka mukaan hallitus arvioi ja parantaa edellytyksiä biometriikan käyttöön lainvalvonta- ja rikosentorjuntatarkoituksissa. Hankkeessa valmistellun esitysluonnoksen mukaan passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja saisi käyttää muun muassa eräiden vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Mahdollisuus tietojen käyttöön rikostorjunnassa rajattaisiin vakavaa laatuun maanpetos- ja vakoilurikoksiin sekä terrorismirikoksiin, eräisiin yleisvaarallisiin rikoksiin

ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen tyypillisesti kytkeytyviin rikoksiin sekä sellaisiin rikoksiin, joista laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 6 vuotta vankeutta. Esitysluonnos on lähetetty lausuntokierrokselle 3.2.2025.

Suvi Pato-Oja, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

VNS 4/2021 vp – EK 11/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii sisäisen turvallisuuden keskeisten viranomaisten (poliisi, Rajavartiolaitos, pelastustoimi, Hätäkeskuslaitos, Tulli ja Maahanmuuttovirasto), rikosoikeudenhoidon ketjuun kuuluvien oikeushallinnon viranomaisten (Syyttäjälaitos ja Rikosseuraamuslaitos) sekä tuomioistuineläytöksen toimintaedellytyksistä ja turvaa niiden rahoituspohjan vaalikaudet ylittävällä, kestäväällä ja pitkäjänteisellä tavalla sisäisen turvallisuuden selonteossa (VNS 4/2021 vp) esitettyihin resurssitarpeisiin perustuen.

1. Sisäministeriön pääluokan määrärahataso oli vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa noin 90 miljoonaa euroa suurempi verrattuna vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon. Kevään 2024 kehyspäättöksen mukaisesti sisäministeriön hallinnon alan määrärahataso on laskeva. Tämä aiheutuu muun muassa Ukrainan sotaan ja rajavartiolaitoksen investointeihin liittyvien lisäysten poistumisesta (ulkovartiolaivat, valvontalentokoneet, maa- ja merirajan tekninen valvontajärjestelmä, itärajan este), maahanmuuton menojen vähentymisestä ja hallituksen säästöpäätösten vaikutuksista (hallinnonalalle on kohdennettu tuottavuussäästöä 1,81 prosenttia suhteessa toimintamenojen tasoon).

Sisäisen turvallisuuden resursseja on lisätty pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti ja kertaluonteisten lisäysten poistumisesta ja säästöistä huolimatta kehystaso tulee olemaan noin 300 miljoonaa euroa suurempi verrattuna vuoden 2022 talousarvion määrärahatasoon.

Oikeudenhoidon resursseja on tarkasteltu laajasti, mutta myös rikosoikeuden ketjun näkökulmasta oikeudenhoidon selonteossa (VNS 13/2022 vp). Kokonaisuudessaan oikeudenhoidon lisähenkilötyövuosien tarve on noin 1 200 henkilötyövuotta vuoteen 2030 mennessä. Henkilötyövuositavoitteen saavuttamiseksi oikeudenhoidon toimijoille on vuonna 2023 hyväksytyissä Julkisen talouden suunnitelmissa kohdennettu pysyvää lisärahoitusta 75 miljoonaa euroa. Käytännössä rahoitusta on osoitettu 30 miljoonaa euroa vuodelle 2024, 65 miljoonaa euroa vuodelle 2025, 80 miljoonaa euroa vuodelle 2026 ja 75 miljoonaa euroa vuodesta 2027 lukien.

Rikosvastuun sujuva toteutuminen edellyttää oikein mitoitettua resursointia esitutkintaviranomaiselle, syyttäjälle, oikeusapuun, tuomioistuimiin ja rangaistusten täytäntöönpanoon ja resursoinnin oikeasuhtaisuutta jatkuvasti seurataan.

Antti Karila, talous- ja suunnittelujohtaja, sisäministeriö
Juha Saunamäki, johtava asiantuntija, oikeusministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa ja tässä tarkoituksessa muun muassa 1) päivittää järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen strategian mahdollisimman pian, sekä 2) selvittää ja arvioi lainsäädännön kehittämistarpeet ja sen pohjalta valmistelee tarvittavat lainsäädäntöesitykset.

2. Hallitusohjelman mukaan hallitus päivittää järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen strategian ja valmistelee tarvittavat lainsäädäntöesitykset. Oikeusministeriö asetti syksyllä 2023 laajapohjaisen työryhmän valmistelemaan strategiaa ja siihen liittyvä toimenpideohjelmaa. Työryhmän toimikausi päättyi 31.12.2024 ja strategia ja toimenpideohjelma ovat viimeistelyssä, jonka jälkeen niistä valmistellaan valtioneuvoston periaatepäätös. Strategiatyössä ei laadita lainsäädäntöesityksiä, vaan strategian johdosta tarvittavat lainsäädäntöesitykset valmistellaan erillisissä hankkeissa strategiatyössä linjatun pohjalta.

Mika Junninen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä ja sen pohjalta valmistelee esityksen lainsäädännön muuttamiseksi siten, että sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan viranomaisia veloitettaisiin antamaan poliisille ainakin henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot.

3. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 1.6.2023 työryhmän koskien mahdollista veloitetta antaa poliisille uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten salassa pidettävät tiedot ajalle 2.7.2023–30.6.2024. Työryhmän tehtävänä on koordinoita eduskunnan kannanoton edellyttämää sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn arviointia, sekä koota asiantuntemukseen perustuvan ehdotuksen hallituksen esitykseksi sääntelyn muutostarpeista. Työryhmän toimikautta jatketaan 31.5.2026 saakka. Työryhmän toimikauden jatkaminen perustuu siihen, että toimikausi olisi yhteneväinen poliisin tiedonvaihtoa koskevan sisäministeriön lainsäädäntöhankkeen toimikauden kanssa.

Tomi Vuori, ylijohtaja, sisäministeriö
Joni Komulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
Marja Penttilä, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista

VNS 6/2021 vp – EK 22/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkkaan seuraa kotoutumiskoulutuksen, erityisesti kielikoulutuksen, vaikuttavuutta ja kieliopintojen velvoittavuutta lisäävien toimenpiteiden vaikutuksia oppimistuloksiin sekä huolehtii kieliopintojen kehittämisestä siten, että maahan muuttaneiden kielitaito vastaa nykyistä paremmin työelämän kielitaitovaatimuksia.

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023) tuli voimaan 1.1.2025, ja kumosi aiemmin voimassa olleen saman nimisen lain. Lakiuudistuksen myötä kotoutumiskoulutukseen on lisätty suomen tai ruotsin kielen taidon päättötestaus. Päättötestaus tulee käyttöön niissä kotoutumiskoulutuksissa, joissa noudatetaan kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita ja jotka alkavat vuoden 2025 aikana ja sen jälkeen. Valtakunnallinen päättötesti yhdenmukaistaa kotoutumiskoulutuksessa saavutetun kielitaidon arviointia.

Kotoutumislaisissa säädetään kotoutumisen edistämisen seurannasta paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla. Työnhakijana olevien kotoutuja-asiakkaiden osalta seuranta tehdään työvoimapalveluiden asiakastietojärjestelmän avulla. Lisäksi uudessa kotoutumislaisissa säädetään kotoutumisen edistämisen asiakastietojärjestelmästä, jonka avulla parannetaan työvoiman ulkopuolella olevien ohjausta kielitaitoa ja työllisyyttä edistäviin palveluihin. Kehitystyötä kielitaidon kehittämisen seurannan parantamiseksi on tehty yhdessä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) kanssa.

Koska suoraan tietojärjestelmistä ei tällä hetkellä saada riittävän luotettavaa tietoa kotoutumiskoulutuksen päättövaiheessa saavutetuista kielitaitotasosta, työ- ja elinkeinoministeriö on kerännyt tietoa saavutetuista tasoista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskus) kautta. ELY-keskusten hankkimissa, työvoimakoulutuksena toteutetuissa kotoutumiskoulutuksissa vuosina 2022 ja 2023 kaikista koulutuksen loppuun suorittaneista taitotason B1.1 (joka on kotoutumiskoulutuksen tavoitetaso) tai sitä korkeamman taitotason saavutti 32 prosenttia kaikista kotoutumiskoulutuksen loppuun suorittaneista. Tätä alemman kielitaitotason A2 (tasot A2, A2.1 ja A2.2) saavutti noin 60 prosenttia kaikista kotoutumiskoulutuksen loppuun suorittaneista (hitaasti etenevissä ryhmissä vuodesta riippuen 65–75 prosenttia saavutti tämän tason). Kotoutumiskoulutuksessa saavutetut kielitaidon tasot vaihtelevat merkittävästi riippuen kotoutumiskoulutuksen polusta/etenemistavasta eli siitä, millaisia opiskelijoita eri ryhmissä on. Esimerkiksi nopeasti

etenevien/akateemisesti koulutettujen opiskelijoiden ryhmissä kotoutumis- koulutuksen tavoitetason B1.1 saavutti vuonna 2023 34 prosenttia ja vuonna 2022 42 prosenttia koulutuksen loppuun suorittaneista. Tätä korkeamman kieli- taitotason (B1.2-B2.1) saavutti noin 30 prosenttia loppuun suorittaneista nopeasti etenevistä/akateemisista opiskelijoista. On huomioitava, että nämä luvut koskevat vain työvoimakoulutuksena toteutettua kotoutumiskoulutusta. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön rahoittamista, omaehtoisena toteutetuista kotoutumiskoulutuksista vastaavaa tietoa ei ole kerätty.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuudistuksesta. Hallitusohjelmassa on myös muita maahanmuuttaneiden kielitaitoa koskevia kirjauksia. Lisäksi työ- ja elinkeinominis- teriö on käynnistänyt hankkeen kotoutumispalvelujen uudistamiseksi, jonka tavoit- teena on uudistaa kotoutumispalvelut vastaamaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaa, jonka mukaisesti Suomeen kotoudutaan työllä ja kotoutumisjärjestelmä uudistetaan kotoutumiseen kannustavaksi. Maahanmuut- tajan omaa vastuuta kotoutumisestaan lisätään ja muutetaan järjestelmää velvoit- tavaksi. Kotoutumispalvelujen uudistuksessa on tarkoitus tehostaa järjestelmää ja koota rahoitus yhteen kanavaan sekä uudistaa kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuus.

Laura Ruuskanen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Biometrinen tietojen käsittelyä koskeva sääntely

HE 35/2021 vp – EV 92/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi tarkkaan ulkomaalaisten biometrinen tietojen käsittelyä koskevaa kansallista ja EU-sääntelyä, mukaan lukien edellytyksiä kansallisiin tietojärjestelmiin tallennettujen biometrinen tietojen käyttämiselle SIS-asetusten mukaisissa kuulutuksissa, ja ryhtyy tarvittaessa asianmukaisiin toimiin kansallisen lainsäädännön muuttamiseksi.

Ulkomaalaislain 131 pykälän nojalla poliisin ylläpitämään rekisteriin tallennettujen biometrinen tietojen luovuttaminen Schengenin tietojärjestelmään tallennettaviin palauttamista ja maahantulokieltoa koskeviin kuulutuksiin mahdollistettiin 1.9.2024 alkaen (HE 26/2024 vp). Tämä parantaa viranomaisten kykyä todentaa kuulutuksen kohteena olevan henkilön henkilöllisyys tai tunnistaa henkilö. Kuulutusten avulla viranomaiset voivat varmistaa, että paluuveto on noudatettu, tukea palautta- mispäätösten täytäntöönpanoa sekä estää maahantulokieltoon määrätyn henkilön

paluun Schengen-alueelle. Muutokset toteutettiin sisäministeriön 12.9.2023 asettamassa hankkeessa, jossa kehitettiin ulkomaalaislainsäädännön oleskelulupasääntelyä (SM041:00/2023).

Hallitusohjelman mukaan hallitus arvioi ja parantaa edellytyksiä biometriikan käyttöön lainvalvonta- ja rikosentorjuntatarkoituksissa. Sisäministeriö on 25.9.2023 asettanut lainsäädäntöhankkeen valmistelemaan ehdotuksen passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin tallennettujen biometrinen tietojen sekä ulkomaalaislain 131 pykälän nojalla poliisin ylläpitämään rekisteriin tallennettujen biometrinen tietojen käsittelyä koskevien säännösten muuttamiseksi (SM048:00/2023). Samassa yhteydessä on asettamispäätöksen toimeksiannon mukaisesti valmisteltu muut välttämättömät ehdotukset hankkeeseen liittyvän lainsäädännön muutoksiksi. Ehdotukset koskevat myös Maahanmuuttoviraston rekisteriin tallennettujen biometrinen tietojen käsittelyä. Hankkeessa valmistellun esitysluonnoksen mukaan sekä poliisin että Maahanmuuttoviraston rekisterissä olevia ulkomaalaisten biometrisia tietoja saisi käyttää muun muassa hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheuttuvan merkittävän vaaran estämiseksi sekä eräiden vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Tietoja saisi myös luovuttaa nykyistä laajemmin SIS-asetusten mukaisiin kuulutuksiin. Esitysluonnos on lähetetty lausuntokierrokselle 3.2.2025.

Tuuli Tuunanen, johtava asiantuntija, sisäministeriö
Suvi Pato-Oja, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelmakauden 2021–2027 toimeenpano ja teknisen tuen rahoitus

HE 47/2021 vp – EV 105/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että maakuntien liittojen ja muiden välittävien toimielinten teknisen tuen taso turvataan, eikä EU:n alue- ja rakennepolitiikan uuden ohjelmakauden 2021–2027 toimeenpano saa lisätä nykyistä kuntien talousrasitetta.

Teknisen tuen jako ohjelmakaudelle 2021–2027 pohjautuu valtioneuvoston päätökseen 31.3.2022. Rahoitusta tekniseen tukeen on päätetty ottaa käyttöön EU-asetusten sallima enimmäismäärä (EAKR 3,5 prosenttia, ESR+ 4 prosenttia, JTF 4 prosenttia). Teknisellä tuella voidaan korvata keskimäärin noin puolet välittävän toimielimen tehtäviä hoitavan henkilöstön henkilötyövuosikustannuksista.

Välittävän toimielimen tehtävä on vapaaehtoinen ja sen hoitamisesta aiheutuu myös hallinnollisia kuluja. Välittävät toimielimet ovat hyväksyneet siihen kuuluvan kustannusvastuun tehtävän vastaanottaessaan.

Maakuntien liitoilla ja työ- ja elinkeinoministeriöllä on yhteinen vastuu huolehtia siitä, ettei kuntien talousrasitusta lisätä. Ministeriö on yhteistyömenettelyillä tehostanut merkittävästi ELY-keskusten toimintaa, ottanut käyttöön uusia hallintoa helpottavia kustannusmalleja sekä mahdollistanut lainsäädännöllä välittävien toimielinten yhteistyömenettelyjä. Työ- ja elinkeinoministeriö on kehottanut maakunnan liittoja pohtimaan pidemmällä tähtäimellä uusia yhteistyömenettelyjä, jotta kuntien talousrasitetta voidaan kohtuullistaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö ei suunnittele valtioneuvoston päätöksen mukaiseen teknisen tuen jakoon muutosta eikä vähennyksiä maakuntien liittojen teknisen tuen määrään. Välittävät toimielimet tekevät omat suunnitelmansa, millä aikataululla käyttävät teknistä tukeaan/muuta rahoitusta. Työ- ja elinkeinoministeriö on suosittelut maakuntien liitoille jaetun teknisen tuen etupainotteista käyttöä tarveharkin mukaan.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Päivi Poikola, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Maltillista pelaamista edistävät kulutusrajoitukset ja ongelmapelaajien tuki- ja hoitopalvelut

HE 135/2021 vp – EV 226/2021 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus panostaa ongelmapelaajien ja heidän läheisilleen tarjottavien erilaisten tuki- ja hoitopalvelujen saatavuuteen sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin.
2. Tuki- ja hoitopalvelujen saatavuuteen liittyvän kysymyksen osalta asia kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön (STM) hallinnonalle. Talous- ja velkaneuvonnan palvelut kuuluvat oikeusministeriön (OM) hallinnonalle.

Sosiaali- ja terveysministeriön päävastuulle kuuluva, vuoteen 2030 ulottuva rahapelipoliittinen ohjelma⁴ ohjaa rahapelihaittojen ehkäisyä ja vähentämistä koskevaa työtä ja kokoaa yhteen laajan toimijakentän haittojen torjumisessa.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma (16.6.2023) sisältää kirjauksen hoidon saatavuuden varmistamisesta peliriippuvaisille huomioiden myös etäpalvelut. Sisäministeriön johdolla valmisteltavassa hallitusohjelman mukaisessa rahapelijärjestelmän uudistamishankkeessa (SM053:00/2023) on huomioitu rahapeliongelmiin tuki- ja hoitopalvelujen kehittäminen sisällyttämällä hallituksen esitysluonnokseen uudeksi rahapelilainsäädännön sosiaali- ja terveysministeriölle voimassa olevaa lakia vastaavat tehtävät rahapelihaittojen seurannasta, tutkimuksesta ja arvioinnista sekä ehkäisy- ja hoidon kehittämisestä. Lakiehdotukseen sisältyvillä valtionavustuksilla turvattaisiin sähköisten anonyymien tuki- ja neuvontapalveluiden jatkuvuus rahapelijärjestelmämuutoksessa ja tuettaisiin hyvinvointialueita lakisääteiden tuki- ja hoitopalveluiden kehittämisessä.

Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) toimeenpanee sosiaali- ja terveysministeriön vastuulle kuuluvaa rahapelihaittojen seuranta- ja arviointia ja tutkimusta sekä ehkäisy- ja hoidon kehittämisestä. Rahapeliongelman hoidon saatavuuden ja saatavuuden kehittämistä hyvinvointialueilla tuettiin THL:n koordinoiman Pelihaittaverkoston kautta, johon vuoden 2024 lopussa kuului 90 prosenttia hyvinvointialueista. Pelihaittaverkostossa toimivat hyvinvointialueiden lisäksi keskeiset järjestöt ja laaja joukko muita ammattilaisia.

Hoidon saatavuuteen liittyvän kohdan ohella hallitusohjelma sisältää kirjauksen ylivelkaantumiseen ja rahapelihaittoihin puuttumisesta varhaisessa vaiheessa. Sosiaali- ja terveysministeriön ja oikeusministeriön hallinnonalojen yhteistyönä julkaistiin vuonna 2024 [taloudellisen toipumisen opas](#) rahapeliongelman tuen ja hoidon ammattilaisille. Oppaan on julkaissut Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Rahapelipoliittisen ohjelman ja talousosaamisen strategian yhteistyössä käynnistettiin uusi Rahapelit ja talous -pienverkosto, joka kokoaa yhteen alan toimijoita ja tavoittelee uudenlaisia yhteistyön muotoja talous- ja pelihaittojen ehkäisyyn.

Talous- ja velkaneuvonnan resursseja on vahvistettu noin 15 henkilötyövuodella vuonna 2024.

Mari Pajula, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö
Merja Muilu, oikeudenhoitoyksikön päällikkö, oikeusministeriö

4 [Valtioneuvoston julkaisu 2022:40](#)

Opiskelun perusteella myönnettävien oleskelulupien jälkivalvonta

HE 232/2021 vp – EV 35/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tulevaisuudessa tarvittaviin toimenpiteisiin opiskelun perusteella myönnettävien oleskelulupien edellytyksiä koskevan jälkivalvonnan toimivuuden varmistamiseksi, tehostamiseksi ja resursoimiseksi tavalla, jolla varmistetaan oleskeluluvan edellytysten olemassaolo myös luvan myöntämisen jälkeen.

Maahanmuuttovirasto on suorittanut opiskelijoiden oleskelulupiin kohdistuvaa automaattista jälkivalvontaa, jossa tarkistetaan luvan edellytysten voimassaolo, syksystä 2023 alkaen. Jälkivalvontaa suoritetaan automaattisin rekisteritarkastusajoin Kelan Kelmu-rekisteriin (muun muassa toimeentulotukitiedot), Opetushallituksen Koski-rekisteriin (opiskelupaikan olemassaolo, läsnä olevaksi ilmoittautuminen ja opintojen eteneminen), väestötietojärjestelmään (saapunut Suomeen, osoite-tiedot) ja oikeusrekisterikeskuksen järjestelmään (rikosrekisteri). Valvonnan piirissä olevia vähintään kuusi kuukautta voimassa olevia lupia valvotaan tällä hetkellä ensimmäisen kerran kolme kuukautta lupien voimassaolon alkamisesta ja sen jälkeen vuosittain lupien voimassaoloajan. Migri tutkii rekisteritarkistuksista nousseet herätteet tapauskohtaisesti, onko oleskeluluvan peruuttamisen menettelyt käynnistettävä. Peruuttamisharkinta on virkailijan tekemää työtä ja siinä hallintomenettelyn mukaisesti kuullaan asiakasta ennen päätöksentekoa. Asiakkaalla on oikeus hakea muutosta päätökseen valittamalla, ja maasta poistaminen on yleensä tällöin hallinto-oikeuden päätöksenteosta kiinni.

Työ- ja elinkeinoministeriössä on käynnissä lainsäädöshanke⁵ hallitusohjelman toteuttamiseksi siten, että opiskeluperusteisissa oleskeluluvissa siirrytään käytäntöön, jossa suomalaiseen toimeentulotukeen turvautuminen johtaa luvan peruuttamiseen. Hallitusohjelman mukaan Kelalle asetetaan velvollisuus luovuttaa sekä pyydettyä että oma-aloitteisesti Maahanmuuttovirastolle tätä koskevat tiedot tietosuojalainsäädäntö huomioon. Siinä myös selvitetään mahdollisuudet hyödyntää muiden viranomaisten rekisteritietoja jälkivalvonnassa. Lainsäädäntö-hankkeessa selvitetään paras tapa tehdä hallitusohjelmataavoitteet toteuttava tiedonsiirto Kelalta Migrille ottaen huomioon jo nykyisen automaattisen jälkivalvonnan kautta saatavat tiedot. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokauden 2025 aikana.

Jarmo Tiukkanen, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

5 TEM013:00/2024

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttaminen

HE 68/2022 vp – EV 102/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin merellisen öljyntorjunnan rahoituksen turvaamiseksi.

1. Hyvinvointialueiden rahoituslain (617/2021) -mukaiset rahoituksen laskennalliset määräytymistekijät kuvaavat aluekohtaisia kustannuksia selittäviä tarve- ja olosuhdetekijöitä mahdollisimman kattavasti. Vuoden 2024 aikana rahoituslakiin on valmisteltu muutoksia, jotka koskisivat muun ohella hyvinvointialueiden pelastustoimen laskennallisen rahoituksen perusteena olevan pelastustoimen riskikertoimen määrittämisessä käytettäviä tekijöitä ja niiden painokertoimia⁶. Keväällä 2025 lausuntokierroksella olevan esitysluonnoksen mukaan pelastustoimen riskikertoimen laskennassa esitettäisiin otettavaksi huomioon sellaiset riskiluokkaan III ja IV kuuluvat ruudut, jolla harjoitetaan tai jonka läheisyydessä harjoitetaan toimintaa, jossa on kohonnut riski öljy- tai aluskemikaalivahingolle.

Valtion rahoitus hyvinvointialueille on yleiskatteista. Jos hyvinvointialueiden rahoitus ei riitä öljyntorjunnan tehtäviin, näkyy kyseinen rahoitusvaje kahden vuoden viiveellä korjauksena koko maan rahoituksen tasossa. Jos aikaisemmin avustuksin rahoitettua toimintaa ei jatkossa rahoiteta avustuksin, nettokustannusten lisäys näkyy koko maan tasolla tehtävässä rahoituksen jälkikäteistarkistuksessa. Tämä rahoitus jakaantuu alueille rahoitusmallin mukaisin osuuksin. Hyvinvointialueiden käyttötalouden rahoituksen riittävyys on joka tapauksessa turvattu nykyisen lainsäädännön puitteissa, alueilla on mahdollisuus hakea lisärahoitusta valtiolta. Valtiovarainministeriö seuraa hyvinvointialueiden talouden kehitystä ja rahoituksen riittävyyttä säännöllisesti. Lakisääteisten tehtävien rahoitus tulee olla joka tapauksessa riittävää – tarvittaessa hyvinvointialueiden tulee myös kohdistaa resurssejaan paremmin tuottavuushyötyjen aikaansaamiseksi.

Eeva Mäenpää, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

1. Perustettava uusi ympäristövahinkorahasto ei korvaa öljysuojarahaston lakauttamisesta aiheutuvan rahoitusvajeen paikkaamista ympäristövahinkojen torjuntaan käytettävän kaluston uudistamisessa. Ympäristövahinkorahasto ei korvaa

6 VM123:00/2024

torjuntakaluston hankintoja valtion viranomaisille. Myös pelastustoimen osalta ympäristövahinkorahaston tuki on määritetty harkinnanvaraiseksi ja sen taso on vielä päättämättä. Rahasto aloittaa toimintansa vasta vuonna 2025, joten lähivuo-det toimitaan kokonaan ilman hankintatukea.

Rajavartiolaitoksen johdolla öljy- ja aluskemikaalivahinkojen valtakunnallisessa neuvottelukunnassa valmisteltu ympäristövahinkojen torjunnan kansallinen strategia vuoteen 2035 -asiakirja vahvistettiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä helmikuussa 2023. Strategian mukaan ympäristövahinkojen torjunnan kalusto-investointien rahoitus tulee turvata. Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan valtakunnallinen neuvottelukunta valmisteleva Kansallisen ympäristövahinkojen torjunnan strategian toimeenpanosuunnitelma otettiin käyttöön syyskuussa 2024.

Öljysuojarahaston toiminnan päättymisen edellyttää 2,20 miljoonan euron lisäystä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntamomentille 26.01.25 vuosille 2026–2029, jotta öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmius voidaan varmistaa. Ilman öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntamomentille myönnettävää lisärahoitusta Rajavartiolaitos ei pysty uusimaan ja kehittämään öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaan tarvittavaa teknistä välineistöä suunnitellusti ja torjuntakalustoinvestointeja joudutaan siirtämään.

Rajavartiolaitoksen investoinnit momentille (26.20.70) osoitettiin julkisen talouden suunnitelmassa 2025–2028 ja talousarviossa 2025 1,25 miljoonan euron lisäyksellä raskaan alus- ja ilma-aluskaluston sekä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntakaluston ylläpitoon (siirto momentilta 26.40.01). Lisäyksellä katetaan puolet lisärahoitus-tarpeesta ja korjataan rahoitusvajetta osittain.

Mikko Lehmus, yksikön päällikkö, Rajavartiolaitoksen esikunta, sisäministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että sosiaali- ja terveyshuollon ja pelastustoimen uudistuksen tavoitteiden toteutumista seurataan pitkäjänteisesti ja havainnoista raportoidaan säännöllisesti.

2. Sosiaali- ja terveyspalveluja sekä pelastustoimea koskevan uudistuksen tavoitteena oli kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveys- sekä pelastustoimen palvelut, parantaa turvallisuutta, palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua. Uudistuksen tavoitteiden toteutumista seurataan monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Keskeinen väline tavoitteiden toteutumisen tukemiseen ja seurantaan on sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen

sekä hyvinvointialueiden taloudenhoitoon liittyvä kansallinen ohjaus. Hyvinvointialueiden ohjauksen yhteinen tietopohja muodostuu hyvinvointialueen väestöä, taloutta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämistä koskevista tiedoista.

Hyvinvointialue laatii vuosittain selvityksen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon ja talouden tilasta sekä selvityksen hyvinvointialueen pelastustoimen palveluiden toteutumisesta ja talouden tilasta. Valvira ja aluehallintovirastot laativat valvonnan yhteydessä saatujen tietojen perusteella selvityksen sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisesta toteutumisesta hyvinvointialueilla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos valmistelee edellä mainittuja selvityksiä hyödyntäen valtakunnallisesti, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueittain ja hyvinvointialueittain vuosittain asiantuntija-arvion väestön hyvinvoinnin ja terveyden sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tilasta. Aluehallintovirasto valmistelee alueellaan pelastustoimen palvelutason ja rahoituksen tason riittävyden arvioimiseksi hyvinvointialueittain vuosittain asiantuntija-arvion. Aluehallintovirastojen pelastustoimen asiantuntija-arvioista kootaan valtakunnallinen asiantuntija-arvio.

Valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ja sisäministeriö neuvottelevat yhdessä vuosittain hyvinvointialueen kanssa hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvien tehtävien toteuttamisesta ja hyvinvointialueen taloushoidosta valtiovarainministeriön yhteensovittamana. Neuvotteluista laaditaan asiakirja, joka julkaistaan julkisessa tietoverkossa.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö laatii vuosittain valtakunnallisen selvityksen, jossa arvioidaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaista toteutumista ja rahoituksen tason riittävyttä. Sisäministeriö laatii vuosittain valtakunnallisen selvityksen, jossa arvioidaan pelastustoimen palvelujen toteutumista ja rahoituksen tason riittävyttä. Talouden kehitystä ja sille hyvinvointialueen rahoituksesta annetussa laissa asetettuja tavoitteita seurataan julkisen talouden suunnitelmassa.

Heinäkuussa 2024 valmistui sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön tilaama sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen ulkoinen arviointi. Arvioinnin tavoitteena oli tuottaa ulkopuolinen ja riippumaton arvio uudistuksen lainsäädäntöprosessin ja kansallisen toimeenpanon tuen onnistumisesta.

Myös Valtiontalouden tarkastusviraston toimesta on käynnissä tarkastus, joka liittyy sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen arviointiin. Vaalikauden ylittävään valmisteluun liittyvän tarkastuksen tavoitteena on arvioida

esimerkkitapausten kautta, onko hallitus- ja vaalikaudet ylittävälle valmistelulle luotu onnistumista tukevat puitteet. Yhtenä esimerkkinä tarkastuksessa on sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus.

Antto Korhonen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

2. Hyvinvointialueiden rahoitus perustuu pääosin valtion yleiskatteiseen laskennalliseen rahoitukseen (Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta (617/2021). Hyvinvointialueet päättävät itsehallintonsa nojalla rahoituksen käytöstä ja kohdentamisesta.

Vuoden 2023 tietoihin perustuen pelastustoimen palveluiden toteutumisesta ja talouden tilasta laadittiin vuonna 2024 hyvinvointialuekohtaiset selvitykset, aluehallintovirastot laativat aluekohtaiset ja valtakunnallisen asiantuntija-arvion sekä sisäministeriö laati valtakunnallisen selvityksen. Lainsäädäntöön perustuvien em. selvitysten ja asiantuntija-arvioiden kautta saadaan säännönmukaisesti tietoa hyvinvointialueuudistukselle asetettujen tavoitteiden, palveluiden yhdenvertaisuuden, laadun ja kustannustehokkuuden toteutumisesta.

Jaana Määttä, johtava asiantuntija, sisäministeriö

2. Keskeiset uudistusta seuraavat ja hyvinvointialueita ohjaavat ministeriöt (sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö, sisäministeriö) seuraavat jatkuvasti ja aktiivisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja niille asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Vuoden 2024 aikana ministeriöt kävivät lakisääteliset neuvottelut alueiden kanssa, joissa käytiin läpi kunkin alueen tilanne, niin taloudellisesti kuin toiminnallisestikin. Seuranta toteutetaan muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön selvityksen, hyvinvointialueiden selvityksen sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja valvovien viranomaisten arviointiraporttien pohjalta. Ministeriöt myös jatkoivat vuorovaikutteista yhteydenpitoa alueiden kanssa muun muassa verkostojen avulla.

Ministeriöt raportoivat alueiden tilannekuvan laajasti neljä kertaa vuodessa Kestävän hyvinvointiyhteiskunnan ministerityöryhmälle sekä lisäksi tarvittaessa, jos alueiden tilannekuvassa havaitaan selkeitä muutoksia.

Antti Kuopila, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä

VNS 11/2021 vp – EK 70/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee perusteellisen selvityksen tiedustelulainsäädännön palomuurisääntelyn toimivuudesta ja täsmentämistarpeista, ja arvioinnin pohjalta valmistelee tarvittavat kattavat, tarkkarajaiset ja täsmälliset säännösehdotukset sääntelyn selkeyttämiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus muutoinkin tarkastelee tiedustelulainsäädännön toimivuutta, vaikutuksia ja mahdollisia muutostarpeita, huolehtii lainsäädännön ajantasaisuudesta muuttuvassa toimintaympäristössä sekä varmistaa tiedustelutoiminnan ja sen valvonnan riittävät resurssit.

1.–2. Valtioneuvosto päätti 9.3.2023 merkitä eduskunnan kirjelmän valtioneuvoston selonteosta tiedustelulainsäädännöstä pöytäkirjaan sekä ryhtyä kirjelmään sisältyvästä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sisäministeriö on asettanut lainsäädäntöhankkeen siviilitiedustelulainsäädännön ja poliisin henkilötietolain 7 luvun tarkistamiseksi (SM061:00/2023). Lisäksi oikeusministeriö on asettanut 23.12.2024 perustuslain 10 pykälän tarkistamista valmistelevan työryhmän.

Johanna Hakala, hallitusneuvos, sisäministeriö

Laki väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi

HE 53/2024 vp – EV 68/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa aktiivisesti EU-lainsäädännön ja sen tulkintakäytännön kehitystä sekä toimii aloitteellisesti Euroopan unionin komission ja muiden jäsenvaltioiden suuntaan, jotta Suomi saa tulevaisuudessa käyttöönsä kaikki EU-lainsäädännön välineellistetyn maahantulon torjuntaan ja hallintaan soveltuvat tuki- ja poikkeustoimet.

Valtioneuvosto on käynyt aktiivista vuoropuhelua eri EU-toimijoiden ja muiden jäsenvaltioiden kanssa välineellistetyn maahantulon torjuntaan liittyvistä kysymyksistä. Valtioneuvosto huolehtii, että Suomi voi tehokkaasti hyötyä kaikista tulevan EU-lainsäädännön mukaisista toimenpiteistä, joilla hallitaan välineellistettyä maahantuloa.

Anne Ihanus, lainsäädäntöneuvos, Rajavartiolaitoksen esikunta, sisäministeriö

6 Lakivaliokunta

Vaikutusvallan väärinkäyttö

HE 79/2010 vp – EV 373/2010 vp

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöehdotuksen vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi.

Oikeusministeriö asetti huhtikuussa 2014 työryhmän selvittämään muun muassa tätä kysymystä (lahjusrikoksia koskevien säännösten eräitä muutostarpeita selvittävä työryhmä, OM 7/41/2014). Työryhmän mietintö valmistui helmikuussa 2015, ja siitä pyydettiin lausunnot. Jatkovalmistelussa laadittiin asiaa koskeva lainsäädäntöluonnos, joka oli lausuntokierroksella. Aiempaan valmisteluun ja siitä saatuun lausuntopalautteeseen perustuva lainsäädäntöehdotus oli lausuntokierroksella syksyllä 2022.

Oikeusministeriössä on tämän jälkeen edistetty mainitun lainsäädäntöehdotuksen jatkovalmistelua. Vaikutusvallan väärinkäyttöä koskeva kriminalisointivelvoite sisältyy kuitenkin myös Euroopan komission toukokuussa 2023 antamaan ehdotukseen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi korruption torjumiseksi (COM (2023)234 lopullinen). Direktiiviä koskevat neuvottelut Euroopan unionissa ovat kesken. Suomi on osallistunut aktiivisesti neuvotteluihin vuoden 2024 aikana.

Leena Mäkipää, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Vakuutusoikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen

HE 104/2014 vp – EV 330/2014 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisuudet muuttaa vakuutusoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelyä nykyistä avoimemmaksi sekä kelpoisuusvaatimusten asettamista tällaisille jäsenille.

2. Oikeusministeriössä on laadittu muistio vakuutusosoikeuden työoloja, yritys-toimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelystä. Oikeusministeriö on toimittanut selvityksen lakivaliokunnalle 17.12.2018. Jatkossa on tarkoitus arvioida, tulisiko vakuutusosoikeuden asiantuntijajäsenille asettaa kelpoisuusvaatimuksia ja millä perusteilla tuomioistuimiin voidaan valita intressijäseniä.

Johannes Koskenniemi, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Oikeudenhoidon uudistamisohjelma

HE 246/2014 vp – EV 308/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus joutuisasti selvittää tarpeen ja mahdollisuudet ottaa käyttöön järjestelmä, jossa suullinen näyttö otetaan muutoksenhakutuomioistuimessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyn kuva- ja äänitallenteen avulla.

Eduskunta on hyväksynyt tätä uudistusta koskevan hallituksen esityksen (HE 133/2021 vp) joulukuussa 2021 (EV 214/2021 vp). Uudistuksen voimaantulosta säädetään erikseen lailla, kun sen edellyttämä tekninen järjestelmä on valmis. Järjestelmän käyttöönoton valmistelusta vastaa Tuomioistuinvirasto. Tavoitteena on siirtyä uuteen menettelyyn niin nopeasti kuin mahdollista.

Johannes Koskenniemi, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen

HE 291/2014 vp – EV 363/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää mahdollisuudet keventää ja yksinkertaistaa sakon muuntorangaistusmenettelyä ja sitä edeltäviä vaiheita ja valmistelee tarvittavat ehdotukset annettavaksi samanaikaisesti eduskunnalle sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaansaapoa koskevan lakiehdotuksen kanssa.

Oikeusministeriössä on keväällä 2024 valmistunut työryhmämietintö, jossa ehdotetaan eräitä muutoksia muuntorangaistusmenettelyyn. Hanke liittyy Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmän uudistamiseen. Sakon

muuntorangaistumenettelyä koskevien lainmuutosten antaminen eduskunnalle riippuu tietojärjestelmähankkeen aikataulusta. Tämänhetkisen arvion mukaan esitys annettaisiin eduskunnalle vuonna 2026.

Juho Martikainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Lapsenhuoltolain uudistus

HE 88/2018 vp – EV 175/2018 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ja arvioi vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön sekä valmistelee viipymättä tarvittavat lainsäädäntömuutokset annettaviksi eduskunnalle.

2. Vuoroasumista koskien on ollut useita toimenpiteitä aiempien vuosien aikana, joita on kuvattu aiemmissa vastauksissa. Vuoden 2024 aikana ei ole ollut erityisiä vuoroasumiseen liittyviä toimenpiteitä, mutta kansallisen lapsistrategian työssä sekä sosiaaliturvan uudistuksen työssä on huomioitu myös vuoroasuminen.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja pitkäaikaisiin ja vaikeiden lapsen huoltoon ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

3. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti syksyllä 2024 osana kansallisen lapsistrategian työtä selvityshenkilöryhmän laatimaan raportin mm. siitä, miten erilaiset palvelut ja muut viranomaistoimet ja tuomioistuinten päätöksenteko toimivat niissä tilanteissa, kun vanhemmat asuvat erillään ja tilanteeseen liittyy haasteita sekä millä toimilla järjestelmää (palvelut ja päätöksenteko) ja sääntelyä voidaan parantaa, jotta lapsen oikeudet toteutuisivat ja lapsen asema vaikeissa erotilanteissa, huoltajuusriidoissa ja oikeusprosesseissa paranisi. Selvitys julkaistaan keväällä 2025 ja se sisältää asiaan liittyvää tutkimustietoa, erilliskyselyillä ja haastatteluilla saatua tietoa sekä asiaan liittyviä toimenpide-ehdotuksia tuleville vuosille.

4. Eduskunta edellyttää, että lapsen huoltoon ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan olosuhdeselvityksen tekemisestä annetaan valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle.

4. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asettama asiantuntijatyöryhmä valmisti vuosien 2020–2021 aikana valtakunnallisen ohjeistuksen lapsenhuoltolain mukaisen olosuhdeselvitysten laatimisen tueksi. Työryhmä arvioi myös asiaan liittyvää koulutusten ja pätevyysvaatimusten tarvetta. Oppaan lapsenhuoltolain mukaisen hyvinvointialueen selvityksen laatimiseksi 2. uudistettu laitos on julkaistu 2023 (THL ohjaus 16/2023). Oppaan julkaisemisen yhteydessä on annettu myös koulutusta sekä terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivuja on päivitetty. Lisäksi on julkaistu asiantuntijaryhmän kannanottona julkaisu lapsenhuoltolain mukaisen tuomioistuimelle annettavan selvityksen tekemiseen tarvittavasta kelpoisuudesta, täydennyskoulutuksesta ja yhteistyörakenteista (THL ohjaus 12/2022). Asiassa ei ole vireillä lainsäädäntöuudista tällä hetkellä.

Marjo Malja, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa entistä laajempien lapsen huoltoa, asumista ja tapaamista koskevien sopimismahdollisuuksien ja sosiaaliviranomaisten toimivaltuuksien käyttöön, vuoroasumisen toimivuuteen sekä vieraannuttamiseen ja muuhun tapaamisoikeuden estämiseen tarkoitettujen keinojen tehokkuuteen.

5. Lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia koskeva selvitystyö on käynnistetty tammikuussa 2025. Selvityksen tekee Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Laajamittaisessa selvityksessä kiinnitetään erityistä huomiota eduskunnan esille tuomiin seikkoihin ja sen loppuraportin odotetaan valmistuvan keväällä 2026.

Outi Kemppainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Tuomioistuinviraston perustaminen

HE 136/2018 vp – EV 218/2018 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota tuomioistuinten riippumattomuuteen ja oikeusturvaan, oikeusministeriön ja viraston väliseen suhteeseen ja tehtävienjakoon, viraston johtamisjärjestelmän ja johtokunnan kokoonpanon toimivuuteen sekä voimavarojen riittävyyteen sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2025 loppuun mennessä.

2. Lausumassa tarkoitettu selvitys annetaan lakivaliokunnalle edellytetyssä määrääjassa.

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Ympäristövastuut konkurssissa

HE 221/2018 vp – EV 311/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee konkurssipesän ympäristövastuuta koskevat säännökset, joissa otetaan tasapainoisesti huomioon sekä velkojien oikeus maksun saantiin, että ympäristöperusoikeuden näkökohdat.

Valtioneuvosto on teettänyt [VN TEAS -selvityksen](#) sääntelymallien vertailusta julkis-oikeudellisten ympäristövastuiden asemasta konkurssissa. Selvitys on julkaistu ja se on lausuntokierroksella 31.1.2025 saakka. Mahdollisesta jatkovalmistelusta päätetään lausuntokierroksen jälkeen.

Mari Aalto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen

KAA 1/2019 vp – EK 44/2020 vp

Eduskunta edellyttää kansalaisaloitteen pohjalta, että valtioneuvosto ryhtyy mahdollisimman ripeästi toimenpiteisiin tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen säätämiseksi rikoslaisa rangaistavaksi nykyistä selkeämmin ja antaa tarvittavat lakiehdotukset eduskunnan käsiteltäviksi kuluva vaalikauden aikana.

Muun muassa naisen tai tytön sukuelinten silpomisen rangaistavaksi säätämistä erillisellä rikoslain säännöksellä koskeva hallituksen esitys HE 69/2024 vp annettiin 13.6.2024. Esityksen mukaiset silpomista koskevat rikoslain muutokset (923/2024) tulivat voimaan 1.1.2025.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Sonja Sjöman, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Maalittaminen

HE 226/2020 vp – EV 97/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että viipymättä selvitetään ja arvioidaan lainsäädännön muutostarpeet maalittamiseen puuttumisen tehostamiseksi rikosoikeudellisin keinoin sekä valmistellaan tarvittavat lakiehdotukset ja ohjeet niin että maalittamisen uhrin asemaa vahvistetaan.

Asia ei anna aihetta toimenpiteisiin rikoslainsäädännön osalta. On kuitenkin tärkeää varmistaa, että maalittamisen kohteeksi joutuneet saavat riittävän tuen työympäristössään ja rikosprosessissa. Tältä osin työ jatkuu osana hallitusohjelmaan kirjatun uhripoliittisen toimenpideohjelman valmistelua, joka käynnistettiin oikeusministeriössä vuoden 2024 alussa. Ohjelman tavoitteena on turvata rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoitus ja parantaa uhrien asemaa rikosoikeudellisissa menettelyissä. Ohjelmaan sisällytettävät ehdotukset valmistellaan kahdessa vaiheessa. Tukipalvelun rahoitukseen liittyviä kysymyksiä selvittävän työryhmän ehdotus uhrien yleisten ja erityisten tukipalveluiden rahoituksen turvaamiseksi sekä rahoitusvastuiden edelleen selkiyttämiseksi valmistuu tammikuussa 2025. Toimenpideohjelman valmistelun seuraavassa vaiheessa keskitytään uhrin aseman parantamiseen rikosprosessissa.

Mervi Sarimo, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskeva uudistus

HE 109/2021 vp – EV 34/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen vuoden 2026 loppuun mennessä.

1. Eduskunnan ensimmäisessä lausumassa tarkoitettu seuranta toteutetaan osana luottotietolain muutosten kokonaisvaltaisempaa jälkiarviointia. Arvioinnissa otetaan huomioon myös muita samanaikaisia lainmuutoksia, mukaan lukien ulosoton suojaosuutta koskevat lainmuutokset. Jälkiarviointiin liittyvä tutkimusaineisto on ylivelkaantumiseen liittyvän kokonaisuuden osalta pitkälti hankittu, ja aineiston analysointi on käynnissä. Käytettävissä olevien tilastojen (Asiakastieto Oy) valossa

maksuhäiriöisiä henkilöitä oli vuoden 2023 lopussa jonkin verran edeltävää vuotta vähemmän. Uusien maksuhäiriömerkintöjen määrä sen sijaan on pysynyt suunnilleen samalla tasolla. Tilastot kattavat ulosotosta ja tuomioistuimien ratkaisusta peräisin olevat sekä velkojen itse ilmoittamat maksuhäiriöt. Selvityksessä hyödynnetään myös Ulosottolaitoksen ja tuomioistuinten tilastoja. Vuoden 2023 ulosottoon ja maksuhäiriömerkintöihin on luottotietolain mukaisten säilytysaikojen ja ulosoton suojaosuuden muutosten lisäksi vaikuttanut ns. vapaakuukausiuudistus. Ulosoton suojaosuuden ja vapaakuukausiuudistuksen vaikutuksista on julkaistu [selvitys oikeusministeriön julkaisusarjassa](#)⁷. Siinä arvioidaan näiden merkitystä myös maksuhäiriömerkintöihin. Säilytysajan muutoksen vaikutusten havainnointi on osoittautunut haasteelliseksi samanaikaisten lainmuutosten vuoksi, mutta seurantaa ja analyysia jatketaan. Tutkimustyö on tarkoitus saada toteutettua pääosin vuoden 2025 aikana.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskevan uudistuksen ja mahdollisen positiivista luottotietorekisteriä koskevan uudistuksen keskinäistä toimivuutta ja yhteisvaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen viimeistään neljän vuoden kuluttua positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotosta.

2. Eduskunnan toisessa lausumassa tarkoitettua positiivista luottotietorekisteriä koskeva laki tuli voimaan 1.8.2022. Rekisteri otettiin käyttöön kuluttajaluottojen osalta keväällä 2024. Rekisterin on tarkoitus kattaa luonnollisen henkilön elinkeino-toimintaansa varten ottamat luotot kevästä 2026 alkaen. Oikeusministeriö asetti 14.2.2024 työryhmän valmistelemaan lain muuttamista siten, että positiiviseen luottotietorekisteriin voidaan siirtää huoneistotietojärjestelmästä taloyhtiölainojen osakaskohtaisia luotto-osuuksia koskevat tiedot, kun huoneistotietojärjestelmän kehitystyö on valmis. Hallituksen esityksen HE 22/2022 vp eduskuntakäsittelyn aikana tietosisällön laajentamista koskemaan näitä tietoja pidettiin tärkeänä ottaen huomioon, että taloyhtiölainat muodostavat merkittävän osuuden kotitalouksien kokonaisveloista, ja myös lakivaliokunta kiirehti niiden sisällyttämistä rekisteriin. Taloyhtiölainojen osuus kotitalouksien veloista on säilynyt lähes muuttumattomana. Selvitystyö rekisterin vaikutuksista sekä sen ja luottotietolain muutosten yhteisvaikutuksista luotonantoon ja velallisiin on tarkoitus käynnistää nopeasti sen jälkeen, kun luottotietolain muutoksia koskeva selvitys on valmistunut.

7 [Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2025:3](#)

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii Ulosottolaitoksen lisämäärärahatarpeista maksuhäiriötietojen säilytysaikoja koskevan uudistuksen tavoitteiden toteuttamiseksi.

3. Eduskunnan kolmannessa lausumassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi varattiin 320 000 euron määräraha vuosiksi 2023 ja 2024 luottotietolain muutoksista aiheutuvien menojen kattamiseksi. Sen tarkoitus oli kattaa erityisesti alkuvaiheessa odotettavissa ollut tavanomaista suurempi luottotietojen oikaisupyyntöjen määrä. Myös tämän jälkeen rekisteröityjen pyyntöjen määrä on pysynyt melko korkealla tasolla. Rekisteröidyn oikaisupyyntöjä, joista on lähetetty ilmoitus luottotietotoiminnan harjoittajille, on ollut lainmuutosten voimaantulon jälkeen ollut noin 3 600–5 000 kuukaudessa. Sellaisten pyyntöjen määrä, jotka eivät johda korjaukseen, on kuitenkin ollut suurempi. Käsittelyn automatisointi on vähentänyt resurssitarpeita erityisesti siltä osin kuin on kyse ilmoituksista luottotietotoiminnan harjoittajille. Pyyntöjä pystytään tällä hetkellä käsittelemään nykyisillä resursseilla ja Ulosottolaitoksen toimintamäärärahoilla. Lainmuutosten vaikutuksia Ulosottolaitokseen seurataan kuitenkin ministeriössä jatkuvasti.

Virpi Koivu, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Vanhemmuuslain muutoksen seuranta

HE 132/2021 vp – EV 85/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa vanhemmuuden kumoamiskanteen nostamiselle asetetun määräaika sääntelyn ehdottomuutta lieventävän muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä tarvittaessa selvittää mahdollisia vaihtoehtoja sääntelyn edelleen kehittämiseksi.

Vanhemmuuslaki (775/2022) tuli voimaan 1.1.2023. Muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan.

Salla Silvola, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Suullisen todistelun tallentaminen ja vastaanottaminen yleisissä tuomioistuimissa

HE 133/2021 vp – EV 214/2021 vp

2. Eduskunta edellyttää, että ennen uudistuksen voimaantuloa tietojärjestelmien ja teknisten ratkaisujen tulee olla valmiina ja toimintavarmat. Lisäksi on huolehdittava tarvittavasta koulutuksesta ja muusta valmistautumisesta sekä uudistuksen edellyttämistä resursseista. Edellä mainituista seikoista on annettava selvitys lakivaliokunnalle uudistuksen voimaantuloa koskevan hallituksen esityksen yhteydessä.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa suullisen todistelun tallentamista ja vastaanottamista yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen viimeistään viiden vuoden kuluessa uudistuksen voimaantulosta.

2. ja 3. Uudistus ei ole vielä tullut voimaan. Voimaannpanoa koskevaa lakiehdotusta ei ole vielä annettu, koska uudistuksen edellyttämä tekninen järjestelmä ei ole vielä valmis. Oikeusministeriö antaa edellytetyt selvitykset lakivaliokunnalle lausuman mukaisissa määräajoissa.

Johannes Koskeniemi, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Avioliittoon pakottamista koskeva lainsäädäntö

HE 172/2021 vp – EV 285/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa pakottamalla solmitun avioliiton kumoamista koskevan sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii avioliittoon pakottamista koskevan rangaistussääntelyn tarkastelua ja ryhtyy sen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkeyttämiseksi rikoslaissa.

2. Laki rikoslain 25 luvun 3 pykälän muuttamisesta (696/2024), jolla avioliittoon pakottamisen rangaistavuutta on selkeytetty, tuli voimaan 1.1.2025. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Leena Mäkipää, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevaa sääntelyä sekä tarvittaessa arvioi lainsäädännön laajempia muutostarpeita.

1. ja 3. Avioliiton kumoamista ja ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevat avioliittolain muutokset (484/2023) tulivat voimaan 1.10.2023. Muutosten toimivuutta ja vaikutuksia seurataan.

Outi Kemppainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Kouluväkivalta kirjattava rikoslakiin

KA 5/2021 vp – EK 44/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää kokonaisvaltaisesti millä keinoin koulukiusaamistapauksia voidaan ehkäistä ja niihin puuttua nykyistä paremmin ja tähän liittyen arvioi muun muassa tarpeita opettajien koulutuksen täydentämiseen, valtakunnallisesti yhdenmukaisiin toimintamalleihin kiusaamistapauksissa sekä sitä, onko vahingonkorvaukseen ja opetustoimen valvontaan liittyvässä lainsäädännössä tarkistamistarpeita.

Lakimuutoksia oikea-aikaisen puuttumisen mahdollistamiseksi sekä oppilaan oikeusaseman vahvistamiseksi on tehty perusopetuslakiin ja perusopetusasetukseen, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin, lukiolakiin sekä tutkintokoulutuksen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin (1215/2020). Lakimuutosten tavoitteena on ehkäistä kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa kouluissa ja oppilaitoksissa sekä turvata turvallinen opiskeluympäristö kaikille. Lakimuutokset ovat tulleet voimaan 1.8.2022.

Lakimuutoksilla täsmennettiin opetustoimen säännöksiä, jotta kiusaamiseen voitaisiin puuttua tehokkaasti ja oikea-aikaisesti. Muutokset vahvistavat lapsen ja nuoren oikeutta käydä koulua ja opiskella turvallisessa ympäristössä antaen nykyistä parempia työkaluja kouluille ja oppilaitoksille puuttua kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään.

Perusopetuslain muutokset täsmentävät muun muassa opetuksen epäämistä koskevaa sääntelyä oppilaiden ja opetustilassa työskentelevien henkilöiden turvallisuuden takaamiseksi. Perusopetuksen oppilaan opetus voidaan jatkossa evätä jäljellä olevan koulupäivän lisäksi myös seuraavaksi työpäiväksi. Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä oppilashuoltona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti

oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma opetukseen palaamisen tukemiseksi.

Perusopetuslakiin lisättiin oppilaalle velvollisuus käyttäytyä muita kiusaamatta ja syrjimättä. Lisäksi oppilaan on toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden tai opiskelijoiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Näitä velvollisuuksia voidaan täsmentää opetuksen järjestäjän hyväksymissä järjestyssäännöissä.

Koska edellä mainitut lakimuutokset ovat tulleet voimaan 1.8.2022 on tärkeää, että seurataan, miten kyseessä olevia lakimuutoksia on sovellettu käytännössä ja mitkä niiden vaikutukset ovat olleet. Näin saadaan osaltaan tietoa myös mahdollisista uusista lakimuutostarpeista.

Hallitusohjelman mukaisesti vahvistetaan aluehallintovirastojen toimivaltuuksia koulujen laillisuusvalvonnassa. Perusopetuslakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan aluehallintovirastot voivat jatkossa oma-aloitteisesti ottaa tutkittavakseen, onko opetus järjestetty lain mukaisesti. Valvontaa vahvistamalla varmistetaan palveluiden lainmukaisuus ja laatu sekä oppilaiden oikeuksien ja oikeusturvan toteutuminen. Lisäksi lakiin lisättäisiin säännös aluehallintoviraston käytettävissä olevista sanktioista. Hallitus antoi asiaa koskevan esityksen 30.12.2024.

Heli Nederström, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta

VNS 13/2022 vp- EK 84/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä ja ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin oikeudenhoidon rahoitusvajeen korjaamiseksi lisäämällä olennaisesti oikeudenhoidon pysyviä määrärahoja selonteossa VNS 13/2022 vp esitettyjen resurssitarpeiden perusteella vaalikaudet ylittävällä, kestäväällä ja pitkäjänteisellä tavalla.

1. Oikeudenhoidon selonteossa on todettu oikeudenhoidon lisähenkilötyötarpeen olevan noin 1 200 henkilötyövuotta vuoteen 2030 mennessä. Henkilötyövuositavoitteen saavuttamiseksi oikeudenhoidon toimijoille on vuonna 2023 hyväksytyissä Julkisen talouden suunnitelmissa kohdennettu pysyvää lisärahoitusta 75 miljoonaa euroa. Käytännössä rahoitusta on osoitettu 30 miljoonaa euroa vuodelle 2024, 65 miljoonaa euroa vuodelle 2025, 80 miljoonaa euroa vuodelle 2026

ja 75 miljoonaa euroa vuodesta 2027 lukien. Myös rikosvastuun sujuva toteutuminen edellyttää oikein mitoitettua resursointia esitutkintaviranomaiselle, syyttäjälle, oikeusapuun, tuomioistuimiin ja rangaistusten täytäntöönpanoon ja resursoinnin oikeasuhtaisuutta jatkuvasti seurataan.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi laajapohjaisella kokoonpanolla tehtävän selvityksen lakimieskoulutuksen lisäämistarpeista ja -mahdollisuuksista sekä muunto- ja täydennyskoulutuksen kehittämisestä selonteosta VNS 13/2022 vp ilmenevään oikeudenhoidon henkilöstön koulutus- ja rekrytointihaasteeseen vastaamiseksi. Hankkeesta ja sen etenemisestä tulee antaa lakivaliokunnalle kirjallinen selvitys vuoden 2023 loppuun mennessä. Myös rikosseuraamusalan koulutuksen kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia tulee selvittää samassa yhteydessä tai erikseen.

2. Oikeusministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovat teettäneet selvityksen juristikoulutuksen määrällisestä tarpeesta oikeudenhoidossa sekä ehdottaneet juristikoulutuksen aloittajamäärien pientä nostamista alueelliset työvoimatarpeet huomioiden. Rikosseuraamuslaitos on valmistellut esitystä uudesta koulutusjärjestelmästä. Esitys annetaan oikeusministeriölle osana Rise 3.0 -organisaatioesitystä, minkä pohjalta ministeriö valmistelee uudistuksen edellyttämät lainsäädäntömuutokset.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimiin selonteossa VNS 13/2022 vp esitettyjen lainsäädännöllisten ja muiden toimenpiteiden jatkotyöstämiseksi ja toteuttamiseksi. Toimenpiteiden valmistelua, etenemistä ja vaikuttavuutta tulee seurata aktiivisesti ja tarkoin.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle syyskuun 2026 loppuun mennessä uuden kokonaisvaltaisen selonteon oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä ja tarvittavista toimenpiteistä selonteossa VNS 13/2022 vp esitetyt toimenpiteet sekä oikeudenhoidon rekrytointi- ja koulutushaasteet huomioiden. Selonteossa tulee arvioida myös oikeusvaltioon liittyviä yleisempiä, periaatteellisempia kysymyksiä sekä oikeuden saatavuuteen liittyviä sisällöllisiä kysymyksiä kuten myös oikeudenhoidon EU:n ja kansainvälisen tason liittymiä.

3.–4. Oikeudenhoidon selonteossa esitettyjä lainsäädännöllisiä ja muita toimenpiteitä valmistellaan ja seurataan sekä osana hallitusohjelman toimeenpanoa että erikseen. Oikeusministeriö on käynnistänyt uuden selonteon valmistelun ja hallitus antaa selonteon eduskunnalle syyskuun 2026 loppuun mennessä.

Juha Saunamäki, johtava asiantuntija, oikeusministeriö

Seksuaalirikoksia koskevan lainsäädännön seuranta

HE 13/2022 vp – EV 88/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää oikeusministeriön hallinnonalan riittämättömät määrärahat huomioon ottaen, että hallitus seuraa tarkoin viranomaisille ja tuomioistuimille rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen toimeenpanoon kohdennettujen lisämäärärahojen riittävyyttä ja keskinäistä oikeasuhtaisuutta sekä tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin määrärahatilanteen vahvistamiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen toimivuutta, soveltamista ja vaikutuksia laaja-alaisesti ja tiiviisti. Erityistä huomiota tulee kiinnittää muun muassa vapaaehtoisuuden puuttumiselle perustuvien raikausta ja seksuaalista kajoamista koskevien rangaistussäännösten soveltamiseen. Myös seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan rangaistussäännöksen soveltamista tulee seurata kiinnittäen erityistä huomiota kyseisen säännöksen ja edellä mainittujen vapaaehtoisuuden puuttumiselle perustuvien rangaistussäännösten väliseen rajanvetoon ja keskinäisen suhteen selkeyteen. Myös lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskevien rangaistussäännösten soveltamiseen sekä rangaistuskäytäntöä koskeviin vaikutuksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Uudistuksen toimivuudesta ja vaikutuksista tulee antaa lakivaliokunnalle selvitys viimeistään viiden vuoden kuluttua uudistuksen voimaantulosta.

1. ja 3. Toimenpiteitä, jotka koskevat uudistuneen seksuaalirikoslainsäädännön huomioon ottamista seksuaalivalistuksessa ja -kasvatuksessa, kansalaisten tiedottamista sekä viranomaisten ja tuomioistuinten koulutusta, on toteutettu pääpainoisesti lähellä lainsäädännön voimaantuloa (1.1.2023) vuosina 2022–2023 aikaisemmista hallituksen vuosikertomuksista ilmenevällä tavalla.

Toimeenpanoon kohdennettujen lisämäärärahojen riittävyyttä seurataan. Mahdolliset määrärahatilanteen vahvistamisen toimenpiteet tehdään valtiontalouden kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä.

Uuden seksuaalirikoslainsäädännön toimivuutta, soveltamista ja vaikutuksia on tarkoituksenmukaista tutkia ja arvioida vasta, kun lainsäädäntö on ollut voimassa pidempään.

Kristiina Koivukari, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Avoimuusrekisterilain toimivuus

HE 98/2022 vp – EV 304/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että avoimuusrekisterilain soveltamisalaa eduskuntaan ja ministeriöihin kohdistuvaan vaikuttamistoimintaan seurataan ja kokemusten perusteella arvioidaan soveltamisalan laajentamista muille hallinnon tasoille kohdistuvaan vaikuttamistoimintaan.
2. Eduskunta edellyttää, että avoimuusrekisterilain toimivuutta ja vaikutuksia seurataan ja arvioidaan laaja-alaisesti ja kattavasti kiinnittäen huomiota muun muassa ilmoitusvelvollisuuteen ja sen rajauksiin, ilmoitettaviin tietoihin ja ilmoitusmenettelyyn sekä sanktiojärjestelmään. Myös sääntelyn vaikutuksia kansalaisyhteiskunnan ja yritysten yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen ja vaikuttamistoimintaan tulee seurata.

1.–2. [Avoimuusrekisteri](#) otettiin käyttöön 1.1.2024, kun avoimuusrekisterilaki astui kokonaisuudessaan voimaan. Rekisteriin oli ilmoittautunut vuoden 2024 loppuun mennessä hieman yli 1 000 toimijaa. Ensimmäiset toimintailmoitukset annettiin heinä- ja elokuun 2024 välisenä aikana. Valtiontalouden tarkastusvirasto on tukenut ilmoitusvelvollisia ohjeilla, neuvonnalla ja erilaisilla koulutuksilla. Valtiontalouden tarkastusvirasto antoi myös 13.12.2024 avoimuusrekisterilain mukaisen määräyksen vaikuttamistoiminnan taloudellisten tietojen muodostamisesta. Avoimuusrekisterin neuvottelukunta on seurannut aktiivisesti lain toimeenpanoa. Lisäksi neuvottelukunta on laatinut avoimuusrekisterilain mukaiset [hyvän edunvalvontatavan suositukset](#). Hallitusohjelman mukaisesti oikeusministeriö toteuttaa hallituskauden loppupuoella avoimuusrekisterilain jälkikäteisarvioinnin, jonka yhteydessä tarkastellaan lain toimivuutta ja soveltamisalan laajentamista. Valtiontalouden tarkastusvirasto tekee myös vuosittain raportin avoimuusrekisterin toiminnasta ja valvonnasta, minkä lisäksi se antaa vaalikausittain eduskunnalle kertomuksen rekisterin toiminnasta ja valvonnasta.

Sami Demirbas, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Lähestymiskiellon valvonnan toimivuus

HE 143/2022 vp – EV 203/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa laajennetun lähestymiskiellon sähköisen valvonnan toimivuutta ja vaikutuksia sekä kokemusten perusteella arvioi tarpeen ja mahdollisuudet kehittää sähköistä valvontaa ja laajentaa sen käyttöalaa lähestymiskiellon noudattamisen valvonnassa.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lähestymiskiellon tehostamiseen kohdennettujen resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömiin toimiin resurssien lisäämiseksi, jos ne osoittautuvat riittämättömiksi.

1.–2. Oikeusministeriön tietoon ei ole vuonna 2024 tullut, että lähestymiskiellon tehostamiseen kohdennetut resurssit olisivat olleet riittämättömiä. Oikeusministeriö jatkaa 1.10.2023 voimaan tulleiden säännösmuutosten vaikuttavuuden ja resurssien riittävyyden seurantaa. Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaan arvioidaan mahdollisuudet kehittää sähköistä valvontaa ja laajentaa sen käyttöalaa lähestymiskiellon noudattamisen valvonnassa lähestymiskiellon tehokkuuden parantamiseksi ja lähestymiskiellon rikkomisten vähentämiseksi. Oikeusministeriössä tullaan käynnistämään valmistelu kirjauksen toimeenpanemiseksi.

Katja Repo, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellistä käsittelyä koskevat lait

HE 144/2022 vp – EV 192/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa aktiivisesti lapsiin kohdistuvien rikosten kiireelliseen käsittelyyn osoitettujen resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin resurssien lisäämiseksi, mikäli resurssit osoittautuvat käytännössä riittämättömiksi erityisesti siten, että muiden rikosasioiden käsittely viivästyy.

Oikeusministeriön tietoon ei ole vuonna 2024 tullut, että lapsiin kohdistuvien rikosten kiireelliseen käsittelyyn osoitetut resurssit olisivat olleet riittämättömiä. Oikeusministeriö jatkaa 1.10.2023 voimaan tulleiden säännösmuutosten vaikuttavuuden ja resurssien riittävyyden seurantaa.

Katja Repo, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 ja 8 b pykälän muuttaminen

HE 201/2022 vp – EV 240/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että oikeuden saatavuuden parantamiseksi hallitus ryhtyy pikaisesti uusiin lainsäädännöllisiin- ja muihin toimenpiteisiin riita-asian oikeudenkäynneistä aiheutuvien kustannusten ja prosessikynnyksen alentamiseksi sekä selvittää toimia, joilla voidaan tukea riita-asian asianosaisten taloudellisia mahdollisuuksia vastata oikeudenkäynnistä aiheutuvista kustannuksista.

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaan oikeusavun saatavuutta parannetaan ja oikeusavun käyttöä sovittelussa edistetään. Hallitus myös parantaa edellytyksiä järjestää laadukkaita ja yhdenmukaisempia oikeusavun, edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluja perustamalla valtakunnallisen oikeuspalveluviraston, joka aloittaa toimintansa vuoden 2025 alussa.

Hallitusohjelman mukaan yhteistyössä vakuutusyhtiöiden kanssa arvioidaan, miten oikeusturvavakuutuksia voitaisiin kehittää. Lisäksi arvioidaan kuluttajariitalautakunnan toiminnan kehittämistarpeet käsittelyaikojen lyhentämiseksi ja kuluttajien oikeusturvan parantamiseksi. [Selvitys kuluttajariitalautakunnan toiminnan kehittämistarpeista](#) valmistui huhtikuussa 2024.

Edelleen hallitusohjelman mukaan varmistetaan riittävät resurssit tuomioistuimille asunto-osakeyhtiöiden ja asuntojen vuokrauksen riita-asioiden käsittelyyn sekä otetaan käyttöön pienten riita-asioiden menettely (muun muassa hädät). Pienten riita-asioiden menettelyä valmistelevaan on asetettu työryhmä huhtikuussa 2024.

Jukka Siro, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Pakkokeinolain ja esitutkintalain muutokset ja vaikutusten seuraaminen

HE 217/2022 vp – EV 305/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi mahdolliset yhteydenpidon rajoittamisen valvontaan liittyvät lainsäädännön muutostarpeet ja tuo tarvittaessa asiaa koskevat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi mahdollisimman pian.

1. Eduskunnan hyväksymät pakkokeinolain 4 luvun mukaisia yhteydenpitorajoituksia koskevat lainmuutokset tulivat voimaan 1.10.2023. Oikeusministeriössä seurataan lainmuutosten voimaantulon jälkeen niiden käytännön soveltamista. Tästä saatavien tietojen perusteella arvioidaan tilannetta ja käynnistetään tarvittaessa lainvalmistelu mahdollisten havaittavien ongelmien korjaamiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevien muutosten vaikutuksia ja kohdentumista vakavuusasteeltaan erilaisiin rikoksiin ja tarvittaessa tarkastelee sääntelyn muutostarpeita.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi ampuma-aserikoksen lisäämistä rikoksiin, joiden selvittämisessä ylimääräistä tietoa voidaan käyttää ja tuo selvityksen perusteella tarvittavat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi mahdollisimman pian.

2.–3. Eduskunnan hyväksymä ylimääräisen tiedon käyttämistä koskeva lainmuutos tuli voimaan 1.10.2023. Oikeusministeriössä seurataan lainmuutoksen voimaantulon jälkeen muutosten vaikutuksia ottaen huomioon muun ohella säännöksen kohdentumisen vakavuusasteeltaan erilaisiin rikokseen. Tästä saatavien tietojen perusteella arvioidaan tilannetta sekä tarvetta tarkastella sääntelyn muutostarpeita.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi, onko jälkikäteen ilmoitettavan paikkaan kohdistuvan etsinnän kaltaiselle sääntelylle tarvetta erityisesti vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan näkökulmasta ja tuo selvityksen perusteella tarvittavat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi mahdollisimman pian.

4. Hallitusohjelman mukaisesti oikeusministeriön tarkoituksena on tällä hallituskaudella arvioida jälkikäteen ilmoitettavan paikkaan kohdistuvan etsinnän sääntelyn tarpeellisuus.

Joni Korpinen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Vankien tupakointiin liittyvä lainsäädäntö

HE 272/ 2022 vp – EV 226/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin vankien ja tutkintavankien tupakoinnin järjestämiseen ja valvontaan sekä tupakoinnista vieroittautumisen tukitoimiin Rikosseuraamuslaitokselle ja Vankiterveydenhuollon yksikölle kohdennettujen resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömiin toimiin resurssien lisäämiseksi, jos ne osoittautuvat riittämättömiksi.

Lausumassa tarkoitettu lainsäädäntö on tullut voimaan 4.9.2023. Ennen lain voimaantuloa Rikosseuraamuslaitos ja Vankiterveydenhuollon yksikkö sopivat tupakointiin liittyvistä käytännöistä ja vangeille tiedotettiin muutoksesta hyvissä ajoin.

Tilannetta on seurattu lain voimaantulon jälkeen. Käytettävissä olevien tietojen perusteella tupakoinnin valvontaan ja tukitoimiin varattu rahoitus on ollut riittävä.

Rikosseuraamuslaitoksen teettämien tupakansavumittausten perusteella vankiloiden sisäilmassa on edelleen tupakansavua. Myös tupakointiin liittyvien kurin-pitoasioiden määrät ja tupakoinnin vuoksi rikottujen sähkölaitteiden määrät ovat kasvaneet. Tällaisia muutoksia ennakoitiin tapahtuvan lain esitöissä (HE 272/2020 vp), koska käytännössä täysin aukottoman valvonnan toteuttaminen on mahdotonta. Oikeusministeriö ja Rikosseuraamuslaitos selvittävät, millaisilla toimilla haitta-vaikutuksia voitaisiin edelleen vähentää.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Juho Martikainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston perustaminen

HE 31/2023 vp – EV 47/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa perustettavan Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimivuutta ja antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2026 loppuun mennessä. Seurannassa ja selvityksessä tulee kiinnittää erityistä huomiota tehtävänjaon toimivuuteen erityisviranomaisten ja hallintopalveluyksikön välillä, vastuukysymyksiin, kuulemiskäytäntöjen toimivuuteen erityisviranomaisten

ja hallintopalveluyksikön välillä sekä uuden viraston resurssien käyttöön ja tehostamispotentiaalin toteutumiseen samoin kuin erityisviranomaisten sisältötyöhön käytettävissä olevien riittävien resurssien turvaamiseen.

Oikeusministeriö antaa lausumassa edellytetyn selvityksen eduskunnalle lausuman mukaisessa määräajassa.

Juha Saunamäki, johtava asiantuntija, oikeusministeriö

Etäyhteyksien käytön edistämistä oikeudenkäynneissä yleisissä tuomioistuimissa koskeva lainsäädäntö

HE 63/2024 vp – EV 126/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa etäyhteyksien käytön edistämistä oikeudenkäynneissä yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia, mukaan lukien etäoikeudenkäynnin julkisuuden toteuttaminen sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen vuoden 2029 loppuun mennessä.

Etäyhteyksien käytön edistämistä koskevat lakimuutokset tulivat voimaan 1.3.2025. Oikeusministeriö seuraa lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia ja antaa pyydetyn selvityksen määräajassa.

Johannes Koskeniemi, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttaminen

HE 130/2024 vp – EV 153/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhempien, perheiden sekä lähisuhdeväkivallasta epäiltyjen ja uhrien tukea ja palveluja sekä palveluihin ohjausta samoin kuin huolehtii tuen ja palvelujen riittävästä rahoituksesta lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

1. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta valmistelee vuoden 2025 aikana uuden Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman vuosille 2026–2033.

Samanaikaisesti sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan uusi Väkivallaton lapsuus -toimenpideohjelma. Eduskunnan lausuma tuen ja palvelujen sekä palveluihin ohjaamisen vahvistamisesta ja kehittämisestä voidaan huomioida näissä ohjelmissa. Lähisuhdeväkivalta perheissä, mukaan lukien vanhempien välisen väkivallan todistaminen ja väkivallan ennaltaehkäisy, on huomioitu jo nykyisin Väkivallaton lapsuus -työssä.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos julkaisi vuonna 2024 selvityksen [Lähisuhdeväkivallan ja seksuaaliväkivallan tekijätyö Suomessa: Palvelut, ohjelmat ja lähisuhdeväkivallan tekijöiden kohtaaminen sote-palveluissa](#)⁸. Selvitykseen sisältyi useita suosituksia väkivallan ehkäisemisestä ja tekijöille suunnattavista palveluista.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan hallitusohjelman mukaisesti arvioita kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavan lainsäädännön tarpeesta väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa.

Turvakotien rahoitusta on kasvatettu suunnitelmallisesti ja palvelun saatavuutta pyritään edelleen vahvistamaan. Vuonna 2024 turvakotien rahoitus oli 26,55 miljoonaa euroa.

Oikeusministeriössä käynnistettiin hallitusohjelmaan kirjatun uhripoliittisen toimenpideohjelman valmistelu vuoden 2024 alussa. Ohjelman tavoitteena on turvata rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoitus ja parantaa uhrien asemaa rikosoikeudellisissa menettelyissä. Tukipalveluiden rahoituksen turvaamisen kysymyksiä on selvitetty työryhmässä, jonka ehdotus valmistuu alkuvuodesta 2025. Toimenpideohjelman valmistelun seuraavassa vaiheessa keskitytään uhrin aseman parantamiseen rikosprosessissa.

Oikeusministeriössä selvitettiin hallitusohjelman mukaisesti mahdollisuudet korottaa rikosuhrimaksuja. Kesäkuussa julkaistun arviomuiston⁹ pohjalta valmisteltiin rikosuhrimaksujen korottamista koskeva luonnos hallituksen esitykseksi. Luonnos lähetettiin lausunnoille joulukuussa 2024. Maksujen korottamisen arvioidaan lisäävän uhrien tukipalveluihin kohdennettavia rikosuhrimaksujen kertymiä 1,9 miljoonaa euroa. Uhripoliittiseen toimenpideohjelmaan sisällytetään esitys korotettujen rikosuhrimaksujen käytöstä ja kohdentamisesta uhrien tukipalveluihin.

8 Raportti 7/2024

9 [Rikosuhrimaksujen korotusmahdollisuudet : Arviomuistio](#)

Oikeusministeriössä suunnitellaan kesällä 2024 voimaantulleen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annetun EU-direktiivin kansallista täytäntöönpanoa. Direktiivi pitää sisällään naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskevat vähimmäissäännöt EU-tasolla. Säännöt koskevat rikosten ja seuraamusten määrittelyä, uhrien oikeuksia, uhrien suojelua ja tukemista sekä ennaltaehkäisyä ja varhaista tilanteeseen puuttumista. Direktiivi tulee panna kansallisesti täytäntöön 14. kesäkuuta 2027 mennessä.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lähisuhdeväkivallan sovittelun kiellon soveltamista, toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen vuoden 2028 loppuun mennessä. Seurata tulee muun muassa lähisuhdeväkivallan sovittelun kiellon vaikutuksia uhrien asemaan ja uhrien kokemuksia lainmuutoksesta sekä lähisuhdeväkivaltarikosten epäillyille ja uhreille tarjolla olevien palvelujen riittävyttä ja yhdenvertaista saatavuutta, resursointia samoin kuin palveluihin ohjaamisen toteutumista käytännössä. Myös vaikutuksia lapsiin on seurattava. Lisäksi seurata tulee lähisuhdeväkivaltarikosten käsittelyssä ja käsittelymäärissä eri rikosprosessiketjun vaiheissa tapahtuvia muutoksia sekä poliisille, syyttäjille ja tuomioistuimille osoitettujen määrärahojen riittävyttä. Niin ikään vaikutuksia lähisuhdeväkivaltarikosten sovitteluun muutoin kuin sovittelulainmukaisessa menettelyssä tulee seurata samoin kuin vaikutuksia tällaisia sovintoja koskeviin viranomaiskäytäntöihin sekä etenemiseen rikosprosessissa.

2. Lähisuhdeväkivallan sovittelu kiellettiin lailla rikosasioiden ja eräiden riitaasioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta (966/2024), jonka eduskunta hyväksyi joulukuussa 2024 ja joka tuli voimaan 1.1.2025. Lakimuutoksen myötä soviteltavaksi ei saa ottaa väkivaltaa sisältäviä rikoksia eikä eräitä muita rikoksia, jotka ovat kohdistuneet rikoksesta epäillyn läheiseen. Muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä rikosprosessiketjun toimijoiden resurssien riittävyttä seurataan.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö
Laura Terho, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö
Hanna Leivo, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

7 Liikenne- ja viestintävaliokunta

Uudet liikkumisvälineet

HE 24/2015 vp – EV 110/2015 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa jalankulkua avustavan tai korvaavan liikkumisvälineen sekä kevyen sähköajoneuvon käyttöä koskevien joko jalankulkijaa tai polkupyöräilijää koskevien säännösten rajanvedon toimivuutta ja vaikutusta liikenneturvallisuuteen, sekä että hallitus tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin liikenneturvallisuuden turvaamiseksi.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu, että hallituskauden aikana luodaan mikroliikkumista (muun muassa sähköpotkulaudat) ohjaavaa lainsäädäntöä, minkä lisäksi annetaan kaupungeille ja kunnille työkalut mikroliikkumisen hallintaan. Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan hallitusohjelman mukaisia lainsäädäntömuutoksia. Luonnos hallituksen esitykseksi mikroliikkumista ohjaavasta lainsäädännöstä on ollut lausuntokierroksella syksyllä 2024. Tavoitteena on, että muutokset tulisivat voimaan kesäkaudeksi 2025.

Hallitus seuraa ja arvioi kevyiden sähköajoneuvojen ja jalankulkua avustavien tai korvaavien liikkumisvälineiden käyttöä myös osana tieliikennelain vaikutusten arviointia, joka on käynnistynyt loppuvuodesta 2024. Myös voimassa olevassa liikenneturvallisuusstrategiassa on tunnistettu, että uudet liikkumisen muodot lisäävät osaltaan liikenneturvallisuuden haasteita. Liikenneturvallisuusstrategia sisältää useita toimenpiteitä mikroliikkumisen turvallisuuden parantamiseksi. Liikenneturvallisuusstrategian seurantaryhmän tehtävänä on seurata strategian toimenpiteiden toteutumista ja toimenpiteiden toteuttamisen vaikutuksia. Seurantaryhmä voi tehdä toimenpideohjelmaan muutoksia, jos arvioidaan, että tavoiteltuja vaikutuksia ei tulla saavuttamaan.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Sofia Johansson, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Juuso Suomento, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Uusi tieliikennelaki

HE 180/2017 vp – EV 65/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että uuden tieliikennelain uudistuksista tiedotetaan tiellä liikkujia tehokkaasti ja kattavasti, ja että lain vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erityisesti liikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden osalta.

Tieliikennelain kokonaisuudistuksen jälkiarviointi on käynnistynyt loppuvuodesta 2024 ja valmistuu vuonna 2025. Arvioinnin tuloksia käsitellään ja niistä tullaan tiedottamaan kokonaisarvioinnin valmistuttua. Arvioinnin tulokset huomioidaan osana liikenneturvallisuusstrategian päivitystyötä.

Sofia Johansson, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Juuso Suomento, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Oikaisuvaatimus väliaikaiseen ajokieltopäätökseen

HE 91/2019 vp – EV 75/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja tarkistaa viipymättä ajokieltopäätösten oikaisuvaatimus- ja valitusoikeutta koskevat säännökset siten, että ajo-oikeudenhaltijan oikeusturva säilyy riittävänä, mutta säännökset eivät aiheuta viranomaisten resursseja tarpeettomasti rasittavaa päällekkäistä oikaisu- tai valitusasioiden käsittelyä.

[Liikenneturvallisuusstrategiaan 2022–2026](#) sisältyy toimenpide (89) ajokorttilain mukaiseen ajokieltoimenettelyyn ja ajoluvan valvontaan liittyvien muutostarpeiden selvittämisestä kokonaisuutena. Toimenpiteen vaikutusarvion mukaan ajokieltojärjestelmään liittyy laajoja muutostarpeita, esimerkiksi ajokieltoprosessi kestää liian pitkään ja siinä on liian monta vaihetta.

Toimenpiteen johdosta kesällä 2023 asetetun työryhmän valmisteleva [muistio](#) valmistui keväällä 2024. Muistiossa käsitellään ajokieltoja, ajokieltoprosessin sujuvoittamista sekä alkolukkojen käyttöä ja niiden käytön lisäämistä. Parannusehdotuksia peilataan Suomen liikenneturvallisuustilanteeseen ja liikenneturvallisuustavoitteiden saavuttamiseen sekä hallinnollisten menettelyjen sujuvoittamiseen. Työryhmässä oli jäseniä liikenne- ja viestintäministeriöstä, Liikenne- ja viestintävirastosta, sisäministeriöstä, Poliisihallituksesta ja oikeusministeriöstä.

Muistiota ja sen ehdotuksia on tarkoitus tarkastella tulevan EU:n ajokieltodirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Ajokieltodirektiiviehdotuksen käsittely on kesken.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Saara Louko, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Monika Mutanen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Taksipalveluiden saatavuuden parantaminen ja julkisesti tuettujen kuljetusten kehittäminen

HE 176/2020 vp – EV 34/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja toteuttaa viipymättä kaikki lainsäädännölliset ja muut toimenpiteet, jotka tarvitaan taksipalvelujen saatavuuden parantamiseksi eri alueilla.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää ja toteuttaa viipymättä lainsäädäntöhankkeen ja muut tarvittavat toimenpiteet julkisesti tuettujen kuljetusten kehittämiseksi ja nykyisten haasteiden ratkaisemiseksi yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

1.–2. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus kehittää julkisesti järjestettyjä liikennepalveluita kokonaisuutena yhteistyössä kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa. Varmistetaan, että palveluiden järjestämiseen suunnatuista resursseista saadaan mahdollisimman suuri lisäarvo.

Liikenne- ja viestintäministeriö on osana hallitusohjelmakirjauksen toimeenpanoa asettanut 17.6.2024 lainsäädäntöhankkeen julkisesti tuettujen kuljetusten tietopohjan kehittämiseksi kokeilulainsäädännön avulla. Tietopohjan muodostamiseksi hankkeessa toteutettaisiin alueellisesti rajattu kokeilu, jossa tietyistä julkisesti tuetuista henkilökuljetuksista toimitettaisiin kuljetusten kysyntää, tarjontaa ja toteutumista koskevia tietoja Liikenne- ja viestintävirastolle. Kokeilu koski Pohjois-Pohjanmaan, Lapin, Kainuun ja Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueita (vammapalvelu- ja sosiaalihuoltolain mukaiset kuljetukset) ja näiden alueiden Kela-kuljetuksia (sairausvakuutuslain mukaiset kuljetukset). Lakiluonnos on lähetetty lausuntokierrokselle 16.12.2024 ja hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2025.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut hankkeelle keväällä 2024 ohjausryhmän, jonka tehtävänä on seurata lainsäädännön ja sen toimeenpanon edellyttämien toimien valmistelua. Ohjausryhmä laatii väli- ja loppuraportit saaduista havainnoista ja suosituksista. Ohjausryhmä koostuu liikenne- ja viestintäministeriön, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön, Kelan, Liikenne- ja viestintäviraston, Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:n ja Tervia Logistiikka Oy:n edustajista.

Lisäksi pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan kuluttajien luottamusta taksiliikenteeseen vahvistetaan. Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti toteutetaan lainsäädäntöhanke, jolla edistetään taksien saatavuutta, huomioidaan eri asiakasryhmät koko maassa, tehostetaan taksiliikenteen valvontaa ja kitketään harmaata taloutta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt 3.10.2024 säädöshankkeen taksisääntelyn muuttamiseksi. Hankkeen esivalmistelun aikana on laadittu arviomuistio taksisääntelyn muutostarpeista keväällä 2024. Arviomuistiossa käsiteltiin myös saatavuuden parantamista.

Atte Riihelä, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Sissi Kohtala, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Laajakaistarakentamisen tuki

HE 221/2020 vp – EV 195/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin lain tavoitteiden toteutumista ja varsinkin, että kuntien maksuosuudet eivät muodostu kohtuuttomiksi, ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin lain ja asetuksen muuttamiseksi.

Uusi laajakaistatukilaki ja sen nojalla annettu valtioneuvoston asetus laajakaistayhteyden vähimmäisnopeudesta tulivat voimaan 3.2.2022. Liikenne- ja viestintäministeriön viimeisin laajakaistatukiohjelma oli sidottu EU:n elpymisrahoitukseen. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen kautta rahoitusta (RRF-rahoitus) oli vuosille 2022–2023 yhteensä 32 miljoonaa euroa. Tukiohjelman tavoitteena on saada 6 400 uutta kuitusaatavuutta vuoden 2024 puoliväliin mennessä ja 16 000 uutta saatavuutta vuoden 2026 puoliväliin mennessä. Tuen edellytyksenä on kunnan maksuosuus, joka on 8, 22 tai 33 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista. Tuki-ohjelman aikana Liikenne- ja viestintävirasto Traficom teki yhteensä 95 markkina-analyysiä, joiden pohjalta käynnistettiin kilpailutuksia 43 kunnassa. Tukihakemuksia saatiin yhteensä 41 kappaletta. Tukea myönnettiin yhteensä 27 miljoonaa euroa.

Tukiohjelman aikana Liikenne- ja viestintävirasto kävi tiivistä vuoropuhelua maakuntien ja kuntien kanssa eri tapahtumissa ja suorien yhteydenottojen kautta. Liikenne- ja viestintäviraston saaman palautteen mukaan valokuituyhteyden merkitys on tunnistettu kuntien elinvoimaisuuden kannalta, mutta toisaalta kunnissa budjetoinnin riittävyys ja tuen edellytyksenä olevat kuntaosuudet ovat saattaneet hankaloittaa hankkeiden käynnistämistä joillakin hankealueilla. Nämä vaikutukset on pyritty ottamaan huomioon tukiohjelmaa ja siihen liittyvää lainsäädäntöä kehitettäessä. Kerätyn datan perusteella negatiivisia taloudellisia vaikutuksia on aiheutunut lähinnä sellaisille kunnille, jotka ovat tarjonneet hankkeille lakisääteisen maksuosuuden lisäksi muuta vapaaehtoista rahoitusta. Liikenne- ja viestintäministeriössä valmisteltiin talven 2023–2024 aikana hallitusohjelman mukainen selvitys laajakaistatukiohjelman tarpeesta tulevaisuudessa. [Selvitys](#) valmistui alkuvuodesta 2024.

Sofia Lindbäck, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Vahvan sähköisen tunnistamisen markkinat ja hintasääntelyn tarpeellisuus

HE 237/2020 vp – EV 17/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että liikenne- ja viestintäministeriö toimittaa vuosittain liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvityksen vahvan sähköisen tunnistamisen markkinasta ja tarjonnasta kerätystä tiedosta ja arvion hintasääntelyn jatkamisen tarpeellisuudesta.

Liikenne- ja viestintävirasto toteutti kolmannen markkinatietokyselyn keväällä 2024. Liikenne- ja viestintäministeriö on toimittanut kyselyn tuloksista ja niiden analysoinnista erillisen selvityksen liikenne- ja viestintävaliokunnalle loppuvuodesta 2024. Kysely on tarkoitus toteuttaa vuosittain ja seuraava kysely toteutetaan keväällä 2025.

Pauliina Penttilä, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimusten vaikutukset

HE 70/2021 vp – EV 106/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa sääntelyn vaikutuksia alusta lähtien tiiviisti erityisesti harvaan asutumpia alueita ja tarjouskilpailuihin osallistuvia yrityksiä koskevien vaikutusten osalta ja ryhtyy tarvittaessa sääntelyn tarkistuksiin hyvissä ajoin jo ennen esityksessä tarkoitettua sääntelyn väliarviointia.

1. Puhtaista ajoneuvo- ja liikennepalveluhankinnoista annetun lain 17 pykälässä tarkoitettu väliarvio valmistui joulukuussa 2024. Arviossa keskityttiin kunnille säädettyjen vähimmäisosuuksien eriyttämisen perusteena olevien tekijöiden kehitykseen sekä vähimmäisosuuksien mahdolliseen päivitystarpeeseen 1.1.2026 alka-valle toiselle hankinta-ajanjaksolle. Toistaiseksi hankintayksiköiden tekemistä jälki-ilmoituksista on mahdollista saada vain suuntaa antavaa tietoa tehdyistä hankinnoista. Traficomın mukaan 2.8.2021 ja 19.9.2024 välisenä aikana Hankinta-ilmoitukset.fi-verkkopalveluun on tehty 299 jälki-ilmoitusta ajoneuvo- ja liikennepalveluhankinnoista. Niistä 46 on vuodelta 2024, 155 vuodelta 2023, 94 vuodelta 2022 ja neljä vuodelta 2021. Kun joukosta poistetaan keskeytetyt hankinnat, sellaisten ajoneuvojen hankinnat, jotka eivät kuulu lain soveltamisalaan sekä hankinnat, joissa on käytetty CPV-koodia, joka ei kuulu lain soveltamisalaan, jäljelle jää 142 hankintaa. Näissä jälki-ilmoituksissa hankintayksiköt ilmoittivat hankki-neensa yhteensä

- 407 henkilöautoa tai kevyttä hyötyajoneuvoa, joista puhtaita 271 (66,6 prosenttia, direktiivissä asetettu Suomen tavoite ensimmäisellä hankintajaksolla 38,5 prosenttia),
- 64 kuorma-autoa, joista puhtaita 50 (78,1 prosenttia, Suomen tavoite ensimmäisellä hankintajaksolla 9 prosenttia),
- 1 114 linja-autoa, joista puhtaita 857 (76,9 prosenttia, Suomen tavoite ensimmäisellä hankintajaksolla 41 prosenttia).

Traficom tekee tarkemman kunta- tai hyvinvointialuekohtaisen tarkastelun vasta, kun dataa on koko hankintajakson ajalta eli 31.12.2025 jälkeen. Liikenne- ja viestintäministeriössä laaditun väliarvion mukaan kuntien väestökehitys ja taloudel-linen tilanne sekä sähköautojen latauspisteverkoston alueelliset erot huomioiden kuntien ja hyvinvointialueiden vähimmäisosuuksien eriyttämiselle on edelleen perusteet. Saatujen selvitysten perusteella nyt voimassa olevia vähimmäisosuuksia ei ole perustetta muuttaa 1.1.2026 alkavalle toiselle hankinta-ajanjaksolle. Lain

vähimmäisosuudet on laskettu siten, että ne yhteenlaskettuna vastaavat direktiivin Suomelle asettamaa vähimmäisvelvoitetta. Jos joidenkin kuntien vähimmäistavoitteita laskettaisiin, tarkoittaisi se käytännössä sitä, että toisten kuntien vähimmäisosuuksia tulisi nostaa. Arviossa käytetyistä lähteistä ei noussut esiin sellaista tietoa, joka osoittaisi vähimmäisosuuksien täyttämisen olevan pienillekään kunnille mahdollonta. Kyselyssä hankintayksiköt pääsääntöisesti kokivat velvoitteidensa olevan kohtuullisia, ja lain soveltaminen on yleistynyt tarjouskilpailuissa.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii jo ennen esityksessä tarkoitettua väliarviointia kuntien rahoitusperiaatteen toteutumisesta myös käytännössä ja lisäksi varmistaa riittävän tuki- ynnä muin tarvittavin toimenpitein, että puhtaiden ja energiatehokkaiden ajoneuvojen käyttö esityksen mukaisiin tarkoituksiin on mahdollista myös niillä alueilla, joilla lataus- ja jakeluinfrastruktuuria ei synny markkinaehtoisesti.

2. Energiavirasto on myöntänyt vuodesta 2018 alkaen [tukea vaihtoehtoisten tie- liikennepolttoaineiden jakeluinfrastruktuurille](#). Vuosina 2024–2025 Energiavirasto myöntää tukea EU:n jakeluinfra-asetuksen vaatimusten täyttämistä edistävän ja raskaita hyötyajoneuvoja palvelevan jakeluinfran tukemiseen yhteensä 10 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 talousarviossa annetaan mahdollisuus tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2024 käyttämättä jääneestä rahoituksesta. [Kansallinen liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfraohjelma](#) valmistui marraskuussa 2024. Ohjelma käsittää liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien markkinan ja jakeluinfran nykytilan sekä arvion tulevaisuuden näkymistä tie-, rautatie-, vesi- ja lentoliikenteessä. Ohjelmassa esitetään tavoitteet ja toimenpiteet jakeluinfran kehittämiseksi. Ohjelma toimii myös EU:n vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfrastruktuurin käyttöönotosta annetun asetuksen kansallisen täytäntöönpanon edistäjänä.

Laura Rantanen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021–2032

VNS 2/2021 vp – EK 23/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto sitoutuu valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman linjauksiin ja huolehtii siitä, että suunnitelman toimeenpanoon tarvittavat määrärahat otetaan huomioon julkisen talouden suunnitelmissa ja valtion talousarvioesityksissä.

1. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (2021–2032) eli Liikenne 12 -suunnitelmaa on toimenpantu vuonna 2024 yhteistyössä koko hallinnonalan virkakunnan ja sidosryhmien kanssa. Suunnitelma toimii yhtenäisenä strategisena viitekehyksenä erilaisten toimenpiteiden valmistelussa. Suurin osa suunnitelman mukaisista toimenpiteistä etenee hyvin. Tietopohjainen valmistelutapa mahdollistaa suunnitelman toimeenpanon tehokkaasti myös muuttuvassa toimintaympäristössä ja rahoituskehityksessä, vaikkakin hallitusohjelman liitteen E mukainen määräaikainen investointiohjelma ja sen toimeenpano on haastanut Liikenne 12 -suunnitelman toimeenpanoa ja sen mukaista liikennejärjestelmän kehittämistä.

Vuonna 2024 laadittu talousarvioesitys vuodelle 2025 sekä julkisen talouden suunnitelma (vuosille 2025–2028) eivät vastaa kaikilta osin Liikenne 12 -suunnitelman rahoitusohjelmaa, koska ne on sovitettu hallitusohjelman (muun muassa sovitut leikkaukset sekä hallitusohjelman liitteen E mukaisen määräaikaisen investointiohjelman vaikutus) mukaisiksi. Uusi liikenne 12-suunnitelman päivitysluonnos on laadittu ja se on parhaillaan lausuntokierroksella. Suunnitelman on tarkoitus jatkossa koskea vuosia 2026–2037 ja sitä käytetään näitä vuosia koskevien talousarviovalmistelujen pohjana. Suunnitelma sovitetaan yhteen julkisen talouden suunnitelman kanssa.

Kaisa Kuukasjärvi, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että digitalisaation, liikennettä koskevan tiedon ja liikenteen uusien palvelujen mahdollistavien kilpailukyky- ja ympäristötietojen hyödyntämiseksi valtioneuvosto arvioi liikennejärjestelmän jatkokehittämisessä lisäpanostusten mahdollisuudet digitalisaation ja uusien liikenteen palvelujen edistämiseksi ja hyödyntämiseksi.

2. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus edistää liikenne- ja logistiikka-alan digitalisaatiota ja automatisaatiota, uudenlaisten liiketoimintamallien syntymistä ja hyödyntämistä sekä liikennejärjestelmän tehokkuutta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt liikenteen ja logistiikan tietosäätelyn päivityksen. Ensimmäinen hallituksen esitys on annettu eduskunnalle syksyllä 2024, ja toinen hallituksen esitys annetaan vuoden 2025 aikana. Ministeriö valmistelee myös tieliikenteen automaation turvallista käyttöönottoa edistävää hallituksen esitystä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin

Kirsi Miettinen, lainsäädäntöneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikennepalvelulain hyvämaineisuus ja kuljettajan ajolupaa koskeva sääntely

HE 194/2021 vp – EV 222/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja arvioi liikennepalvelulain hyvämaineisuutta ja kuljettajan ajolupaa koskevaan sääntelyyn liittyvät muutostarpeet erityisesti henkeen ja terveyteen liittyvien vankeustuomioiden tai asiakkaaseen kohdistuvien muun muassa seksuaalirikosten osalta.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan kuluttajien luottamusta taksiliikenteeseen vahvistetaan. Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti toteutetaan lainsäädäntöhanke, jolla edistetään taksien saatavuutta, huomioidaan eri asiakasryhmät koko maassa, tehostetaan taksiliikenteen valvontaa ja kitketään harmaata taloutta.

Matkustajan kanssa toimivalla taksinkuljettajalla on aina oltava voimassa oleva taksinkuljettajan ajolupa, jonka myöntämisen yhteydessä rikostausta selvitetään. Taksinkuljettajan ajoluvan saamisen esteenä on jo nykyisellään tuomiot henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista sekä seksuaalirikoksista. Säädöshankkeen esivalmistelussa keväällä 2024 laaditussa arviomuistiossa esitettiin lisättäväksi taksinkuljettajan ajoluvan saamisen esteeksi muun muassa aserikoksia ja hyvämaineisuuden arvioinnissa esitettiin huomioitavaksi myös seksuaalirikoksia sekä henkeen ja terveyteen liittyviä rikoksia.

Liikenne- ja viestintäministeriö käynnisti esivalmistelun jälkeen varsinaisen säädöshankkeen 3.10.2024 ja hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2025.

Sissi Kohtala, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Postilain muuttaminen

HE 58/2022 vp – EV 246/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin postinjakelun kulkunopeutta, jotta postinjakelulla ei olennaisesti hidasteta viranomaisten lähettämien oikeusturvan kannalta merkityksellisten postilähetysten kulkua tai perille saapumista, ja ryhtyy tarvittaessa sekä käytännön että lainsäädännöllisiin toimiin.

1. Postilakia koskevan valvonnan osalta toimivaltainen viranomainen on Liikenne- ja viestintävirasto, joka arvioi säännöllisin väliajoin kirje- ja pakettimarkkinoita ja asettaa tarvittaessa velvollisuuden tarjota yleispalvelua. Viimeisin Liikenne- ja viestintäviraston tekemä postimarkkinaselvitys julkaistiin 4.7.2024. Viranomaiskirjeet ja niihin sisältyvät tiedoksiantokirjeet eivät kuulu postilain mukaisen yleispalvelun piiriin. Tiedoksiantomenettelyn toteutumisen varmistamiseksi tiedoksiantomenettelyn käytettävissä olosta huolehtimista ja toteuttamista koskevat tehtävät kuuluvat viime kädessä postilain mukaisen yleispalvelun tarjoajan vastuulle.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu, että Suomi siirtyy asteittain digitaalisten palveluiden ensisijaisuuteen viranomaisasiointikanavana. Lainsäädäntöä muutetaan siten, että digitaalisesta viranomaisviestinnästä tehdään ensisijainen viranomaisviestinnän kanava. Liikenne- ja viestintäministeriö on mukana valtiovarainministeriön toukokuussa 2024 asettamassa lainsäädäntöryhmässä, jonka tarkoituksena on valmistella ensisijaisesti digitaalisen viranomaisviestinnän edistämistavoitteiden edellyttämät lainsäädäntömuutokset. Työryhmän toimikausi päättyy 31.3.2025.

Fanni Thessler, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Tiealueella työskentelyn ja liikenneonnettomuustilanteiden hoitamisen turvallisuuden parantaminen

HE 291/2022 vp – EV 290/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tekee kokonaisarvioinnin niistä lainsäädännöllisistä, teknisistä ja esimerkiksi tiedottamista, valvontaa tai ajo-opetusta koskevista keinoista, joilla voidaan parantaa tiealueella työskentelyn ja liikenneonnettomuustilanteiden hoitamisen turvallisuutta.

Suomen liikenneturvallisuustyötä ohjaa nollavisio. Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus on asettanut liikenneturvallisuuden parantamisen tavoitteeksi, ettei Suomessa tapahdu liikennekuolemia vuonna 2050. Tavoitteeseen pääsemistä tukee kaikki liikennemuodot kattava liikenneturvallisuusstrategia.

Tieliikennelaki sisältää säännökset, joilla turvataan tiellä työskentelevien turvallisuutta. Vuonna 2020 uudistuneessa tieliikennelaissa on otettu entistä paremmin huomioon tienkäyttäjien velvollisuus huolellisuuden ja varovaisuuden noudattamiseksi. Tieliikennelaissa säädetään tienkäyttäjän ennakointivelvollisuudesta, jolla

velvoitetaan tienkäyttäjät ennakoimaan toisten tienkäyttäjien toimintaa vaaran ja vahingon välttämiseksi. Ajoneuvo on kyettävä hallitsemaan kaikissa liikennetilanteissa ja voitava pysäyttää edessä olevan tien näkyvällä osalla ja kaikissa ennakoitavissa tilanteissa.

Tiellä työskentelevien turvallisuuden vaarantuminen johtuu useimmiten tienkäyttäjien huolimattomasta ja joskus jopa tahallisen piittaamattomasta toiminnasta. Parhaita tuloksia on arvioitu saatavan tekemällä vaikuttavaa liikenneturvallisuustyötä, joka pitää sisällään tienkäyttäjien valistusta, kasvatusta ja tietenkin liikennevalvontaa. Kaikkien tienkäyttäjien tuntemusta liikennesäännöistä ja tienkäyttäjän velvollisuuksista on lisättävä.

Liikenneturvallisuus muodostuu kokonaisuudesta, johon kuuluvat muun muassa turvalliset tienkäyttäjät, turvalliset tiet ja turvalliset ajoneuvot. Liikenneturvallisuusstrategian toimenpiteillä parannetaan kokonaisvaltaisesti näitä kaikkia osa-alueita. Liikenneturvallisuusstrategia sisältää useita toimenpiteitä, joilla pyritään vaikuttamaan tienkäyttäjien asenteisiin ja liikenneosaamiseen. Liikenneturvallisuusstrategian seurantaryhmä seuraa strategian toimenpiteiden toteutumista ja vaikutuksia.

Sofia Johansson, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
Juuso Suomento, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Luotsauslain uudistuksen vaikutukset merenkulun toiminnan jatkuvuudelle

HE 293/2022 vp – EV 306/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi tarkoin ja laajasti uudistuksen vaikutuksia merenkulun toiminnan jatkuvuudelle ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin merenkulun ja kilpailukyvyn turvaamiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö on seurannut ja arvioinut Liikenne- ja viestintäviraston kanssa yhteistyössä uudistuksen vaikutusta merenkulkualaan Suomessa. Vuoden 2024 aikana Liikenne- ja viestintäministeriö sekä Liikenne- ja viestintävirasto ovat käyneet keskustelua yhteisesti hinaustoimijoiden kanssa hinaajien luotsausvelvollisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Keskusteluiden perusteella Liikenne- ja viestintävirasto arvioi tarpeen tarkastella määräystään Luotsinkäyttövelvollisuus ja siihen liittyvät menettelyt Suomen vesialueella.

Liikenne- ja viestintävirasto on myös jatkanut uuden luotsauslain 7 pykälän nojalla myönnettyä poikkeusta luotsinkäyttövelvollisuudesta hinausyhdistelmille, joissa hinaaja on pituudeltaan enintään 50 metriä ja hinattava enintään 110 metriä. Nykyinen poikkeus on voimassa 28.2.2025 saakka.

Poikkeuksella on annettu hinaajien päällystölle lisääaikaa hankkia uuden luotsauslain mukaiset PEC-lupakirjat ja turvattu siten osaltaan hinaajien toiminnan keskeytyksetön jatkuminen uuden luotsauslain tultua voimaan. Näyttäisi siltä, että poikkeusta tullaan jatkamaan ainakin kertaalleen. Liikenne- ja viestintäministeriö sekä Liikenne- ja viestintävirasto jatkavat edelleen uudistuksen vaikutusten arviointia tiiviisti.

Väinö Pitkänen, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuurin käyttöönotosta annettua EU:n asetusta täydentävä lainsäädäntö

HE 52/2024 vp – EV 55/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiireellisesti ryhtyy toimenpiteisiin saattamaan voimaan ennen 30 päivää marraskuuta 2024 jakeluinfrastruktuuridirektiivin sallimat poikkeukset pk-yrityksille.

Valiokunta tarkoittanee lausumassaan jakeluinfrastruktuuridirektiivin sijaan *rakennusten energiatehokkuusdirektiivin* sallimia poikkeuksiin pk-yrityksille.

Vuonna 2018 voimaan tullut rakennusten energiatehokkuusdirektiivi tuli toimeenpanna Suomessa 10.3.2020 mennessä. Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin sähköajoneuvojen latauspisteitä koskevat vaatimukset toimeenpantiin Suomessa latauspisteiden osalta rakennusten varustamisesta sähköajoneuvojen latauspisteillä ja latauspistevalmiuksilla sekä automaatio- ja ohjausjärjestelmillä annetulla lailla (733/2020). Laissa asetetaan velvoitteita asentaa latauspisteitä rakennuksiin tiettyjen edellytysten täyttyessä, esimerkiksi kun kyseessä on uusi asuinrakennus, jolla on yli 4 pysäköintipaikkaa tai kun kyseessä on olemassa oleva muu rakennus kuin asuinrakennus, jolla on yli 20 pysäköintipaikkaa. Laki tuli voimaan 11.11.2020 ja sitä sovelletaan sellaisiin rakennushankkeisiin, joita koskeva lupahakemus tuli vireille 11.3.2021 tai jälkeen. Olemassa olevat, muut kuin asuinrakennukset, joilla on yli 20 pysäköintipaikkaa tuli olla varustettuina sähköajoneuvon latauspisteellä 31.12.2024 mennessä. Traficom valvoo latauspistevervoitteen täyttämistä tältä osin.

Aiempi rakennusten energiatehokkuusdirektiivi (2010/31/EU) salli poikkeamisen latauspistevaatimuksista pk-yrityksille ja mikroyrityksille (8 artikla 4 kohta). Kansallisessa toimeenpanossa katsottiin aikanaan, että mikroyritykset olisi syytä jättää velvoitteiden ulkopuolelle, koska vaatimus saattaisi johtaa kohtuuttomaan tilanteeseen eräiden mikroyritysten kohdalla ja pahimmassa tapauksessa lakkauttaa yritystoiminnan kokonaan. Velvoitteiden ulkopuolelle ei jätetty pk-yrityksiä, sillä suurin osa Suomen yrityksistä olisi näin jäänyt velvoitteiden ulkopuolelle.

Pk-yrityksiä on koskenut lain velvoitteet lain voimaantulosta, eli vuodesta 2020 saakka. Myös suurin osa pk-yrityksistä, joita 31.12.2024 voimaan tullut velvoite latauspisteiden asentamisesta koskee, on oletettavasti ryhtynyt toimiin velvoitteiden täyttämiseksi ennakoivasti heti lain voimaan tultua tai sitä seuranneina vuosina. Velvoitteiden lieventäminen siinä vaiheessa, kun suurin osa velvoitteen kohteena olevista on ryhtynyt niitä täyttämään, ei ole yhdenvertaisuusperiaatteen mukaista ja johtaisi epäselviin tilanteisiin lain soveltamisalasta. Lisäksi Suomi on notifioidut vuoden 2018 rakennusten energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanon komissiolle jo aiemmin.

Uudelleen laadittu rakennusten energiatehokkuusdirektiivi on toimeenpantava kansalliseen lainsäädäntöön viimeistään 29.5.2026. Direktiivin kansallisen toimeenpanon valmistelu on käynnistetty ja valmistellaan tiiviissä yhteistyössä muun muassa elinkeinoelämää ja kuntia edustavien sidosryhmien kanssa. Hallitusohjelman mukaisesti uudelleenlaaditun direktiivin toimeenpanossa otetaan huomioon kaikki mahdollisuudet joustoille, jotta direktiivin toimeenpanossa asukkaille ja kiinteistön omistajille ei asetettaisi kohtuuttomia velvoitteita.

Uudelleen laaditussa rakennusten energiatehokkuusdirektiivissä ei ole enää säädetty poikkeusta mikroyrityksille eikä pk-yrityksille. Näin ollen kyseinen lievennys myös mikroyrityksille poistuu latauspistevelvoitteista uusien ja laajamittaisesti korjattavien rakennusten osalta vuonna 2026 ja olemassa olevien rakennusten osalta vuonna 2027 tai, jäsenvaltion päättäessä lykätä toimeenpanoa, vuonna 2029.

Liisa Meritähti-Lustig, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

Lentoliikenteen kestävästä polttoaineista annetun asetuksen ja joustomekanismin toteutuminen

HE 80/2024 vp – EV 86/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin lentoliikenteen kestävästä polttoaineista annetun asetuksen toteutumista ja erityisesti joustomekanismin toteutumista unionin tasolla ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin, jotta joustomekanismi voi toteutua asetuksen tarkoittamassa laajuudessa.

Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa asetuksen toteutumista yhteistyössä asetuksen täytäntöönpanosta vastaavien Liikenne- ja viestintäviraston ja Energiaviraston kanssa. Ministeriö osallistuu myös komission organisoimaan EU-tason yhteistyöhön, jolla edistetään asetuksen sujuvaa toimeenpanoa.

Joustomekanismin kehittämisen kannalta keskeinen on neuvostolle ja Euroopan parlamentille laadittava kertomus, jota asetuksen artikla 15 komissiolta edellyttää. Kertomuksen tulee käsitellä muun muassa kestävien lentopolttoaineiden tuotannon ja tarjonnan kehitystä unionin lentopolttoainemarkkinoilla sekä kestävien lentopolttoaineiden joustomekanismiin tehtäviä mahdollisia parannuksia tai lisätoimenpiteitä. Kertomus on myöhässä. Asetuksen mukaan komission olisi pitänyt laatia se 1.7.2024 mennessä.

Rovaniemen lentoaseman matkustajamäärät ylittivät joulukuussa 2024 kynnysarvon asetuksen soveltamiseen. Näin ollen asetuksen soveltamisalan piirissä on Helsinki-Vantaan lentoaseman ohella Liikenne- ja viestintäviraston mukaan myös Rovaniemen lentoasema 1.1.2025 alkaen. Energiaviraston mukaan Rovaniemen tulo asetuksen soveltamisalan piiriin mahdollistaa joustomekanismin soveltamisen Suomessa. Toimijoiden mukaan asetuksen velvoitteiden täyttäminen heti 1.1.2025 alkaen on haastavaa, koska Rovaniemen tuloon asetuksen piiriin 1.1.2025 alkaen ei oltu varauduttu.

Niina Honkasalo, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

8 Maa- ja metsätalousvaliokunta

Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki

HE 129/2012 vp – EV 151/2012 vp

2. Eduskunta edellytti, että hyljekantojen hoitosuunnitelma päivitetään.
2. Hoitosuunnitelman päivitys on julkaistu syyskuussa 2024.

Ida Anomaa, asiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano

VNS 1/2014 vp – EK 13/2014 vp

Eduskunta hyväksyi 20.5.2014 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. maamme luontaisia edellytyksiä ja metsäalan osaamista nykyistäkin tehokkaammin hyödyntämällä vahvistetaan maamme asemaa maailman johtavana metsämaana;
2. maamme metsät kattavalla kestäväällä hoidolla ja hyödyntämisellä mahdollistetaan puun käytön lisääminen ja edistetään ilmastonmuutokseen sopeutumista ehkäisten ilmastonmuutoksen haittavaikutuksia – metsien hoidon ja käytön tulee olla hyväksyttävää ja tavoiteltavaa;
3. metsien monipuoliseen käyttöön perustuvaa aktiivista yrittäjyyttä edistetään muun muassa helpottamalla sukupolvenvaihdosten toteuttamista sekä edistämällä yhteismetsien muodostumista, joilla toimenpiteillä samalla ehkäistään metsälöiden pirstoutumista;
4. metsäalan kilpailukykyä lisäämällä luodaan edellytykset alan uusille investoinneille ja puunkäytön lisäämiselle;
5. metsäalan uudistumisen ja monipuolistamisen tueksi vahvistetaan monitieteistä tutkimusta ja
6. panostetaan nykyistä voimakkaammin ja määrätietoisemmin aloitteellisuuteen, koordinaatioon, johdonmukaisuuteen ja laaja-alaiseen

vaikuttamiseen EU:n ja kansainvälisen metsä- ja ympäristöpolitiikan metsiä koskevien asioiden valmistelussa metsien monipuolisen käytön varmistamiseksi.

1.–6. Kansallinen metsästrategia 2035 kuvaa metsäalan tärkeimmät tavoitteet, joihin julkinen valta keskittyy osana alan yhteistä kehittämistä. Kansallinen metsäneuvosto hyväksyi 14.12.2022 uudistuneen strategian, joka ulottuu vuoteen 2035. Valtioneuvosto teki yleisistunnossaan 19.10.2023 periaatepäätöksen Kansallinen metsästrategia 2035:stä.

Metsästrategian toimeenpanoa varten on laadittu hankesalkku, jossa kuvataan keskeisimmät toimenpiteet päämäärien ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Hankesalkku muodostuu kolmesta kärkihankkeesta: metsien kasvu, elonkirjoa talousmetsissä ja metsäalan uudistuminen ja kilpailukyky. Kärkihankkeet yhdessä toteuttavat strategian visiota, päämääriä ja tavoitteita. Jokainen kärkihanke vaikuttaa useampaan päämäärään ja tavoitteeseen. Kullakin kärkihankkeella on oma erityistehtävänsä ja näkökulmansa, mutta kärkihankkeiden väliset kytkökset ovat vahvat.

Metsästrategian esittämillä toimenpiteillä vastataan toimintaympäristön haasteisiin ja niitä tarvitaan metsästrategian päämäärien ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Metsästrategian kärkihankkeiden keskeiset toimenpiteet on konkretisoitu toimenpidesuunnitelmaan hankeaihioina, joilla kansallisen metsästrategian hanketyötä toteutetaan vuosina 2023–2027.

Vuoden 2024 aikana aloitettiin myös kansallista metsästrategiaa maakunnallisesti toimeenpaneiden alueellisten metsäohjelmien uudistaminen.

Erno Järvinen, metsäneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Yhteisuelain muutostarpeiden arviointi

HE 192/2014 vp – EV 353/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää osakaskuntia koskevan yhteisuelain (758/1989) muutostarpeiden arvioimista osakkaiden keskinäisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja osakaskuntatoiminnan kehittämiseksi.

1. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että sen aiemmin tekemän selvityksen perusteella yhteisuelain laajemmalle uudistamiselle ei havaittu olevan erityistä tarvetta tai edellytyksiä. Lain perusrakenteen voidaan selvityksen perusteella

edelleen arvioida toteuttavan osakkaiden yhdenvertaisuuden siltä edellytetyllä tavalla sekä mahdollistavan tehokkaan osakaskuntatoiminnan osakkaille kuuluvan yhteisomaisuuden hyödyntämiseksi ja sen arvon turvaamiseksi.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että kalastuslain 13 pykälän mukaisen lupajärjestelmän käytännön toimivuutta kaupallisten kalastajien kalavesien saantiin sekä kotimaisen pyydetyn kalan tarjontaan seurataan ja vaikutusten arvioinnista toimitetaan selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulon jälkeen.

2. Kalastuslain 13 pykälän mukaista alueellista lupaa kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen voidaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimesta tietyin ehdoin myöntää kalavarojen kestävä tuoton ja hyödyntämisen sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman toteutumisen turvaamiseksi. Uusien käyttö- ja hoitosuunnitelmien mukaisia ja kalastuslain 13 pykälässä tarkoitettuja alueellisia lupia on myönnetty yksittäisille kaupallisille kalastajille. Joistakin hakemuksista ELY-keskukset ovat tehneet kielteiset päätökset. Lisäksi eräistä päätöksistä on valitettu hallinto-oikeuteen.

Kalastuslain 13 pykälän mukaisia lupia on siten vasta alettu myöntämään ja niiden käytännön toimivuutta ei vielä voida tarvittavassa laajuudessa selvittää. Uudet käyttö- ja hoitosuunnitelmat ja jo myönnettyt luvat luovat kuitenkin lähtökohtaisesti paremmat edellytykset kaupallisten kalastajien kalavesille pääsulle ja kotimaisen pyydetyn kalan tarjonnalle ja vahvistavat siten osaltaan huoltovarmuutta.

Orian Bondestam, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus

HE 239/2016 vp – EV 16/2017 vp

1. Eduskunta edellyttää, että Maanmittauslaitokselle varataan riittävät taloudelliset ja henkilöstölliset resurssit Tenjoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön määräysten aiheuttamien menetysten korvaamiseksi annetun lain (501/1991) mukaisten vanhojen korvaustoimitusten loppuunsaattamiseksi nopealla aikataululla.

1. Maanmittauslaitos on eduskunnan edellyttämällä tavalla lisännyt resursseja Tenojoen kalakorvaustoimitusten edistämiseen vuodesta 2018 alkaen. Kalakorvaustoimituksia jatketaan sitä mukaan, kun kalastusoikeudet on lainvoimaisesti ratkaistu.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta: Ruoka 2030, Suomi-ruokaa meille ja maailmalle

VNS 2/2017 vp – EK 21/2017 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

4. varaa riittävät taloudelliset ja toiminnalliset resurssit elintarvikkeiden ja veden viennin pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen edistämiseen.

4. Maa- ja metsätalousministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö ovat rahoittaneet elintarvikkeiden ja juomien vienninedistämiseen keskittyvää, Business Finland Oy:n toteuttamaa Food From Finland -kasvuohjelmaa, joka päättyi vuoden 2023 lopussa. Maa- ja metsätalousministeriö on resursoinut elintarvikkeiden vientiin keskittyvän attasean Kiinaan ja Etelä-Koreaan, jälkimmäinen vastaa elintarvikeviennin edistämisestä myös Japaniin. Ruokaviraston asiantuntijatyön avulla avattiin uusia vientimarkkinoita suomalaisille elintarvikeketjun tuotteille, muun muassa siipikarjanlihalle, äidinmaidonkorvikkeelle ja maltaalle Kiinaan, sian- ja siipikarjanlihalle Vietnamiin sekä sianlihalle Etelä-Afrikkaan. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjannut rahoitusta useisiin elintarvikkeiden vientiä edistäviin hankkeisiin, joista vuonna 2024 aloittivat elintarvikevientiyritysten verkostoitumiseen, elintarvikeviennin yrityslähtöisen kasvualustan perustamiseen ja elintarvikeviennin ja gastronomian maisteritason koulutusohjelman perustamiseen liittyvät hankkeet. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjannut rahoitusta myös vesialan kansainvälistymiseen muun muassa rahoittamalla Suomen vesifoorumi ry:tä. Maa- ja metsätalousministeriö on tukenut vesiosaamisen vientiä erityisesti Suomen kestävä kasvun ohjelmaan kuuluvan Vesiosaamisen kasvu- ja kansainvälistymisohjelman avulla, yhteistyössä tukiviranomaisena toimivan Etelä-Savon ELY-keskuksen kanssa. Vesiosaamisen vientiä on kasvatettu paitsi hankerahoituksen kautta, myös tekemällä tiivistä yhteistyötä Suomen Vesifoorumin ja alueellisten vesiklustereiden kanssa sekä aktivoimalla Team Finland -verkostoa vesisektorin tukemiseen.

Ohjelma on toteuttanut yrityksille vientiin liittyviä valmennuksia sekä verkostoitumistilaisuuksia. Ohjelman kautta rahoitetaan myös suomalaisen vesiosaamisen vientitarjooma-koontia. Tämän lisäksi vientiä on edistetty Team Finland -vienninedistämismatkojen avulla.

Anna-Leena Miettinen, maatalousneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Elintarvikelain ja sakan täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen

HE 3/2021 vp – EV 24/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö tiukentaa elintarvikkeiden merkitsemisvaatimuksia, jotka koskevat alkuperämerkintöjä, ja tehostaa valvontaa sekä sanktioita valiokunnan mietinnössä esitetyn mukaisesti ja tuo tarvittavat säädösmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2022 aikana. Suomen on haettava poikkeamista EU-lainsäädännöstä, mikäli säädösten muuttaminen ei muutoin ole mahdollista.

1. Koska alkuperämerkintöjä koskevaa harmonisoitua EU-lainsäädäntöä ei ole kehitetty Suomen edellyttämällä tavalla, Suomi antoi keväällä 2017 maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (218/2017), jolla säädetään lihan ja maidon alkuperämaan ilmoittamisesta Suomessa valmistetuissa valmiiksi pakatuissa elintarvikkeissa. Asetuksen voimassaoloa on jatkettu 31.12.2027 asti. Suomi antoi myös vuonna 2019 maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (154/2019), jolla säädetään, että ravintoloissa ja muissa tarjoilupaikoissa kuluttajalle on ilmoitettava kirjallisesti aterian ainesosana käytetyn lihan alkuperä. Asetuksen voimassaoloa on jatkettu 30.4.2025 asti ja jatketaan edelleen.

Viranomaisvalvonnassa alkuperämerkintöjä kuten muitakin pakollisia elintarviketietoja valvotaan osana normaalia riskiperusteista elintarvikevalvontaa.

Komission Pellolta pöytään -strategian toimeenpanosuunnitelman mukaan komissio valmistelee ehdotuksia pakollisten alkuperämerkintöjen laajentamisesta tiettyihin elintarvikkeisiin. Strategian toimeenpanon aikana jäsenvaltiot eivät voi ilmoittaa EU:lle kansallisia alkuperämerkintäsäädösehdotuksia, sillä komissio on ilmoittanut antavansa niihin kielteisen lausunnon. Uusien kansallisten säädösten antaminen ei ole tällä välin mahdollista, mutta Suomi voi jatkaa nykyisten kansallisten alkuperämerkintäsäädösten voimassaoloa. Komission lainsäädäntöehdotusten antaminen on viivästynyt.

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö helpottaa ja parantaa pienteurastamojen toimintaedellytyksiä sekä tilateurastusta valiokunnan mietinnössä esitetyn mukaisesti ja tuo tarvittavat säädösmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2022 aikana. Suomen on haettava poikkeamista EU-lainsäädännöstä, mikäli säädösten muuttaminen ei muutoin ole mahdollista.

2. Suomi on jo helpottanut ja parantanut pienteurastamoiden toimintaedellytyksiä ja tilalla tapahtuvaa teurastusta monin tavoin.

Pienteurastamoiden toimintaedellytykset: Suomessa on ollut voimassa vuodesta 2011 saakka pienteurastamoiden rakenteita koskevat laajat kansalliset mukautukset Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III vaatimuksista. Mukautukset keventävät pienteurastamojen tiloja koskevia vaatimuksia merkittävästi ja niistä on säädetty maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (318/2021).

Komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2019/627 13 artiklassa säädetyistä poikkeuksista virkaeläinlääkärin läsnäoloon säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (315/2021). Poikkeukset helpottavat pienteurastamojen toimintaa. Lisähelpotuksia pienteurastamoille ja riistan käsittelylaitoksille tarjotaan lihan tarkastusmaksujen subventoinnilla, joka on huomioitu maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (820/2024).

Pohjoismaisissa tutkimushankkeissa selvitetään mahdollisuuksia hyödyntää video-kuvausta lihan tarkastuksessa. Tutkimusten avulla pyritään myöhemmin muuttamaan EU-lainsäädäntöä. Jos niin sanottu etälihan tarkastus tulisi myöhemmin mahdolliseksi, se helpottaisi pienten ja syrjäisillä alueilla sijaitsevien teurastamoiden toimintamahdollisuuksia edelleen.

Tilalla tapahtuva teurastus: Suomi on hyödyntänyt EU-lainsäädännön mahdollistamat lihan tarkastusta koskevat poikkeukset täysimääräisesti. Poikkeuksista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (318/2021).

Tilojen toimintaa helpottaa myös mahdollisuus tarhatun riistan, nautojen, hevosten, sikojen, lampaiden ja vuohien teurastuksen aloittamiseen alkuperätilalla. Tästä niin sanotusta laidunteurastuksesta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteessä III. Laidunteurastusta lavennettiin tarhatusta riistasta ja biisoneista nautoihin, hevosiin ja sikoihin vuonna 2021 sekä lampaisiin ja vuohiin vuonna 2024, jolloin laidunteurastusta myös joustavoitettiin. Enää laidunteurastuksen ehtona ei ole kuljetuksesta mahdollisesti aiheutuva vaara eläimelle tai

sen käsittelijälle. Suomi ajoi näitä EU-lainsäädännön muutoksia aktiivisesti. Ruokaviraston laidunteurastusohjeistus valmistui maaliskuussa 2022 ja Ruokavirasto hyväksyi ensimmäisen kotieläinten laidunteurastuksen mahdollistavan teurastamon liikkuvan yksikön syyskuussa 2022.

EU-lainsäädännön mahdollistamat kansalliset helpotukset sekä pienteurastamoiden toimintaedellytysten että tilalla tapahtuvan teurastuksen osalta on otettu Suomessa käyttöön täydessä laajuudessaan. Siten uusien mukautusten sisällyttäminen kansalliseen lainsäädäntöön olisi käytännössä erittäin vaikeaa.

Hannu Miettinen, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö

HE 101/2021 vp – EV 162/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa ja arvioi lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön ja erityisesti koirarekisteriä koskevien säännösten valvonnan toimivuutta suhteessa lainsäädännölle asetettuihin tavoitteisiin sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2024 loppuun mennessä.

Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä (1069/2021) tuli voimaan 1.1.2022. Ruokaviraston koirarekisteri avautui yksityisasiakkaille 8.5.2023. Yritysten ja yhdistysten hallussa olevia koiria on voinut ilmoittaa rekisteriin 29.8.2023 alkaen. Vuoden 2024 loppuun mennessä koirarekisteriin oli ilmoitettu noin 40 prosenttia Suomessa olevista arviolta noin 800 000 koirasta.

Maa- ja metsätalousministeriö on seurannut ja arvioinut lainsäädännön sekä koirarekisterin säännösten valvonnan toimivuutta sekä antanut eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen joulukuussa 2024. Teknisesti koirarekisteri toimii hyvin ja rekisteristä saadaan jo käyttökelpoista tietoa valvonnan tueksi. Valvontakäytännöt ja ohjeistukset ovat kuitenkin vasta muotoutumassa. Koostettua tietoa valvontojen kokonaismäärästä, havainnoista tai toimenpiteistä ei saada valvontatietojärjestelmän puuttumisen vuoksi. Siltä osin, kuin valvontaviranomaiset vastasivat Ruokaviraston kyselyyn, valvontoja on tehty melko aktiivisesti. Varsinaista valvonnan vaikuttavuutta on varhaista arvioida tässä vaiheessa. Valtaosa koirien haltijoista ei myöskään ole vielä rekisteröinyt koiriaan viranomaisrekisteriin

jatkuvasta viestinnästä, ohjeistuksesta ja valvonnasta huolimatta. Koirarekisterin olisi oltava kattava ja ajantasainen. Rekisterin ajantasaisuuden parantaminen edellyttää nykyisten toimenpiteiden lisäksi muutoksia myös lainsäädäntöön.

Koirien rekisteröinti Ruokaviraston koirarekisteriin jatkuu. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa edelleen yhdessä Ruokaviraston kanssa koirien tunnistamista ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön toteutumista.

Anssi Welling, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Vesi on meidän – kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi

KA 2/2020 vp – EK 26/2021 vp

2. Eduskunta edellyttää kansalaisaloitteen pohjalta, että valtioneuvosto ryhtyy mahdollisimman ripeästi toimenpiteisiin sellaisen lainsäädännön valmistelemiseksi, jolla varmistetaan kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa.

2. Eduskunnan edellyttämän lakiuudistuksen työryhmätyövaihe on valmistunut 30.6.2024. Työryhmässä oli edustettuna useita ministeriöitä ja keskeisiä sidosryhmiä. Hallituksen esitysluonnoksen lausuntokierros toteutettiin 1.7.–30.9.2024 ja yli 130 lausunnon palautteet arvioitiin. Jatkovalmistelun tueksi tilattiin perustuslailliset asiantuntija-arviot Olli Mäenpäältä ja Tuomas Ojaselta, sekä tehtiin tarkempaa arviointia vesihuollon taloudellisesta merkityksestä kunnille. Lausuntopalautteen ja asiantuntija-arvioiden pohjalta maa- ja metsätalousministeriö muutti Vesi on meidän -eduskunnan päätökseen pohjaavaan kunnan vesihuolto-omistusta koskevaa pykälää. Pykäläluonnos laitettiin uudelle lausuntokierrokselle. Hallituksen esitystä on tarkoitus viimeistellä ja antaa eduskunnalle keväällä 2025.

Vilja Klemola, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Luonnonmukaisesta tuotannosta sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 pykälän muuttaminen

HE 193/2021 vp – EV 218/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että Ruokavirastolle osoitetaan riittävät resurssit sille annettujen tehtävien hoitamiseksi

1. Luonnonmukaisen tuotannon valvonnan osalta Ruokaviraston resurssija voidaan pitää riittävinä. Ruokavirasto on vakiinnuttanut uuden EU-lainsäädännön mukaiset ohjeistukset, raporttimallit, rekisterit ja valvontakäytännöt. Luomupeltoala on vain hieman kasvanut edellisvuodesta ja ELY-keskusten alkutuotannon valvonnassa olevien toimijoiden lukumäärä on hieman laskenut vuoteen 2023 nähden, mikä osaltaan vaikuttaa Ruokaviraston työmäärään. Luonnonvarakeskuksen ennusteen mukaan luomutilojen keskipöytäennustetaan edelleen kasvavan, mutta tilojen lukumäärä tulee lähivuosina laskemaan, mikä osaltaan voi vähentää valvonnan resurssitarvetta eri viranomaisissa. Ruokaviraston valvonnassa olevien toimijoiden määrä on vuonna 2024 pysynyt ennallaan ja vähittäiskaupan valvonta on saatu vakiinnutettua. Valvonnat on kokonaisuudessaan toteutettu suunnitellussa aikataulussa.

Tero Tolonen, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Valkoposkihanhen metsästyksen salliminen

KAA 3/2020 vp – EK 42/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus vaikuttaa aktiivisesti komissioon ja EU:n jäsenvaltioihin, jotta Bernin sopimusta muutetaan ja sen myötä valkoposkihanhi siirretään lintudirektiivin liitteeseen II.

1. Bernin sopimuksessa (Yleissopimus Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristöjen suojelemisesta) valkoposkihanhi sisältyy sopimuksen liitteeseen II (tiukasti suojellut eläinlajit). Muutos valkoposkihanhen suojelustatukseen Bernin sopimuksen liitteestä II liitteeseen III (suojellut eläinlajit) on yksi edellytys sille, että eduskunnan edellyttämä muutos lintudirektiivin alla olisi mahdollinen. On kuitenkin huomioitava, että muutos Bernin sopimuksen alla ei automaattisesti johtaisi vastaavaan muutokseen lintudirektiivissä. Lisäksi on huomioitavaa, että jo nykyisellään sekä lintudirektiivi että Bernin sopimus mahdollistavat suojelusta poikkeamisen.

Suomi osallistuu Bernin sopimuksen toimintaan osana EU:ta. EU:n kannasta Bernin sopimustekstiin tehtävistä muutoksista päätetään määräenemmistöllä. Ympäristöministeriö jatkaa keskustelua komission kanssa, osana EU:n sisäisiä valmisteluja, edellytyksistä tehdä Bernin sopimuksen pysyväälle komitealle ehdotus valkoposkihanhen suojelustatuksen muuttamiseksi sopimuksessa.

2. Eduskunta edellyttää, että lintudirektiivin 9 artiklassa säädettyjä poikkeusmahdollisuuksia hyödynnetään ja lintujen karkottaminen ampumalla sallitaan myös keväällä pesintärauha huomioiden.

2. Luonnonsuojelulaissa sen säännöksistä poikkeaminen on säädetty elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivaltaan. Toimivaltaisena viranomaisena elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset tekevät lupapäätökset voimassa olevien lakien sekä tuomioistuimien linjaaman oikeuskäytännön nojalla. Toimivaltaisen viranomaisen tekemiin päätöksiin haetaan muutosta hallintotuomioistuimesta. Ministeriölle ei ole säädetty luonnonsuojelulaissa toimivaltaa ottaa ratkaistavakseen luonnonsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvaa asiaa, eikä myöskään toimivaltaa määrätä luonnonsuojeluviranomaisen harkintaan kuuluvan asian ratkaisemisesta. Lintudirektiivistä aiheutuvien rajoitteiden vuoksi ei-kuolettavien karkotuskeinojen (esimerkiksi paukkupatruuna) tehokkuutta keväällä, mukaan lukien näiden vaikutusta muuhun linnustoon, on selvitetty osana ympäristöministeriön rahoittamaa ja Luonnonvarakeskuksen toteuttamaa hanhipeltohanketta. Tutkimustulokset osoittivat, että paukkupatruunan käyttö oli yhtä tehokas karkotuskeino kuin kuoliaaksi ampuminen, jolloin muuna tyydyttävänä vaihtoehtona paukkupatruuna on riittävä vahingon ennaltaehkäisemiseksi. Lupaviranomaisen tulkinta on vahvistettu oikeusasteissa. Tutkimuksen tulokset tukevat toimivaltaisen viranomaisen päätöksentekoa poikkeuslupien käsittelyssä.

3. Eduskunta edellyttää, että poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkihanhen hyödyntäminen sallitaan ja että hallitus valmistelee esityksen luonnonsuojelulain muuttamisesta siten, että lintudirektiivin 9 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisen poikkeuksen perusteella mahdollistetaan poikkeusluvalla tapetun valkoposkihanhen haltuunotto ja asiallinen hyötykäyttö.

3. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti ”tarpeettomat metsästysrajoitukset elinvoimaisten lajien, kuten merimetson ja valkoposkihanhen osalta poistetaan, ja lajit siirretään metsästyslain piiriin.” Poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkihanhen haltuunotto ja hyödyntäminen ravintona ratkaistaan parhaiten siirtämällä valkoposkihanhi metsästyslain piiriin. Siirto toteuttaisi eduskunnan kirjelmässä EK 42/2022 vp edellytetyn lopputuleman ja kunnioittaa kansallisen lainsäädännön

johdonmukaisuutta. Lintudirektiivistä johtuvat velvoitteet on kansallisesti toimeenpantu luonnonsuojelulailla ja metsästyslailla, joilla on toisistaan eroavat tavoitteet. Metsästys ja siihen kytkeytyvä saaliin haltuunotto ja hyötykäyttö on rajattu metsästyslailla säänneltäviin lajeihin (metsästyslaki 1 ja 2 pykälät) kun taas luonnonsuojelulain soveltamisalaan kuuluvien lajien osalta kuolleiden eläinten haltuunotto ja hyödyntäminen on kielletty (luonnonsuojelulaki 70 pykälä). Metsästetyn yksilön hallussapito ja hyötykäyttö kuuluvat kansallisessa lainsäädännössä siten vakiintuneesti metsästyslain piiriin ja yksittäisen lajin vuoksi tehtävä merkittävä kansallisen lainsäädännön muutos rikkoi nykyisen lainsäädännön johdonmukaisuutta ja loisi paineita kohdella samoin muitakin rauhoitettuja lajeja. Valkoposkihanhen siirrolle metsästyslain piiriin ei ole luonnonsuojelulaista (9/2023), lintudirektiivistä (2009/147/ETY) tai kansainvälisistä sopimuksista (Bernin sopimus) johtuvia esteitä.

Valkoposkihanhen ja merimetson siirtoa riistalajeiksi valmistelevien viranhaltijatyöryhmän ja seurantaryhmän toimikausi alkoi 16. toukokuuta 2024 ja jatkuu 31. elokuuta 2025 saakka.

4. Eduskunta edellyttää, että valkoposkihanhia koskevat poikkeuslupa-asiat siirretään Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja samalla lupamenettelyä sujuvoitetaan.

4. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti ”tarpeettomat metsästysrajoitukset elinvoimaisten lajien, kuten merimetson ja valkoposkihanhen osalta poistetaan, ja lajit siirretään metsästyslain piiriin.” Koska siirron myötä toimivalta siirtyisi Varsinais-Suomen ELY-keskukselta Suomen riistakeskukselle, eduskunnan edellyttämää poikkeuslupien siirtoa Varsinais-Suomen ELY-keskuksesta Pohjois-Karjalan ELY-keskukseen ei ole tässä yhteydessä perusteltua toteuttaa.

Valkoposkihanhen ja merimetson siirtoa riistalajeiksi valmistelevien viranhaltijatyöryhmän ja seurantaryhmän toimikausi käynnistyi 16. toukokuuta 2024 ja jatkuu 31. elokuuta 2025 saakka.

Maria Westerman, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Suden kannanhoidollisen metsästyksen aloittaminen ja susivahinkojen estäminen

KA 4/2020 vp – EK 41/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto vaikuttaa Euroopan unioniin siten, että susi siirretään koko Suomen osalta luontodirektiivin liitteestä IV liitteeseen V.

1. Valtioneuvosto on linjannut (E 58/2023 vp) Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi, että Suomi edistää suurpetoja, erityisesti sutta, koskevan sääntelyn kehittämistä vastaamaan paremmin kantojen nykyistä tilaa. Suomi kannattaa komission aloitetta suden suojelutarpeen arvioinnista Bernin sopimuksessa. Tämän lisäksi valtioneuvosto linjasi (E 17/2024 vp) ja (E 18/2024 vp) konkreettisemmin Suomen vaikuttamisesta luontodirektiivin liitteiden muuttamiseksi sekä Suomen tuesta komission aloitteeseen muuttaa suden suojelustatusta ensin Bernin sopimuksessa.

Suden suojelustatus Bernin sopimuksessa muutettiin EU:n kannan mukaisesti joulukuussa 2024. Tämä mahdollistaa luontodirektiivin liitteen muuttamisen vastaavalla tavalla. Tämä kuitenkin edellyttää asiasta komission aloitetta.

2. Eduskunta edellyttää, että suotuisan suojelutason viitearvo ei voi perustua pelkästään genetiikkaan, vaan kokonaiskestävyyden kannalta on otettava huomioon turvallisuus, sosiaaliset ja taloudelliset seikat sekä koiran avulla tapahtuvan metsästyksen kulttuurin säilyminen.

2. Suotuisan suojelutason viitearvon määrittely oli osa susikannan hoitosuunnitelman päivitystyötä, joka käynnistyi helmikuussa 2023. EU-komission käynnistettyä syksyllä 2023 sutta koskevan selvitystyönsä, susikannan hoitosuunnitelman valmistelu keskeytettiin toistaiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee esityksen metsästyslain 41 a pykälän muuttamisesta siten, että se annetaan eduskunnalle viimeistään marraskuussa 2022.

3. Eduskunta vahvisti 23.3.2023 edellytetyn lainmuutoksen lailla (447/2023).

4. Eduskunta edellyttää, että kannanhoidollista metsästystä koskevat luvat myönnetään niin hyvissä ajoin, että ne ovat mahdollinen muutoksenhaku huomioon ottaen käytettävissä metsästysaikana ja että vahinkoperusteisten poikkeuslupien myöntämistä sujuvoitetaan ja niitä koskevat valitukset käsitellään kiireellisinä.

4. Maa- ja metsätalousministeriö perusti asiantuntijatyöryhmän, jonka marras-kuussa jätetyn loppuraportin pohjalta ministeriö valmistelee muutoksia metsästyslakiin, joilla pyritään edesauttamaan kannanhoidollisten poikkeuslupien myöntämistä.

5. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa kuluvana syksynä alkavalla metsästyskaudella rikoslain 4 luvun 5 pykälän säännösten toimivuutta suhteessa uhkaa tai vaaraa aiheuttavan suden poistamiseen sekä selkiyttää pakkotilasääntelyn soveltamista kansalaisille suunnatuin ohjein ja neuvoin. Näitä toimenpiteitä koskeva selvitys tulee esittää eduskunnalle 28.2.2023 mennessä.

5. Asiaa koskeva selvitys on toimitettu eduskunnalle.

Sami Niemi, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyslaissa

KAA 9/2021 vp – EK 47/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää vesilintujen seurantaa ja kantojen kehittymisen arviointia siten, että käytettävissä olevat tietoaaineistot mahdollistavat vesilintujen metsästyksen vuosittaisen säätelyn, ja antaa vesilintujen seurannan kehittämistä koskevan selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

1. Luonnonvarakeskus on kehittänyt vesilintujen parilaskentojen analyysensä nopeammiksi ja yhdessä Suomen riistakeskuksen kanssa järjestänyt koulutusta kevään vesilintujen parilaskentojen tulosten tallentamisen nopeuttamiseksi. Vapaaehtoisten vesilintujen laskijat tallentavat tulokset entistä kattavammin suoraan sähköiseen tietojärjestelmään, mikä nopeuttaa tulosten saamista käyttöön. Vuonna 2024 parilaskentojen tulosten aikaistamista kokeiltiin ensimmäisen kerran ja alustavat tulokset saatiin ministeriön ja Suomen riistakeskuksen käyttöön kesäkuun lopussa.

Luonnonvarakeskus tutki lisäksi ennustavaa mallinnusta, onko kevään parilaskentojen ja muiden ympäristöstä kerättävien tietojen perusteella mahdollista ennakoida kesän tulevaa poikastuottoa vielä ennen heinäkuussa tehtäviä poikuelaskentoja. Hanke onnistui tavoitteessaan nopeuttaa ja parantaa vesilintujen kanta-arvioiden tuottamista ja aineiston sähköisen tallennuksen yleistymisen voi odottaa jatkuvan. Syyskannan ennustaminen osoittautui mahdolliseksi kohtalaisella tarkkuudella, parhaiten telkällä ja heikoiten tavilla, mutta ennusteiden virheessä on huomattavaa vuosikohtaista vaihtelua.

Maa- ja metsätalousministeriö viittaa kuitenkin edelleen eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle 10.9.2024 antamaansa selvitykseen asiassa. Kehitystyö mahdollistaa parilaskentojen arvioimisen tulosten perusteella kesäkuun lopussa tarvittavia metsästysrajoituksia varten ja esitysten valmistelun metsästyksen rajoittamiseksi ennen metsästyskauden alkamista. Mahdollisesta kesäkuun lopussa käynnistettävästä metsästysrajoitusten valmistelusta ei tällä hetkellä ehdittäisi tiedottaa paperimuodossa ilmestyvän Metsästäjä-lehden välityksellä ennen metsästyskauden alkua, vaan tiedottamisessa olisi käytettävä muita tiedonvälityskeinoja. Maa- ja metsätalousministeriö on antanut 13.2.2024 valiokunnalle selvityksen uhanalaisten lajien metsästyksestä (VN/29855/2022-MMM-2).

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö varmistaa mahdollisimman laajan tiedon jakamisen olemassa olevista metsästysrajoituksista ja niiden merkityksestä uhanalaisten lajien suojelussa.

2. Maa- ja metsätalousministeriö on tiedottanut ministeriön asetuksella säädetystä metsästysrajoituksista tiedotteilla. Suomen riistakeskus tiedottaa metsästysrajoituksista kaikille riistanhoitomaksun maksaneille metsästäjille lähetettävässä Metsästäjä-lehdessä. Ministeriön asetukset ja niitä koskevat perustelumuiiot ovat julkisesti saatavilla ministeriön internetsivuilta. Asia ei anna enää aihetta muihin toimenpiteisiin.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee mahdollisuuksia tehostaa tällä hetkellä uhanalaisimpien vesilintulajien suojelua rajoittamalla metsästystä metsästyslain 38 pykälän nojalla nykyistä laajemmin tai parantamalla näiden vesilintukantojen tilaa muilla hoitotoimilla, ja antaa edellä mainittuja toimenpiteitä koskevan selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

3. Maa- ja metsätalousministeriön asettama työryhmä valmisteli esityksen Vasuallisen vesilintujen metsästyksen ja riistalintutarkkauksen strategiaksi. Työryhmän esitys valmistui 6.3.2023. Asiaa koskeva selvitys on toimitettu eduskunnalle.

Vastuullisen vesilintujen metsästysten strategian viimeistely on osittain viivästynyt EU:n komission vetämän Lintulajien elvyttämisen työryhmän lisääntyneestä työstä johtuen. Maa- ja metsätalousministeriön on tarkoitus viimeistellä strategia vuoden 2025 aikana.

Maa- ja metsätalousministeriö on antanut vuonna 2024 uusia asetuksia vesilintujen metsästyskielloista ja -rajoituksista, jotka on koottu [maa- ja metsätalousministeriön verkkosivulle](#).

Janne Pitkänen, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Eläinlääkintähuoltolain vaikutukset

HE 83/2022 vp – EV 269/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että eläinlääkintähuoltolain vaikutuksia eläinlääkäripalveluiden alueelliseen saatavuuteen sekä eläinten terveyteen ja hyvinvointiin seurataan, ja että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, joilla turvataan kohtuuhintaiset eläinlääkäripalvelut koko maassa. Edellä tarkoitetuista vaikutuksista toimitetaan selvitys eduskunnalle kahden vuoden kuluessa eläinlääkintähuoltolain voimaantulosta.

Eläinlääkintähuoltolain voimaantuloajankohta jätettiin alun perin avoimeksi, sillä oli tarve saada komission tulkinta notifikaation tarpeesta ja tarvittaessa päätös eläinlääkäripalveluihin sisältyvän julkisen tuen hyväksyttävyydestä. Suomen ja komission välillä käytyjen neuvottelujen päätyttyä hallitus antoi 11.4.2024 eduskunnalle esityksen (HE 22/2024 vp) lakiin tehtävistä eräistä muutoksista lain voimaansaatamisen mahdollistamiseksi. Eduskunnan hyväksymä laki eläinlääkintähuoltolain muuttamisesta vahvistettiin 13.6.2024. Tällä muutoslalla (321/2024) eläinlääkintähuoltolaki säädettiin tulemaan voimaan 1.1.2026.

Maa- ja metsätalousministeriö tulee seuraamaan uuden eläinlääkintähuoltolain vaikutuksia eläinlääkäripalvelujen alueelliseen saatavuuteen ja eläinten terveyteen ja hyvinvointiin sekä eläinlääkäripalvelujen hintatasoa. Ministeriö tulee toimittamaan vaikutuksia koskevan selvityksen kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Jos vaikutusten seuranta antaisi tietoa mahdollisista ongelmista, hallitus tulisi ryhtymään toimiin niiden korjaamiseksi.

Johanna Wallius, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Elintarvikemarkkinalain muuttaminen

HE 283/2022 vp – EV 267/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee esityksen kilpailu- ja elintarvikemarkkinalainsäädännön muuttamisesta siten, että markkinamuutosten välittymistä elintarvikeketjussa voidaan vahvistaa esimerkiksi kustannusindeksin ja hinnoittelujaksojen lyhentämisen avulla, ja antaa tätä koskevan esityksen eduskunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää keinoja parantaa elintarvikemarkkinoita koskevien tietojen saatavuutta ja valmistelee tarpeelliset muutokset tietojen keruuta ja käsittelyä koskevaan lainsäädäntöön siten, että esitys annetaan eduskunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä.
3. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa ja arvioi elintarvikemarkkinalain ja siihen tehtyjen muutosten käytännön soveltamista ja vaikutuksia suhteessa lainsäädännölle asetettuihin tavoitteisiin sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen kahden vuoden kuluttua elintarvikemarkkinalain muutosten voimaantulosta.

1.–3. Elintarvikemarkkinalain (1121/2018) ensimmäisen vaiheen muutokset valmisteltiin vuoden 2024 aikana ja lakimuutokset (747/2024 ja 748/2024) tulivat voimaan 1.1.2025. Suurin muutos on, että laki vahvistaa elintarvikemarkkinavaltuutetun tiedonsaantioikeuksia ja täsmentää säännöksiä tilausten peruuttamisesta ja tiettyjen maksujen kielloista.

Tiedonsaantioikeuksien vahvistuminen tarkoittaa, että valtuutetulla on laajemat oikeudet saada elintarvikeketjun toimijoilta tietoja, jotka liittyvät elintarvikemarkkinoiden toimivuuden parantamiseen, seuraamiseen, hyvien liiketapojen vastaisten käytäntöjen estämiseen ja markkinaolosuhteiden selvittämiseen. Tiedonsaantioikeudet kattavat myös julkisia hankintoja tekevät yksiköt. Lisäksi valtuutetun ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemää viranomais- ja tietoanalyysiyhteistyötä tiivistetään.

Elintarvikemarkkinalaki on keskeinen työkalu markkinoiden toimivuuden ja ruuan-tuottajien aseman vahvistamisessa osana hallitusohjelman mukaista Kestävä ja kannattava ruokajärjestelmä -kokonaisuutta.

Elintarvikemarkkinalainsäädännön muutostarpeita arvioidaan laajemmin lain-säädäntöhankkeen toisessa vaiheessa. Siihen liittyen maa- ja metsätalousministeriö on asettanut ohjausryhmän ja valmisteluryhmän toimikaudelle 3.12.2024–28.2.2026. Ryhmät huomioivat ministeriön käynnistämät selvitykset, jotka koskevat elintarvikealan tukkukaupan toimintaa sekä elintarvikemarkkinoiden tehokkuutta ja kilpailuolosuhteita.

Lisäksi ministeriö asetti kesällä 2024 työryhmän kehittämään elintarvikeketjun tilastointia, jotta saataisiin parempi, ajantasaisempi ja avoimempi tilannekuva elintarvikemarkkinoista.

Markus Lounela, hallitusneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Eläinten teurastusta koskevan sääntelyn kansainvälisen oikeustilan kehityksen seuranta

HE 186/2022 vp – EV 331/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa eläinten teurastusta koskevan sääntelyn kansainvälisen oikeustilan kehitystä, raportoi siitä valiokunnalle ensi vaalikauden loppuun mennessä ja tarvittaessa laatii siitä johtuvat muutosesitykset.

Maa- ja metsätalousministeriö seuraa eläinten teurastusta koskevan kansainvälisen oikeustilan kehitystä. Ministeriö laatii seurannasta raportin maa- ja metsätalousvaliokunnalle vaalikauden loppuun mennessä. Raportin tulosten perusteella hallitus esittää tarvittaessa muutoksia lainsäädäntöön.

Susanna Ahlström, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Toimet koirasusista johtuvien ongelmien vähentämiseksi

HE 288/2022 vp – EV 336/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee toimia, jotka parantavat edellytyksiä hoitaa koirasusista johtuvia ongelmia.

Suomen riistakeskus myönsi helmikuussa 2023 metsästyslain 41 a pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla poikkeusluvan 11.2.–3.3.2023 tappaa tietyllä alueella kahdeksan sutta. Päätöksen perusteena oli hakemusalueella sijaitsevan lauman

sisältävän DNA-näyteanalyysien perusteella kahdesta kuuteen koirasutta. Susikannan geenipuhtauden suojaamisen takia oli tarkoituksenmukaista asettaa poikkeuslupa koskemaan koko laumaa. Muuta tyydyttävää ratkaisua ongelman ratkaisemiseksi, kuin koko lauman poistaminen poikkeusluvan nojalla, ei ollut. Korkein hallinto-oikeus katsoi 17.5.2024 ennakkopäätöksessään (KHO:2024:76), että riistakeskuksen myöntämä poikkeuslupa kahdeksan suden tappamiseen helmikuussa 2023 ei ollut lainvastainen.

Edellä sanotun lisäksi maa- ja metsätalousministeriö valmisteli poikkeuslupa-asetuksen muutoksen, jossa selkiytettiin sääntelyä siltä osin, että jatkossa ei voida edellyttää suurpetojen osalta yksilöiden kiinniottamista tai nukuttamista muuna tyydyttävänä ratkaisuna.

Edellä mainittu ennakkopäätös sekä poikkeuslupa-asetuksen muutos luovat toimivan perusteen jatkossa poistaa luonnosta varmistetut koiran ja suden risteymät.

Sami Niemi, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Kalastonhoitomaksun maksuvelvollisuuden yläikärajan muutoksen vaikutukset

HE 49/2023 vp – EV 69/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa ja arvioi kalastuslain 79 pykälän muutoksen vaikutuksia kalastonhoitomaksukertymään ja antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen maksukertymän kehityksestä ja kalastonhoitomaksuverojen käytöstä eri käyttötarkoituksiin vuoden 2026 toukokuun loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2026 toukokuun loppuun mennessä.

Roni Selén, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattaminen

HE 9/2024 vp – EV 27/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkasti Tenon lohikantojen tilaa ja että voimakkaita, niin saamelaisten oikeuksien kuin omaisuuden suojan kannalta ongelmallisia kalastuksen rajoitustoimenpiteitä ylläpidetään vain siinä määrin kuin on välttämätöntä lohikantojen toipumisen näkökulmasta.

1. Vuoden 2024 kalastusmääräykset Tenolla sekä Tenon sivujoissa perustuivat Tenojoen lohikantojen seuranta- ja tutkimusryhmän kantakohtaiseen arvioon Tenon lohikantojen tilasta. Lohikantojen tila arvioitiin erittäin heikoksi, minkä vuoksi lohenkalastuksen salliminen rajoitettusti ainoastaan Utsjoessa ja Vetsijoessa sekä Lapin ELY-keskuksen myöntämällä Tenon saamelaisen kalastuskulttuurin siirtämiseen tarkoitetuilla poikkeusluvilla oli välttämätöntä.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto teettää riippumattoman, juridisen selvityksen siitä, miten Tenon kalastus voidaan järjestää omaisuuden suojaa ja muita perusoikeuksia mahdollisimman vähän rajoittavalla tavalla sekä lohikantojen tila huomioiden.

2. Erillisen juridisen selvityksen valmistelu on käynnissä ja työ käynnistetään vuoden 2025 alkupuoliskolla. Asiaa on jo osittain selvitetty osana ennen eduskunnan lausumaa käynnistetyssä Åbo Akademin selvitystä Perusoikeuksien ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten vaikutus kalastuksen järjestämiseen Ylä-Lapissa -nimisessä tutkimuksessa, joka on valmistumisvaiheessa.

Tapio Hakaste, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Uuden eläinlääkintähuoltolain toimeenpano

HE 22/2024 vp – EV 42/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että uuden eläinlääkintähuoltolain toimeenpanossa sovitetaan entistä paremmin yhteen eläinsuojelun vaatimukset ja eläinlääkintähuollon asiakkaiden tarpeet sekä kunnan eläinlääkärin tehtävään liittyvät haasteet mukaan lukien työn kuormittavuus, työajat ja tehtävän houkuttelevuus. Tämän tavoitteen toteutumista koskeva arvio tulee sisällyttää

uutta eläinlääkintähuoltolakia koskevassa eduskunnan vastauksessa (EV 269/2022 vp) tarkoitettuun selvitykseen.

Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee voimaan 1.1.2026.

Maa- ja metsätalousministeriö on yhteistyössä muiden viranomaisten ja tahojen kuten Suomen Kuntaliiton ja Suomen Eläinlääkäriliiton kanssa ryhtynyt valmistelemaan kunnille ohjeistusta tuettuihin palveluihin liittyvien EU-lainsäädäntöön perustuvien velvoitteiden toteuttamiseksi. Päätökset julkisten eläinlääkäripalvelujen toteuttamistavasta, palveluvalikoiman tietyistä rajauksista, palvelujen hinnoittelusta sekä palveluja tuottavien kunnaneläinlääkäreiden työhön liittyvistä järjestelyistä tehdään kunnissa lain reunaehdoja noudattaen, mutta ohjeistuksella voidaan helpottaa kuntien päätöksentekoa ja yhdenmukaistaa toimintatapoja. Ohjauksessa on myös mahdollista kiinnittää huomiota lausumassa mainittuihin tavoitteisiin. Maa- ja metsätalousministeriö tulee seuraamaan uuden eläinlääkintähuoltolain vaikutuksia ja laatimaan eduskunnan lausumassa mainitun tavoitteen toteutumista koskevan arvion. Arvio tullaan sisällyttämään uutta eläinlääkintähuoltolakia koskevassa eduskunnan vastauksessa (EV 269/2022 vp) edellytettyyn selvitykseen. Jos arvio osoittaisi, että tavoitteen toteutumiseen liittyy ongelmia, hallitus ryhtyisi arvioimaan toimenpiteitä ongelmien korjaamiseksi.

Johanna Wallius, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

9 Puolustusvaliokunta

Asevelvollisten taloudelliset etuudet

HE 37/2007 vp – EV 110/2007 vp

Eduskunta edellytti 11.12.2007, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellyttää lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa on pyritty kehittämään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Asevelvollisten etuuksien kehittämistä koordinoi puolustusministeriön poikkihallinnollinen yhteistyöfoorumi, joka on toiminnassaan systemaattisesti korostanut asevelvollisten taloudellisten ja sosiaalisten etujen parantamisen sekä heidän yhteiskunnallisen asemansa (työelämä, opinnot) arvostamisen merkitystä.

Reserviläispalkan maksuperusteet uusittiin vuonna 2008, jolloin reserviläispalkka sidottiin puolustusministeriön palkkataulukkaan. Tämän mukaisesti reserviläispalkkoja korotettiin viimeksi 1.3.2024 lukien. Vuonna 2024 tehtiin päätös varusmiesten päivärahojen ja reserviläisten päivärahan korottamisesta 1.1.2025 alkaen. Lisäksi korotettiin 1.1.2025 alkaen päivärahaa, joka maksetaan työansion menetyksen korvauksena Puolustusvoimien ulkopuolelta palkatuille sotilaallisessa kriisinhallintakoulutuksessa oleville. Korotukset perustuivat elinkustannusindeksin nousuun.

[Valtioneuvoston puolustusselonteossa](#) (2024) on asetettu tehtäviä selvittää ja kehittää asevelvollisten taloudellisia etuuksia. Nykyisessä hallitusohjelmassa ei ole aiheesta kirjausta. Asevelvollisten taloudellisten etuuksien kehittämistä tarkastellaan osana Nato-integraatiota sekä toiminnan ja talouden suunnittelua. Varusmiespalvelusajan mahdollinen huomioon ottaminen eläkkeen määräytymisessä sekä mahdolliseen kotiuttamisrahaan liittyvät toimenpiteet kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Ottaen huomioon taloudellisten tukien kokonaisuus, sosiaali- ja terveysministeriö ei ole toistaiseksi pitänyt tarpeellisena kotiuttamisrahan palauttamista.

Antti-Ville Rusanen, osastoesiupseeri, puolustusministeriö

Yleisesikuntaupseereiden koulutus

HE 96/2024 vp – EV 122/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa vuoden 2026 loppuun mennessä selvityksen yleisesikuntaupseereiden koulutusta koskevan uudistuksen toimivuudesta.

Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain muutos, joka koski yleisesikuntaupseereiden koulutusta, tuli voimaan 1.1.2025. Ensimmäinen uuden lainsäädännön mukainen yleisesikuntaupseerikurssi alkaa suunnitelmien mukaan kesäkuussa 2025. Selvitys uudistuksen toimivuudesta voidaan antaa kurssin alkamisen jälkeen.

Sinikka Vahvaselkä, hallitusneuvos, puolustusministeriö

10 Sivistysvaliokunta

Opintotukilain uudistaminen

HE 210/2014 vp – EV 360/2014 vp

Eduskunta edellytti, että seuraavalla vaalikaudella toteutetaan opintotukilainsäädännön kokonaisuudistus, jolla turvataan päätoimisen opiskelun taloudelliset edellytykset ja jossa otetaan huomioon myös järjestelmän selkeyttä, läpinäkyvyyttä, joustavuutta ja kannustavuutta sekä opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta parantavat näkökohdat.

Opintotukea on kehitetty pääministeri Juha Sipilän, Antti Rinteen sekä Sanna Marinin hallitusten hallitusohjelmien mukaisesti eduskunnan edellyttämän lausuman suuntaisesti.

Opintotukea kehitettiin Juhan Sipilän hallitusohjelman edellyttämien säästöjen vuoksi vaalikaudella 2015–2018 aiempaa lainapainotteisemmaksi syyslukukaudesta 2017 alkaen. Samalla korkea-asteen opintotukiaika lyheni, otettiin käyttöön huoltajakorotus ja oppimateriaalilisä sekä sidottiin opiskelijan omat tulorajat indeksiin. Lisäksi vanhempien tulojen vähentävä vaikutus poistettiin toisen asteen 18–19-vuotiaiden ja alle 18-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opiskelijoiden opintorahasta.

Opiskelijat siirtyivät myös 1.8.2017 pääasiassa yleisen asumistuen piiriin, mikä paransi erityisesti pienituloisimpien ja korkeita asumismenoja maksavien yksin asuvien opiskelijoiden taloudellista tilannetta. Opiskelijoiden käyttäytymisen muutoksia ei pystytty ennakoimaan, joten asumistukiuudistus johti kuitenkin huomattaviin ennakoinnattomiin menoihin. Myös opintolainahyvitys aiheutti ennakoinnattomia menoja lainankäytön yleistyttyä ennakoitua enemmän. Valtiontalouden tarkastusviraston 2010-luvun opintotukiuudistusten tuloksellisuutta koskevan arviointiraportin mukaan uudistuksen tavoitteet kuitenkin toteutuivat, koska opintotuen täysimääräinen hyödyntäminen lisääntyi selvästi, tutkintojen suoritusajat lyhenyivät ja opintotuen saajien keskimääräiset tulot kasvoivat merkittävästi johtuen opintolainan, asumistuen ja työtulojen kasvusta.

Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelman mukaisesti opintorahan huoltajakorotusta korotettiin 1.1.2020 lukien 25 eurolla ja opintorahan määrät sidottiin indeksiin. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallituskaudella opiskelijan toimeentuloa parannettiin opintorahojen indeksikorotusten lisäksi korottamalla opintotuen tulo-rajat sekä ateriatukea. Koulumatkatukioikeutta on laajennettu osana maksutonta

toista astetta. Lisäksi opintorahan huoltajakorotusta korotettiin määräaikaaisesti vuonna 2023 10 eurolla kuukaudessa. Koronavirusepidemiasta johtuva opintojen aloittamisen estyminen ja opintojen viivästyminen otettiin huomioon opintolainahyvityksen ja opintolainavähennyksen ehdoissa opintovelallisen tilannetta turvaavasti.

Opintotuen kehittämistarpeita on käsitelty koulutuspoliittisen selonteon ja sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus käynnistää opintotuen kokonaisuudistuksen. Opintotuen tavoitteena on mahdollistaa ensisijaisesti täysipäiväinen opiskelu. Opintotuen kokonaisuudistuksessa käydään läpi opintorahan taso, opintolainan suuruus ja opintolainahyvityksen määrä, vapaiden tulojen rajat, perheellisten opiskelijoiden asema ja asumisen tukeminen. Lisäksi opiskelijoiden yleisen asumistuen rinnalle selvitetään ja kehitetään yhteisasumista suosiva ja taloudellisesti houkutteleva vaihtoehto. Tulorajojen riittävyttä ja mahdollisuutta nostaa niitä arvioidaan puoliväliriihen yhteydessä. Selvitetään myös oppisopimuskoulutusten ja opintotuen parempi yhteensovittaminen. Tavoitteena on hallitusohjelman mukaan turvata opiskeluaikainen toimeentulo, vahvistaa opintotuen kannustinelementtejä sekä tukea opintojen läpäisyä tavoiteajassa.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla

M 2/2014 vp – EK 54/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kokonaisselvityksen, jossa tarkastellaan maamme yleistä kielten opiskelun politiikkaa ja miten sitä pitäisi kehittää tulevia kielitaitohaasteita ennakoiden sekä huomioiden yhteiskunnan ja elinkeinoelämän yhä laajentuva ja monipuolistuva vieraiden kielten osaamisen tarve.

Opetushallituksen laatimat B1-kielten uudet opetussuunnitelman perusteet perusopetukseen astuivat voimaan 1.8.2024. B1-kielten oppimääriä ovat toinen kotimainen kieli, ruotsi ja finska sekä vieras kieli. Perusteet laadittiin ottaen huomioon valtioneuvoston tuntijakoasetukseen lisätty yksi vuosiviikkotunti 7. luokalle. Toisen kotimaisen kielen kehittämisohjelma 2022–2024 kohdentui varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen ja lukio- ja ammatilliseen koulutukseen ja sen tavoitteena

oli tukea Kansalliskielistrategian (2021: 87) toimeenpanoa. Ohjelmassa rahoitettiin valtionavustuksilla A1-ruotsin opetuksen lisäämistä 1. luokalta alkaen, laadittiin toisen kotimaisen kielen tukimateriaalisivusto, laadittiin [raportti](#) äidinkielenomaisesta ruotsinopiskelusta suomenkielisessä perusopetuksessa, laadittiin maamerkit ruotsin ja finskan suullisen ja kirjallisen osaamisen arvioinnin tueksi opettajille, jaettiin valtionavustusta toisen kotimaisen kielen opettajien ammatilliseen kehittymiseen ja yhteistyömahdollisuuksien edistämiseen, järjestettiin kampanja toisen kotimaisen kielen opiskelun motivaation lisäämiseksi, jaettiin valtionavustusta sidosryhmätyöskentelyyn, verkostoitumiseen ja yhteistyöhön toisen kotimaisen kielen oppimisen edistämiseksi, jaettiin valtionavustusta toisen kotimaisen kielen opiskelun vahvistamiseen ammatillisessa koulutuksessa sekä laadittiin kaksi selvitystä: [Toinen kotimainen kieli varhaiskasvatuksessa](#) ja [Kieltenopetuksen nykytila ja tulevaisuuden visiot.pdf](#)

Opetushallitus on päivittänyt esiopetukseen ja perusopetukseen tarkoitetun Eurooppalaisen kielisalkun ja julkaissut sen verkkosivuillaan 2024. Opetushallitus jakoi hankeavustuksia kaksikielisen opetuksen järjestämiseen ja kielikylypytoimintaan. Opetushallitus teetti kyselyn perusopetuksen järjestäjille etäyhteyksiä hyödyntävästä kielenopetuksesta opetus- ja kulttuuriministeriön pyynnöstä liittyen Orpon hallituksen ohjelmaan. Opetushallitus on uudistanut lukion opettajille suunnatun LUDOS-palvelun, joka sisältää materiaaleja suullisen kielitaidon arviointiin, lukiodiplomeihin ja puheviestintätaitojen päättökokeeseen.

Hallitusohjelman kielen opiskelun varhentamista ja monipuolistamista koskevan kirjauksen tueksi opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus teettävät Nuorten Akatemialla oppilaille kohdennetun kyselyn, jossa kartoitetaan lasten ja nuorten näkemyksiä kielenopiskelusta, kielitaidon koetusta tarpeellisuudesta sekä keinoja vahvistaa lasten ja nuorten motivaatiota tehdä monipuolisia kielivalintoja. Selvityksen tulokset saadaan vuonna 2025 ja niitä hyödynnetään jatkovalmistelussa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta on valmistunut [selvitys](#) siitä, miten toisen kotimaisen kielen eli ruotsin tai suomen (finska) pakollisuuden poistaminen ylioppilastutkinnosta on vaikuttanut kielen osaamiseen. Selvityksessä annetaan toimenpide-ehdotuksia kielen osaamisen vahvistamiseksi kaikilla kouluasteilla. Ehdotukset tullaan käsittelemään osana laajempaa kokonaisuutta.

Kotimaisten kielen (suomi, ruotsi) tarjonnan ja laadun parantaminen strategia-rahoituksella jatkuu ammatillisessa koulutuksessa vuoden 2027 loppuun saakka.

Kansalliskielistrategian ja pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti julkis-yhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annettua lakia on muutettu. Suomen tai ruotsin kielen erinomaista taitoa osoittavan valtionhallinnon kielitutkinnon voivat 1.8.2024 alkaen suorittaa maksutta ne henkilöt, jotka ovat suorittaneet ylioppilastutkinnon tai korkeakoulututkinnon tai ovat parhaillaan suorittamassa korkeakoulututkintoa.

Korkeakoulujen kielikysymykset ja kansalliskielten opetustarjonta kansainvälisille opiskelijoille ja muut kansainvälisten opiskelijoiden integrointitoimet olivat esillä vuonna 2024 käytävissä ministeriön ja korkeakoulujen välisissä sopimusneuvotte-luissa sopimuskaudelle 2025–2028. Ministeriö osoittaa nykyisen 2021–2024 sopi-muskauden tavoin sopimuskaudella 2025–2028 korkeakouluille strategiarahoitusta kansainvälisten opiskelijoiden integrointi- ja kansalliskielten kieltenoppimista edis-täviin toimiin.

Ministeriö on julkaissut 2023 professori Janne Saarikiven selvityksen Suomen korkeakoulujen kielikäytänteistä. Selvityksessä suositellaan toimia, joiden avulla kansalliskielet suomi ja ruotsi pysyvät jatkossakin opetuksen ja tutkimuksen kielinä. Kielikysymykset ovat olleet esillä korkeakoulujen vararehtorin kanssa käytävissä kes-kusteluissa. Oikeuskanslerin ratkaisu Aalto-yliopiston kielilinjauksista on toimitettu tiedoksi korkeakouluille.

Kansalliskielistrategian yhtenä päämääränä on suomen kielen elinvoimaisuuden vahvistaminen. Osana tätä työtä oikeusministeriö nimitti selvityshenkilön toimi-kaudelle 1.11.2022 – 30.4.2024 laatimaan selvityksen suomen kielen yhteiskunnalli-sesta asemasta ja haasteista sekä antamaan ehdotuksia kielipoliittisiksi tavoitteiksi. Selvityshenkilö Tiina Onikki-Rantajääskön tekemä [selvitys](#) julkaistiin 23.8.2024. Suomen kielen asemaa tarkastellaan siinä kahdesta näkökulmasta: voiko Suomessa elää täysipainoista elämää suomen kielellä mitä tulee palveluiden saatavuuteen ja koulutukseen, sekä miten toteutuu maahanmuuttajien pääsy osalliseksi suomen kieleen.

Hallituksen ensimmäinen kokonaisvaltainen kielipoliittinen ohjelma hyväksyttiin 16.6.2022 valtioneuvoston periaatepäätöksenä. Ohjelma kuvaa valtioneuvoston tahtotilan vähemmistökielten tulevaisuudesta sekä tavoitteet ja toimenpiteet, joilla Suomen kotoperäisiä kieliä elvytetään ja niiden asemaa vahvistetaan. Yhtenä kieli-poliittisen ohjelman toimenpiteenä laadittiin toukokuussa 2024 julkaistu [selvitys](#) siitä, mitä perustuslain 17 pykälän kielisäännös oikeudesta ylläpitää ja kehittää omaa kieltä ja kulttuuria käytännössä tarkoittaa eri kieliryhmien osalta. Ohjelmassa tarkastellaan lyhyesti myös muiden kuin kotoperäisten kielten asemaa ja niitä kos-kevia haasteita.

Pamela Granskog, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

Varhaiskasvatuslain uudistus

HE 40/ 2018 vp – EV 67/2018 vp

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siten, että viittomakielisten oikeus saada varhaiskasvatusta omalla äidinkielellään, joko suomen tai ruotsin viittomakielellä, turvataan.

4. Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa todetaan, että kotoperäisten vähemmistökielten, erityisesti saamen kielten, karjalan kielen, romanikielen ja kotimaisten viittomakielten asemaa halutaan vahvistaa. Hallitus selvittää, miten viittomakielisten lasten asemaa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa voidaan vahvistaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on selvittänyt yhteistyössä Opetushallituksen kanssa viittomakielisten lasten opetuksen järjestämisen nykytilannetta varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Tilannetiedon pohjalta pyritään laatimaan konkreettisia kehittämissuunnitelmia viittomakielisten lasten aseman vahvistamiseksi. Opetushallituksen tulossopimuksessa yhtenä tavoitteena on toteuttaa toimia viittomakielisten lasten aseman vahvistamiseksi varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Opetushallitus on muun muassa julkaissut 2023 päivitetyn oppaan [Viittomakieliset lapset varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa](#) sekä järjestänyt aiheesta webinaareja.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi uudistukseen liittyvän mittavan henkilöstörakenteen muutoksen etenemistä, koulutuspaikkojen riittävyyttä ja valmistuvien määrää pitkän siirtymäkauden aikana sekä sen vaikutuksia varhaiskasvatukseen.

5. Varhaiskasvatuslain valmistelun yhteydessä vuonna 2018 (HE 40/2018) arvioitiin, että varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksen aloituspaikkamäärän tulisi olla vuodesta 2020 alkaen vuosittain noin tuhat vuoteen 2027 asti, jotta varhaiskasvatuslain (540/2018) päiväkodin henkilöstön rakennetta koskeva vaatimus voidaan täyttää. Arvio perustuu nykyisen tasoiseen poistumaan sekä siihen, että 80 prosenttia aloittaneista valmistuu. Vuosittaiseen tuhanteen aloituspaikkamäärään pääsemiseksi sekä pääministeri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteisiin vastaamiseksi määrällisiä koulutustavoitteita on korotettu yliopistojen tulossopimuksissa sopimuskaudella 2021–2024 (855 tutkintoa) ja sopimuskaudella 2025–2028, jolloin varhaiskasvatuksen opettajien koulutustavoite nostettiin 1 280:een (2017–2020 vastaava luku oli 590). Koulutustavoitteisiin pääsyn mahdollistamiseksi koulutusmääriä on lisätty myös eduskunnan tähän tarkoitukseen myöntämällä erillisrahoituksilla.

Vuoden 2023 lisätalousarviossa varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksen lisä-aloituspaikkoihin osoitetulla 6,3 miljoonalla eurolla rahoitettiin kaikkien seitsemän varhaiskasvatuksen opettajan koulutusta tarjoavan yliopiston aloituspaikkoja vuosille 2024–2025 yhteensä 360 aloittavalla opiskelijalla. Lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuonna 2023 harkinnanvaraista rahoitusta Helsingin yliopistolle ja Åbo Akademille erillisten varhaiskasvatuksen erityisopettajan opintojen tarjoamiseen. Rahoituksella toteutetaan 28 suomenkielistä ja 28 ruotsinkielistä koulutusta. Valtion julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2024–2027 on varattu 17,36 miljoonan euron määräraha, joka on tarkoitus kohdentaa yliopistojen varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksen aloituspaikkamäärien lisäämiseen. Helmikuussa 2024 tehdyn päätöksen mukaisesti vuosina 2024–2026 varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkoihin kohdennetaan yhteensä 16,225 miljoonan euron rahoitus, jolla rahoitetaan 875 aloituspaikkaa. Näistä 60 on ruotsinkieliseen koulutukseen. Rahoitus myönnetään edellyttäen, että eduskunta osoittaa tähän tarkoitukseen määrärahat. Vuonna 2024 yliopistoille myönnettiin 105 aloituspaikan rahoittamiseksi yhteensä 1 907 500 euroa.

Varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen hakijamäärät eivät ole merkittävästi muuttuneet vuodesta 2017 (vuonna 2017 oli 2 740 hakijaa ja vuonna 2023 2 639 hakijaa, vuonna 2024 2 721 hakijaa), mutta aloituspaikkamäärän kasvaessa hakijoiden määrä paikkaa kohden on pienentynyt merkittävästi. Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden suoritti yliopistossa vuosina 2020–2023 yhteensä lähes 2 800 henkilöä ja ammattikorkeakoulussa reilut 2 500 henkilöä. Varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuuden suoritti ammattikorkeakoulussa samaan aikaan reilut 560 henkilöä.

Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

6. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii varhaiskasvatuksen opettajien koulutustarjonnan tasalaatuisesta ja riittävästä sekä alueellisesti ja kielellisesti tasapainoisesta kohdennuksesta Suomen kaikissa osissa.

6. Varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta toteutetaan seitsemässä yliopistossa. Vuoden 2023 lisätalousarviossa varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksen lisä-aloituspaikkoihin osoitetulla 6,3 miljoonalla eurolla rahoitettiin kaikkien seitsemän varhaiskasvatuksen opettajan koulutusta tarjoavan yliopiston aloituspaikkoja vuosille 2024–2025 yhteensä 360 aloittavalla opiskelijalla. Aloituspaikkoja on tarjolla sekä suomen- että ruotsinkieliseen koulutukseen. Lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuonna 2023 harkinnanvaraista rahoitusta Helsingin yliopistolle ja Åbo Akademille erillisten varhaiskasvatuksen erityisopettajan opintojen tarjoamiseen. Rahoituksella toteutetaan 28 suomenkielistä ja 28 ruotsinkielistä koulutusta.

Petteri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteisiin vastaamiseksi varhaiskasvatuksen opettajien määrällisiä koulutustavoitteita on korotettu yliopistojen tulossopimuksissa 1 280:een sopimuskaudella 2025–2028 (sopimuskaudella 2021–2024 vastaava luku oli 855).

Valtion julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2024–2027 on varattu 17,36 miljoonan euron määräraha, joka on tarkoitus kohdentaa yliopistojen varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksen aloituspaikkamäärien lisäämiseen. Helmikuussa 2024 tehdyn päätöksen mukaisesti vuosina 2024–2026 kaikille seitsemälle varhaiskasvatuksen opettajan koulutusta tarjoavalle yliopistolle kohdennetaan yhteensä 16,225 miljoonan euron rahoitus, jolla rahoitetaan yhteensä 875 aloituspaikkaa. Näistä 60 on ruotsinkieliseen koulutukseen. Rahoitus myönnetään edellyttäen, että eduskunta osoittaa tähän tarkoitukseen määrärahat. Vuonna 2024 yliopistoille myönnettiin 105 aloituspaikan rahoittamiseksi yhteensä 1 907 500 euroa.

Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

7. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvoston perustamassa varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumissa sovitetaan yhteen sekä suomen- että ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen tulevaa ammatillista, ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutusta. Tavoitteena on kehittää kunkin koulutuksen osaamisalueet ja vahvuudet tunnistavat ja tunnustavat varhaiskasvatustavan tavoitteisiin ja lapsen edun kokonaisarvioon perustuvat uudet koulutus- ja urapolut. Samalla on varmistettava muutoksen aikana ja sen jälkeen varhaiskasvatuksen henkilöstön mahdollisuudet edetä urallaan kattavan ja ajallisesti tehokkaan täydennys- ja jatkokoulutuksen myötä.

7. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin toinen toimikausi päättyi vuoden 2023 lopussa. Foorumin loppuraportti [Koulutusten kehittämistä tutkimuksella, yhteistyöllä ja verkostoitumalla](#) julkaistiin helmikuussa 2024. Raportissa kuvataan foorumin toisen toimikauden toimintaa, varhaiskasvatuksen henkilöstön tutkintokoulutusten nykytilannetta ja koulutuspolkuja toisella asteella, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Lisäksi raportissa tehdään ensimmäisen kauden loppuraportin pohjalta uusia kehittämis ehdotuksia muun muassa varhaiskasvatuksen työvoimatarpeen ennakointiin ja joustavien koulutuspolkujen edistämiseen.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Kirsi Alila, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opintolainan nostaminen osana opintotukea

HE 171/2018 vp – EV 141/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että selvitetään vaatimus pienituloisista perheistä tulevien toisen asteen opiskelijoiden velvollisuudesta nostaa opintolainaa ennen kuin voi saada toimeentulotukea. Kenenkään opintie ei saa katketa jo toisella asteella rahanpuutteen tai lainanoton takia.

1. Opintolaina on osa opintotukea. Toimeentulotukea ei ole tarkoitettu opintojen pitkäaikaiseen rahoittamiseen, joten yleensä edellytetään, että 18 vuotta täytäneet opiskelijat hakevat opintolainaa. Opintolainan nostamista ei kuitenkaan edellytetä alle 18-vuotiailta. Lainan hakemista edellytetään sekä ammatillisia opintoja että lukiota suorittavilta. Täysi-ikäiseltä ei kuitenkaan edellytetä opintolainan hakemista, jos se johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen. Esimerkiksi jos opiskelija on lastensuojelun jälkihuollossa, hänellä on vakava sairaus tai koulutuksella on kuntoutukselliset tai syrjäytymisen ehkäisyä tukevat tavoitteet. Perheen toimeentulotukiasiakkuus voidaan ottaa huomioon. Opintotuen ja toimeentulotuen rajapintoja on mahdollista tarkastella pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan sisältyvän toimeentulotuen kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ylioppilastutkinnon uusi tutkintorakenne

HE 235/2018 vp – EV 242/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi, miten ylioppilastutkinnon uusi rakenne vaikuttaa lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen, ottaen erityisesti huomioon kahta tutkintoa suorittavat opiskelijat ja aikuisopiskelijat, ja antaa siitä sivistysvaliokunnalle selvityksen, kun uudistuksen toimeenpanosta on saatavissa seurantatietoa riittävästi.

1. Ylioppilastutkinnon uutta tutkintorakennetta, jossa kokelaan on suoritettava viisi koetta, koskevaa säännöstä sovelletaan niihin kokelaisiin, jotka aloittavat tutkinnon suorittamisen kevään 2022 tutkintokerrasta lukien. Vuonna 2023 ylioppilastutkinnon suoritti noin 30 000 kokelasta. Suoritettujen ylioppilastutkintojen määrä on pysynyt samalla tasolla kuin ennen rakenteen uudistamista. Keväällä 2023 uuden tutkintorakenteen mukaisen tutkinnon suoritti 96 prosenttia ylioppilaista ja syksyllä

2023 97 prosenttia. Vanhan rakenteen mukaisesti ylioppilastutkintonsa suorittaneet ovat saaneet riittävät hyväksytyt arvosanat tai opintonsa suoritettua vuoden 2023 puolella, vaikka tutkinto onkin aloitettu ennen vuotta 2022.

Tietopalvelu Vipusen tietojen mukaan ammatillisen ja kahden/kolmen tutkinnon suorittaneiden määrissä ei ole tapahtunut kovin merkittäviä muutoksia viime vuosina.

Vuosi	Suorittajia
2019	1 470
2020	1 515
2021	1 377
2022	1 413
2023	1 386
2024	1 341

Tietopalvelu Vipusen tietojen mukaan lukion aikuisten oppimäärän opiskelleiden lukumäärät ovat vuosia 2020 ja 2023 lukuun ottamatta olleet väheneviä. Muutoksen suunta on jatkunut jo pitkään. Siihen vaikuttavat mm. koulutustason yleinen nousu ja ammatillisten tutkintojen antama yleinen korkeakoulukelpoisuus.

Vuosi	Nuorten	Aikuisten
2019	28 707	897
2020	28 947	960
2021	29 763	690
2022	30 276	627
2023	30 420	945

Maria Soininen, hallitussihteeri, Opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus harkitsee uuden esityksen tekemistä englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestämisen ja suorittamisen mahdollistamiseksi. Esityksessä tulee ottaa huomioon kansalliskielten asema ja perustuslain vaatimukset.

2. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmakirjauksen mukaan mahdollistetaan englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen tiukasti rajatuin kriteerein. Varmistetaan, että englanninkielinen koulutustarjonta ei uhkaa kansalliskielistä koulusivistystä, vaan vahvistaa Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten toimijoiden ja paluumuuttajien joukossa. Valmistelu lainsäädännön muuttamiseksi hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti on toteutettu. Asiaa koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle syysistuntokaudella 2024, ja laki ylioppilastutkintolain muuttamisesta tuli voimaan 1.1.2025. Ensimmäiset englanninkieliset ylioppilaskokeet voidaan järjestää syksyllä 2028, ja koko tutkintoa suorittavien pääjoukko osallistuisi kokeisiin keväällä 2029.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Maria Soininen, hallitussihteeri, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppivelvollisuuden laajentaminen

HE 173/2020 vp – EV 218/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksen ohella tulee edelleen jatkaa koko koulutuspolun uudistamiseksi ja vahvistamiseksi tähtääviä toimia, sillä ne tukevat ja ovat edellytyksenä myös oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteiden ja toimeenpanon onnistumisessa.

1. Petteri Orpon hallitusohjelman pohjalta vuonna 2024 on edistetty koko koulutuspolun uudistamista ja vahvistamista. Toimenpiteet ovat hallitusohjelman mukaisesti kohdistuneet muun muassa parantamaan varhaiskasvatuksen laatua, nostamaan oppimistuloksia ja koulutustasoa, vahvistamaan perustietoja ja -taitoja sekä parantamaan koulutuksen työelämävastaavuutta. Erityisenä tavoitteena on ollut varmistaa läpi koulutuspolun jatkuva oppilaiden ja opiskelijoiden riittävä opetus, ohjaus ja tuki.

Perustaitojen opettamista vahvistetaan niin, että perusopetuksen vähimmäistuntimäärää lisätään kolmella vuosiviikkotunnilla. Lisäykset kohdentuvat äidinkielen ja kirjallisuuden sekä matematiikan opetukseen vuosiluokilla 1–2 sekä 3–6. Tuntilisäyksiin on varattu pysyvää rahoitusta. Asetusmuutos tulee voimaan 1.8.2025. Esi- ja perusopetuksen oppimisen tukea koskeva lainsäädäntö on uudistettu. Uudistuksella turvataan kaikille oppilaille riittävä tuki ja samalla vähennetään opetushenkilöstön hallinnollista taakkaa. Tuen saatavuuden parantamiseksi varmistetaan myös riittävät resurssit pysyvällä rahoituksella. Lainsäädäntö tulee voimaan 1.8.2025.

Oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteiden saavuttamista edistävät ja uudistuksen toimeenpanoa tukevat myös muun muassa perusopetuksessa opiskelevien maahanmuuttotasaisten oppilaiden oppimis- ja koulunkäyntivalmiuksia tukeva toimenpideohjelma, johon on varattu 13 miljoonaa euroa vuosille 2021–2024 sekä niin kutsutun tasa-arvorahoituksen määrärahan tason vakiinnuttaminen. 2024–2026 määrärahan suuruus on vuositasolla 50 miljoonaa euroa. Avustus on kohdennettu haasteellisilla alueilla toimiville kouluille ja päiväkodeille lisäopettajien ja avustajien palkkaamiseen. Lisärahoituksen myötä opetusryhmien toivotaan pienenevän, ja lisäävän opettajille aikaa kohdata jokainen oppilas myös yksilöllisesti.

Sekä lukiokoulutukseen että ammatilliseen koulutukseen annettiin hallituksen esitykset, joilla selkeytetään oppimisen tukea ja vahvistetaan oppimisen tuen jatkuvuutta perusopetuksesta toiselle asteelle. Lisäksi esitykset yhdenmukaistavat oppimisen tukea lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Eduskunta hyväksyi marraskuussa lukiolakiin esitetyt muutokset (HE 159/2024 vp) lukiolaisten oikeuksista tukiopetukseen ja erityisopetukseen. Tiedonsiirtoa perusopetuksen ja lukiokoulutuksen välillä lisätään tilanteissa, joissa opiskelijalla on ollut perusopetuksen päättyessä voimassa oleva päätös erityisestä tuesta. Joulukuussa hyväksyttiin hallituksen esitys (HE 161/2024 vp), jossa opiskelunvalmiuksia tukevat opinnot korvataan oikeudella oppimisen tukeen, mikä on matalan kynnyksen tukimuoto. Lisäksi vahvistetaan opiskelijan oikeutta erityisopetukseen.

Kesällä 2024 julkaistiin [selvitys](#) siitä, miten tutkintokoulutukseen valmentava (TUVA) koulutus toimii. Selvityksen tuottamaa tietoa on arvioitu, ja joulukuussa asetettiin työryhmä, joka valmistelee säädösmuutosehdotukset tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen kehittämiseksi. Työryhmä tekee myös tarkennusesityksiä oppivelvollisuuslakiin.

Minna Bálint, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa hallitus huomioi perusopetuksessa tehostettua tukea, erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea saaneiden oppilaiden oikeuden tukeen toisella asteella ja nivelvaiheen koulutuksessa.

2. Oppivelvollisuuslain laajentumisen myötä perusopetuksesta toiselle asteelle siirtyvien erilaisten tukea tarvitsevien opiskelijoiden koulutuksen jatkumoihin ja tuen tarpeisiin on kiinnitetty erityistä huomiota. Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle sekä yhtenäistää oppimisen tuki lukio- koulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Osana oppimisen tuen uudistusta

vahvistetaan opiskelijoiden saamaa erityisopetusta lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Nivelvaiheen koulutuksessa sovelletaan lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen säännöksiä erityisopetuksesta ja erityisestä tuesta.

Opiskelijalla on oikeus lukiokoulutuksessa erityisopetukseen ja ammatillisessa koulutuksessa erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi säännöllistä tai pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen suorittamiseksi eikä 63 pykälässä tarkoitettu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen myös työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa.

Erityisopetus ja erityinen tuki ovat erityisopettajan antamaa erityisopetusta. Lisäksi ne ovat erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä. Erityisopetuksen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tuen avulla tutkinnon tai koulutuksen edellyttämän osaamisen. Ammatillisen koulutuksen erityisopetuksen vahvistaminen mahdollistaa myös niiden opiskelijoiden opinnot, joilla on vahvempia tuen tarpeita. Näillä opiskelijoilla voi olla esimerkiksi erilaisia neuropsykiatrisia häiriöitä tai vamma tai sairaus, joka vaikuttaa oppimiseen ja opiskeluun. Pedagogisten tukitoimien kautta vaikutetaan opiskelijan hyvinvointiin. Erityisopetuksen tavoitteena on lisäksi edistää opiskelijan opintoja ja hyvinvointia yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon, kuntoutuspalveluiden ja muiden sidosryhmien kanssa.

Oppimisen tuen uudistusta koskevat säännösmuutokset vahvistettiin tasavallan presidentin esittelyssä joulukuussa 2024 ja ne tulevat voimaan lukiokoulutuksessa 1.8.2025 ja ammatillisessa koulutuksessa 1.8.2026. Voimaantulossa on otettu huomioon muiden säädösmuutosten aikataulut ja lausunnoissa saadut palautteet.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja varmistaa sen, että erityistä tukea tarvitseville ja vammaisille nuorille taataan opintojen kannalta olennaiset tukivälineet.

3. Vuoden 2021 elokuussa voimaan astunut oppivelvollisuuslaki laajensi oppivelvollisuutta Suomessa. Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut

ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon. Laajennetun oppivelvollisuuden tarkoituksena on varmistaa, että kaikki perusopetuksen päättävät jatkavat opintojaan ja siirtyvät joko välittömästi tai nivelvaiheen koulutuksen jälkeen toisen asteen koulutukseen. Tavoitteena on, että jokainen nuori suorittaa toisen asteen tutkinnon. Tämä tarkoittaa, että myös vammaisilla ja erityistä tukea tarvitsevilla nuorilla on mahdollisuus saada opiskelupaikka ja tarvittavat tukipalvelut opintojensa tueksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö laati osana oppivelvollisuuden seurantasuunnitelmaa [raportin oppivelvollisten vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tukipalveluiden saatavuudesta ja kehittämistarpeista toisen asteen koulutuksessa](#). Raportissa esitettävät kehittämis ehdotukset ovat viitoittaneet jatkotoimia. Ne liittyvät muun muassa opiskelijoiden avustamista koskevien palvelujen selkeyttämiseen opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön välillä, vaatimaan erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opintososiaalisia etuuksia koskevien säännösten selkeyttämiseen, vaativan erityisen tuen aloituspaikkojen lisäämiseen yhteishaussa ja koulutuksen järjestämisen riittävien resurssien turvaamiseen, opiskeluhoitopalvelujen kehittämiseen ja saatavuuden varmistamiseen, tukipalvelujen koordinoimisen ja yhteistyön kehittämiseen koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueiden välillä sekä viranomaisyhteistyön kehittämiseen tukipalveluista tiedottamisessa ja palveluihin ohjaamisessa. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että erityistä tukea tarvitsevien ja vammaisten nuorten riittävä toisen asteen koulutuspaikkojen alueellinen saatavuus ja määrä turvataan ja sitä seurataan.

5. Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle sekä yhtenäistää oppimisen tuki lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama Oppimisen tuen kehittämisryhmä (10/2023–12/2024) valmisti tarvittavat säännösmuutokset, joilla vahvistetaan opiskelijoiden saamaa oppimisen tukea ja erityisopetusta lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Vahvempi erityisopetus ja tukitoimien parempi kohdentaminen ammatillisessa koulutuksessa mahdollistavat opiskelijoiden saamat riittävät ja oikea-aikaiset tukitoimet, mikä vähentää painetta ammatillisiin erityisoppilaitoksiin hakeutumiseen ja siirtymisiin. Ammatillisten erityisoppilaitosten koulutus on tarkoitettu vaatimaan erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille, joilla on vaikea vamma, sairaus tai oppimisvaikeus, mikä edellyttää yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Oppimisen tuen uudistus selkeyttää ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammatillisten erityisoppilaitosten tehtävää ja työnjakoa koulutuksen järjestämisessä erityistä tukea tai vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden osalta ja turvaa aiempaa paremmin koulutuspaikkojen riittävyyden.

Oppimisen tuen uudistusta koskevat säännösmuutokset on vahvistettu tasavallan presidentin esittelyssä joulukuussa 2024 ja ne tulevat voimaan lukiokoulutuksessa 1.8.2025 ja ammatillisessa koulutuksessa 1.8.2026.

Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää vuoden 2025 aikana laajemman selvityksen vaativan erityisen tuen koulutuksen muutostarpeista.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

6. Eduskunta edellyttää, että opinto-ohjauksen riittävät resurssit turvataan ja niiden saatavuutta seurataan.

6. Perusopetuslain 11 a pykälän mukaisesti oppilaalla on oikeus saada opetus-suunnitelman mukaista oppilaanohjausta. Sellaisella perusopetuksen oppimäärää suorittavalla oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada opetussuunnitelman mukaisen oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista oppilaanohjausta (tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus). Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta annetaan 8. ja 9. vuosiluokalla. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus on toteuttanut opinto-ohjauksen uusia muotoja koskevan arvioinnin (OHJA) vuosina 2022–2024. Arviointi on osa opetus- ja kulttuuriministeriön Opinto-ohjauksen kehittämisohjelmaa. Arviointi kohdistuu oppivelvollisuuden laajentamisen mukanaan tuomiin uusiin tai vahvistettuihin opinto-ohjauksen muotoihin. Ohja-arvioinnin loppuraportti julkaistiin 9.10.2024.

Itä-Suomen yliopiston Ohjauksen koulutus toteuttaa vuosina 2023–2025 tutkimuksen tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen käytäntöjen perusteellisesta kuvaamisesta erilaisina seuraamuksineen. Tutkimuksessa tuotetaan perustavaa tietoa tehostetun henkilökohtaisen ohjauksen käytännön toteutumisesta erilaisissa kouluissa. Tavoitteena on kehittää tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta niin, että oppilaanohjaus olisi tuloksellista ja yhdenvertaista, yhteisöllistä ja koko kouluyhteisön jaetun ohjaustietoisuuden ja -toiminnan kannattelemaa.

Opetushallituksen ylläpitämän Lukioden kehittämisverkoston (LUKE-verkoston) yhteyteen on perustettu syksyllä 2022 opinto-ohjaajien verkosto, jonka tavoitteena on tukea lukioden opinto-ohjaajia lukiokoulutuksen toimintakulttuurin muutoksissa sekä pedagogiikan ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. Verkostossa levitetään lukioden laatutyöhön, opinto-ohjaukseen, korkeakoulu- ja työelämäyhteistyöhön sekä kansainvälisyyteen liittyviä käytäntöjä ja toimintamalleja. LUKE-verkoston kautta on mahdollisuus myös ohjauksen materiaalien jakamiseen, osaamisen kehittämiseen ja tapahtumien järjestämiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan lukio- koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen uraseurannan tiedonkeruuta. Työryhmän toimikausi on 1.5.2024–31.12.2026. Työryhmän tehtävänä on kehittää laadullisen uraseurannan tarvitsemat ratkaisut ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen, suunnitella ja toteuttaa ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen uraseurantakyselyt, luoda mallit ja rakenteet tiedon käsittelyyn, esittämiseen ja tulkintaan sekä luoda ylläpito- ja kehittämismalli uraseurantakyselyiden ylläpitämiseen.

Heli Nederström, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (perusopetus)
Ulla-Jill Karlsson, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

7. Eduskunta edellyttää, että oppilaalle tai opiskelijalle, jolla on oppimisvaikeuksia, neuropsykologisia ongelmia tai mielenterveyden haasteita, tulee järjestää riittävä ja tarvittava tuki koko koulutuspolulla mukaan lukien nivelvaiheen koulutus ja että tuen saatavuutta seurataan.

7. Opetus- ja kulttuuriministeriö on selvittänyt oppilaiden ja opiskelijoiden tukitoimien saatavuutta koko koulutuspolulla. Esi- ja perusopetuksen sekä lukio- koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyönä valmistellussa muistiossa tarkasteltiin opiskelijoiden erityisiä tuen tarpeita ja niihin vastaamista eri koulutusmuodoissa koko tuen ketjussa. Muistiossa todetut haasteet on otettu huomioon tämän hallituskauden oppimisen tuen uudistuksissa. Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Nykyisin kaikki oppilaat ja opiskelijat eivät saa tarvitsemaansa tukea.

Oppimisen tuen uudistuksessa vahvistetaan opiskelijoiden saamaa erityisopetusta, jolla voidaan vastata myös niiden opiskelijoiden tuen tarpeisiin, joilla on laajalaisempia erityisopetuksen tarpeita, kuten oppimisvaikeuksia, neuropsykologia ongelmia tai mielenterveyden haasteita. Tuen tarpeet ovat koulutuksessa lisääntyneet ja moninaistuneet, mikä haastaa koulutuksen järjestäjät ottamaan

opiskelijoiden tarpeet huomioon aiempaa paremmin. Tavoitteena on tukea opiskelijoiden hyvinvointia kokonaisvaltaisesti sekä pedagogisten tukitoimien että yhteisöllisen opiskeluhoollon avulla.

Oppimisen tuen uudistusta koskevat säännösmuutokset vahvistettiin tasavallan presidentin esittelyssä joulukuussa 2024 ja ne tulevat voimaan lukiokoulutuksessa 1.8.2025 ja ammatillisessa koulutuksessa 1.8.2026.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

8. Eduskunta edellyttää, että sekä yksilöllisen että yhteisöllisen opiskeluhoollon riittävä määrä ja alueellinen saatavuus turvataan ja sitä seurataan.

8. Opiskeluhoollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013), perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (714/2018) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Opiskeluhooltoon sisältyvästä opiskeluterveydenhuollosta säädetään lisäksi Terveystieteidenhuoltolaissa (1326/2019, 17 pykälä) ja valtioneuvoston asetuksessa (338/2011). Opiskeluhoollon tavoitteena on oppilaiden ja opiskelijoiden oppimisen, terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen sekä varhaisen tuen turvaaminen. Opiskeluhoolto edistää oppilaitosyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä monialaisena yhteistyönä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoitopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu on turvattava. Opiskeluhoitotyö sisältää yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä. Ensisijaisesti opiskeluhoitoa toteutetaan ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Opiskeluhoitopalvelujen henkilöstö toteuttaa näitä molempia, yhteisöllistä työtä yhteistyössä oppilaitoksen henkilökunnan kanssa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia muutettiin vuoden 2022 alusta lukien siten, että lakiin sisällytettiin psykologeja ja kuraattoreita koskevat mitoitus. Yhtä kuraattoria kohti saa olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohti enintään 780 opiskelijaa. Psykologien osalta mitoitus tuli voimaan 1.8.2023. Opiskeluhoitopalvelut siirtyivät sote-uudistuksen myötä 1.1.2023 alkaen järjestettäväksi hyvinvointialueille ja niitä toteutetaan edelleen siten, että palvelut ovat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö jakoi vuosille 2021–2022 yhteensä 9,94 miljoonaa euroa valtionavustusta oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstömitoituksen laajentamisen vaatimiin toimenpiteisiin, erityisesti yhteisöllisen opiskeluhoollon

vahvistamiseen esi- ja perusopetuksessa sekä lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa sekä vuosille 2023–2025 yhteensä 23,6 miljoonaa euroa yhteisöllisen opiskelu- huollon kehittämiseen esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisten koulutusta järjestäville vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille.

Lisäksi vuonna 2024 toteutettiin hallitusohjelman mukaisesti [Valtioneuvoston selvitys opiskeluhuollon kokonaisuudesta 2024](#). Selvitys valmisteltiin syksyn 2024 hallituksen riittä varten ja se julkaistiin vuoden 2024 lopussa. Selvitys valmisteltiin opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön yhteistyönä sekä yhteistyössä Opetushallituksen ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Osana selvitystä tarkasteltiin myös opiskeluhuollon toteutumista.

Merja Mannerkoski, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (esi- ja perusopetus)
Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

9. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan tukiopetus myös oppivelvollisille, jotka opiskelevat valmentavassa koulutuksessa, ammatillisessa ja lukiokoulutuksessa.

9. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti säädetään opiskelijan oikeudesta tukiopetukseen ja panostetaan opintojen ohjaukseen ja moniammatilliseen tukeen siten, että jokainen opiskelija saa tarvitsemansa tuen siirtyäkseen koulutuspolutta eteenpäin. Tukea on kohdistettava erityisesti niille nuorille, jotka ovat vaarassa jäädä jälkeen opetuksessa. Näin varmistetaan riittävä tuki opinnoissa etenemiseen jokaiselle opiskelijalle.

Oppimisen tuen uudistuksessa pääpaino on lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa matalan kynnyksen tukitoimissa, joita opiskelijan on mahdollisuus saada heti tuen tarpeiden ilmetessä. Oppimisen tuki on opiskelijan tarvitsemaa tukiopetusta, ohjausta ja tukea, jota hän tarvitsee tutkinnon suorittamiseksi. Suurimpaan osaan opiskelijan tuen tarpeista voidaan vastata oppimisen tuella, tukiopetuksella sekä muulla tuella ja ohjauksella, jota toteuttavat opetus- ja ohjaushenkilöstö yhteistyössä ja sovitulla tavoilla.

Oppimisen tuen uudistusta koskevat säännösmuutokset vahvistettiin tasavallan presidentin esittelyssä joulukuussa 2024 ja ne tulevat voimaan lukiokoulutuksessa 1.8.2025 ja ammatillisessa koulutuksessa 1.8.2026.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen selvityksen pohjalta vuonna 2025 käynnistyvässä kehittämistyössä arvioidaan tarvittavat muutostarpeet TUVA-koulutuksessa.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan ammatillisen koulutuksen sekä valmentavan koulutuksen oppivelvollisille oikeus erityisopetukseen.

10. Opiskelijoiden erityisen tuen tarpeet ovat lisääntyneet ja moninaistuneet, mikä tuo haasteita koulutuksen järjestäjien toiminnalle. Erityisopetuksella voidaan vaikuttaa merkittäväällä tavalla opiskelijoiden hyvinvointiin ja tukea tutkinnon ja koulutuksen suorittamista. Osana pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaista oppimisen tuen uudistusta vahvistetaan opiskelijoiden saamaa erityisopetusta ammatillisessa koulutuksessa.

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta tutkinnon suorittamiseksi eikä oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarve huomioon ottaen. Muutoksen tavoitteena on vahvistaa erityisopetusta tarvitsevien opiskelijoiden erityisopettajalta saamaa tukea ja erityisopetuksen kohdentamista opiskelijoille, jotka tarvitsevat säännöllistä tai pitkäkestoista erityisopetusta. Erityisellä tuella tarkoitetaan erityisopettajan antamaa erityisopetusta. Lisäksi erityisellä tuella tarkoitetaan erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta, jota voi antaa muu opetus- ja ohjaushenkilöstö, sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä. Erityistä tukea voidaan järjestää opiskelijan tarpeiden mukaisesti erityispedagogisin monipuolisin ja vaihtelevien menetelmin.

Tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa opiskelijalla on vastaavalla tavalla oikeus erityiseen tukeen, mikä mahdollistaa erityisen tuen jatkumon tutkintokoulutukseen siirryttäessä.

Oppimisen tuen uudistusta koskevat säännösmuutokset vahvistettiin tasavallan presidentin esittelyssä joulukuussa 2024 ja ne tulevat voimaan ammatillisessa koulutuksessa 1.8.2026.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen selvityksen pohjalta vuonna 2025 käynnistyvässä kehittämistyössä arvioidaan tarvittavat muutostarpeet TUVA-koulutuksessa.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

12. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa uudistuksen vaikutuksia oppilaitosverkostoon ja opiskelupaikkojen saatavuuteen alueellisen tasavaron näkökulmasta sekä suurilla kaupunkiseuduilla että harvempaan asutuilla seuduilla.

12. Oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa ja vaikutuksia on 2020–2024 seurattu systemaattisesti ja sidosryhmäyhteistyössä laaditun seurantasuunnitelman mukaisesti. Seurannan suunnittelusta ja toteuttamisesta ovat vastanneet opetus- ja kulttuuriministeriö yhdessä Opetushallituksen kanssa. Seurannassa havaittiin epäkohtiin on puututtu ohjeistuksella, järjestämislupiin liittyvällä säätelyllä tai lainsäädäntömuutoksilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa koulutuksen järjestäjäjärakenteen kehittymistä ja koulutuksen tarjonnan ja työmarkkinoiden kysynnän vastaavuutta. Eduskunta on hyväksynyt lain ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta. Kokeilun tavoitteena on uudistaa toiminnanohjausta siten, että järjestäjillä olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet vastata alueen koulutustarpeisiin ja tukea koulutuksen saavutettavuutta.

Ville Heinonen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

14. Eduskunta edellyttää, että S2/R2 -opetuksessa olevien tukea ja ohjausta kehitetään ja kielitietoinen opetus otetaan myös osaksi muuta opetusta. Oppilaitoksissa tulee myös seurata toteutuneita S2/R2 -opetustuntimääriä ja resursointia.

14. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus ovat jatkaneet perusopetuksessa opiskelevien maahanmuuttotasaisten oppilaiden oppimis- ja koulunkäyntivalmiuksia tukevaa toimenpideohjelmaa vuosille 2022–2026. Toimenpideohjelmalla varmistetaan maahanmuuttotasaisten oppilaiden perustaitojen pitkäjänteinen, tietoon perustuva kehittäminen.

Toimenpideohjelmassa on käsitelty tietoon ja tutkimukseen pohjautuen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän sekä kielitietoisuuden opetuksen kehittämistarpeita. Näitä varten toimivat erilliset alatyöryhmät. Osana työtä on valmisteltu valtakunnallista ohjetta suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän valintaan ja äidinkieli- ja kirjallisuus -oppimäärän vaihtamisesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt valtionavustuksena ammatillisen koulutuksen strategiarahoitusta 3,8 miljoonaa euroa vuosille 2023–2024 ja 4 miljoonaa euroa vuosille 2025–2027 vieraskielisen opetuksen kehittämiseksi sekä kotimaisten

kielten opetuksen tarjonnan ja laadun parantamiseksi. Avustusten avulla kehitetään pedagogisia malleja ja oppimateriaaleja vieraskielisen ammatillisen opetuksen, monipuolisten oppimisympäristöjen ja toimintamallien kehittämiseksi ja hyödyntämiseksi. Lisäksi parannetaan kotimaisten kielten opetuksen tarjontaa ja laatua.

Anssi Pirttijärvi, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (esi- ja perusopetus)
Ulla-Jill Karlsson, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

20. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksia ja toisen asteen maksuttomuuden toteutumista seurataan tieteellisen tutkimuksen avulla. Pitkäkestoisen seurannan päämääränä on oltava uudistuksen keskeisten tavoitteiden toteutumisen seuranta. Näitä ovat muun muassa koulutus- ja työllisyysasteen nouseminen sekä koulutuksellisen tasa-arvon kehittymiseen kiinteästi liittyvä lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääntyminen ja syrjäytymisen väheneminen.

20. Hallituksen esityksessä todetun mukaisesti oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksista on tarpeen teettää myös riippumattomia ulkopuolisia arviointoja, ja uudistus on otettu huomioon myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arviointisuunnitelmissa. Oppivelvollisuusuudistuksen tavoitteiden toteumista ja vaikuttavuutta seurattiin ja arvioitiin oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon seurantasuunnitelman (2020–2024) mukaisesti.

Vuoden 2024 aikana julkaistiin seuraavat oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutusten seurantaan liittyvät selvitykset

- [Selvitys tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen \(TUVA\) toimivuudesta](#)
- [Kouluun ja opintoihin kiinnittymisen tukeminen oppivelvollisuusikäisten koulutuksissa](#)
- [Vastuut ja yhteistyö oppivelvollisten ohjauksessa, nuorten sijoittuminen toisen asteen koulutuksiin ja koulutusvalintoihin vaikuttavia tekijöitä](#)
- [Opinto-ohjauksen uusien muotojen arvioinnin loppuraportti](#)
- [Selvitys oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksista lukioiden erityispainotusten ja valinnaisten opintojen toteutumiseen](#)
- [Oppivelvollisten opiskelijoiden majoitus- ja matkakorvausten seuranta ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa.](#)

Vuonna 2024 opetus- ja kulttuuriministeriö on sopinut VATT/Datahuoneen kanssa tutkimuksesta, jossa hyödynnetään laajasti oppivelvollisista kerättyä tilastotietoa. Selvitys valmistuu vuonna 2025.

Tämän lisäksi oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteiden toteutumisesta, toimeenpanon onnistumisesta ja vaikuttavuudesta toteutetaan vielä seurantakauden päätyttyä vuonna 2025 riippumaton ja oppivelvollisuuden vaikutuksia laajasti kokoava ja arvioiva selvitys. Selvitys tuottaa tietoa siitä, miten uudistus on vaikuttanut toisen asteen tutkinnon suorittamisasteen, koulutukselliseen tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuden lisääntymiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn, lasten ja nuorten hyvinvoinnin paranemiseen sekä työelämään ja jatko-opintoihin siirtymiseen. Koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tarkastellaan myös kielellisten oikeuksien toteutuksen näkökulmasta. Joiltakin osin arviointia hankaloittaa aineiston vähyys. Vuonna 2024 uudistuksen käynnistymisestä oli kulunut noin neljä vuotta, jolloin ensimmäisenä laajennetun oppivelvollisuuden piiriin siirtyneet nuoret saivat suoritettua loppuun toisen asteen koulutuksensa ja olivat hakeutumassa jatko-opintoihin tai työhön.

Minna Bálint, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

21. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa huolehditaan myös saamenkielisten mahdollisuudesta saada opetusta omalla äidinkiellään ja edistetään riittävän saamenkielisen opetushenkilöstön saatavuutta.

21. Opetus- ja kulttuuriministeriön saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän loppuraportti julkaistiin 2021. Kehittämistyöryhmän tehtävänä oli tarkastella saamenkielisen varhaiskasvatuksen, saamelaisen kulttuuri- ja kielipesätoiminnan, saamelaisopetuksen ja -koulutuksen tilaa sekä tehdä tarvittavia esityksiä. Lisäksi työryhmä selvitti saamenkielisen opetushenkilöstön ja saamenkielisen oppimateriaalin saatavuutta. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Saamelaiskäräjien välisessä tapaamisessa joulukuussa 2024 sovittiin, että kehittämistyöryhmän suositusten osalta tehdään seurantaa.

Vuonna 2024 jatkettiin saamen kielten etäopetuspilottia, jota on vuodesta 2018 alkaen johtanut Utsjoen kunta ja jonka koordinoinnista vastaa Saamelaiskäräjät. Hankkeessa tarjotulla etäopetuksella pyritään tavoittamaan saamelaisalueen kuntien ulkopuolella olevia saamenkielisiä lapsia ja nuoria perusopetuksen ja lukiokoulutuksen piirissä. Hankkeen tavoitteena on saattaa yhä useampi saamelais- taustainen oppilas saamen kielten opetuksen piiriin ja luoda saatujen tulosten ja kokemusten kautta edellytykset saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen valtakunnalliselle vakinaistamiselle.

Oulun yliopistolla on saamen kielten ja kulttuurin koulutuksen ja tutkimuksen valtakunnallinen erityistehtävä. Oulun yliopistossa saamen kielten ja kulttuurin opetusta ja tutkimusta tehdään Giellagas-instituutissa. Oulun ja Lapin yliopiston opettajan- koulutuksissa on ollut kiintiöpaikkoja saamenkielisille opiskelijoille. Paikat eivät ole kuitenkaan aina täyttyneet. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuonna 2021 harkinnanvaraista valtionavustusta Oulun yliopistolle saamenkielisten varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien koulutukseen vuosina 2022–2025.

Syksyllä 2024 opetus- ja kulttuuriministeriöllä oli yliopistoille suunnattu rahoitus- haku, jonka tavoitteena oli tukea saamenkielisen korkeakouluopetuksen ja saamen kielten opetuksen toteuttamista pohjoismaisena yhteistyönä. Rahoituksen tavoitteena oli luoda yhteistyömalleja erityisesti Ruotsin ja Norjan korkeakoulujen kanssa, jotta saamenkielisten koulutustarpeeseen voidaan vastata. Avustushaussa myönnettiin tukea Oulun yliopiston hakemalle hankkeelle. Hankkeen kehityskohteenä on korkeakoulu yhteistyö ja erityisesti saamenkielisten opettajien kouluttaminen.

**Sini Keinonen, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö
(varhaiskasvatus ja esi- ja perusopetus)**

Marjo Vesalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

22. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppivelvollisuus uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia laajasti ja ryhtyy tarvittaviin toimiin mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi.

22. Oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa ja vaikutuksia on 2020–2024 seurattu systemaattisesti ja sidosryhmäyhteistyössä laaditun seurantasuunnitelman mukaisesti. Seurannan suunnittelusta ja toteuttamisesta ovat vastanneet opetus- ja kulttuuriministeriö yhdessä Opetushallituksen kanssa. Seurannassa havaittiin epäkohtiin on puututtu ohjeistuksella, järjestämislupiin liittyvällä säätelyllä tai lainsäädäntömuutoksilla.

Oppivelvollisuuden laajentamisen seuranta on kohdentunut seuraaviin aihealueisiin:

1. Oppivelvollisten hakeutuminen koulutukseen ja koulutukseen pääsy
2. Opinto-ohjaus ja koulutukseen kiinnittyminen
3. Opetus ja ohjaus
4. Erityinen tuki ja muut tukimuodot
5. Oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointi
6. Uudistuksen kustannusvaikutukset
7. Uudistuksen tavoitteiden toteutuminen ja vaikuttavuus

Seurannoissa, arvioinneissa ja tutkimuksissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppivelvollisuus uudistusta toimeenpanevat organisaatiot eli opetuksen ja koulutuksen järjestäjät sekä kunnat toimivat ja kehittävät toimintaansa uudistuksen tavoitteiden suuntaisesti. Lisäksi tarkastellaan opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen toimintaa esimerkiksi uudistuksen valmistelussa, viestinnässä, ohjauksessa ja neuvonnassa.

Seurantasuunnitelman lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus kannustavat informaatio-ohjauksen ja mahdollisesti resurssien kohdentamisella tutkimusryhmiä ja tutkijoita selvittämään oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa ja vaikutuksia eri tieteenalojen näkökulmista.

Minna Bálint, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lapsen tuen toteutuminen varhaiskasvatuksessa

HE 148/2021 vp – EV 195/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että lapsen tuen toteutumista ja resursointia varhaiskasvatuksessa seurataan ja sen pohjalta lapsen tukea koskevan sääntelyn muutostarpeista tehdään selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2024 loppuun mennessä ja lapsen tuen säännösten kehittämistä jatketaan selvityksen esiintuomien muutostarpeiden pohjalta selkeyttäen mm. tuen portaiden määrittelyä ja kriteereitä sekä inklusion tarkempaa määrittelyä ja toteuttamista.

1. [Selvitys varhaiskasvatuslain tuen uudistuksen toteutumisesta](#) on jätetty eduskuntaan 19.12.2024. Selvityksessä on raportoitu tuen säädösten jatkokehittämis-ehdotukset ja tuen seurantaan liittyvien tutkimusten tulokset. Selvityksen perusteella varhaiskasvatuksen tuen uudistus on kokonaisuudessaan ollut tarpeellinen ja oikean suuntainen. Uudistus vahvisti lapsen oikeutta tarvitsemaansa tukeen ja paransi myös huoltajien oikeusturvaa. Keskeisimmiksi muutostarpeiksi nousivat muun muassa hallintopäätösprosessin selkiyttäminen ja hallinnollisen osaamisen lisääminen kunnissa, yleisen, tehostetun ja erityisen tuen selkiyttäminen kiinnittämällä huomio tukitoimiin uudistuvan esi- ja perusopetuksen tuen säännösten suuntaisesti, sekä varhaiskasvatuksen inklusiivisuuden vahvistaminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa kolmen yliopiston (Itä-Suomen yliopisto, Tampereen yliopisto, Åbo Akademi) konsortiona toteutettavaa laajaa varhaiskasvatuksen tukeen liittyvää tutkimushanketta vuosina 2024–2025. Tutkimushankkeessa selvitetään tuen toteutumista, tukijärjestelmän toimivuutta ja lapsen saaman tuen

laatua suomen- ja ruotsinkielisessä kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Tutkimushanke kohdentuu sekä yksittäiseen lapseen ja hänen varhaiskasvatusympäristöönsä, että erilaisiin laajempiin palvelunjärjestäjiin ja -tuotajiin. Tutkimushanke muodostuu kolmesta pääteemasta, 1. Lapsi tuen saajana, 2. Ammattilaiset, toimintakäytännöt ja yhteistyö sekä 3. Tuen resurssit ja vaikuttavuus ja näiden alateemoista. Tutkimustulokset ovat saatavilla vuonna 2026.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa koko oppimisen tuen järjestelmän kokonaisuudistuksen koko koulutuspolulla varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle, jotta jokainen oppimisvaikeuksia kokeva ja tukea opinnoissaan tarvitseva saa tarvitsemansa tuen jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

2. Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti hallitus on uudistanut esi- ja perusopetuksen oppimisen tukea koskevan lainsäädännön. Uudistettu lainsäädäntö on hyväksytty eduskunnassa 30.12.2024 ja tulee voimaan 1.8.2025. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan oikeutta saada tarvitsemiaan tukimuotoja ja tukitoimia opetukseen osallistumiseksi, opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi sekä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi siten, että tukimuotojen ja tukitoimien järjestäminen on valtakunnallisesti yhtenäistä. Uudistuksen keskiössä ovat oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja sillä vahvistetaan ensisijaisesti varhaisia tukitoimia sekä vähennetään opetushenkilöstön hallinnollista taakkaa tuen asiakirjojen valmistelussa.

Kirsi Alila, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko

VNS 1/2021 vp – EK 15/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että:

6. hallitus toteuttaa koko oppimisen tuen järjestelmän kokonaisuudistuksen koko koulutuspolulla varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle, jotta jokainen oppimisvaikeuksia tai muita oppimisen haasteita kokeva ja tukea opinnoissaan tarvitseva saa tarvitsemansa tuen jo varhaisessa vaiheessa, ja että oppimisvaikeuksien tuen tarpeen tunnistamisen sekä oikea-aikaisen ja vaikuttavan tuen saavutettavuuden parantamiseksi laaditaan kansallinen toimenpideohjelma;

6. Korkeakoulut laativat opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeistuksesta vuonna 2022 omat korkeakoulukohtaiset saavutettavuussuunnitelmansa vuonna 2021 julkaistun korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman yhteisten suuntaviivojen pohjalta. Erityistä huomiota suunnitelmassa pyydettiin kiinnittämään opiskelija-valintoihin ja opetuksen järjestämiseen (mukaan lukien kohtuulliset mukautukset, yksilölliset opiskelujärjestelyt ja esteettömyys), opinto- ja uraohjaukseen (mukaan lukien tarveharkintainen tuki) ja kaikenlaisen häirinnän ja syrjinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen korkeakouluyhteisössä. Oppimisen tuki ja ohjaus on huomioitu korkeakoulujen suunnitelmissa, ja niihin liittyviä korkeakoulukohtaisia tavoitteita ja toimenpiteitä on kuvattu. Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti kesäkuussa 2023 korkeakouluille saavutettavuussuunnitelmia koskevan keskustelutilaisuuden suunnitelmia koskevista jatkotoimista keskustelemiseksi. Korkeakoulut päivittävät suunnitelmansa seuraavalle sopimuskaudelle (2025–2028).

Asia ei anna aiheutta jatkotoimenpiteisiin.

Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

7. osana varhaiskasvatustalainsäädännön ja perusopetuslainsäädännön uudistusta tulee huomioida maksuton varhaiskasvatus, kaksivuotisen esiopetuksen vakinaistaminen, joustava siirtymä ja yhteistyö esi- ja alkuopetuksen välillä sekä yhtenäisen tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle; lisäksi lainsäädännön kehittämisessä tulee huomioida osa-aikaisen varhaiskasvatuksen suhdeluvun määrittelyn korjaaminen, varhaiskasvatuksen vuorohoidon saavutettavuus, laadun kehittäminen sekä pienten koululaisten vuorohoidon järjestäminen;

7. Valtioneuvosto antoi koulutuspoliittisen selonteon eduskunnalle 8.4.2021. Selonteossa valtioneuvosto loi tilannekuvaa ja linjasi koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistä aina 2040-luvulle ulottuen. Selonteossa esitetään koulutuksen ja tutkimuksen tavoitetila sekä tarvittavat voimavarojen, rakenteiden ja ohjauksen muutokset, joilla vastataan ja vaikutetaan toimintaympäristön muutostekijöihin ja luodaan merkityksellisen elämän edellytykset kaikille. Koulutuspoliittisessa selonteossa esitettyjä toimenpiteitä on edistetty erilaisina kokonaisuuksina jo edellisellä hallituskaudella esimerkiksi Oikeus Oppia -kokonaisuudessa, jossa koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi toteutettiin tarveperusteisen rahoituksen vakiinnuttaminen varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen, tehtiin ehdotuksia lähikoulu- ja lähipäiväkotiperiaatteiden vahvistamiseksi sekä koronapandemian tasa-arvovaikutusten lieventämiseksi. Työryhmässä tehtiin myös esityksiä esimerkiksi lähikouluperiaatteen vahvistamiseksi sekä oppimisen tuen uudistamiseksi. Oikeus oppia -työryhmien loppuraportit on julkaistu syyskuussa 2022.

Toimeenpanoa on jatkettu pääministeri Orpon hallituskaudella talousarvion sal-
limissa rajoissa. Tällä hallituskaudella pääministeri Orpon ohjelman mukaan pyri-
tään edelleen nostamaan varhaiskasvatuksen osallistumisastetta erityisesti yli
3-vuotiaiden lasten osalta. Erityisiä toimia tulisi suunnata maahanmuuttajataustai-
sten lasten osallistumisasteen nostamiseksi varhaiskasvatuksessa. Tämän tavoitteen
osalta Opetushallitus on tuottanut verkkosivuilleen [maahanmuuttajataustaisten
perheiden palveluohjausta tukevaa materiaalia sekä tietoa maahanmuuttotai-
sille perheille](#). Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu päättyi keväällä 2024 ja kokeilun
päätyttyä hallitus arvioi kokeilun tulokset ja valmistelee jatkotoimet. Seurantatutki-
musta on myös tarkoitus jatkaa. Hallitusohjelmassa ei kuitenkaan ole varattu määrä-
rahoja varhaiskasvatuksen kehittämistoimenpiteisiin.

Tommi Karjalainen opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

8. hallitus valmistelee kokonaisvaltaisen ja tavoitteellisen
toimenpideohjelman, jolla varmistetaan jokaisen oppilaan perusopetuksen
aikana vaadittavien perustaitojen (lukutaito, kirjoittaminen, laskeminen)
oppiminen;

8. Perusopetuksen osalta pääministeri Petteri Orpon hallituskaudella keskity-
tään perustaitojen ja -valmiuksien parantamiseen. Jokaisella peruskoulun päät-
täväällä nuorella on oltava riittävät perustiedot ja -taidot toisen asteen opintoihin.
Oppilailla ja opettajilla on oltava työrauha keskittyä oppimiseen ja opettamiseen.
Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa perustaitojen vahvistamista koskevan halli-
tusohjelman tavoitteen lisäämällä opetustuntimäärää perustaitojen, nimenomaan
luku- ja kirjoitustaidon sekä laskutaidon opetukseen kolmella vuosiviikkotunnilla.
Asetusta perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja
perusopetuksen tuntijaosta muutettiin siten, että vuosiluokilla 1–2 sekä äidinkielen
ja kirjallisuuden että matematiikan opetusta lisättiin yhdellä vuosiviikkotunnilla ja
vuosiluokilla 3–6 äidinkielen opetusta lisättiin yhdellä vuosiviikkotunnilla. Yhteensä
opetuksen määrä vuosiluokilla 1–6 lisääntyy siten kolme vuosiviikkotuntia. Edellä
mainittujen välysten sisällä opetuksen järjestäjät voivat paikallisesti päättää miten
uudet lisätunnit sijoitetaan tuntijakoon. Uudistus tulee voimaan 1.8.2025. Samalla
perusopetuksen opetussuunnitelmaa ei kuitenkaan laajenneta vastaavasti. Nämä
lisätunnit antavat lisää aikaa käydä läpi nykyiset valtakunnalliset tavoitteet ja sisällöt
sekä auttavat tuomaan työrauhaa opettajille ja oppilaille. Perustaitojen hallinta on
edellytys myöhemmälle oppimisen kerryttämiseksi. Hallitusohjelman toimenpiteet
perusopetuksen vähimmäistuntimäärän nostamiseksi, oppimisen kolmiportaisen
tuen uudistamiseksi ja vahvistamiseksi sekä tasa-arvorahoituksen määrärahatason
vakiinnuttamiseksi

ovat olennaisia uudistuksia perustaitojen vahvistamiseksi. Näiden lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti työryhmän, jonka tehtävänä on tuottaa ja analysoida tilannekuvaa ja luoda yhteinen näkemys perusopetuksen oppimistulosten laskuun vaikuttaneista tekijöistä sekä laatia yhteiseen näkemyksiin perustuva esitys kehittämistarpeista ja toimenpiteistä oppimistulosten kääntämiseksi nousuun. Työryhmän toimikausi on 1.4.2024–31.5.2026.

Tommi Karjalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

9. hallitus jatkaa toimia koulutuksen tasa-arvon parantamiseksi ja segregaaation vähentämiseksi sekä maahanmuuttajien koulutuspolkujen vahvistamiseksi; toimissa pyritään purkamaan sukupuolen mukaan vahvasti jakautuneita oppimistuloksia ja koulutusvalintoja sekä vähentämään lasten kotitaustan vaikutusta oppimistuloksiin;

9. Valtion erityisavustuksen varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin (niin sanottu tasa-arvoavustus/tasa-arvoraha) myöntämistä on jatkettu pääministeri Orpon hallituskaudella. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus on vakiinnuttanut määrärahan tason. Avustuksella vahvistetaan koulutuksellista tasa-arvoa kohdentamalla tukea niille päiväkodeille ja kouluille, jotka sijaitsevat sosioekonomisesti huono-osaisemmillä alueilla, vahvistetaan laadukkaiden oppimistulosten saavuttamista ja hyvinvointia ja pienennetään lapsi- ja opetusryhmäkokoja. Vuosina 2024–2026 määrärahan suuruus on vuositasolla noin 50 miljoonaa euroa. Vuosien 2024–2026 osalta avustusta myönnettiin keväällä 2024 yhteensä 280:lle varhaiskasvatuksen ja/ tai opetuksen järjestäjälle noin 145,7 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 osalta avustus on noin 48,6 miljoonaa euroa. Myönteisen päätöksen saaneille maksetaan vuosina 2025 ja 2026 samansuuruinen summa. Rahoitus vakiinnutettiin vuoden 2023 alussa osaksi lainsäädäntöä lisäämällä lakiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta säännös erityisavustuksesta varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin. Erityisavustuksen toteutumisesta ja sen määrästä päätetään kuitenkin erikseen valtion talousarviossa.

Korkeakoulut laativat opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeistuksesta vuonna 2022 omat korkeakoulukohtaiset saavutettavuussuunnitelmansa vuonna 2021 julkaisun korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman yhteisten suuntaviivojen pohjalta. Korkeakoulujen suunnitelmissa on huomioitu korkeakoulutuksessa ali-edustetut ryhmät, ja joissakin suunnitelmissa on kuvattu tavoitteita ja toimenpiteitä, joilla näiden ryhmien koulutukseen hakeutumista ja valintaa voidaan edistää. Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti kesäkuussa 2023 korkeakouluille

saavutettavuussuunnitelmia koskevan keskustelutilaisuuden suunnitelmia koskevista jatkotoimista keskustelemiseksi. Korkeakoulut päivittävät suunnitelmansa seuraavalle sopimuskaudelle (2025–2028).

Asia ei anna aiheutta jatkotoimenpiteisiin.

**Mika Puukko, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
(varhaiskasvatus ja esi- ja perusopetus)**
**Katri Tervaspalo, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
(korkeakoulutus)**

11. hallitus valmistelee kiireellisesti toimenpiteet (ml. aloituspaikat, läpäisyasteen parantaminen, avoimen korkeakoulutuksen väylä, saavutettavuus), joilla varmistetaan, että vähintään puolet ikäluokasta suorittaa korkea-asteen tutkinnon;

11. Hallitus on käynnistänyt toimenpidekokonaisuuden korkeakoulutuksen tarpeettoman kasautumisen ehkäisemiseksi. Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmalleja on muutettu siten, että ne sisältävät nykyistä paremmat kannusteet ensikertalaisten aseman ja läpäisyn parantamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja korkeakoulut ovat sopineet tutkintotavoitteiden nostamisesta korkeakoulujen sopimuskaudelle 2025–2028. Hallituksen tavoitteena on kohdistaa lisärahoitusta korkeakoulujen tutkintoon johtavan koulutuksen aloituspaikkamäärien lisäämiseen yhteensä 42,1 miljoonaa euroa vuosina 2024–2027. Korkeakoulujen edellytyksiä avoimen korkeakoulutuksen järjestämiseen on vahvistettu muuttamalla opetuksesta perittävien maksujen enimmäismäärää 15 eurosta 45 euroon. Hallitus on käynnistänyt valmistelun, jonka tavoitteena on, että korkeakouluopiskelijalla ei voisi olla yhtä aikaa voimassa kahta samantasoiseen tutkintoon johtavaa opiskeluoikeutta.

Sanna Hirsivaara, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

12. hallitus huolehtii koulutuksen saavutettavuudesta ja siitä, että tarvittava määrä osaajia on saatavilla joka puolella Suomea kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi, huomioiden molemmat kansalliskielet;

12. Korkeakoulujen vuonna 2022 laatimat saavutettavuussuunnitelmat sisältävät selvityksen korkeakoulun saavutettavuuden tilanteesta sekä mitattavissa olevat tavoitteet ja toteuttavat toimenpiteet saavutettavuuden edistämiseksi vuosina 2022–2024. Erityistä huomiota suunnitelmissa kiinnitettiin opiskelijavalintoihin ja opetuksen järjestämiseen (mukaan lukien kohtuulliset mukautukset, yksilölliset opiskelujärjestelyt ja esteettömyys), opinto- ja uraohjaukseen (mukaan lukien tarveharkintainen tuki) ja kaikenlaisen häirinnän ja syrjinnän ehkäisemiseen ja

poistamiseen korkeakouluyhteisössä. Korkeakoulut raportoivat ministeriölle saavutettavuussuunnitelmiansa tavoitteiden toteutumisesta ja niitä seurataan osana korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välistä ohjausprosessia.

Ministeriö tukee korkeakoulujen digivisiota sen tavoitteiden saavuttamisessa varmistuen sen yhteen toimivuuden muiden julkisten digitaalisten palveluiden kehittämishankkeiden (muun muassa JOD) kanssa. Korkeakoulujen tarjontaa tuodaan jatkuvan oppimisen yhteiselle digitaaliselle alustalle. Digivision tavoitteena on tarjonnan laajeneminen myös tutkintokoulutuksen puolelle, jolloin kunkin korkeakoulun paras osaaminen saadaan kaikkien korkeakoulujen käyttöön.

Korkeakoulujen aloituspaikkalisäykset ja tutkintotavoitteiden edellyttämä sisäänoton kasvattaminen eri aloilla varmistavat, että joka puolella Suomea valmistuu riittävä määrä osaajia vastaamaan osaajapulaan ja kohtaanto-ongelmiin. Vuonna 2024 ammattikorkeakouluille myönnettiin 24,8 miljoonaa euroa yhteensä yli 1 000 aloituspaikan lisäykseen sairaanhoitaja-, bioanalyytikko- ja röntgenhoitajakoulutuksiin. Yliopistoille myönnettiin 16,2 miljoonaa euroa varhaiskasvatuksen ja opettajankoulutuksen aloituspaikkojen lisäämiseen. Lisäksi yliopistoille osoitettiin noin 23,4 miljoonaa euroa lääkäri- ja eläinlääkärikoulutuksen lisäämiseksi. Lääkärikoulutuksen aloittajamäärät nousevat yli 70 aloittajalla ja eläinlääkärikoulutuksen aloittajamäärät 20 aloittajalla.

Ministeriö tukee skaalautuvia ja yhteistyölle rakentuvia koulutustoteutuksia tutkintokoulutukseen sekä nykyistä inklusiivisempaa ja joustavampaa korkeakoulujen jatkuvan oppimisen tarjontaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ammatillisen koulutuksen järjestäjä rakenteen kehittymistä ja koulutuksen tarjonnan ja työmarkkinoiden kysynnän vastaavuutta. Eduskunta on hyväksynyt lain ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta. Kokeilun tavoitteena on uudistaa toiminnanohjausta siten, että järjestäjillä olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet vastata alueen koulutustarpeisiin ja tukea koulutuksen saavutettavuutta.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)
Ville Heinonen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

13. hallitus käynnistää opintotukilainsäädännön kokonaisuudistuksen, jonka tavoitteena on mahdollistaa opiskelijoille riittävä toimeentulo opiskeluaikana ja opintojen tavoitteellinen eteneminen; opintotukea tarkastellaan myös osana sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuutta;

13. Hallitus on parantanut opintotuen riittävyyttä koulutuspoliittisen selonteon ehdotusten mukaisesti tekemällä opintorahaan indeksikorotuksia sekä korottamalla kohdennetusti opintorahan huoltajakorotusta (10 euroa kuukaudessa) vuodeksi 1.1.2023 osana lapsiperheiden tukipakettia. Lisäksi opintotuessa käytettäviä opiskelijan omia tuloja korotettiin opiskelijoiden työssäkäynnin helpottamiseksi vuonna 2022 25 prosentilla ja vuoden 2023 alusta lukien pysyvästi 50 prosentilla verrattuna vuoden 2021 tasoon. Opintotuen kehittämistarpeita on käsitelty sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä. Päätoimisen opiskelun edistämiseksi ja opintotuen ostovoiman turvaamiseksi opintorahan huoltajakorotusta korotettiin 1.1.2024 ja opintolainan valtiontakauksen määriä korotettiin 1.8.2024 lukien. Lisäksi opintolainan nostokertoja lukukauden aikana lisättiin toisella asteella opintotuen riittävyyden turvaamiseksi. Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti on käynnistetty opintotuen kokonaisuudistus. Uudistuksen tavoitteena on turvata opiskeluaikainen toimeentulo, vahvistaa opintotuen kannustinelementtejä sekä tukea opintojen läpäisyä tavoiteajassa. Opintotuen kehittämis ehdotuksia laatimaan asetettiin työryhmä, jonka määräaika on 31.1.2025. Valtion menosopeutustarpeisiin liittyen koulumatkatukioikeus rajataan 1.8.2025 maksuttoman koulutuksen opiskelijoille. Lisäksi opintotuen piirissä olevat opiskelijat siirretään yleiseltä asumistueltä uudistuneen opintotuen asumislisän piiriin 1.8.2025.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

14. hallitus vahvistaa kasvatus- ja opetusalan vetovoimaa ja pitovoimaa, huolehtii perus- ja täydennyskoulutuksen kehittämisestä, kelpoisuusvaatimusten säilymisestä vähintään nykytasolla ja siitä, että alan henkilöstöllä on mahdollisuus osaamisen jatkuvaan kehittämiseen ja täydennyskoulutukseen kaikkialla Suomessa, huomioiden molemmat kansalliskielet;

14. Opettajankoulutuksen kehittämistä ja uudistamista on jatkettu toimijoiden yhteistyönä Opettajankoulutusfoorumissa. Opettajankoulutusfoorumin toiminnassa huomioidaan kaikki opettajaryhmät ja kaikkien koulutusasteiden opettajien koulutus opettajien peruskoulutuksesta jatkuvaan oppimiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi joulukuussa 2023 rahoitusta Opettajankoulutusfoorumin uuden nelivuotisen toimikauden (2024–2027) toteuttamiseen. Opettajankoulutusfoorumin toimintaa koordinoi Helsingin yliopisto ja toimintaa toteutetaan kaikkien opettajankoulutusta tarjoavien korkeakoulujen yhteishankkeena. Opettajankoulutusfoorumin tehtävänä on muun muassa laatia opettajankoulutuksen visio ja edistää Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman toimeenpanoa (kehittämisohjelma huomioi myös opetus- ja kasvatustalouden veto- ja pitovoiman vahvistamisen näkökulman), opettajankoulutusten ajankohtaisia kysymyksiä, LUMA(TE)-strategian ja

toimenpidesuunnitelman toteuttamista, koulutuspoliittisen selonteon opettajan-koulutuksia koskevia tavoitteita ja toimenpide-esityksiä sekä tukea opettajankoulutusten laadun vahvistamista ja varmistamista.

Opetustoimen henkilöstökoulutusta on rahoitettu vuosittain 14,7 miljoonaa eurolla Opetushallituksen toimintamenomomentilta 29.01.02. Rahoitus on myönnetty valtionavustuksina ja se on osoitettu pääosin henkilöstökoulutusta järjestäville yliopistoille ja ammattikorkeakouluille. Pieni osa hakijoista on ollut yksityisiä palveluiden tuottajia sekä kuntia tai muita opetuksen järjestäjiä. Avustuspäätöksiä on tehty vuosittain noin 350–500. Henkilöstökoulutuksen valtionavustusten myöntöprosessissa haasteena on ollut riittävän laadukkaiden hakemusten saaminen, jonka vuoksi on jouduttu järjestämään lisähakuja. Lisäksi myönnetystä rahoituksesta on tullut vuosittain palautuksia, koska koulutukseen osallistujia ei ole ollut riittävästi tai keskeyttämisprosentti on ollut korkea. Myöskään kaikki myönteisen avustuspäätöksen saaneet eivät ole ottaneet rahoitusta vastaan, jotkut hankkeet eivät ole käynnistyneet lainkaan tai koulutukset ovat toteutuneet huomattavasti suunniteltua suppeammassa muodossa.

Opetustoimen henkilöstökoulutuksen rahoitusjärjestelmä on alun pitäen perustunut aikaisempaan opetustoimen henkilöstön kurssikeskusten rahoitusjärjestelmään. Rahoitusmuodolla ei ole nyky muodossaan tavoitteen mukaista vaikuttavuutta. Henkilöstön täydennyskoulutus on kuntien ja muiden opetuksen järjestäjien vastuulla. Hallituskaudella toteutettavien uudistusten yhteydessä on varattu opetuksen järjestäjille rahoitusta täydennyskoulutuksen järjestämiseen. Opetustoimen henkilöstökoulutus ja täydennyskoulutus tulee jatkossa toteuttaa opetuksen ja koulutuksen järjestäjien omalla rahoituksella maksullisena palvelutoimintana.

Marjo Vesalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Pasi Rentola, talousjohtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

16. koulutuspolitiikan rahoituksessa pyritään pitkäjänteisyyteen ja riittävään perusrahoitukseen hankerahoituksen sijasta ja että tarveperusteisesti koulutuksen perusrahoitusta ohjataan segregaaation vähentämiseksi ja koulutuksellisen tasa-arvon lisäämiseksi kaikkialla Suomessa;

16. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tavoitteet ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää korkeakoulutuksen ja tutkimuksen resurssien kasvattamista. Tarpeen vaatiessa on pohdittava myös koulutussektorilla käytettävissä olevien resurssien priorisoimista ja sen edellyttämiä koulutusjärjestelmän sisäisiä resurssisiirtoja suomalaisten koulutustason nostamiseksi.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää resurssien kasvattamisen lisäksi koulutusjärjestelmän toiminnallisen tehokkuuden ja kustannustehokkuuden parantamista.

Riittävän perusrahoituksen rinnalla on säilytettävä riittävä kehittämis- ja ylläpitorahoitus esimerkiksi digitalisaation pitkäjänteiseen hyödyntämiseen.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (korkeakoulutus)

17. hallitus varmistaa koulutuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminnan oppilas- ja opiskeluhuollon oikea-aikaisen saatavuuden turvaamiseksi.

17. Opiskeluhuollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013), perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (714/2018) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Opiskeluhuoltoon sisältyvästä opiskeluterveydenhuollosta säädetään lisäksi Terveystieteidenhuoltolaissa (1326/2019, 17 pykälä) ja valtioneuvoston asetuksessa 338/2011.

Opiskeluhuollon tavoitteena on oppilaiden ja opiskelijoiden oppimisen, terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen sekä varhaisen tuen turvaaminen. Opiskeluhuolto edistää oppilaitosyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä monialaisena yhteistyönä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu on turvattava. Opiskeluhuoltotyö sisältää yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä. Ensisijaisesti opiskeluhuoltoa toteutetaan ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstö toteuttaa näitä molempia, yhteisöllistä opiskeluhuoltoa yhteistyössä oppilaitoksen henkilökunnan kanssa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia muutettiin vuoden 2022 alusta lukien siten, että lakiin sisällytettiin psykologeja ja kuraattoreita koskevat mitoitus- ja kuraattoria kohti saa olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohti enintään 780 opiskelijaa. Psykologien osalta mitoitus tuli voimaan 1.8.2023. Psykologi- ja kuraattoreiden mitoituksella voidaan turvata palvelut kaikille oppilaille ja opiskelijoille yhdenvertaisesti eri puolilla maata. Opiskeluhuoltopalvelut siirtyivät soteuudistuksen myötä 1.1.2023 alkaen järjestettäväksi hyvinvointialueille. Ne toteutetaan edelleen niin, että palvelut ovat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö jakoi vuosille 2023–2025 yhteensä 23,6 miljoonaa euroa yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittämiseen esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisten koulutusta järjestäville vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille. Avustusten tavoitteena on, että yhteisöllisen opiskeluhoollon ennaltaehkäisevä tuki sekä yksilökohtaisen opiskeluhoollon varhainen tuki ovat kaikkien oppilaiden ja opiskelijoiden saatavilla yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja yhdenvertaisesti.

Lisäksi vuonna 2024 koottiin hallitusohjelman mukainen [Valtioneuvoston selvitys opiskeluhoollon kokonaisuudesta 2024](#). Selvitys valmisteltiin syksyn 2024 hallituksen riittä varten ja se julkaistiin vuoden 2024 lopussa. Selvitys valmisteltiin opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön yhteistyönä sekä yhteistyössä Opetushallituksen ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Hallituksen budjettiriihessä 2024 päättämällä tavalla opiskeluhoollon kokonaisuuden vahvistamista jatketaan selvityksen ehdotusten pohjalta, erityisesti huomioiden matalan kynnyksen ja kynnyksettömien mielenterveyspalvelujen saatavuus. Valtioneuvoston selvityksessä opiskeluhoollon kokonaisuudesta 2024 ehdotettuja toimenpiteitä edistetään opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyönä ministeriöiden virkamiehistä koostuvassa STM-OKM-yhteistyöryhmässä.

Merja Mannerkoski, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (esi- ja perusopetus)
Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

Psykoteraapian puolesta – Kansalaisaloite psykoterapiakoulutuksen muuttamisesta maksuttomaksi

KAA 3/2021 vp – EK 19/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa psykoterapeuttikoulutuksen järjestämistä ja rahoitusta koskevien vaihtoehtojen selvittämistä ja ryhtyy selvitysten pohjalta pikaisesti tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta psykoterapeuttien ja muiden mielenterveystyössä toimivien henkilöiden riittävä saatavuus sekä palveluiden saatavuus molemmilla kansalliskielillä voidaan turvata.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö asettivat yhdessä vuoden 2021 keväällä hankkeen sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittämiseksi (niin sanottu SOTEKO-hanke), jonka osana sosiaali- ja terveysministeriö toteutti selvitystyön psykoterapiakoulutuksen kehittämistarpeista.

Petteri Orpon hallituksen ohjelma sisältää kirjauksen, jonka mukaan psykoterapiapalveluiden saavutettavuutta vahvistetaan uudistamalla psykoterapeuttikoulutusta kaksiportaiseksi ja säätämällä ensimmäisen portaan koulutus maksuttomaksi. Psykoterapiakoulutusta koskeva hallituksen esitys tulee hallitusohjelman mukaan antaa vuonna 2025 ja sille on osoitettu määrärahat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan momentille 29.40.20 (Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot). Opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat yhdessä käynnistäneet valmistelutyön vuonna 2024 asettamalla yhteisen ohjausryhmän valmistelemaan kaksiportaisen psykoterapeuttikoulutuksen mallia, joka vastaisi palvelujärjestelmän tarpeita, ja arvioimaan millainen malli olisi parhaiten koulutuksellisesti toteutettavissa. Työ jatkuu todetun tavoitteen mukaisesti vuonna 2025.

Juha Luomala, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Nuorisolain muuttaminen

HE 107/2022 vp – EV 109/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi tutkittuun tietoon perustuen Harrastamisen Suomen mallin toimivuutta sekä nuorten että harrastusta järjestävien toimijoiden kannalta ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin tarvittavien lainmuutosten valmistelemiseksi.

1. Harrastamisen Suomen mallin toimeenpano lakisääteisenä toimintana on alkanut 1.1.2023, kun asiaa koskevat säännökset lisättiin nuorisolakiin. Ensimmäiset muutetun nuorisolain mukaiset valtionavustukset Harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen myönnettiin huhtikuussa 2023 ja avustuksilla tuetut harrastukset alkoivat elokuussa 2023. Malliin liittyvien mahdollisten lakimuutosten tarpeellisuuden arvioiminen edellyttää, että Harrastamisen Suomen mallin toiminnasta lakisääteisenä tehtävänä kertyy kokemuksia riittävältä ajalta, käytännössä joidenkin vuosien ajalta. Arviointi tullaan käynnistämään vuoden 2025 aikana.

Harrastamisen Suomen mallista valmistui Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tekemä arviointi maaliskuussa 2023. Arvioinnissa todettiin, että Harrastamisen Suomen malli on lyhyessä ajassa lunastanut paikkansa merkityksellisenä toimintana

lapsille ja nuorille sekä huoltajille, ohjaajille ja kuntien päättäjille. Lasten mielestä harrastukseen sitoutumisessa on erityisen tärkeää vuorovaikutus ja aito yhteys ohjaajan kanssa. Harrastuksen mieluisuutta lisäsivät myös mahdollisuudet vaikuttaa harrastuksen sisältöön, tekemisen laatu, paineettomuus ja yhteisöllisyys. Mieluisa ja maksuton harrastus vaikuttaa myönteisesti lasten yhdenvertaisuuteen ja koulujen arkeen. Harrastamisen Suomen mallin toiminnalle olisi paljon enemmän kysyntää kuin mitä tällä hetkellä pystytään tarjoamaan rahoituksen rajallisuuden vuoksi. Maksuttomuus mahdollistaa osallistumismahdollisuuden kaikille lapsille ja nuorille, taustasta riippumatta. Elämisen kustannusten noustessa maksuttoman harrastuksen merkitys kasvaa yhä suuremmaksi. Maksuttomuus antaa myös lapsille ja nuorille mahdollisuuksia kokeilla eri harrastuksia. Koulut ovat avainasemassa siinä, kuinka hyvin Harrastamisen Suomen mallin toimintaa on mahdollista toteuttaa koulupäivän yhteydessä. Raportissa ehdotetaan lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamista, harrastusten kokeilumahdollisuuksien lisäämistä ja valtakunnallisen tason tilasto- ja seurantatiedon keruuseen panostamista.

Harrastamisen Suomen mallissa on käynnissä vaikuttavuuden mittaamisen pilotti-hanke yhteistyössä Me-säätiön kanssa. Pilotti jatkuu koko lukuvuoden 2024–2025. Ensimmäisten tulosten mukaan malli lisää harrastamista ja kokoaa hyvin yhteen eri perhetaustoista tulevia lapsia ja nuoria. Sosioekonomiset riskitekijät, kuten pitkäaikainen työttömyys, pienituloisuus tai vanhempien matala koulutustaso (enintään perusasteen koulutus), näkyvät lasten mahdollisuuksissa osallistua harrastuksiin. Kuitenkin Harrastamisen Suomen mallin ryhmät onnistuvat yhdistämään eri taustoista tulevia lapsia ja nuoria: 59 prosenttia osallistujista tulee perheistä ilman sosioekonomisia riskitekijöitä; 29 prosentilla on yksi riskitekijä; 12 prosentilla on useampi kuin yksi sosioekonominen riskitekijä. Malli myös parantaa niiden lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia, joilla on aiemmin ollut haasteita harrastukseen pääsyssä, erityisesti pienituloisissa ja yhden vanhemman perheissä.

Henni Axelin, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisimman pian nuorisolain toimivuutta ja antaa siitä sivistysvaliokunnalle selvityksen.

2. Ryhtyessään valmistelemaan lakia nuorisolain muuttamisesta vuoden 2020 alussa, opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi osana säädösvalmisteluprosessia, että laki oli osoittautunut kokonaisuutena katsoen selkeäksi ja käytännössä toimivaksi, lukuun ottamatta eräitä laissa olevia yhteisöjen valtionapukelpoisuutta ja avustusprosessia koskevia säännöksiä, joita olisi tarpeen tarkistaa. Lisäksi lakiin katsottiin tarpeelliseksi valmistella uutena asiana säännökset Harrastamisen Suomen mallista.

Nuorisolain muutetut ja lisätyt säännökset tulivat voimaan vuoden 2023 alussa. Muutetun nuorisolain mukaisia valtionavustuksia koskevia säännöksiä on sovellettu ensimmäistä kertaa vuoden 2023 aikana, kun vuoden 2024 avustuksia on valmisteltu ja arvioitu. Nuorisoalan osaamiskeskusten osalta muutettuja säännöksiä sovellettiin ensimmäistä kertaa loppuvuonna 2024. Uusien säännösten toimivuutta on mahdollista ja tarkoituksenmukaista arvioida, kun säännösten soveltamisesta on kertynyt kokemuksia riittävältä ajalta, käytännössä joidenkin vuosien ajalta. Tilanne ei ole tältä osin ole muuttunut viime vuodesta.

Henni Axelin, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Perusopetuslain 26 pykälän muuttaminen

HE 162/2022 vp – EV 128/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppilas- ja opiskeluhuollon palveluiden toimivuutta etenkin monialaisen yhteistyön näkökulmasta hyvinvointialueille siirron jälkeen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö on julkaissut [selvityksen](#), jossa tarkastellaan opiskeluhuollon nykytilaa siihen liittyvän yhteistyön, yhteisöllisen opiskeluhuollon, opiskeluhuoltopalveluiden sekä opiskeluhooltoon liittyvän tiedonluovutuksen osalta.

Julkaisussa on kuvattu muun muassa opiskeluhooltoon liittyvää yhteistyötä koulutuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen välillä. Hyvinvointialue, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, vastaa opiskeluhooltopalvelujen eli koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä kuraattori- ja psykologipalvelujen järjestämisestä osana opiskeluhoollon kokonaisuutta opiskelijan kotikunnasta riippumatta. Julkaisussa on kuvattu opiskeluhooltopalvelujen resursointia ja kustannuksia sekä esitetty keinoja opiskeluhoollon vahvistamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö ovat asettaneet toimikaudeksi 23.10.2023–30.4.2027 ministeriöiden virkamiehistä koostuvan STM-OKM-yhteistyöryhmän koordinoimaan ja edistämään ministeriöiden välistä yhteistyötä lasten ja nuorten asioissa.

Yhteistyöryhmässä edistetään myös Valtioneuvoston selvityksessä opiskeluhoollon kokonaisuudesta 2024 ehdotettuja toimenpiteitä, joiden pohjalta opiskeluhoollon kokonaisuuden vahvistamista hallituksen budjettiriihessä 2024 päättämällä tavalla jatketaan.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Merja Mannerkoski, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tekijänoikeuslain muutostarpeet

HE 313/2022 vp – EV 312/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tekijänoikeuslain toimivuutta ja vaikutuksia eri tahojen ja toimijoiden näkökulmista. Arvioinnissa tulee lisäksi huomioida perusoikeusvaikutusten punninta suhteessa sääntelyn tulkinta- ja soveltamiskäytäntöihin ja määrittelytarpeet erityisesti alkuperäisen ja edelleen lähettämisen suhteen. Arvioinnissa mahdollisesti havaittuihin epäkohtiin tulee puuttua valmistelemalla tarvittavat lainsäädäntömuutokset EU-oikeuden ja kansallisen liikkumavaran mahdollistamissa puitteissa.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on tarkasteltu tekijänoikeuslainsäädännön kokonaisuutta. Tekijänoikeus on kansainvälinen oikeudenala, joka perustuu kansainvälisiin sopimuksiin ja EU-lainsäädäntöön. Keskeisin kansallinen säädös on tekijänoikeuslaki. Edellä mainituista velvoitteista johtuen säännösten kansallinen liikkumavara on usein pieni.

Tekijänoikeuslainsäädäntö vaikuttaa laajasti yhteiskunnan eri osa-alueisiin. Sen vaikutukset kohdistuvat tekijänoikeudella ja tekijänoikeuden lähioikeuksilla suojattujen aineistojen tekijöihin ja muihin oikeudenhaltijoihin, käyttäjiin, luovasta työstä syntyvään talouteen sekä aineistojen taloudelliseen hyödyntämiseen ja muuhun käyttämiseen. Tekijänoikeutta on laissa rajoitettu yhteiskunnan tärkeiden intressien kuten sivistyksellisten oikeuksien ja sananvapauden toteuttamiseksi.

Eri sidosryhmillä on erilaisia ja erisuuntaisia intressejä tekijänoikeuteen. Yhdelle myönteinen muutos on usein toiselle vastainen. Konsensusta tekijänoikeuksien kokonaisuudesta on mahdotonta saavuttaa. Tämä vaikuttaa mahdollisuuksiin toteuttaa muutoksia ja niiden toteuttamistapaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä jatketaan asiakysymyksittäin sen arvioimista, miltä osin tekijänoikeuslain muuttaminen on tarpeellista ja mahdollista. Kansallinen liikkumavara arvioidaan kunkin asian yhteydessä.

Ministeriössä on tähän mennessä arvioitu seuraavia asiakysymyksiä, joita koskevat arvioinnit on esitelty tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnassa: SVT Play -verkkopalvelun käyttäminen Ahvenanmaalla; Oikeuksien hankinta: suora sopiminen, yhteishallinnointi; Radio- ja tv-lähetyksen edelleen lähettäminen. Kahden viimeksi mainitun asian käsittely neuvottelukunnassa on kesken.

Lainsäädännön toimivuuden arvioinnissa hyödynnetään myös eri alojen toimijoiden tuottamaa tietoa tekijänoikeuslain toimivuudesta. Esimerkiksi Audiovisual Producers Finland – APFI ry on selvittänyt eri av-alan toimijaryhmien tulkintoja tekijänoikeuslain 30 a pykälän (selvitys teoksen hyödyntämisestä) soveltamisesta. Suomen Kirjailijaliitto on julkaissut Kirjallisuus digitaalisessa murroksessa -hankkeen tulokset ja hankkeen loppuraportin. Avate Audiovisuaalisen alan tekijät ry on toteuttanut selvityksen teosten käyttötietoportaalin kehittämisestä tekijälähtöisesti. Selvitysten pohjalta myös eri alojen sisäinen keskustelu on lisääntynyt ja monipuolistunut. Selvityksiä on tuettu opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä tekijänoikeusjärjestelmän kehittämisavustuksilla.

2. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ja arvioi ehdotetun sääntelyn toimivuutta opetus- ja tutkimuskäytännössä oikeudenhaltijoiden, opettajien ja oppilaitosten näkökulmista ja sen perusteella valmistelee tarvittavat säädösmuutosesitykset.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriö on osallistunut Opetushallituksen ja Kopiosto ry:n toteuttaman, opettajien kokemuksia käyttöluvista ja rajoitussäännöksistä kartoittavan selvityksen suunnitteluun. Selvityksessä saatavia tietoja voidaan käyttää myös sääntelyn toimivuuden arvioinnissa. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen Tieteelliseen tutkimukseen liittyvät tekijänoikeuskysymykset -tutkimus tuo niin ikään hyödyllistä tietoa tekijänoikeuslain vaikutuksista.

Tämänhetkinen käsitys on, että säännösten soveltamisessa tarvitaan tavanomaiseen tapaan käytännön soveltamisen linjauksia, ohjeistusta ja tiedottamista. Säännösten muutostarpeita ei ole ilmennyt.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tekijänoikeuslainsäädännön kokonaisuudistuksen tarpeen tekijänoikeusjärjestelmän läpinäkyvyyden sekä lainsäädännön selkeyden ja ymmärrettävyyden vahvistamiseksi kansallinen liikkumavara huomioon ottaen.

3. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on arvioitu tekijänoikeuslain kokonaisuudistuksen tarvetta ja toteuttamismahdollisuuksia. Tekijänoikeuslain laajuus ja tietynasteinen vaikeaselkoisuus johtuu pitkälti siitä, että yhdessä ja samassa laissa säännellään sekä varsinaisesta tekijänoikeudesta (tekijät) että tekijänoikeuden lähioikeuksista (esittävät taiteilijat, äänite- ja elokuvatuottajat, lähettäjäyritykset, luettelon ja tietokannan valmistajat, valokuvaajat ja lehtijulkaisun kustantajat). Lakiin sisältyy myös lukuisia rajoitussäännöksiä sekä korvaus- ja lisensiointimekanismeja, joiden soveltaminen vaihtelee suojan kohteesta riippuen. Tekijöiden, oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien intressit poikkeavat toisistaan huomattavasti toimijoiden erilaisten roolien ja suojan kohteiden moninaisuuden vuoksi. Yhteen toimiva sääntely on tarpeen, koska tekijänoikeudet ja lähioikeudet esiintyvät usein yhtäaikaisesti samoissa kohteissa kuten musiikissa, elokuvissa ja eri digitaalisen median palveluissa.

Mahdollisuudet yhtenäistää ja yksinkertaistaa edellä kuvattua tekijänoikeussäännösten kokonaisuutta, joka perustuu useisiin kansainvälisiin sopimuksiin ja EU-lainsäädäntöön, ovat varsin rajalliset. Keskeiset yksinoikeudet, oikeuksien rajoitukset ja suojan kesto on säädelty yksityiskohtaisesti ja harmonisoitu kansainvälisesti. Kansalliset poikkeukset käytetystä käsitteistöstä tai käsitteiden yksinkertaistaminen tai poikkeaminen sopimusten ja EU-lainsäädännön systematiikasta ei ole useinkaan mahdollista. Tekijänoikeuslain kokonaisuudistukselle aiheutuisi lisäksi suuria haasteita myös suuresta pykälämäärästä, lukuisista eri suojankohteista koskevista erityissäännöksistä sekä eri tahojen ja toimijoiden hyvin erilaisista ja erisuuntaisista intresseistä. Kokonaisuudistuksen voidaan arvioida olevan myös pitkä prosessi, joka jättäisi tekijänoikeusmarkkinat epävarmaan tilaan vuosiksi.

Tekijänoikeuslainsäädännön kehittäminen on jatkuva prosessi. Opetus- ja kulttuuriministeriössä keskitytään tarkastelemaan yksittäisiä lakiin liittyviä asiakysymyksiä ja arvioimaan, miltä osin tekijänoikeuslain muuttaminen on tarpeellista ja mahdollista kansallisen liikkumavaran mahdollistamissa puitteissa. Asioita ja asiakysymyksiä tuodaan julkiseen keskusteluun mm. tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnassa sekä muulla tavalla tekijänoikeuden sidosryhmien ja viranomaisten kanssa.

Tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta voidaan parantaa myös lisäämällä tekijänoikeudellista koulutusta, osaamista ja tiedottamista. Tekijänoikeuden infrastruktuurin kehittäminen, jota ministeriössä edistetään myös Euroopan unionin tasolla, on keino, jolla tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta voitaisiin mahdollisesti konkreettisimmin ja parhaiten parantaa. Näihin liittyviä toimenpiteitä jatketaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta valmistui professori Marcus Norrgårdin selvitys Tekijänoikeudellisen lainsäädännön kehitys Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Islannissa – erityisesti 2000-luvulla. Selvitys julkaistaan valtioneuvoston julkaisusarjassa. Selvityksessä tarkastellaan Pohjoismaissa kansallisiin tarpeisiin perustuvia lainmuutoksia, mukaan lukien lainsäädännön selventämiseen ja rakenteen uudistamiseen liittyviä uudistuksia. Selvitys tuottaa tärkeää tietoa tekijänoikeuslainsäädännön uudistamistarpeiden arviointiin.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

E-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksia koskevat säännökset

HE 46/2023 vp – EV 80/2023 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvausta koskevien säännösten toimivuutta korvausoikeuden piirissä olevien eri oikeudenhaltijoiden kannalta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin korvausoikeuden jatkokehittämiseksi.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö on heinäkuussa 2024 vahvistanut e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaukset vuonna 2024 korvauksia hallinnoivien järjestöjen Sanasto ry:n, Kopiosto ry:n ja Teosto ry:n yhteisesti ilmoittamien jako-osuuksien mukaisesti: Sanasto 77,48 prosenttia, Kopiosto (lukijat) 9,30 prosenttia ja Teosto 1,16 prosenttia.

Vuoden 2024 e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäyttökorvaukseen on myönnetty valtion talousarviossa 1 000 000 euroa (sis. ALV 10 prosenttia). E-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäyttökorvauksena ja e-kirjastokäyttötietojen hankkimisesta aiheutuviin kuluihin maksettiin yhteensä 880 010,23 euroa. Määrärahan loppuosasta maksetaan kuvantekijöiden osuus (Kopiosto) kuva-tekstisuhteiden neuvottelutuloksen perusteella.

Säännösten arvioidaan toimivan tarkoitetulla tavalla, eikä tarvetta jatkokehittämiseen tällä hetkellä ole.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuuden sisällyttää verkkokirjahyllyjen käyttäminen e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksen piiriin.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on selvitetty kirjastoissa käytettävien e-kirjapalveluiden (niin kutsuttu verkkokirjahylly) ominaisuuksia, sisältöjä ja käyttöehtoja julkisesti saatavilla olevien tietojen pohjalta. Asiaa koskeva selvitys on tarkoitus toimittaa sivistysvaliokunnalle vuoden 2025 alkupuoliskolla.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Perusopetuslain muuttaminen

HE 114/2024 vp – EV 167/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus kerää tietoa opetusryhmien koosta ja niissä erilaisia oppilaskohtaisia tukitoimia saavien oppilaiden määrästä ja sekä pienryhmien että erityisluokkien määrän kehityksestä ja kerätyn tiedon perusteella seuraa oppilaiden saaman tuen toteutumista ja sitä, onko lainsäädännöllä päästy niihin tavoitteisiin, jotka sille on asetettu.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt toimenpiteitä oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistetun lainsäädännön toteutumisen seuraamiseksi kehittämällä rekisteripohjaista kansallista tiedonkeruuta ja sen rinnalla summatasoisia kustannus- ja tilastotiedonkeruita. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tietopohjaa kehitetään siten, että sillä mahdollistetaan kansallisesti kattava kokonaiskuva uudistettavien tukimuotojen ja tukitoimien toteutumisesta. Näihin sisältyvät tiedot opetusryhmien koosta sekä pienryhmien ja erityisluokkien määrästä. Tiedonkeruiden kokonaisuus hyödyntää jo tällä hetkellä käytössä olevia tiedonkeruujärjestelmiä, -prosesseja ja ajankohtia. Tavoitteena on uudistuksen seurantaan tukevat luotettavat aikasarjat tuen toteutumista kuvaavista keskeisistä tiedoista.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tuen toimivuuden ja jatkumon koulutusasteelta toiselle siirryttäessä sekä oppilaan ollessa kahden eri lainsäädännön tuen piirissä ja ryhtyy tarvittaviin toimiin säädösten yhtenäistämiseksi.

2. Oppimisen tuen lainsäädännön osalta jatkumoa esi- ja perusopetuksen välillä sekä perusopetuksen ja toisen asteen välillä on rakennettu. Uudistettu perusopetuslaki sisältää samanlaisia periaatteita tukitoimien järjestämisestä kuin varhaiskasvatuslakiin sisältyvät lapsen pedagogiset ja rakenteelliset tukimuodot sekä lapselle annettavat tukipalvelut. Esiopetuksen kannalta olennaiseen asiakirjakokonaisuuteen on muodostettu yhdenmukaisuutta varhaiskasvatuslaissa säädettyihin tuen asiakirjoihin siten, että perusopetuslain mukaisesti käytetään jatkossa yhtä suunnitelmaa sekä yhtä päätöstä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää vuonna 2026 kolmevuotisen tutkimuksen, jolla seurataan uudistetun lainsäädännön toimeenpanoa ja vaikutusten arviointia sekä jatkokehittämistarpeita sekä esiopetuksessa että perusopetuksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkastelee selvitys- ja seurantatiedon pohjalta varhaiskasvatuslain mahdollisia päivitystarpeita tulevia hallituskausia ajatellen. Toisen asteen koulutuksia koskevan oppimisen tuen lainsäädännön seurantatiedon perusteella tarkastellaan jatkumon toteutumista perus- ja toisen asteen välillä. Koulutusasteiden nivelvaiheissa ja siirtymissä tarvittavien tietojen yhteensopivuutta kartoitetaan ja kehitetään.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa laajasti lain toimeenpanoa ja vaikutuksia, ottaen huomioon oppimisen tuen toteutuminen ja uudistukseen osoitetun rahoituksen kohdentuminen, ja seuraa erityisopettajien ja erityisluokanopettajien saatavuutta lain tavoitteiden saavuttamiseksi sekä antaa lain toimeenpanosta ja sen tavoitteiden toteutumisesta säännöllisesti selvityksiä sivistysvaliokunnalle vuodesta 2027 lähtien.

3. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää vuonna 2026 kolmevuotisen tutkimuksen, jolla seurataan uudistetun lainsäädännön toimeenpanoa ja vaikutusten arviointia sekä jatkokehittämistarpeita. Tutkimuksen hankintamenettely on käynnistetty jo vuoden 2024 lopussa. Erityisopettajien ja erityisluokanopettajien lukumäärää kouluissa kartoitetaan lisäksi Tilastokeskuksen erillistiedonkeruulla syksyllä 2025.

Uudistuksen toimeenpanon tukeen, vaikutusten seurantaan ja tiedonkeruiden kehittämiseen on varattu yhteensä 5,5 miljoonaa euroa vuosille 2025–2027. Määräraha jaksetaan kolmelle vuodelle, joten opetus- ja kulttuuriministeriön momentille 29.10.20 siirretään 1,5 miljoonaa euroa vuonna 2025 ja 2 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 2 miljoonaa euroa vuonna 2027. Määräraha mahdollistaa kattavan seurannan sekä opetushenkilöstön saatavuuden osalta, että laajemmin lain tavoitteiden toteutumisen osalta.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus panostaa opetuksen järjestäjien perusteelliseen perehdytykseen uudistuksen sisältöihin ja siten lain tavoitteiden ja soveltamisen mahdollisimman hyvään toteutumiseen.

4. Opetus- ja kulttuuriministeriö on valmistellut valtakunnalliset verkossa toteutettavat koulutukset heti lain hyväksymisen jälkeen tammi-helmikuussa 2025 toteutettaviksi. Koulutuksia järjestetään viikoittain siten, että mahdollistetaan mahdollisimman kattava osallistuminen valtakunnallisesti.

Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on valmistanut lainsäädäntöä avaavaa informaatio-ohjausta monipuolisin keinoin toteutettavaksi: ministeriö valmistelee lainsäädäntöön perehdyttäviä videoita verkkosivuilla julkaistavaksi sekä valmistelee kattavan usein kysytyjen kysymysten sivuston vastauksineen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee tiivistä yhteistyötä Opetushallituksen kanssa uudistuksen toimeenpanon tueksi. Ministeriön ja Opetushallituksen virkahenkilöistä koostuva yhteistyöryhmä on toiminut vuoden 2023 lopusta alkaen koko uudistusprosessin ajan. Ryhmä jatkaa yhteistä työskentelyä vuoden 2025 loppuun saakka.

Erja Vitikka, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppimisen tuki lukiokoulutuksessa

HE 159/2024 vp – EV 145/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tekee selvityksen oppimisen tuen toteutumisesta lukiokoulutuksessa kolme vuotta muutosten voimaantulon jälkeen.

Lukiolain säännöksiä oppimisen tuesta on muutettu 1.8.2025 voimaan tulevilla säännöksillä. Uuden lukiolain 28 pykälän mukaan opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen tässä laissa tarkoitettujen opintojen aikana. Oppimisen tuki on opiskelijan tarvitsemaa tukiovetusta, ohjausta ja tukea, jota hän tarvitsee lukion oppimäärän suorittamiseksi. Lisäksi opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi eikä 28 pykälässä tarkoitettu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarve huomioon ottaen. Muutos parantaa opiskelijoiden tuen tarpeisiin vastaamista tarkoituksenmukaisimmilla tuenmuodoilla eli tuen kohdentumista oikein sekä myös selkeyttämällä tuen eri muotojen menetelmiä.

Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa.

Lausuman mukaan oppimisen tuen toteutumista on selvitettävä kolmen vuoden päästä muutosten voimaantulosta eli syksyllä 2028. Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee tuolloin tekemään selvityksen oppimisen tuen toteutumisesta lukiokoulutuksessa.

Maria Soininen, hallitussihteeri, opetus- ja kulttuuriministeriö

Toiminnanohjauksen kokeilu ja oppimisen tuki ammatillisessa koulutuksessa

HE 161/2024 vp – EV 180/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ammatillisen koulutuksen kokeilun etenemistä ja arvioi kokeilulain puolivälissä uudistuksen vaikutuksia ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkostoon ja järjestäjien toimintaedellytyksiin sekä opiskelupaikkojen saatavuuteen alueellisten tarpeiden ja huoltovarmuuden näkökulmasta.

1. Koulutuksen arviointikeskus Karvi toteuttaa ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilua koskevan seuranta- ja vaikuttavuustutkimuksen. Tutkimus toteutetaan siten, että tietoa kokeilun etenemisestä ja tuloksista saadaan vuosittain. Tutkimuksen pohjalta laaditaan eduskunnalle raportti kokeilun puolessa välissä. Karvin tutkimus tulee kattamaan myös mahdolliset vaikutukset koko ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoon ja toimintaedellytyksiin. Kokeilua koskevan lain mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi käynnistää myös muita tutkimuksia.

Ville Heinonen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tekee selvityksen oppimisen tuen toteutumisesta ammatillisessa koulutuksessa kolme vuotta muutosten voimaantulon jälkeen.

2. Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen tavoitteena on varmistaa opiskelijoiden tarpeen mukaiset tukitoimet tutkimuksen suorittamiseksi ja opiskelijoiden oikeus tarvittavaan tuenmuotoon. Ammatillisen koulutuksen lakiin on valmisteltu säännösmuutokset, joilla vahvistetaan opiskelijoiden oikeutta oppimisen tukeen ja erityisopetukseen ja ne tulevat voimaan 1.8.2026. Nykyiset oppimisvalmiuksia tukevat opinnot korvataan uudella matalan kynnyksen oikeudella oppimisen tukeen sekä uudistetaan opiskelijan oikeutta erityiseen tukeen vahvistamalla opiskelijan oikeutta erityisopetukseen.

Uudistuksen myötä opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen osana tutkinto-koulutusta. Oppimisen tuki on opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta, mitä opiskelija tarvitsee tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Oppimisen tukea tulee olla opiskelijoille saatavissa riittävästi, oikea-aikaisesti ja laadultaan sellaisena, että se edistää opiskelijoiden osaamista, osaamisen osoittamista näytöissä, valmistumista, työllistymistä ja jatko-opintoihin siirtymistä sekä hyvinvointia. Oppimisen tukea voidaan antaa matalalla kynnyksellä ilman hallintopäätöstä, mikä vähentää koulutuksen järjestäjien hallinnollisen työn määrää.

Lisäksi säädetään oikeudesta erityiseen tukeen. Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien, sairauden tai vammaisuuden vuoksi säännöllistä ja pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi, eikä oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta. Erityinen tuki on erityisopettajan antamaan erityisopetusta. Lisäksi erityinen tuki on erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä. Erityisopettajan roolia erityisen tuen antamisessa korostetaan, millä varmistetaan, että opiskelijat saavat tarpeisiinsa nähden laadukasta koulutusta ja vahvistetaan erityisopetuksen vaikuttavuutta ammatillisessa koulutuksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee yhdessä Opetushallituksen kanssa ammatillisen koulutuksen järjestäjiä oppimisen tuen ja erityisen tuen uudistuksen toimeenpanossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee selvityksen oppimisen tuen kokonaisuuden toteutumisesta ammatillisessa koulutuksessa kolme vuotta muutosten voimaantulon jälkeen eli syksyllä 2029, jolloin voidaan arvioida uudistuksen toimivuutta.

Anne Ekroth, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki kaikissa valtion kouluissa ja harjoittelukouluissa

HE 163/2024 vp – EV 156/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja seuraa, miten oppimisen tuki toteutuu jatkossa myös kaikissa valtion kouluissa ja harjoittelukouluissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt toimenpiteitä oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistetun lainsäädännön toteutumisen seuraamiseksi kehittämällä rekisteripohjaista kansallista tiedonkeruuta ja sen rinnalla summatasoisia kustannus- ja tilastotiedonkeruita. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tietopohjaa kehitetään siten, että sillä mahdollistetaan kansallisesti kattava kokonaiskuva oppimisen tuen toteutumisesta. Tiedonkeruiden kokonaisuus hyödyntää jo tällä hetkellä käytössä olevia tiedonkeruujärjestelmiä, -prosesseja ja ajankohtia. Tavoitteena on uudistuksen seurantaan tukevat luotettavat aikasarjat tuen toteutumista kuvaavista keskeisistä tiedoista. Tiedonkeruut sisältävät myös valtion kouluissa ja harjoittelukouluissa toteutettavan oppimisen ja koulunkäynnin tuen.

Erja Vitikka, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

11 Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen

HE 134/2008 vp – EV 106/2008 vp

Eduskunta edellytti 4.11.2008, että lääkkeiden annosjakelutoiminnan sääntelyyn liittyvän selvitystyön yhteydessä annosjakelun korvattavuuden rajoitusten, kuten kuuden korvattavan lääkkeen rajan, tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ja tehdään tarvittavat esitykset lainsäädännön muutoksiksi.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan lääkkeiden annosjakelua kehitetään edelleen lääkitysturvallisuuden ja henkilöstöresurssien tehokkaan käytön lisäämiseksi. Lääkeasioiden uudistusta jatketaan tiekartan pohjalta ja varmistetaan rationaalisen lääkehoidon toteutuminen tavoitteena parantaa väestön terveyttä ja toimintakykyä, lääkehoitojen vaikuttavuutta, turvallisuutta ja laatua sekä taloudellisuutta, yhdenvertaisuutta ja saatavuutta. Sosiaali- ja terveysministeriö tilasi Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimealta selvityksen, jossa määritellään toimijoiden tehtävät, vastuut sekä toiminnan vähimmäisvaatimukset. Osana kokonaisuutta tarkastellaan annosjakelupalvelun rahoitusta sekä sairausvakuutuslain mukaista annosjakelusta aiheutuvien kustannuksien korvaamista potilaille.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Palveluseteli

HE 20/2009 vp – EV 67/2009 vp

2. Eduskunta edellytti, että maksukattojärjestelmää uudistettaessa selvitetään, millä tavoin palvelusetelin omavastuuosuus huomioidaan maksukaton kertymisessä.

2. Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Asiakasmaksulain lähtökohtana on edelleen, että vain asiakasmaksulaissa säädettyt asiakasmaksut kerryttävät maksukattoa. Palvelusetelistä ja sen arvosta säädetään palvelusetelilaissa. Palvelusetelilain sääntelyn peruseriaatteet maksullisten palvelujen omavastuuosuuden määräytymisestä eroavat asiakasmaksulain mukaisista

asiakasmaksuista, eivätkä palvelusetelin omavastuuosuudet, jotka asiakas itse maksaa valitsemalleen tuottajalle, myöskään kerrytä asiakasmaksulaissa säädettyä asiakasmaksukattoa. Asiakkaalla on kuitenkin oikeus kieltäytyä palvelusetelistä, jolloin hyvinvointialueen tulee ohjata hänet hyvinvointialueen muilla tavoin järjestämien palvelujen piiriin.

Muutosta ei ole mahdollista toteuttaa nykymuotoisessa järjestelmässä, vaan asia edellyttäisi sekä asiakasmaksu- että palvelusetelisäätelyn peruseriaatteiden yhtäaikaista uudistamista sekä omavastuuosuuksien ja maksukaton perusteiden ja tason laajamittaista uudelleenmäärittelyä. Edellä mainittua säätelyn uudistamista ei ole suunniteltu toteutettavaksi tällä hallituskaudella.

Marjo Kekki, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Biopankkilainsäädännön kokonaisuudistus

HE 86/2011 vp – EV 78/2012 vp

Eduskunta edellytti 2.10.2012, että hallitus seuraa ja arvioi biopankkilainsäädännön toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Biopankkilakia (688/2012) muutettiin vastaamaan yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimuksia sekä henkilötietolain (523/1999) kumoamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) ja sen liitännäisten säännösmuutosten voimaantulosta aiheutuvia teknisluonteisia muutoksia. Biopankkilain muutokset tulivat voimaan 1.1.2024. Samaten annettiin lakimuutosta vastaava uusi asetus biopankin suostumus- ja hyväksyntäasiakirjasta, joka niin ikään tuli voimaan 1.1.2024. Biopankkilain ohjausryhmän viimeisin toimikausi päättyi 31.12.2024, mutta ohjausryhmä on tarkoitus asettaa uudelleen keväällä 2025 vuosille 2025–2026.

Sini Norja, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta

HE 96/2015 vp – EV 57/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lainsäädännön vaikutuksia kehitysvammaisten oikeuksien toteutumiseen ja jatkaa itsemääräämisoikeutta koskevan sääntelyn kehittämistä.

Nykyinen itsemääräämisoikeushanke on käynnistetty sosiaali- ja terveysministeriössä vuonna 2021. Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaukseen perustuen sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt vuonna 2024 virka-arvion hankkeen oikeudellisesta tärkeys- ja kiireellisyysjärjestyksestä. Kiireellisimmäksi kokonaisuudeksi arvioidaan ikääntyneiden ympärivuorokautinen palveluasuminen, jossa kysymys rajoitustoimien käytöstä voi olla päivittäinen ja pitkäaikainen. Pidemmän tähtäimen valmistelu kirjataan ”Asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisen tiekarttaan”. Tässä yhteydessä arvioidaan myös kehitysvammaisten oikeuksien toteutumista ja itsemääräämisoikeutta koskevan sääntelyn kehittämistä.

Kehysriihen 2024 perusteella julkisen talouden suunnitelma 2025–2028 ei enää sisällä itsemääräämisoikeushankkeen valmistelun ja toimeenpanon edellyttämää rahoitusta. Hankkeen lainsäädäntöä ei täten tulla esittämään eduskunnalle Petteri Orpon hallituskaudella.

Itsemääräämisoikeushankkeella on seurantaryhmä, joka asetettiin vuonna 2024 toiselle toimikaudelle (1.8.2024–31.12.2027). Seurantaryhmä on kokoontunut vuonna 2024 kaksi kertaa. Seurantaryhmä on perustanut 4.11.2024 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia niin sanottu IMO-opas. Työryhmän työskentelykausi on 1.1.2025–31.12.2026. IMO-oppaaseen kootaan hyväksi havaittuja käytäntöjä itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi ja rajoitustoimien ennaltaehkäisemiseksi.

Maija Miettinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus

HE 107/2015 vp – EV 103/2015 vp

Eduskunta edellyttää, että kielitaitovaatimuksen toteutumista lain toimeenpanossa seurataan ja tarkastellaan tarvetta laajentaa EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuutta. Seurannan yhteydessä tulee selvittää direktiivin toimeenpanoa muissa jäsenmaissa.

Terveystieteiden ammattihenkilöistä annetun lain 18 a pykälän mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön työnantajan tulee varmistua siitä, että ammattihenkilön kielitaito on hänen tehtäviensä edellyttämällä riittävällä tasolla. Terveystieteiden ammattihenkilöistä annetun lain nykytilaa ja uudistamistarpeita käsittelevä selvityshenkilöiden raportti on julkaistu vuonna 2018. Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistus ja se toteutetaan tavalla, jossa ammattioikeuksiin kytketään vain asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta välttämättömät ja oikeasuhteiset edellytykset. Ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistuksessa tarkastellaan ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuutta sekä selvitetään direktiivin toimeenpanoa EU/ETA-jäsenvaltioissa osana hallituksen esitykseen sisältyvää kansainvälistä vertailua.

Henna Vidén, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut

HE 112/2015 vp – EV 108/2015 vp

2. Eduskunta edellyttää, että nyt säädettävän varallaolon maksullisuuden vaikutuksia lomituspalveluiden käyttöön ja käytänteisiin seurataan ja lomituksen kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan sen muutostarpeita.
3. Eduskunta edellyttää, että tuetun maksullisen lomituksen enimmäistuntimäärän riittävyyttä ja rajauksen vaikutuksia maatalousyrittäjien jaksamiseen seurataan ja tuntimäärän muutostarpeita tarkastellaan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

2.–3. Hallitusohjelman linjauksen mukaisesti lomituspalvelut säilytetään vähintään nykyisellä tasolla ja lomitussäädännön kokonaisuudistusta ei siten tehdä. Maatalousyrittäjien eläkelaitos seuraa vuosittain lomituspalveluiden käyttöä ja se jakautumista käyttäjien kesken. Nämä tiedot ovat käytettävissä, mikäli lomitussäädännön kokonaisuudistus nähdään jatkossa tarpeelliseksi. Näin ollen asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Mikko Rissanen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen

HE 100/2017 vp – EV 186/2017 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää etämyyntiä koskevat säännökset ottaen huomioon unionin oikeuden vaatimukset sekä KKO:n tuleva ratkaisu Visnapuu tapauksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevassa valmistelussa tulee EU-oikeudellisten reunaehtojen ohella ottaa huomioon erityisesti se, että etämyyntiä koskevat ratkaisut eivät saa vaarantaa laissa säädetyn vahvuusrajan ylittävien alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeuden säilyttämistä eivätkä suomalaisen elinkeinoelämän yhdenvertaisuutta ulkomaisiin kilpailijoihin nähden. Valmistelussa tulee ottaa huomioon myös valmisteverojen sujuvalle perinnälle asetettavat vaatimukset.

2. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus tulee selkiyttämään vallitsevaa alkoholin etämyyntiä koskevaa epäselvää tulkintaa yksiselitteiseksi siten, että suomalaisilla olisi jatkossa oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisissa EU-maissa toimivilta yrityksiltä. Hallituksen esityksen valmistelu on käynnistetty sosiaali- ja terveysministeriössä.

Saara Karttunen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Kansalaisaloite; Eutanasia – aloite hyvän kuoleman puolesta

KAA 2/2017 vp – EK 9/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto asettaa laajapohjaisen asiantuntijatyöryhmän selvittämään elämän loppuvaiheen hyvää hoitoa, itsemääräämisoikeutta sekä saattohoitoa ja eutanasiaa koskevia sääntelytarpeita ja tarvittaessa antaa selvitystyön pohjalta eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi.

Asiantuntijatyöryhmä työskenteli 2018–2021. Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaan säädöksiin selkeytetään oikeus saattohoitoon, joka turvaa hyvän elämän loppuvaiheen hoidon riippumatta ihmisen asuinpaikasta tai hoitopaikasta. Lainsäädännön muutostarpeiden kartoitus tehdään hallituskauden aikana. Palliativisen hoidon kehittämistä on tehty valtionavustuksella vuosina 2022–2024 kaikilla hyvinvointialueilla. Hankkeiden loppuraportti valmistuu alkuvuoden 2025 aikana.

Merituuli Mähkä, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaaminen Tapaturmavakuutuslain 41 d pykälän muuttaminen siten, että tuo mielivaltaisuus poistuu

KAA 4/2018 vp – EK 39/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee esityksen vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaamiseksi ja antaa eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi vuoden 2020 kevätistuntokaudella. Tässä yhteydessä on selvitettävä vakuutuslääkäreiden lausuntojen muotovaatimusten kirjaamista lainsäädäntöön.

Hallituksen esityksessä (HE 213/2020) ehdotetut työtapaturma- ja ammattitautilain sekä eräiden muiden sosiaalivakuutuslakien muutokset tulivat voimaan 1.7.2021 (lait 207–212/2021). Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Kirsi Terhemaa, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä, lain kokonaisuudistus

HE 54/2018 vp – EV 201/2018 vp

Eduskunta hyväksyi 15.1.2019 lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valmistelutyön ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain kokonaisuudistukseksi.

Euroopan komissio antoi 14.7.2022 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ihmisessä käytettäväksi tarkoitettujen ihmisperäisten aineiden laatu- ja turvallisuusvaatimuksista ja direktiivien 2002/98/EY ja 2004/23/EY kumoamisesta (COM (2022) 338 final). Hyväksytty asetus on annettu 13.6.2024 ja julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä 17.7.2024. Suurin osa asetuksesta tulee sovellettavaksi 7.8.2027 alkaen.

Asetuksella on merkittäviä vaikutuksia ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annettuun lakiin. Euroopan komission säädösvalmistelu on ollut sosiaali- ja terveysministeriön tiedossa jo ennen asetusehdotuksen antamista, joten kansallisen lain kokonaisuudistuksen edistäminen on viivästynyt asetusehdotusta odottaessa. Kansallisen lainsäädännön muutosten valmisteluun on ryhdytty välittömästi asetusehdotuksen hyväksynnän jälkeen.

Sini Norja, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelulainsäädännön uudistaminen

HE 237/2018 vp – EV 317/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että sijaishuollossa olevien lasten oikeutta tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin sekä lastensuojelulakiin sisältyvien rajoitusten käyttöä arvioidaan ja selkeytetään osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämistä koskevan lainsäädännön valmistelua.

Pääministeri Petteri Orpon hallitus uudistaa lastensuojelulainsäädännön. Uudistuksessa varmistetaan lapsen edun, hyvinvoinnin ja turvallisuuden toteutuminen rajoitustoimien käytön edellytyksiä selkeyttämällä. Eduskunnan lausuman sisältämä asia tullaan arvioimaan osana hallitusohjelman mukaista lastensuojelulainsäädännön uudistamista.

Tiina Muinonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arviointi

HE 71/2019 vp – EV 80/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arvioinnin sekä ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että hallitus uudistaa lastensuojelulainsäädännön. Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmä arvioidaan osana tätä työtä ja mahdolliset säädösmuutokset toteutetaan niin ikään osana uudistusta. Valmistelutyön tueksi professori emerita Raija Huhtanen on sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta laatinut lapsen huostaanottoa ja kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksenteon ja muutoksenhakujärjestelmän oikeudellisen arvion, joka on julkaistu 24.1.2025¹⁰.

Tiina Muinonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Asiakasmaksujen maksukaton seurantavastuu

HE 129/2020 vp – EV 197/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy selvittämään asiakasmaksujen maksukaton seurantavastuun siirtämistä asiakkaalta viranomaiselle.

1. Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa. Eduskunnan lausuman jälkeen sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksessa on tehty vuosina 2021–2022 maksukaton seurantavastuun siirtämistä koskeva selvitys, jonka lähtökohtana oli eduskunnan lausuman mukaisen tavoitetilan toteuttaminen. Selvityksessä keskityttiin erityisesti seurantavastuun siirtämiseen liittyviin tietojärjestelmien kehittämistarpeisiin ja -mahdollisuuksiin, koska asiakasmaksujen tai maksukaton hallintaan ei nykyisin ole yhteentoimivia tiedonhallinnan malleja tai tietojärjestelmiä. Tehdyn selvityksen tuloksia voidaan hyödyntää tietojärjestelmien kehittämisen jatkotyössä sekä maksukattoa koskevan sääntelyn uudistamisessa. Muutoksen toteuttaminen edellyttäisi säädösmuutoksia, joita ei ole suunniteltu toteutettavaksi tällä hallituskaudella.

Marjo Kekki, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

10 Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2025:2

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköinen käsittely

HE 212/2020 vp – EV 71/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaa koskevan sääntelyn kokonaisuudistuksen valmistelua.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudistuksena annettiin hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä sekä siihen liittyviksi laeiksi.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä astui voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Joni Komulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskeva lainsäädäntö sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antaminen

HE 241/2020 vp – EV 111/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi huolellisesti uudistuksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia kuntien rahoitukseen ja kuntien talouden tasapainoon sekä alueelliseen kehitykseen ja hyvinvointierojen tasaamiseen.

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen toimeenpanoa tehtiin yhdessä keskeisten ministeriöiden ja muodostuvien hyvinvointialueiden kanssa. Varsinainen toimeenpanotyö päättyi vuoden 2023 alussa, jolloin järjestämistä vastuu siirtyi onnistuneesti hyvinvointialueille.

Vuoden 2024 aikana ministeriöt (sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö ja sisäministeriö) neuvotteli alueiden kanssa varmistaakseen toimeenpanon etenemisen myös järjestämisvastuun siirtymisen jälkeen. Lisäksi seurantaa toteutettiin muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen, hyvinvointialueiden selvityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä valvovien viranomaisten arviointiraporttien pohjalta. Ministeriöt myös jatkoivat vuorovaikutteista yhteydenpitoa alueiden kanssa.

Antti Kuopila, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

1. Kuntien valtionosuusjärjestelmään tehtiin sote-uudistuksen yhteydessä vain välttämättömät muutokset. Uudistuksen jälkeen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita arvioidaan suhteessa kuntien jäljelle jääviin tehtäviin ja toimintaympäristön muutoksiin.

Valtiovarainministeriö asetti 31.8.2023 kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen valmistelua varten valmisteluryhmän. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantumisen ja TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Uudistuksen lähtökohdaksi otetaan tavoite varmistaa eri kokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa, ottaa huomioon muuttotappiokuntien tarpeet ja eri alueiden demografisen kehityksen sekä vahvistaa kasvavien kuntien ja kaupunkien edellytykset investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia ongelmia.

Osana valtionosuusuudistusta arvioidaan verotuloihin perustuvan tasauksen piirissä olevien verojen tarkoituksenmukaisuutta ja tasauksen tasoa. Samalla tarkastellaan tasauksen piirissä olevien verojen määrää ja tasauksen suuruutta. Perusperiaatteena on, että kuntien alueella syntyvästä verotulosta mahdollisimman suuren osan tulee jäädä kuntien omaan käyttöön, kuitenkin kaikkien kuntien elinvoima ja kuntien välinen rahoituksen tasapainoisuus huomioiden.

Ennen laajemman uudistuksen valmistumista hallitus seuraa tarkoin kunkin kunnan mahdollisuuksia selviytyä kasvavasta palvelukysynnästä ja -kustannuksista erityisesti varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa, ja reagoi niihin. Lisäksi vahvistetaan erityisesti kuntien ja kaupunkien investointikykyä.

Sote-uudistuksen vaikutusarvioita täsmennettiin syksyllä 2023, ja nyt käytettävissä on lopulliset laskelmat kuntien talouden tasapainotilanteen muutoksesta sote- ja pelastustoimen tehtävien siirtyessä kunnista hyvinvointialueille. Pysyvästi kuntien talouden muutoksia arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa (JTS) ja kuntatalousohjelmassa kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä.

Markku Nissinen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto turvaa kasvukaupunkien investointikyvyn seuraamalla uudistuksen vaikutuksia kaupunkien kykyyn investoida kestäväan kasvuun ja MAL-velvoitteiden hoitamiseen sekä ryhtymällä toimiin, mikäli jonkin kasvukaupungin toiminta- ja investointikyky heikkenisi uudistuksen seurauksena.

2. Sote-uudistuksen myötä kunnilta siirtyi sote- ja pelastustoimen tehtävien kustannuksia vastaavasti yhtä paljon tuloja, toisin sanoen kustannusten ja tulojen siirto on koko maan tasolla kustannusneutraali. Lähtökohtaisesti suuret kuntakohtaiset muutokset kustannusten ja tulojen siirrossa rajataan valtionosuusjärjestelmään sisällytettävällä tasauselementillä pysyvästi enintään +/-60 euroon asukasta kohden. Edellä mainittu enimmäismuutos on voimassa viiden vuoden siirtymäajan jälkeen eli vuodesta 2027 lähtien. Uudistuksen voimaantulovuonna muutokset rajataan nollaan ja siitä eteenpäin porrastetusti muuttuen vuosittain enintään +/-15 euroa per asukas pysyvään +/-60 euroon per asukas. Tässä tulee kuitenkin huomioida se oleellinen asia, että vain tasauselementti kiinnitetään pysyväksi uudistusta edeltävän vuoden poikkileikkaustilanteen perusteella ja muut tulot ja kustannukset (eli pääosa) kehittyvät ja muuttuvat normaaliin tapaan.

Edellä mainitut muutokset ja niiden rajaukset koskevat siis kaikkia kuntia, myös kasvukaupunkeja. Kunnat rahoittavat investointinsa lopulta aina tulorahoituksellaan, joka tiivistyy vuosittaisen käyttötulojen ja -kustannusten erotusta kuvaavaan vuosikatteeseen. Kunnat kattavat vuosikatteellaan sekä suorat investointimenot että lainat, joita on otettu investointimenoihin. Kuten edellä on todettu, sote-uudistuksessa tulojen ja kustannusten nettomuutos eli vuosikate poistojen jälkeen rajataan kohtuulliseksi, joten myös välittömät muutokset investointikykyyn ovat kohtuulliset.

Valtiovarainministeriö käy aika ajoin tilannekeskusteluja erilaisten kuntien kanssa. Esimerkiksi kuuden suurimman kaupungin (C6-kaupunkien) kanssa käytyjen keskustelujen mukaan uudistuksen vaikutukset niiden investointikykyyn ovat edellä kuvatun mukaisesti poikkileikkaustilanteessa melko maltilliset. Haasteeksi ja mahdolliseksi riskiksi koetaan kuitenkin tulorahoituksen painopisteen siirtyminen

enemmän verotuloista valtionosuuksiin ja siten tulojen euromääräisen kasvun kehittyminen pidemmällä aikavälillä. Epävarmaa on, kasvavatko valtionosuudet siinä määrin, missä siirtyneet verotulot olisivat kasvaneet. Tulopohjan mahdollinen heikkeneminen vaikuttaa taas heikentävästi lainanhoito- ja investointikykyyn. Tähän muuttuneeseen tilanteeseen pyritään osaltaan vastaamaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisella kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän uudistuksella, joka on käynnistynyt syksyllä 2023.

Sote-uudistus siirtää sairaanhoitopiirien varsin merkittävät investointipaineet kaupungeiltakin hyvinvointialueiden vastattavaksi, mutta muutoin uudistus ei juuri vähennä suurten kaupunkien investointitarpeita ja -suunnitelmia. Investointitarpeita syntyy sekä perusparannus- ja korjaushankkeista että uudisrakentamisesta. Vaikka tulorahoituksen taso pysyisi suurilla kaupungeilla lähes ennallaan ja vahvana suhteessa pienempiin kuntiin, myös suurten kaupunkien velan määrässä on merkittäviä kasvupaineita, mikäli investoinnit pysyvät lähivuosina edelleen korkealla tasolla. Toki on mahdollista, että kaupungit reagoivat heikentyvään taloustilanteeseen lykkäämällä tai vähentämällä investointejaan. Toisaalta investoinnit voidaan rahoittaa taloudellisesti kestävästi myös lainoilla tai muilla vastaavilla pitkäaikaisilla sopimuksilla, kunhan vuosikate kattaa keskimäärin poistotason pitkällä aikavälillä tarkasteltuna. Etenkin uudishankkeet tuovat oletettavasti lisätuloja kaupunkien talouteen (muun muassa maan arvonnousu ja verotulot) sekä lisäävät kaupunkien elin- ja vetovoimaa, joskin korkean investointitason ja siitä aiheutuvien tulevien vuosien nettohyötyjen havaitseminen ja erittely voivat olla toisinaan haasteellisia.

Kuten kaikkien kuntien, myös kasvukaupunkien taloudellisten riskien sietokyvyn kannalta on tärkeää, että investointiohjelmat suunnitellaan kestävyys ja realistisesti ennakoitavat tarpeet huomioon ottaen. Investointeja koskevaan päätöksentekoon tulisi sisältyä myös laadukkaat pitkän aikavälin kustannus-hyötylaskelmat ja riskiarvioitukset. Kuntien talouden kehittymistä tullaan seuraamaan muun muassa julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvässä kuntatalousohjelmassa sekä valtiovarainministeriön normaalina virkatyönä ja tarvittaessa ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin tilanteen niin vaatiessa. Valtiovarainministeriössä pohditaan myös yleensä kuntapolitiikan, kuntien tehtävien ja rahoituksen, kehittämistä sote-uudistuksen jälkeisessä toimintaympäristössä. Tähän kehittämistarkasteluun liittyy osaltaan myös hyvinvointialueiden tehtävät ja rahoitus näkökulmat.

Ville Salonen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tarvekertoimia tarkennetaan jatkotyössä ottaen huomioon todelliset kustannustekijät, kuten sosiaalihuollon kustannukset ja alueelliset kustannustekijät

5. Hyvinvointialuekohtainen valtion rahoitus määräytyy laskennallisten tekijöiden perusteella. Noin 80 prosenttia rahoituksesta kohdennetaan alueille THL:n laskemien aluekohtaisten tarvekertoimien perusteella. Palvelutarve perustuu THL:n yksilötason aineistolla vuonna 2020 tehtyyn laajaan tutkimukseen sote-rahoituksen tarvevakioinnista, missä on selvitetty palvelujen käyttöä ja kustannuksia selittäviä tekijöitä. Keskeisiä tekijöitä mallissa ovat erilaiset sairaudet, kuten syövä, muistisairaudet ja mielenterveys. Toisaalta mallissa huomioidaan myös ikärakenne ja erilaisia sosioekonomisia tekijöitä sekä vammoja ja vammaisuutta kuvaavia tekijöitä, jotka selittävät sosiaalihuollon tarvetta. Aluekohtaiset tarvekertoimet lasketaan kolmelle osa-alueelle: terveydenhuollon tarvekertoimet, vanhustenhuollon tarvekertoimet ja sosiaalihuollon tarvekertoimet. Sosiaalihuollon palveluryhmään kuuluvat muun muassa lastensuojelu, vammaispalvelut ja päihdehuolto. Sosiaalihuolto on siis jo mukana tarvemallissa niiltä osin kuin tutkimusaineistot ovat mahdollistaneet tarkastelun.

Palvelutarvearvion pohjalla olevia kertoimia on tarkistettu uusimman aineiston perusteella kesällä 2022. Uusista palvelutarvetta kuvaavista kertoimista on säädetty hyvinvointialueiden rahoituksesta annetussa laissa (617/2021), lakimuutos vahvistettiin heinäkuussa 2022. THL päivittää aluekohtaiset kertoimet vuosittain uusimman palveluiden käytön aineistojen perusteella. Tarvekertoimien tulisi siten heijastella mahdollisimman hyvin aluekohtaisia muutoksia esimerkiksi ikärakenteessa tai sairastavuudessa. Palvelutarvetutkimus on jatkuvaa kehittämistyötä.

THL tuotti keväällä 2022 yhdessä Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen kanssa yllä kuvattua palvelututkimusta tukevan jatkotutkimuksen alueellisista olosuhde- ja kustannustekijöistä. Tutkimuksessa pyrittiin huomioimaan aiempaa kattavammin, miten esimerkiksi palkkaerot, kiinteistökustannukset ja muut tuotantopanosten hinnat vaihtelevat alueellisesti. Tutkimuksen perusteella valtioneuvosto esitti eduskunnalle uutta, yliopistosairaalaistatukseen perustuvaa määräytymistekijää rahoitusmalliin. Hallituksen esitys rahoituslain muuttamisesta annettiin eduskunnalle tammikuussa 2023.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti hyvinvointialueiden rahoitusmallia kehitetään. Tätä varten on asetettu työryhmä syksyllä 2023. Työryhmä on aloittanut hallitusohjelman kirjauksen mukaisen tarvemallin kehitystyön. Tutkimus valmistuu loppuvuodesta 2024.

Jenni Jaakkola, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden laatua sekä sitä, kuinka kuraattori- ja psykologipalveluiden toteuttaminen lähipalveluina koulujen ja oppilaitosten tiloissa on toteutunut. Hallituksen on ryhdyttävä pikaisesti tarvittaviin toimenpiteisiin, jos eduskunnan hyväksymät laille asetetut tavoitteet eivät toteudu.

6. Hallitus toteutti vuonna 2024 kustannus- ja vaikuttavuusarvioinnin oppilas- ja opiskelijahuollon toimivuudesta. Selvityksen mukaan pääosalla opetuksen järjestäjistä opiskeluhuoltosuunnitelma on tehty asianmukaisesti. Opiskeluhuollon toimintatavat ja tavoitteet ovat pääsääntöisesti kaikille selkeitä. Merkittävänä haasteena monilla alueilla nähdään hyvinvointialueiden vastuulla olevien opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstön saatavuus ja riittävyys. Koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä on sote-uudistuksen jälkeen rakennettu aktiivisesti kaikilla hyvinvointialueilla. Hyvinvointialueet ovat yhdenmukaistaneet palvelujensa sisältöä, jossa ennen oli paljon kuntakohtaisia eroja.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä Opetushallitus seuraavat opiskeluhuoltopalvelujen toteutumista ja laatua säännöllisin seurantatutkimuksin joka toinen vuosi. Hallitusohjelman mukaisesti koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen vaikuttavuutta lisätään päivittämällä kouluterveydenhuollon terveystarkastusohjelma.

Liisa Jokinen, johtava asiantuntija, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

6. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vastaa yhteistyössä Opetushallituksen kanssa opiskeluhuoltopalveluiden valtakunnallisesta ohjaamisesta ja kehittämisestä. Tietoa opiskeluhuoltopalveluista kerätään palvelujen ammattilaisilta, lapsilta ja nuorilta sekä kouluilta ja oppilaitoksista.

Joka toinen vuosi toteutettavalla Opiskeluhuoltopalvelujen seuranta -kyselyllä (OPA) kootaan tietoa sekä yhteisöllisen että yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämisestä ja työn toteuttamisesta. Kouluterveyskyselystä saadaan tietoa muun muassa 4. ja 5. sekä 8. ja 9. luokan oppilaiden avun saamisesta ja palvelujen vastaisesta opiskelijoiden tarpeisiin, opiskeluhuoltopalvelujen käytöstä sekä niissä saadusta avusta ja tuesta. TEA-tiedonkeruulla THL kerää tietoa peruskouluilta ja toisen asteen oppilaitosten toimipisteiltä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa kahden vuoden välein syksyisin. Tiedot mm. opiskeluhuoltopalvelujen saatavuudesta ja resursseista raportoidaan TEAviisarissa.

Opiskeluhuoltopalvelut siirtyivät sote-uudistuksen myötä järjestettäväksi hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta ja ne toteutetaan edelleen siten, että palvelut ovat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saavutettavissa. Koulutuksen järjestäjä arvioi opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta sekä tekee opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvontaa yhteistyössä kunnan opetustoimen ja hyvinvointialueen kanssa. Opiskeluhuoltopalveluiden järjestämistä vastuun siirtymistä hyvinvointialueille ja sen vaikutuksia opiskeluhuollon palveluiden laatuun sekä kuraattori- ja psykologipalveluiden toteutumiseen lähipalveluina koulujen ja oppilaitosten tiloissa ei voida vielä tässä vaiheessa täysin luotettavasti arvioida. Opiskeluhuoltopalveluiden toteutumista on arvioitu osana hallitusohjelman mukaista [Valtioneuvoston selvitystä opiskeluhuollon kokonaisuudesta 2024](#). Selvitykseen on koottu tietoa yhteisöllisen opiskeluhuollon ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteutumisesta nykytilanteesta sekä kokonaiskuva opiskeluhuollosta saatavilla olevasta tietopohjasta (esim. OPA-tiedonkeruu, Kouluterveyskysely ja TEAviisari). Selvityksen tavoitteena oli arvioida oppilaiden ja opiskelijoiden näkökulmasta, toteutuuko heille lain perusteella kuuluva opiskeluhuollon kokonaisuus tarkoituksenmukaisella tavalla. Selvityksessä on kuvattu myös opiskeluhoitopalvelujen resursointia ja kustannuksia sekä esitetty keinoja opiskeluhuollon vahvistamiseksi.

Merja Mannerkoski, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

7. Eduskunta edellyttää, että osana työpajojen seurantaa hallitus arvioi työpajatoiminnan lainsäädännön uudistamisen tarvetta huomioiden eri hallinnonalojen lainsäädännön yhteensovittamisen siten, että työpajatoimintaa voidaan toteuttaa ja kehittää poikkipolinnaisesti joustavasti ja asiakaslähtöisesti.

7. Työpajojen toiminnasta säädetään vain nuorisolaissa (1285/2016) nuorten työpajatoimintana. Työpajatoimintaan läheisesti liittyvä muu lainsäädäntö koskee sosiaalipalveluja ja työllisyyspalveluja ja koulutusta esim. kuntouttava työtoiminta (sosiaalipalvelu), uravalmennus (työllisyyspalvelu), ja niissä myönnettäviä etuuksia. Käytännössä etuus tarkoittaa työpajavalmennuksen aikaista toimeentuloa, rahamääräistä tukea valmennukseen osallistumisen ajalta, ja se on toiminut kannusteena valmennukseen osallistumiselle.

Työpajatoiminnan järjestämisen rahoitus on ollut monikanavaista yhteisrahoitusta. Muutokset sosiaalipalvelujen ja työllisyyspalvelujen järjestämisen muodoissa, sosiaalipalvelujen siirto kunnilta hyvinvointialueille ja työllisyyspalvelujen siirto valtiolta työllisyysalueille, ovat vähentäneet sellaisia palveluja, joita työpajat voisivat sosiaalipalveluina ja työllisyyspalveluina tuottaa nuorille. Valtaosa nuorten

työpajatoiminnan järjestäjistä on kuntia, eivätkä kunnat voi järjestää sosiaalipalveluja kuten kuntouttavaa työtoimintaa. Kuntouttavan työtoiminnan järjestämisen korvaus siirrettiin kunnissa usein työpajarahoitukseen. Kuntouttavan työtoiminnan järjestämisen jälkikäteen maksettava valtion korvaus on 10,09 euroa päivässä kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvaa henkilöä kohti.

Sosiaalipalvelujen ja työllisyyspalvelujen järjestämisen muutokset ovat haastaneet poikkihallinnollista yhteistyötä ja palvelujen yhteensovittamista. Nuorten työpajat ovat tarjonneet lähipalveluna työ- ja yksilövalmennusta sellaisille nuorille, jotka ovat koulutuksen ja työn ulkopuolella, ns. NEET-nuorille, joilla ei ole vielä perusasteen jälkeistä koulutusta ja joiden mahdollisuuden työllistyä ovat heikot. Lukumääräisesti vuonna 2022 oli yhteensä 62 500 nuorta, jotka eivät ole töissä, opiskele tai ole varusmiespalvelussa.

Poikkihallinnollinen työpajatyöryhmä selvitti lainsäädännössä tehtyjen ja tehtävien muutosten vaikutuksia työpajatoimintaan. Selvitystyön mukaan nuorisolain lisäksi pitäisi säätää yleensä työpajatoiminnan järjestämisestä ja rahoituksesta monialaisena palveluna säilyttäen järjestäjätahojen moninaisuus. Työpajatoimintaan osallistuville olisi tarkoituksenmukaista kehittää oma toimenpide, jonka toteuttamisesta toimenpiteen järjestäjä voisi saada korvauksen. Lisäksi tulisi luoda työpajatoiminnan ja koulutuksen järjestäjien yhteistyölle selkeät perusteet ja kehittämistavoitteet sekä selvittää kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyömahdollisuudet kuntouttavan työtoiminnan järjestämisessä työpajoilla työpajavalmennuksena.

Merja Hilpinen, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

8. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta ja niiden rahoitusta koskeva erillislainsäädäntö saatetaan eduskunnan käsittelyyn siten, että se tulee voimaan viimeistään ennen sosiaali- ja terveystieteiden uudistuksen toimeenpanoa. Hallituksen on turvattava yliopistollisten sairaaloiden mahdollisuus tehdä edelleen tieteellistä tutkimusta ja tuottaa alan perus- ja erikoistumiskoulutusta.

8. Sosiaali- ja terveysministeriö on kokonaisuudessaan vastannut eduskunnan lausumiin toteuttamalla useita lainsäädäntömuutoksia. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain 60 pykälän muuttamisesta sekä erikoissairaanhoidon lain 28 ja 29 pykälän kumoamisesta. Ehdotetut lait tulivat voimaan 1.1.2023. Esityksellä lisättiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin säännökset yliopistollisen sairaalan pääasiallisista tehtävistä,

joilla täsmennettiin ja vahvistettiin yliopistollisen sairaalan nykyisiä tehtäviä ja vastuuta erikoissairaanhoidon palveluissa sekä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan liittyvissä tehtävissä. Lakiin lisättiin erikoissairaanhoidolaissa olevat säännökset sivuviroista ja -toimista yliopistollisessa sairaalassa, minkä johdosta vastaavat erikoissairaanhoidolain säännökset kumottiin. Hyväksytyillä säädös-
muutoksilla varmistettiin yliopistollisten sairaaloiden mahdollisuus tehdä edelleen tieteellistä tutkimusta ja tuottaa alan perus- ja erikoistumiskoulutusta sekä vahvistettiin terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 36 pykälässä säädetään hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksesta, jossa on sovittava koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan strategisesta suunnitelmasta ja sen toteuttamisesta sekä yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen koordinaatio-, ohjaus- ja neuvontatehtävistä näissä toiminnoissa. Velvoite koskee sekä sosiaali-
huoltoa että terveydenhuoltoa. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut 36 pykälän nojalla valtioneuvoston asetuksen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta (309/2023), jolla tuetaan eduskunnan lausuman edellyttämällä tavalla hyvinvointialueiden koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa ja sen yhteensovittamista, yhteistyötä ja työnjakoa toiminnan sisällössä ja rakenteissa koko yhteistyöaluetta koskevana kokonaisuutena sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden. Sopimuksessa on sovittava yhteistyöalueella toimivien sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan ja tavoitteiden yhteensovittamisesta koko yhteistyöaluetta ja hyvinvointialueiden toimintaa tukevaksi kokonaisuudeksi.

Lisäksi valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle hyvinvointialueilla. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset strategiset tavoitteet ovat keskeinen osa valtakunnallista sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausta. Keskeisenä tavoitteena on, että palvelujärjestelmään sekä perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluihin liittyvä tutkimus- ja kehittämistoiminta vahvistuu.

Juha Luomala, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

9. Eduskunta edellyttää, että sosiaalihuollon tutkimusrahoituksen taso turvataan ja sosiaalihuoltoon luodaan yliopistosairaaloita vastaavan kaltaiset, palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet.

9. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin (612/2021) sisällytettiin 32 pykälä, jonka mukaan hyvinvointialue vastaa alueellaan tehtävälänsä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta sosiaali- ja

terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden. Vastuu koskee yhtäläisesti sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tehtäviä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen yhteydessä annetun ns. SOTE100-lakipaketin yhteydessä muutettiin lakia sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1230/2001) siten, että hyvinvointialueet tulivat vastuutahoiksi sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan organisoinnista ja ohjauksesta. Valtioneuvoston asetuksella (582/2024) määriteltiin sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueet yhteistyöalueita vastaaviksi. Tällä muutoksella mahdollistetaan sosiaalihuollon tutkimus- ja kehittämisosaamisen integroitumisen myös tuleviin yhteistyöaluetasoihin kehittämis- ja toimintarakenteisiin. Sosiaalityön yliopistollisen tutkimuksen valtionrahoitus on turvattu osana sosiaali- ja terveystieteiden tutkimusrahoituskokonaisuutta (sosiaalityön yliopistollinen tutkimus, yliopistotasoinen terveyden tutkimus). Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Juha Luomala, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kuntien mahdollisuudet ja kantokyvyn järjestää sivistyksellisiä perusoikeuksia turvaavat palvelut ja ryhtyy tähän tarvittaviin toimenpiteisiin.

10. Sote-uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia kuntien toimintaan ja talouteen. Kunnista hyvinvointialueille siirrettiin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät. Kuntien lakisääteiset eli niin sanotut valtionosuustehtävät koskevat opetus- ja kulttuuritoimea (varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus, kirjastot, yleinen kulttuuritoimi ja taiteen perusopetus). Lisäksi kunnilla on muita tehtäviä entiseen tapaan.

Kuntien valtionosuusjärjestelmään tehtiin sote-uudistuksen yhteydessä vain välttämättömät muutokset. Uudistuksen jälkeen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita arvioidaan suhteessa kuntien jäljelle jääviin tehtäviin ja toimintaympäristön muutoksiin.

Valtiovarainministeriö asetti 31.8.2023 kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen valmistelua varten valmisteluryhmän. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantumisen ja TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Uudistuksen lähtökohdaksi otetaan tavoite varmistaa eri kokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa, ottaa huomioon muuttotappiokuntien tarpeet ja eri alueiden demografisen kehityksen sekä vahvistaa kasvavien kuntien ja kaupunkien edellytykset investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia ongelmia.

Osana valtionosuusjärjestelmän uudistusta valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) on selvittänyt kuntien varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, kirjastojen, taiteen perusopetuksen ja yleisen kulttuuritoimen tehtävien kustannuspainoja valtionosuusjärjestelmässä. Tällä varmistetaan, että kuntien ikärakenne valtionosuusjärjestelmässä vastaa mahdollisimman tarkasti sitä tehtäväkenttää, joka kunnilla on edellä mainittujen uudistusten jälkeen. VATT selvitti samassa yhteydessä myös muiden laskennallisten kriteerien painoja.

Ennen laajemman valtionosuusuudistuksen valmistumista hallitus seuraa tarkoin kunkin kunnan mahdollisuuksia selviytyä kasvavasta palvelukysynnästä ja -kustannuksista erityisesti varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa, ja reagoi niihin. Lisäksi vahvistetaan erityisesti kuntien ja kaupunkien investointikykyä.

Sote-uudistuksen vaikutusarvioita täsmennettiin syksyllä 2023, ja nyt käytettävissä on lopulliset laskelmat kuntien talouden tasapainotilanteen muutoksesta sote- ja pelastustoimen tehtävien siirtyessä kunnista hyvinvointialueille. Pysyvästi kuntien talouden muutoksia arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa (JTS) ja kuntatalousohjelmassa kehys- ja talousarviovalmistelun yhteydessä.

Markku Nissinen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi rikoslain 40 luvun virkarikossäännösten ja rikoslain ulkopuolisten virkavastuusäännösten kokonaisarvioinnin sekä arvioinnin pohjalta valmistelee tarvittavat lainsäädäntömuutokset.

11. Oikeusministeriö on arvioinut rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten ajantasaisuutta. Asiasta on laadittu virkatyönä arviomuistio [Rikosoikeudellisen virkavastuun nykytila ja yleisiä kehittämistarpeita: Arviomuistio](#) ja tilattu erillinen selvitys [Virkarikossääntelyn kehittämistarpeista – erityistarkastelussa henkilöpiiri ja blankosääntelytekniikka oikeuskäytännön valossa](#), jotka on julkaistu tammikuussa 2024. Arviomuistio ja selvitys olivat lausuntokierroksella keväällä 2024. Arviomuistion ja selvityksen tulosten sekä lausuntopalautteen perusteella päätetään jatkotoimista.

Annika Hoffrén, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

12. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi varainsiirtoveron vapauttamista koskevan uudistamisen arvioinnin ja tuo tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäväksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan siirtymäkaudella. Muutosesitysten valmistelussa tulee huomioida EU:n valtioneuvoston päätökset.

12. Lausuma koskee sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistuksen yhteydessä kuntien omistukseen jääneitä, kuntien hyvinvointialueille vuokraamia toimitiloja koskeviin omistusjärjestelyihin kohdistuvaa varainsiirtoverovapautta (StVM 16/2021 vp ja VaVL 1/2021 vp).

Hallituksen esitys HE 40/2023 vp, jossa varainsiirtoverolakia ehdotettiin lausuman johdosta muutettavaksi muun ohessa siten, että varainsiirtoveroa ei olisi suoritettava, kun kunta tai niin sanottu vapaaehtoinen sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen kuntayhtymä viimeistään vuoden 2030 loppuun mennessä luovuttaa järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen käytössä olleen hyvinvointialueelle vuokraamansa kiinteistön tai toimitilojen hallintaan oikeuttavat osakkeet omistamalleen yhtiölle sen osakkeita vastaan, annettiin eduskunnalle 9.10.2023. Eduskunta hyväksyi verovapautta koskevat säännökset lakiehdotuksen mukaisina 5.12.2023 ja ne vahvistettiin tulemaan voimaan 1.1.2024.

Lausuma ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Esa-Pekka Saari, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

13. Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää lapsibudjetointia ja lapsivaikutusten arviointia siten, että se voidaan ottaa käyttöön hyvinvointialueilla vuosittaisessa talousarviossa mahdollisimman pian hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyttyä.

13. Lapsibudjetointia ja sen osana lapsivaikutusten arviointia pilotoitiin kansallisen lapsistrategian koordinoimassa kehittämishankkeessa kahdella hyvinvointialueella vuosina 2023–2024. Verkostoyhteistyötä lapsibudjetoinnin käytäntöjen kehittämiseksi tehtiin pilotin aikana 14 hyvinvointialueen kanssa. Lapsibudjetoinnin käyttöönoton ja lapsivaikutusten arvioinnin edistäminen toteutetaan vakiintuneena osana kansallisen lapsistrategian hallituskaudet ylittävää työtä. Tämän vuoksi asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Liisa Jokinen, johtava asiantuntija, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

14. Eduskunta edellyttää, että ruotsinkielisen erityishuollon tilaa seurataan, jotta ruotsinkielinen asiantuntemus ja palvelut kehitysvammaisille henkilöille turvataan myös uudessa toimintaympäristössä ja että toiminnan resurssit ovat riittävät.

14. Ruotsinkielisten palveluiden tilaa seurataan osana yleistä palveluiden seurantaa. Asiaa tarkastellaan muun muassa vuotuisten neuvotteluiden valmisteluvaiheessa sekä tarvittaessa myös neuvotteluissa. Neuvotteluissa seurataan myös Varsinais-Suomen hyvinvointialueen vastuulla olevan kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen toteutumista.

Lisäksi ruotsinkielisten palveluiden turvaamiseksi esimerkiksi Porvoon ja Raaseporin sairaaloiden yhteyteen perustetaan verkostomaiset osaamiskeskittymät, jotka keskittyvät tukemaan ja kehittämään kielellisten oikeuksien toteutumista sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Antti Kuopila, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

OmaTahto2020 – Päivitetään Suomen aborttilaki 2020-luvulle!

KAA 8/2020 vp – EK 46/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää välittömästi valmistelun raskauden keskeyttämisestä annetun lain laajemmasta kokonaisuudistuksesta tavalla, joka edelleen vahvistaa raskaana olevan itsemääräämisoikeutta.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa. Raskauden keskeyttämistä koskevan lainsäädännön uudistaminen ei sisälly pääministeri Orpon hallituksen ohjelmaan.

Merituuli Mähkä, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelun henkilömitoituksen vaikutukset

HE 170/2021 vp – EV 200/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lastensuojelun henkilöstömitoituksen vaikutuksia lastensuojelupalvelujen ja muiden sosiaalihuollon palvelujen saatavuuteen ja toteuttamiseen sekä lapsen edun toteutumiseen ja ryhtyy arvioinnin pohjalta tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on käynnistänyt lastensuojelun henkilöstömitoituksen toteutumisesta säännöllisen tiedonkeruun ja tilastoinnin. Keskeiset seurantatiedot on koottu Sotkanet-indikaattoreihin (3584-3588).

THL:n uusi vuonna 2023 käynnistynyt Sosiaalihuollon seurantarekisteri mahdollistaa lastensuojelun asiakkaiden ja lapsiperheiden palveluiden asiakasmäärien seurannan neljä kertaa vuodessa. Uusi seurantarekisteri tulee täydentämään ja taustoitamaan merkittävästi lastensuojelun sosiaalityön henkilömitoitustilastoa. Vuosien 2024–2026 aikana Sosiaalihuollon seurantarekisteri tulee täydentymään myös tiedolla asiakkaan sosiaalityöntekijästä, kun asiakastietojärjestelmät liittyvät käyttämään Kanta-palveluja.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Susanna Hoikkala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaaminen työtaistelun aikana

HE 130/2022 vp – EV 105/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää suojelutyötä koskevat kehittämistarpeet ja valmistelee tarvittaessa lainsäädäntöehdotukset, joilla suojelutyön järjestäminen turvataan ristiriitatilanteissa.

Hallitus käynnisti vuoden 2024 aikana lainsäädäntöhankkeen, jonka tarkoituksena on turvata perusoikeuksien tai yleisen edun kannalta välttämättömät toiminnot työtaisteluiden aikana. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle helmimaaliskuun 2025 aikana.

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Lapsiperheiden kotipalvelun toteutuminen ja ikäihmisten kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoivan saatavuus

HE 231/2021 vp – EV 96/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lapsiperheiden kotipalvelun toteutumista hyvinvointialueilla ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin palvelun saannin turvaamiseksi.

1. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää tietoa lapsiperheiden kotipalvelun määrästä vuodesta 2023 alkaen kahdella tavalla. Kunnat ovat ilmoittaneet lapsiperheiden kotipalvelua saaneiden asiakasperheiden määrän sosiaalipalveluiden toimintatilastoon vuodesta 2015. Koko maan tasolla kotipalveluja saaneiden perheiden osuus on pysynyt samalla tasolla sosiaalihuoltolain uudistuksesta 2015 asti. Hyvinvointialueiden edellytetään antavan tiedot kotikunnittain eroteltuna myös jatkossa.

Lisäksi THL on käynnistänyt vuonna 2023 uuden Sosiaalihuollon seurantarekisterin, joka hyödyntää hyvinvointialueiden toimittamaa rekisteritietoa ja Kanta-palveluihin kirjattuja tietoja. Rekisteri käynnistyy vaiheittain ja alkuvaiheessa rekisteriin on toimitettavat tiedot palvelutehtävien asiakkuuksista. THL on julkaisut ensimmäiset arviot lapsiperheiden asiakasmäärästä tammikuussa 2024.

Sosiaalipalveluja (kuten lapsiperheiden kotipalvelun) koskevaa tietoa toivotaan ilmoitettavan rekisteriin mahdollisimman paljon, mutta sen toimittamisesta ei ole voitu tehdä velvoittavaa asiakastietojärjestelmien puutteista johtuen. THL ja hyvinvointialueet tekevät yhteistyötä palvelutiedon kerryttämisessä. Tiedot julkaistaan heti, kun edustavia tietoja palveluiden käytöstä on saatu useammalta hyvinvointialueelta. Tiedot julkaistaan kuitenkin viimeistään syksyllä 2026, kun asiakastietolain siirtymäajat päättyvät ja tiedot ovat saatavissa Kanta-palveluiden kautta.

Susanna Hoikkala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lakiesityksen vaikutuksia ikäihmisten kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoivan saatavuuteen ja laatuun.

2. THL:n tekemässä Vanhuspalvelujen tila -tiedonkeruussa seurataan yli 3 000 vanhuspalvelujen toimintayksikön henkilöstömitoitusta ja -rakennetta, asiakas- ja käyntimääriä sekä johtamista ja toimintakäytäntöjä. Julkisten palvelujärjestäjien kyselyllä seurataan vanhuspalvelujen tilaa muun muassa vanhuspalvelulain ja laatusuosituksen toteutumisen näkökulmasta. Henkilöstön riittävyttä koskevat tiedot kerätään tällä hetkellä kaksi kertaa vuodessa. Toimintatapojen ja johtamisen seurantaa koskeva kysely tehdään vuorovuosin asiakaskyselyn kanssa. Vanhuspalvelulain mukaan osana seurantaa THL:n on toteutettava valtakunnallinen asiakaskysely joka toinen vuosi, jolloin saadaan tietoa asiakkaiden ja heidän omaistensa asiakaskokemuksesta ja tyytyväisyydestä palveluihin. THL toteutti ensimmäisen kansallisen vanhuspalvelujen asiakastyytyväisyyskyselyn keväällä 2022. Seuraava kysely tehtiin keväällä 2024. Molempiin vastasi yhteensä yli 40 000 säännöllisen kotihoidon ja pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakasta.

Henkilöstön riittävyyden varmistamiseksi hallitus on keventänyt iäkkäiden ympäri-vuorokautisen hoidon vähimmäishenkilöstömitoitusta 0,6 työntekijään asiakasta kohden aiemman 0,65 sijaan 1.1.2025 lähtien. Samassa yhteydessä luovuttiin mitoituksen nostamisesta 0,7 työntekijään asiakasta kohden vuoden 2028 alusta (HE 127/2024).

Palvelujen säilyttämiseksi sekä sosiaalisesti että taloudellisesti kestäväällä pohjalla hyvinvointialueita ohjataan kansallisilla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin sisältyvillä ohjausmekanismeilla (muun muassa vuosittaiset neuvottelut ja sosiaali- ja terveysministeriön selvitys hyvinvointialueiden toiminnasta) sekä toiminnan sisältöä koskevalla ohjauksella vastaamaan iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeisiin oikea-aikaisilla ja riittävillä palveluilla.

Satu Karppanen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää hyviä toimintatapoja ikääntyneen väestön terveyden ja hyvinvoinnin vahvistamiseksi ja parhaiden käytäntöjen vakiinnuttamiseksi koko maahan esimerkiksi ikäihmisten neuvolatoimintana.

3. Hyvien ikääntyneen väestön terveyden ja hyvinvoinnin toimintakäytänteiden vahvistamiseksi ja vakiinnuttamiseksi hallitus on lisännyt terveyden edistämisen määrärahaan yhteensä 27 miljoonaa euroa vuosille 2024–2027. Määrärahalla tuetaan kuntien, hyvinvointialueiden ja järjestöjen tekemää iäkkäiden ja omaishoidon asiakkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen tarkoitettujen toimintamallien kehittämistä tai jo hyviksi osoitettujen toimintamallien käyttöön-ottoa ja sovittamista oman alueen rakenteisiin. THL tukee, seuraa ja arvioi alueellisten hankkeiden toimeenpanoa ja toimivia malleja levitetään jatkossa myös kansallisesti.

Toimintamallit voivat liittyä esimerkiksi elintapaohjauksen, muistisairauksien, kuntoutuksen, liikunnan, ravitsemuksen, mielen hyvinvoinnin, mielenterveyden, kulttuurihyvinvoinnin ja kansalaistoiminnan alueille. Alueiden kehittämistyössä voidaan hyödyntää kansallisesti kehitettyjä toimintamalleja kuten muistipalvelupolku-mallia, jossa painotetaan muistiongelmien varhaista tunnistamista ja palveluiden piiriin pääsemistä sekä elintapaohjausta. Toimintoja voidaan alueellisesti organisoida alueen rakenteisiin parhaiten sopivalla tavalla, esimerkiksi neuvolatoimintana. THL:n tekemistä hyvinvointialueiden arviointiraporteista ilmenee, että suurella osalla hyvinvointialueista toimii seniori- tai ikäneuvola, joiden sisällöissä on alueellista vaihtelua. Vuonna 2024 tehtiin hankkeita valmistelevaa selvitys- ja ohjaustyötä hyvinvointialueiden kanssa ja ensimmäiset hankkeet alueilla käynnistyvät vuoden 2025 alkupuolella.

Hallitusohjelmaan sisältyvässä palvelureformissa uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sisältöjä ja niitä koskevaa lainsäädäntöä sekä niihin liittyvää ohjausta vastaamaan nykyisiä sote-rakenteita ja valtakunnallisia sote-tavoitteita. Ennaltaehkäisyyn vahvistaminen eri tavoin sisältyy myös palvelureformiin. Toimenpiteinä ovat muun muassa ravitsemushoidon parantaminen ja ravitsemusterveyden edistäminen sekä elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan vahvistaminen hyvinvointialueilla kaikkien ikäryhmien osalta. Palvelureformiin sisältyvien toimenpiteiden toteutumista seurataan koko hallituskauden ajan.

Iäkkäiden henkilöiden osalta kannustetaan vuorovaikutusohjauksella hyvinvointialueita turvaamaan tarpeenmukaisten palveluiden saanti ikääntyneille, muun muassa lisäämällä ja uudistamalla iäkkäiden ryhmämuotoista päivätoimintaa ja päiväkeskustoimintaa. THL kartoitti keväällä 2024 iäkkäiden kuntouttavan päivätoiminnan nykytilannetta hyvinvointialueilla. Selvitys tehtiin Suomen kestävän kasvun ohjelman Hyvinvointitaloudellisten vaikutusten arviointimekanismi -projektissa. Suurin osa hyvinvointialueista järjestää kuntouttavaa päivätoimintaa, mutta osassa alueita palvelua on tarjolla vain vähän ja palvelua saavien asiakkaiden määrä on pieni. Palvelulle on selvityksen mukaan kysyntää ja sen vaikuttavuudesta on aiempaa tutkimusnäyttöä.

Myös keväällä 2024 julkaistussa iäkkäiden laatusuosituksessa on sekä suosituksia hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämisestä, että niihin liittyviä laatuindikaattoreita, joita seurataan hallituskauden aikana.

Satu Karppanen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttaminen

HE 19/2022 vp – EV 46/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin laatiakseen käytännön soveltamisohjeet, joilla varmistetaan tiedonkulun toimivuus sekä henkilötietojen asianmukainen käsittely oppilas- ja opiskelijahuollossa, sekä varmistaakseen, että henkilöstö saa tarvittavan koulutuksen henkilötietojen asianmukaisesta käsittelystä.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastasi vuonna 2023 toteutetusta opiskeluhoolto- ja koulutuksen arkkitehtuuryrityksestä, jonka perusteella Opetushallitus on julkaissut tukimateriaalia. Tukimateriaali koskee keskeistä lainsäädäntöä, joka koulutuksen järjestäjän on huomioitava luovuttaessaan opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa tietoja opiskeluhooltopalveluille. Tukimateriaali on myös opiskeluhooltopalvelujen

ammattilaisten hyödynnettävissä. Tukimateriaalissa käsitellään henkilötietojen luovuttamisen perusteita, eli mitä henkilötietojen luovuttamisella tarkoitetaan, mitkä ovat luovuttamisen lakisääteiset edellytykset sekä mitä koulutuksen järjestäjän on huomioitava erilaisia tiedonluovutustapoja määriteltäessä. Lisäksi tukimateriaalissa kerrotaan, mitä tietoja koulutuksen järjestäjä voi luovuttaa koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon (ml. suun terveydenhuolto), opiskeluhuollon kuraattoripalveluihin, opiskeluhuollon psykologipalveluihin sekä mitä tietoja koulutuksen järjestäjä voi luovuttaa opiskeluhuoltopalveluiden edustajalle silloin, kun tämä vastaa monialaisen asiantuntijaryhmän koollekutsumisesta.

Opetushallituksen julkaisemassa tukimateriaalissa käsitellään myös tietojen luovuttamista prosessina, eli tietopyyntöjen käsittelyä, päätöksentekoa sekä mahdollisten sopimusten laatimista. Tukimateriaalissa on listattu tukimateriaalin perusteena oleva keskeinen lainsäädäntö.

Marja Penttilä, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin varmistaakseen oppilas- ja opiskelijahuollon riittävät resurssit kiinnittäen erityisesti huomiota siihen, että oppilaille ja opiskelijoille on tarjolla riittävät mielenterveyspalvelut oikea-aikaisesti ja että ennaltaehkäiseviä, matalan kynnyksen palveluita on saatavilla koko maassa.

2. Opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluissa on lakisääteiset mitoitukset. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos antoi kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuosituksen vuonna 2023. Henkilöstömitoitusten tarkoituksena on huolehtia oppilaiden ja opiskelijoiden riittävästä ja yhdenvertaisesta varhaisesta tuesta oppilaitosympäristössä. Opiskeluhuollon psykologeista on puutetta valtakunnallisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut koulutuksen aloituspaikkojen lisäystä erillisellä rahoituksella. Sosiaali- ja terveysministeriö on Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti käynnistänyt Hyvän työn ohjelman, joka sisältää sekä pitkän että lyhyen aikavälin toimenpiteitä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöpuolan helpottamiseksi.

Eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen lasten ja nuorten terapiatakuusta. Takuun myötä lasten ja alle 23-vuotiaiden nuorten tulee päästä tiettyihin mielenterveyspalveluihin viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun tarve on todettu. Lainsäädäntö tulee voimaan 1.5.2025 ja sen toimeenpanoon on kohdennettu lisärahoitusta 35 miljoonaa euroa vuodessa. Lainsäädännön tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten mielenterveyden häiriöiden ehkäisyn ja hoidon sekä mielenterveyden tuen saatavuutta perusterveydenhuollossa ja sosiaalihuollon perustason

palveluissa ja yhdenmukaistaa tarjolla olevan tuen kokonaisuutta kansallisesti. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö käynnistää hallitusohjelman mukaisesti keväällä 2025 valtionavustushaun mielenterveyteen liittyvän varhaisen tuen (chat- ja walk in -toiminta) vahvistamiseksi.

Eduskunta on vastauksessaan EV 163/2024 vp edellyttänyt, että valtioneuvosto seuraa lasten ja nuorten terapiatakuun toteutumista, mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyä ja mielenterveyden varhaisen tuen palveluja ja ryhtyy tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin. Eduskunta myös edellyttää, että valtioneuvosto antaa terapiatakuun toteutumisesta selvityksen sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 1.5.2027 mennessä. Koska mielenterveyspalveluiden saatavuutta seurataan tämän lausuman myötä, ei asia enää anna aiheita toimenpiteisiin.

Liisa Jokinen, johtava asiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

55 vuotta täyttäneiden työllisyyden kehittäminen

HE 62/2022 vp – EV 97/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti lisäpäiväoikeuden asteittaisen poistamisen ja alaikärajan nostamisen sekä muutosturvaan tehtyjen muutosten vaikutuksia 55 vuotta täyttäneiden työllisyyden kehittymiseen sekä antaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2024 loppuun mennessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistellut yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa lausumassa tarkoitetun selvityksen. Selvitystä varten muutosten vaikutuksia seurattiin tilastotietojen avulla.

Seurattavia tietoja olivat vuonna 1963 syntyneiden henkilöiden työttömyyspäivärahan enimmäismaksuajan alkavuus vuonna 2023 verrattuna vuonna 1962 syntyneiden henkilöiden vastaavaan tietoon vuonna 2022 sekä ikäluokkien saamia ansiopäivärahapäivätietoja kuvaava enimmäisaikakertymätieto, muutosturvarahan maksamista ja muutosturvakoulutusta koskevat tiedot sekä irtisanovalle työnantajalle maksettavaksi määrättävät muutosturvamaksut. Muutosturvarahan ja muutosturvakoulutuksen osalta on kuvattu sukupuolijakaumaa, ikäjakaumaa, maantieteellistä jakaumaa ja myös koulutustaustaa koskevia tietoja. Lisäksi muutosturvan osalta on tarkasteltu laajennetun muutosturvan potentiaalisia vaikutuksia ikääntyneiden työllisyyteen. Sekä uutta, laajennettua muutosturvaa, että lisäpäiväoikeuden asteittaista poistamista koskevat säännökset ovat kuitenkin olleet

voimassa vasta varsin lyhyen aikaa. Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä eduskunnan edellyttämät asiat käsitellään voimassaoloaikana kertyneen tiedon mahdollistamalla tarkkuudella.

Sosiaali- ja terveysministeriö on toimittanut selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Marjaana Maisonlahti, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Omalääkäri- ja omahoitajamalli avosairaanhoidossa sekä psykososiaaliset menetelmät hoitomuotoina

HE 74/2022 vp – EV 150/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa hoitosuhteen jatkuvuutta ottamalla käyttöön omalääkäri- ja omahoitajamalli tai perhelääkärimalli taikka laajentamalla niiden käyttöä.

1. Hallitusohjelman mukaisesti hoitoon pääsyn parantamisessa ja hoidon jatkuvuuden vahvistamisessa hyödynnetään omalääkäri-, omahoitaja- ja omatiimimallia, ja selvitetään myös ammatinharjoittajan mallin hyödyntämistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisissa tavoitteissa vuosille 2023–2026 on yhtenä tavoitteena ollut perustason palvelujen toimintavarmuuden vahvistuminen ja integraation lisääntyminen. Sosiaali- ja terveyspalvelujen integraatiolla tavoitellaan myös palvelujen jatkuvuuden lisäämistä. Valtakunnallisia tavoitteita on päivitetty vuoden 2023 loppupuolella. Vuoden 2024 alkupuolella julkaistujen tavoitteiden mukaan perustason sosiaali- ja terveydenhuollon jatkuvuutta kehitetään pitkäaikaiseen ja henkilökohtaiseen hoito- tai palvelusuhteeseen perustuen.

Hallitusohjelman toteuttamiseksi on syksyllä ja loppuvuonna 2023 valmisteltu kansallista palvelureformia, jossa uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sisältöjä koskevaa lainsäädäntöä sekä siihen liittyvää ohjausta vastaamaan nykyisiä soterakenteita ja valtakunnallisia sote-tavoitteita. Kansallisen palvelureformin yhtenä päätavoitteena on palveluiden integraation, saatavuuden ja jatkuvuuden parantaminen. Osana kansallisen palvelureformin lainsäädäntöuudistusta arvioidaan, tarvitaanko potilaan henkilökohtaisen hoidon jatkuvuuden vahvistamiseksi lainsäädäntömuutoksia. Vuoden 2023 lopussa päättyneen tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman kehittämishankkeissa ja vuoden 2025 loppuun asti jatkuvan Suomen kestävä kasvun ohjelman kehittämishankkeissa on vahvistettu

hoitosuhteen jatkuvuutta. Keväällä 2024 Suomen kestävän kasvun ohjelman neljännessä valtionavustushaussa myönnettiin avustuksia hankkeisiin, joiden tavoitteena on edistää hoidon jatkuvuutta ja sitä tukevia digitaalisia ratkaisuja.

Hallitus on käynnistänyt omalääkäriohjelman loppuvuonna 2024. Ohjelman tavoitteena on edistää omalääkärimalliin pohjautuvia hoitosuhteen jatkuvuutta tukevia palvelutuotantotapoja kaikkialla Suomessa. Ohjelma jatkuu kevääseen 2027.

Sari Raassina, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää erilaisten psykososiaalisten menetelmien ja lyhytpsykoterapian määritelmien täsmentämistarpeet, arvioi näiden hoitomuotojen käyttöä ja toteutusta sekä tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin näiden hoitomuotojen saatavuuden turvaamiseksi.

2. Keväällä 2023 valmistui selvitys psykososiaalisten menetelmien käsitteiden täsmentämistarpeista, niihin kuuluvien hoitomuotojen käytöstä ja toteutuksesta sekä toimenpiteistä niiden saatavuuden turvaamiseksi. Hallitusohjelmassa on linjattu, että mielenterveyspalveluiden saatavuutta parannetaan pikaisesti, kehitetään perustason mielenterveyspalveluja esimerkiksi terapiat etulinjaan -toimintamallin kokemuksia hyödyntäen ja ottamalla käyttöön porrasteinen hoitomalli, turvataan lainsäädännöllä lasten ja nuorten yhdenvertainen pääsy perustasolla lyhytpsykoterapiaan tai muihin vaikuttaviin psykososiaalisiin hoitoihin (hallituksen mallin mukainen lasten ja nuorten terapiatakuu) ja vahvistetaan psykoterapiapalveluiden saavutettavuutta uudistamalla psykoterapeuttikoulutusta kaksiportaiseksi ja säätämällä ensimmäisen portaan koulutus maksuttomaksi. Näitä hallitusohjelman linjauksia viedään käytäntöön muun muassa kansallisessa palvelureformissa.

Lasten ja nuorten terapiatakuuta koskeva lainsäädäntö tulee voimaan 1.5.2025 ja sen toimeenpanoon on kohdennettu lisärahoitusta 35 miljoonaa euroa vuodessa. Takuun myötä lasten ja alle 23-vuotiaiden nuorten tulee päästä tiettyihin mielen-terveyspalveluihin viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun tarve on todettu. Lainsäädännön tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten mielenterveyden häiriöiden ehkäisyn ja hoidon sekä mielenterveyden tuen saatavuutta perusterveydenhuollossa ja sosiaalihuollon perustason palveluissa ja yhdenmukaistaa tarjolla olevan tuen kokonaisuutta kansallisesti. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö käynnistää hallitusohjelman mukaisesti keväällä 2025 valtionavustushaun mielenterveyteen liittyvän varhaisen tuen (chat- ja walk in toiminta) vahvistamiseksi.

Psykoterapiakoulutusta koskeva hallituksen esitys tulee hallitusohjelman mukaan antaa vuonna 2025 ja sille on osoitettu määrärahat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan momentille 29.40.20 (Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot). Opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat yhdessä käynnistäneet valmistelutyön vuonna 2024 asettamalla yhteisen ohjausryhmän valmistelemaan kaksiportaisen psykoterapeuttikoulutuksen mallia, joka vastaisi palvelujärjestelmän tarpeita ja arvioimaan millainen malli olisi parhaiten koulutuksellisesti toteutettavissa. Työ jatkuu todetun tavoitteen mukaisesti vuonna 2025.

Sari Raassina, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Yrittäjän eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmän muutostarpeet

HE 102/2022 vp – EV 212/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää yrittäjän eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmän laajemmat muutostarpeet ja että järjestelmän kehittämistä jatketaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä selvitti vuosina 2017–2019 yrittäjän työeläketurvan kehittämistarpeita. Työryhmän tavoitteena oli selvittää, miten vakuuttaminen olisi nykyistä helpompaa ja joustavampaa itsensä työllistäjille ja muille pienimuotoista tai satunnaista yritystoimintaa harjoittaville. Lisäksi tavoitteena oli alivakuuttamisen ja työtulon määrittämiseen liittyvien kehittämistarpeiden selvittäminen. HE 102/2022 muutosehdotuksissa keskityttiin kahteen jälkimmäiseen tavoitteeseen ja muutokset saatettiin voimaan lailla yrittäjän eläkelain muuttamisesta (1157/2022). Vuoden 2023 alusta voimaan tulleen uudistuksen vaikutukset ovat seurannassa ja havainnoista keskustellaan tarkemmin sidosryhmien kanssa. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut selvityshenkilön, jonka tehtävänä on 30.11.2025 mennessä kehittää yrittäjien eläkejärjestelmää kartoittamalla nykyisen työtulomäärittelyn ongelmia ja etsiä vaihtoehtoisia tapoja niiden ratkaisemiseksi.

Kirsi Terhemaa, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Toimeentulotukilain uudistuksen arviointi

HE 127/2022 vp – EV 179/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että toimeentulotuen alentamisesta luopumista ja alentamisen perusteiden mahdollisia muutostarpeita arvioidaan osana sosiaaliturvan kokonaisuudistusta.

Toimeentulotukilain uudistuksessa (HE 127/2022 vp; 1023/2022) säädettiin tarkemmin sosiaalihuollon ja Kelan välisestä yhteistyöstä. Yhteistyösäännöksiä tarkennettiin myös koskien perusosan alentamistilanteita. Toimeentulotuen viimesijaiseen luonteeseen kuuluu, että asiakkaan tulee huolehtia omasta toimeentulostaan kykynsä mukaan. Tämän vuoksi laissa edellytetään, että työttömän asiakkaan tulee edistää omaa työllistymistään. Perusosan alentamisesta kokonaan luopuminen muuttaisi tuen perusteita viimesijaisena tukimuotona.

Sosiaaliturvaa uudistetaan Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti sekä hallituksen omilla hankkeilla, että parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean työllä. Hallituksen hankkeena valmistellaan hallitusohjelman tavoitteita toteuttavaa toimeentulotuen kokonaisuudistusta, jonka valmisteluun nimetty työryhmä jätti oman loppumuistionsa 8.1.2025. Työryhmä tarkasteli nykyisen perusosan alentamisen menettelyn ongelmia ja pohti edellytyksiä muuttaa sitä. Hallituksen päätettyä jatkovalmistelusta esitys lakimuutoksista voitaisiin antaa eduskunnalle syyskaudella 2025. Parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean toisen kauden työssä tarkastellaan toimeentulotuen roolia viimesijaisena tukimuotona, jolloin viimesijaiseen turvaan tulevaisuudessa liitettävät kannusteet kokonaisuutena tulevat arvioitavaksi.

Ritva Liukonen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Terveydenhuoltolain, sosiaalihuoltolain ja sosiaalihuoltolain 52 pykälän muuttaminen

HE 178/2022 vp – EV 144/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa korvaukseen oikeutettujen organisaatioiden kattavuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi.

Hallitus seuraa osana vuoden 2023 alusta voimaan tulleiden lakimuutosten toimeenpanoa korvaukseen oikeutettujen organisaatioiden kattavuutta sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö on 25.5.2023 antanut terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain nojalla asetuksen sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvästä ammattitaitoa edistävistä harjoittelusta suoritettavasta korvauksesta. Terveydenhuoltolain 60 b pykälässä ja sosiaalihuoltolain 60 d pykälässä tarkoitettun koulutuskorvauksen suuruus on 36 euroa jokaiselta harjoitteluviikolta. Korvauksen maksaminen perustuu terveydenhuoltolain 60 b pykälässä ja sosiaalihuoltolain 60 d pykälässä tarkoitettuun sopimukseen ja sen mukaisesti toteutuneisiin harjoitteluviikkoihin, jotka korvaukseen oikeutettu hakija sekä ammattikorkeakoulu ovat keskinäisesti vahvistaneet. Korvausta haetaan ensimmäisen vuosipuoliskon osalta 30. syyskuuta mennessä ja toisen vuosipuoliskon osalta 31. maaliskuuta mennessä. Lounais-Suomen aluehallintovirasto ja Ahvenanmaan valtionvirasto tekevät korvaukseen oikeutetun hakijan tekemää hakemusta kohden yhden päätöksen korvauksen maksamisesta ja maksavat korvauksen korvaukseen oikeutetulle hakijalle tekemänsä päätöksen perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa Lounais-Suomen aluehallintoviraston raportoinnin ja yhteydenottojen pohjalta lakimuutosten toimeenpanoa sekä arvioi korvaukseen oikeutettujen organisaatioiden kattavuutta. [Sosiaali- ja terveysministeriön ja Lounais-Suomen aluehallintoviraston infotilaisuus](#) järjestettiin 5.9.2024 sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvästä, ammattitaitoa edistävistä harjoittelusta haettavasta korvauksesta. Kutsuttavia tahoja olivat Hyvinvointialueet, HUS-yhtymä, Helsingin kaupunki, kunnat ja kuntayhtymät, yksityiset sosiaali- ja terveysalan palveluja tuottavat yksiköt, yksityiset varhaiskasvatuksen palveluja tuottavat yksiköt, Suomen evankelisluterilainen kirkko, kirkon seurakunnat ja seurakuntayhtymät, Valtion mielisairaalat, Ahvenanmaan maakuntahallitus, ammattikorkeakoulut sekä muut asiasta kiinnostuneet. Tilaisuudessa käsiteltiin korvausjärjestelmää, sen tavoitteita, lainsäädäntöä, hakumenettelyä sekä vastauksia tilaisuutta edeltävästi ja sen aikana esitettyihin kysymyksiin. [Lounais-Suomen aluehallintoviraston](#) ohjaus- ja UKK-sivustoa täydennettiin tilaisuuden informaation, kysymysten ja palautteen pohjalta.

Päivi Nygren, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Sukupuolen vahvistaminen ja siihen liittyvät säädösmuutokset

HE 189/2022 vp – EV 259/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset transsukupuolisten lasten ja nuorten itsemääräämisoikeuden edistämiseksi sukupuolen vahvistamisessa.

1. Sukupuolen vahvistamista koskeva laki tuli voimaan 3.4.2023. Sukupuolen vahvistamista koskeva laki mahdollistaa sukupuolen vahvistamisen vain täysi-ikäisille. Valmistelun aikana selvitettiin sitä, mitä konkreettisia vaikutuksia voimassa olevan lain ikärajalla on alaikäisten henkilöiden asemaan ja heidän perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Laaditussa selvityksessä¹¹ arviointiin myös minkälaisia malleja olisi olemassa sukupuolen vahvistamisen sääntelemiseksi alaikäisten osalta. Hallitus ei ole vielä ryhtynyt toimenpiteisiin lausuman johdosta.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi sukupuolen vahvistamista koskevan lain vaikutuksia urheiluun ja ryhtyy tarvittaessa toimiin urheilujärjestöjen toiminnan tukemiseksi muutoksessa sekä tarvittaessa lainsäädäntötoimiin.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoimana arvioidaan mitä vaikutuksia sukupuolen vahvistamista koskevalla lailla on urheiluun. Sosiaali- ja terveysministeriö tukee opetus- ja kulttuuriministeriötä työssä. Vaikutuksia arvioidaan urheilujärjestöille 2024 tehdyn kyselyn ja toteutetun yhteisen keskustelutilaisuuden avulla. Vuoden 2025 aikana tehdään arvio mahdollisista jatkotoimien tarpeesta.

Maija Iles, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
Satu Heikkinen, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

¹¹ Selvitys sukupuolen oikeudellista vahvistamista koskevan sääntelyn vaikutuksista lasten ja nuorten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen

Monikanavarahoituksen jatkokehittäminen

HE 237/2022 vp – EV 214/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ottaa monikanavarahoituksen jatkokehittämisessä esimerkiksi korvauksia kohdentamalla huomioon, miten sairaanhoitovakuutuksen varat mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla tukisivat sosiaali- ja terveystaloudellisia tavoitteita.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti perusterveydenhuollon saatavuutta parannetaan kohdentamalla hallituskauden aikana kerta-luonteista rahoitusta perusterveydenhuollon hoitojonojen purkuun hallituksen kehittämän uuden Kela-korvausmallin avulla. Sairausvakuutuslain mukaisia hoito- ja tutkimuskorvauksia koskevien lainsäädännön muutosten tavoitteena on korvausten kohdentaminen vaikuttavalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Hallitus antoi syksyllä 2024 eduskunnalle hallituksen esitykset HE 174/2024 vp yksityisen sairaanhoidon hedelmöityshoitojen korvausten palauttamisesta ja korottamisesta sekä HE 195/2024 vp yksityisen sairaanhoidon hoito- ja tutkimuskorvausten parannuksista ja laajennuksista. Hallitus käynnisti syksyllä 2024 valmistelun 65 vuotta täyttäneiden valtakunnallista valinnanvapauskokeilua koskevaksi lainsäädännöksi. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2025.

Hallitusohjelman mukaisesti ensihoitoon liittyvien kuljetusten rahoitusvastuu siirretään kokonaisuudessaan hyvinvointialueille parlamentaarisen monikanavarahoitustyöryhmän ehdotuksen mukaisesti. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2025.

Milja Tiainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Lääkehuollon kustannustehokkuuden parantaminen

HE 245/2022 vp – EV 213/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa uudistuksen vaikutuksia apteekkiverkkoon sekä lääkevaihdon vaikutuksia hoidon onnistumiseen ja potilasturvallisuuteen.

Uudistuksilla ei ollut vuonna 2024 merkittäviä vaikutuksia apteekkiverkkoon. Apteekkitoimipisteitä on 31.12.2024 yhteensä 833, mikä on kuusi enemmän kuin vuoden 2023 lopussa. Pääapteekkeja on 648 (mukaan lukien kaksi yliopiston

apteekkia) ja sivuapteekkeja on 185 (mukaan lukien 16 Helsingin yliopiston sivuapteekkia). Apteekkien palvelupisteiden (117) ja etämyyntipalveluiden (245) määrä on pysynyt lähes muuttumattomana. Vuonna 2024 apteekkilupia kuulutettiin haettavaksi 74. Luvanhakijoita oli keskimäärin 11 hakijaa/lupa. Määrä vaihteli kuitenkin voimakkaasti apteekkeittain (2–27) ja on viime vuosina ollut laskussa. Lisäksi sama henkilö hakee tyypillisesti useampaa lupaa. Apteekkien lääkevarastoissa on havaittu vain yksittäisiä puutteita, lääkevalikoimassa puutteita ei ole ollut. Palvelutason mahdollisia muutoksia ei ole mahdollista arvioida (Lähde: Fimean keräämät tiedot ja valvonta).

Suomen Lääketilaston 2023 Apteekkien talous -artikkelissa¹² on tarkasteltu uudistuksen lääketaksa- ja apteekkiveromuutosten vaikutuksia vuonna 2023 yksityisten apteekkien talouteen, henkilökuntaan ja aukioloaikoihin. Yliopiston apteekit on rajattu tarkastelun ulkopuolelle. Artikkelin mukaan yksityisten apteekkien toiminta oli vuonna 2023 pääsääntöisesti liiketaloudellisesti kannattavaa. Vuoden 2024 luvut eivät ole vielä käytettävissä. Lakimuutosten ohella apteekkien taloudelliseen tilanteeseen vaikuttivat vuonna 2024 esimerkiksi alueen väestömäärän muutokset, terveyspalvelujen sijoittuminen ja inflaatio. Lakimuutosten vaikutusten erottaminen muista tekijöistä on vaikeaa.

Lääkevaihdon tarkoitetaan esityksessä HE 245/2022 vp astman ja keuhkoastmataudin hoitoon käytettävien inhaloitavien lääkevalmisteiden apteekkivaihtoa. Apteekkivaihto ei ole vuonna 2024 vaikuttanut heikentävästi hoidon onnistumiseen tai potilasturvallisuuteen. Fimean apteekkivalvonnasta saatujen tietojen mukaan inhaloitavien lääkevalmisteiden lääkevaihdoissa ei ole ollut ongelmia tai haasteita vuonna 2024. Kattavaa, koko terveydenhuoltoa koskevaa tietoa kyselyä ei ole tehty.

Tuija Metsävainio, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lääkelain ja sairausvakuutuslain muutokset

HE 314/2022 vp – EV 289/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, joilla pitkäaikaissairaiden lääkevaihdon ohjeistusta ja neuvontaa vahvistetaan erityisesti antolaitteiden ja pistosvälineiden käytössä, jotta hoitovastetta ja potilasturvallisuutta ei vaaranneta.

12 s. 28–32 Reinikainen ja Hyvärinen: [Apteekkien talous](#)

Biologisten lääkkeiden apteekkivaihto käynnistyy vaiheittain vuosien 2024–2026 aikana. Vuonna 2024 apteekkivaihdon piirissä ovat olleet biologisista lääkkeistä ainoastaan enoksapariinivalmisteet ja kaikki samaan lääkeryhmään kuuluvat ns. pienimolekulaariset hepariinit. Vaihto alkaa isossa mittakaavassa vuonna 2025. Vuonna 2024 Fimean apteekkivalvonnan tietoon ei ole tullut ongelmia tai haasteita biologisten lääkkeiden apteekkivaihdossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama Biologisten lääkkeiden lääkevaihtoa apteekissa toimeenpaneva työryhmä on jatkanut työtään vuonna 2024. Työryhmän toimikautta on jatkettu 31.3.2025 saakka. Työryhmässä on sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, Fimean ja Kelan lisäksi keskeisimpien sidosryhmien edustajat. Työryhmän tehtävänä on muun muassa laatia eduskunnan lausuman edellyttämä toimeenpanosuunnitelma tarvittaessa käyttöön otettavista toimenpiteistä pitkäaikaissairaiden lääkevaihdon ohjeistuksen ja neuvonnan vahvistamiseksi erityisesti antolaitteiden ja pistosvälineiden käytössä. Toimintasuunnitelma on viimeistelyvaiheessa ja tarkoituksena on, että se julkaistaan toimikauden päättyessä.

Fimea on vuoden 2024 aikana julkaissut useita ohjeistuksia biologisten lääkkeiden apteekkivaihdon tukemiseksi, kuten apteekkeille järjestetyn webinaarin ja ohjauskirjeen [Tallenne biologisten lääkkeiden lääkevaihto -webinaarista julkaistu](#) sekä hakupalvelun lääkeneuvonnan tukemiseksi [Fimea julkaisi uuden hakupalvelun lääkevaihdon neuvonnan tueksi](#).

Tuija Metsävainio, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Päivystyspalvelujen toteutuminen hyvinvointialueilla

HE 328/2022 vp – EV 314/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa päivystyspalvelujen osalta perustuslain 19 pykälän 3 momentin nojalla turvattujen oikeuksien toteutumista hyvinvointialueilla ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin varmistaakseen oikeuksien toteutumisen käytännössä.

Hallitus antoi syksyllä 2024 eduskunnalle esityksen päivystyspalveluita koskevan lainsäädännön uudistamisesta (HE 149/2024 vp). Eduskunta hyväksyi lakimuutokset joulukuussa 2024, ja muutokset tulevat voimaan 1.10.2025. Lakimuutosten tarkoituksena on vahvistaa Suomen kansallista erikoissairaanhoidon sairaaloiden ja ympärivuorokautisten päivystysten palveluverkkoa siten, että se pystyy laadukkaasti, potilasturvallisesti ja kestävästi vastaamaan väestön palvelutarpeisiin nyt ja tulevaisuudessa sekä normaaliolojen lisäksi myös erityistilanteissa.

ja poikkeusoloissa. Esityksellä pyritään erityisesti turvaamaan henkilöstön ja erityisosaamisen riittävyyttä eri sairaaloihin ja muihin palveluihin keskittämällä vaativinta, henkilöresurssiriippuvaista ja varallaoloa edellyttävää toimintaa yliopistollisiin sairaaloihin ja keskussairaaloihin. Tavoitteena on näin lisätä hoidon yhdenvertaisuutta, laatua ja vaikuttavuutta sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta, kun henkilökunnan osaaminen on varmistettu ja toiminta on tasalaatuista.

Kiireellisen hoidon toteutumista seurataan sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen että Hätäkeskuslaitoksen tietojen (ensihoitopalvelu) avulla. Päivystyspalveluiden toteutumista on mahdollista käsitellä sekä hyvinvointialue- että yhteistyöaluekohtaisissa sote-järjestämislain mukaisissa ohjausneuvotteluissa.

Kiireellisen hoidon toteutumista seurataan sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen että Hätäkeskuslaitoksen (ensihoitopalvelu) tilastojen avulla. Päivystyspalveluiden toteutumista käsitellään tarvittaessa hyvinvointialue- ja yhteistyöaluekohtaisissa sote-järjestämislain mukaisissa ohjausneuvotteluissa sekä ministeriöiden ja hyvinvointialueiden välisissä eritasoisissa verkostoissa.

Merituuli Mähkä, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittely sekä siihen liittyvät lait

HE 246/2022 vp – EV 300/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin Uudenmaan aluetta koskevan potilastietojen tietojenkäsittelyn ratkaisemiseksi väliaikaisen sääntelyn voimassaolon aikana siten, että terveydenhuollon ammattihenkilöillä on toistaiseksi voimassa olevan sääntelyn nojalla sujuva pääsy potilasturvallisuuden kannalta olennaisiin tietoihin potilaan tietosuojaa kunnioittaen.

Hallitus antoi 12.9.2024 hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 54 pykälän muuttamisesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudella maalla annetun lain 25 pykälän 4 momentin kumoamisesta, joka mahdollistaa, että terveydenhuollon ammattihenkilöillä on toistaiseksi voimassa olevan sääntelyn nojalla sujuva pääsy potilasturvallisuuden kannalta olennaisiin tietoihin potilaan tietosuojaa kunnioittaen. Asia on sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyssä.

Joni Komulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Vammaispalvelulaki ja henkilökohtaisen avun ja yhdenvertaisuuden toteutuminen

HE 191/2022 vp – EV 328/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa henkilökohtaisen avun ja erityisen osallisuuden tuen toteutumista yhdenvertaisuuden näkökulmasta ja ryhtyy tarvittaessa lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin voimavararajauksen poistamiseksi, mikäli yhdenvertaisuus ei toteudu.

1. Uusi vammaispalvelulaki on tullut kokonaisuudessaan voimaan 1.1.2025 ja siihen sisältyy kolmen vuoden siirtymäaika. Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistautunut vuoden 2024 aikana lain voimaantuloon tuottamalla sisältöjä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sidosryhmille järjestämään koulutussarjaan. Sosiaali- ja terveysministeriö on lisäksi osallistunut Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämän sähköisen vammaispalvelujen käsikirjan uutta lakia koskevien sisältöjen tuottamiseen.

Lain seurannan toteuttamista on valmisteltu yhdessä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Koska uuden lain mukaisia palveluita aletaan myöntää vähitellen siirtymäajan kuluessa, lopullinen kuva lain yhdenvertaisesta toteutumisesta saadaan siirtymäajan päättyttyä.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa lainsäädäntömuutosten vaikutuksia vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseen ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

2. Vuoden 2024 aikana sosiaali- ja terveysministeriö on antanut eduskunnalle vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamista koskeva hallituksen esityksen, jonka tarkoituksena on turvata vammaisten oikeuksien toteutuminen ja palveluiden saatavuus. Eduskunta hyväksyi esityksen joulukuussa 2024.

Uusi vammaispalvelulaki tuli kokonaisuudessaan voimaan 1.1.2025 ja siihen sisältyy kolmen vuoden siirtymäaika. Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistautunut vuoden 2024 aikana lain voimaantuloon tuottamalla sisältöjä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sidosryhmille järjestämään koulutussarjaan. Sosiaali- ja terveysministeriö on lisäksi osallistunut Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämän sähköisen vammaispalvelujen käsikirjan uutta lakia koskevien sisältöjen tuottamiseen.

Lain seurannan toteuttamista on valmisteltu yhdessä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Koska uuden lain mukaisia palveluita aletaan myöntää vähitellen siirtymäajan kuluessa, lopullinen kuva lain yhdenvertaisesta toteutumisesta saadaan siirtymäajan päätyttyä.

Kaarina Tuokko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Vakuutuskassojen toimintaedellytykset

HE 6/2023 vp – EV 8/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa vakuutuskassojen toimintaedellytyksiä ja mahdollista tarvetta tulevaisuudessa kassan vähimmäisjäsenmäärää koskevalle poikkeuslupamenettelylle.

Sosiaali- ja terveysministeriö on seurannut vakuutuskassojen toimintaedellytyksiä sekä tarvetta vähimmäisjäsenmäärää koskevalle poikkeuslupamenettelylle. Sosiaali- ja terveysministeriön tiedossa ei ole kassoja, joilla olisi tämänhetkinen tarve poikkeuslupamenettelylle. Sosiaali- ja terveysministeriön tiedossa ei myöskään ole painavia syitä, jotka menisivät lakia säädettäessä ajatellun riittävän kassavirran ja avustuskorvausten riskin ja vaatimuksen yli ja perustelisivat poikkeuslupamenettelyn säätämisen. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Noora Silmonen, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Vammaispalvelulain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaantulon lykkäämistä koskeva lainsäädäntö

HE 9/2023 vp – EV 7/2023 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin vammaispalvelulain soveltamisalan, lain ensisijaisuuden ja lain yksittäisten säännösten tarkkuuden kehittämiseksi siten, että kaikki vammaiset pääsevät tosiasiallisesti heille kuuluviin palveluihin.

1. Sosiaali- ja terveysministeriö antoi eduskunnalle hallituksen esityksen vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamisesta. Esityksen tarkoituksena oli turvata vammaisten oikeuksien toteutuminen ja palveluiden saatavuus. Eduskunta hyväksyi esityksen joulukuussa 2024 ja lakia koskevat muutokset tulivat voimaan 1.1.2025. Siten asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa haavoittuvassa asemassa olevien lasten, kuten autismi- ja neurokirjoon kuuluvien lasten, palvelut.

2. Uuden vammaispalveluja koskevan lain keskeisenä tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden tarpeen mukaiset ja laadukkaat palvelut, ja tavoitteena on vahvistaa myös lasten asemaa, oikeuksia ja palveluja. Uudessa laissa on kiinnitetty erityistä huomiota vammaisten lasten kuulemiseen ja osallisuuteen. Uuden lain myötä tarkoitus on, että jatkossa ei jäisi niin sanottuja väliinputoajia, vaan esimerkiksi autismi- ja neurokirjon henkilöiden sekä lievästi kehitysvammaisten henkilöiden palvelutarve tulee arvioida yksilöllisesti, samoin perustein kuin muidenkin. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa hyvinvointialueille riittävät resurssit vammaisten ihmisten tarpeenmukaisten palvelujen turvaamiseksi.

3. Uuden vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 122/2024 vp) on päivitetty uuden vammaispalvelulain taloudellisten vaikutusten arviointi. Lisäksi kyseisen esityksen käsittelyn yhteydessä eduskunta varasi vuodelle 2025 lisärahoitusta lainsäädännön toimeenpanon tukemiseen. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin. Asian seuraamista jatketaan hallituksen esitykseen 122/2024 vp liittyvän lausuman yhteydessä.

Kaarina Tuokko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Potilaan itsemääräämisoikeutta koskevat lakiehdotukset

HE 14/2023 vp – EV 78/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta koskevat lakiehdotukset saatetaan eduskunnan käsiteltäväksi viipymättä.

Nykyinen itsemääräämisoikeushanke on käynnistetty sosiaali- ja terveysministeriössä vuonna 2021. Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaukseen perustuen sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt vuonna 2024 virka-arvion hankkeen oikeudellisesta tärkeys- ja kiireellisyysjärjestyksestä. Kiireellisimmäksi kokonaisuudeksi arvioidaan ikääntyneiden ympärivuorokautinen palveluasuminen, jossa kysymys rajoitustoimien käytöstä voi olla päivittäinen ja pitkäaikainen. Pidemmän tähtäimen valmistelu kirjataan ”Asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisen tiekarttaan”.

Kehysriihen 2024 perusteella julkisen talouden suunnitelma 2025–2028 ei enää sisällä itsemääräämisoikeushankkeen valmistelun ja toimeenpanon edellyttämää rahoitusta. Hankkeen lainsäädäntöä ei täten tulla esittämään eduskunnalle Petteri Orpon hallituskaudella.

Itsemääräämisoikeushankkeella on seurantaryhmä, joka asetettiin vuonna 2024 toiselle toimikaudelle (1.8.2024–31.12.2027). Seurantaryhmä on kokoontunut vuonna 2024 kaksi kertaa. Seurantaryhmä on perustanut 4.11.2024 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia niin sanottu IMO-opas. Työryhmän työskentelykausi on 1.1.2025–31.12.2026. IMO-oppaaseen kootaan hyväksi havaittuja käytäntöjä itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi ja rajoitustoimien ennaltaehkäisemiseksi.

Maija Miettinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Työeläkelakien ja maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain muuttamista koskeva lainsäädäntö

HE 27/2023 vp – EV 18/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa Eläketurvakeskuksesta annetun lain 4 pykälän toimeenpanoa sen varmistamiseksi, että Eläketurvakeskuksen tilasto-, tutkimus- ja kehittämistoiminnassa käsitellään yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti vain välttämättömiä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja.

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuman perusteella Eläketurvakeskuksetta selvitystä.

Eläketurvakeskus on saanut työeläkelaitosten eläkehakemus- ja päätöstiedot, jotka sisältävät työkyvyttömyyseläkkeen perusteena olevan diagnoosin. Eläketurvakeskus on saanut myös Kelasta tiedot työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä ja työkyvyttömyyseläkkeensaajista sisältäen työkyvyttömyyseläkkeen perusteena olevan diagnoosin.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien terveystietojen käytön välttämättömyys on harkittu Eläketurvakeskuksessa kunkin tutkimuksen, tilaston ja selvityksen tekemisen yhteydessä.

Eläketurvakeskus julkaisee vuosittain tilastoja Suomen eläkkeensaajista ja työ-eläkkeensaajista ja niille siirtyneistä sekä työeläkekuntoutuksesta. Työkyvyttömyyseläkkeiden osalta eritellään myöntämisen perusteena oleva sairausdiagnoosi tautiluokituksen pääryhmätasolla sekä yksittäisistä merkittävistä sairauksista (muun muassa masennus). Samoin työeläkekuntoutuksen osalta eritellään kuntouksen syynä oleva diagnoosi tautiluokituksen pääryhmätasolla. Eläketurvakeskus julkaisee myös laskelmat työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuuksista työeläkejärjestelmän osalta keskeisten sairauspääryhmien mukaan eriteltynä. Tilastot julkaistaan siten, että niistä ei pysty tunnistamaan yksittäistä henkilöä. Eläketurvakeskuksella on tilastotaulukoiden tietosuojaoheet, joita noudatetaan koko prosessissa. Keskeiset tilastot kuuluvat myös Suomen Virallinen Tilasto -julkaisusarjaan, ja täyttävät näin ollen Tilastokeskuksen laatimat laatuvaatimukset. Työkyvyttömyyseläkkeiden ja työeläkekuntoutuksen myöntämisen taustalla olevia sairauksia ja niiden kehityksessä tapahtuvia muutoksia on tarpeen tarkastella vuosittain eläkepolitiikan ja työurien seurantaa varten.

Eläketurvakeskuksen tutkimus perustuu monivuotiseen ohjelmaan, joka kuvaa tutkimustoimintaa ja sen sisällöllisiä painoalueita eläketurvan lähivuosien kehittämisen kannalta tärkeissä kysymyksissä. Vuosien 2020–2024 tutkimusohjelman painopisteinä ovat työurat ja niiden kehittyminen, eläkkeelle siirtyminen, eläketurvan riittävyys ja eläkejärjestelmän taloudellinen kestävyys. Vuosille 2025–2029 hyväksytyssä tutkimusohjelmassa on samat painopisteet. Tutkimukset julkaistaan siten, että yksittäinen henkilö ei ole tunnistettavissa.

Esimerkiksi vuonna 2024 Eläketurvakeskus teki yhdessä Kelan kanssa tutkimuksen työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen alueellisista eroista. Siinä käytettiin työkyvyttömyyseläkkeen diagnoosia karkealla tasolla (mielenterveysongelmat vs. somaattiset sairaudet).¹³

Lisäksi Eläketurvakeskus on työansioiden ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteensovittamisen mallien kehittämisen tausta-analyyseissä käyttänyt diagnoositietoja selvitettäessä, onko työkyvyttömyyseläkkeen syyllä vaikutusta osatyökyvyttömyyseläkeläisten keskimääräisiin työansioihin. Tulokset on esitetty siten, että yksittäinen henkilö ei ole niistä tunnistettavissa.

Outi Aalto, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

13 Laaksonen, M. & Perhoniemi, R. & Blomgren, J. (2024) Municipality-level differences in disability retirement in Finland: the contribution of local social characteristics. *Scandinavian Journal of Public Health* 2024.

Henkilömitoitusten toteutuminen, vanhuuspalvelujen saatavuus ja henkilöstön riittävyys iäkkäiden palveluissa

HE 54/2023 vp – EV 21/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa henkilöstömitoituksen toteutumista, vanhuuspalvelujen saatavuutta ja henkilöstön riittävyyden turvaamiseksi tehtäviä toimenpiteitä siirtymäaikana.

Iäkkäiden palveluissa on vanhuuspalvelulain säätämisestä lähtien rakennettu palvelujen seurantajärjestelmää, joka antaa varsin kattavan kuvan iäkkäiden palvelujen tilanteesta ja mahdollistaa myös uusien säännösten toimeenpanon seurannan. Seuranta toteutetaan osana Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tekemää Vanhuuspalvelujen tila -tutkimusta, jolla on seurattu vanhuuspalvelulain toteutumista lain voimaantulovuodesta 2013 alkaen. Tutkimus kattaa sekä ympärivuorokautisen hoidon että kotihoidon toimintayksiköt. Siinä seurataan henkilöstömitoituksen kehitystä sekä toimintayksikköjen toimintakäytäntöjä ja johtamista. Henkilöstön riittävyyttä koskevat tiedot kerätään aluksi kaksi kertaa vuodessa. Myöhemmin tietojärjestelmien kehittämisen myötä tiedot voidaan hankkia vieläkin ajantasaisempina, kun ne saadaan suoraan suorina siirtoina tietojärjestelmistä.

Vanhuuspalvelulain mukaan osana seurantaa THL:n on toteutettava valtakunnallinen asiakaskysely joka toinen vuosi, jolloin saadaan tietoa asiakkaiden ja heidän omaistensa asiakaskokemuksesta ja tyytyväisyydestä palveluihin. Toimintatapojen ja johtamisen seurantaa koskeva kysely tehdään vuorovuosin asiakaskyselyn kanssa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos voi julkaista keräämiinsä tietoihin perustuvat seurantaraportit palvelujen järjestäjä- ja toimintayksikkökohtaisina. Toimintayksikkökohtaisten tietojen julkisuus antaa palvelujen käyttäjille, heidän omaisilleen ja muille palvelujen toteutumisesta kiinnostuneille mahdollisuuden seurata palvelujen saatavuutta ja laatua.

Hallitusohjelmaan sisältyvän Hyvän työn -ohjelmassa seurataan säännöllisesti ohjelman eri osa-alueiden ja toimenpiteiden toteutumista ja vaikutuksia kuten koulutuksen lisäyksiä, kansainvälistä rekrytointia ja alan vetovoimaan liittyviä tekijöitä.

Henkilöstön riittävyyden varmistamiseksi hallitus on keventänyt iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon vähimmäishenkilöstömitoitusta 0,6 työntekijään asiakasta kohden aiemman 0,65 sijaan 1.1.2025 lähtien. Samassa yhteydessä luovuttiin mitoituksen nostamisesta 0,7 työntekijään asiakasta kohden vuoden 2028 alusta (HE 127/2024).

Palvelujen säilyttämiseksi sekä sosiaalisesti että taloudellisesti kestävällä pohjalla hyvinvointialueita ohjataan kansallisilla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin sisältyvillä ohjausmekanismeilla vastaamaan iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeisiin oikea-aikaisilla ja riittävillä palveluilla.

Hallitus on myös käynnistänyt valmistelun sosiaalihuollossa käytettävän teknologian edellytysten määrittelemiseksi. Samassa yhteydessä säädetään mahdollisuudesta huomioida teknologiaa osana iäkkäiden ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstömitoitusta silloin kun teknologialla on osoitettu olevan henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus.

Vanhuspalvelulakia on uudistettu edelleen ja tähän lausumaan liittyvä sääntely ei ole enää voimassa. HE 231/2021 vp – EV 96/2022 vp lausuman vastauksessa vastataan vastaaviin sisältöihin henkilöstömitoituksen toteutumisen, vanhuspalvelujen saatavuuden ja henkilöstön riittävyyden turvaamiseksi tehtävien toimien seurannasta. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Satu Karppanen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Hoitoon pääsyn 14 päivän enimmäisajan toteutumisen seuranta

HE 55/2023 vp – EV 45/2023 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa 14 päivän hoitoon pääsyn enimmäisajan toteutumista perusterveydenhuollossa ja edistää sen toteutumiseksi vaikuttavien menetelmien käyttämistä kaikilla hyvinvointialueilla.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa hoitosuhteen jatkuvuutta ottamalla käyttöön omalääkäri- ja omahoitajamalli, omatiimimalli tai perhelääkärimalli taikka laajentamalla niiden käyttöä.

1.–2. Pääministeri Orpon hallituksen kehysriihipäätösten myötä 14 vuorokauden hoitoon pääsyn enimmäisajasta on 23 täyttäneiden osalta luovuttu, ja 1.1.2025 lähtien perusterveydenhuoltoon on palautettu näille potilaille aiempi kolmen kuukauden hoitoon pääsyn enimmäisaika. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos kokoaa vuosittain hoitoon pääsyä koskevan raportin. Se myös tuottaa hoitoon pääsyä koskevat alueelliset tiedot, jotka hyvinvointialueet julkaisevat internet-sivuillaan.

Hallitusohjelman mukaisesti hoitoon pääsyn parantamisessa ja hoidon jatkuvuuden vahvistamisessa hyödynnetään omalääkäri-, omahoitaja- ja omatiimimallia, ja selvitetään myös ammatinharjoittajan mallin hyödyntämistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisissa tavoitteissa vuosille 2023–2026 on yhtenä tavoitteena ollut perustason palvelujen toimintavarmuuden vahvistuminen ja integraation lisääntyminen. Sosiaali- ja terveystalvvelujen integraatiolla tavoitellaan myös palvelujen jatkuvuuden lisäämistä. Valtakunnallisia tavoitteita on päivitetty vuoden 2023 loppupuolella. Vuoden 2024 alkupuolella julkaistujen tavoitteiden mukaan perustason sosiaali- ja terveydenhuollon jatkuvuutta kehitetään pitkäaikaiseen ja henkilökohtaiseen hoito- tai palvelusuhteeseen perustuen.

Hallitusohjelman toteuttamiseksi on syksyllä ja loppuvuonna 2023 valmisteltu kansallista palvelureformia, jossa uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sisältöjä koskevaa lainsäädäntöä sekä siihen liittyvää ohjausta vastaamaan nykyisiä soterakenteita ja valtakunnallisia sote-tavoitteita. Kansallisen palvelureformin yhtenä päätavoitteena on palveluiden integraation, saatavuuden ja jatkuvuuden parantaminen. Osana kansallisen palvelureformin lainsäädäntöuudistusta arvioidaan, tarvitaanko potilaan henkilökohtaisen hoidon jatkuvuuden vahvistamiseksi lainsäädäntömuutoksia. Vuoden 2023 lopussa päättyneen tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman kehittämishankkeissa ja vuoden 2025 loppuun asti jatkuvan Suomen kestäväen kasvun ohjelman kehittämishankkeissa on vahvistettu hoitosuhteen jatkuvuutta. Keväällä 2024 Suomen kestäväen kasvun ohjelman neljännessä valtioneuvoston ohjelmassa myönnettiin avustuksia hankkeisiin, joiden tavoitteena on edistää hoidon jatkuvuutta ja sitä tukevia digitaalisia ratkaisuja.

Hallitus on käynnistänyt omalääkäriohjelman loppuvuonna 2024. Ohjelman tavoitteena on edistää omalääkärimalliin pohjautuvia hoitosuhteen jatkuvuutta tukevia palvelutuotantotapoja kaikkialla Suomessa. Ohjelma jatkuu kevääseen 2027.

Merituuli Mähkä, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelun jälkihuollon ikärajan alentamisen vaikutukset

HE 56/2023 vp – EV 79/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa jälkihuollon ikärajan alentamisen vaikutuksia ja palvelujärjestelmän kykyä ja resursseja vastata sen kohteena olevien nuorten yksilöllisiin tarpeisiin.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on lastensuojelun jälkihuollon nykytilan selvittämiseksi ja vuonna 2024 toteutuneen ikärajan muutoksen seuraamiseksi toteuttanut hyvinvointialueiden lastensuojelun johdolle kyselyn touko-lokakuussa 2024, jossa selvitettiin jälkihuollon ikärajan alentamisen vaikutuksia ja palvelujärjestelmän kykyä sekä resursseja vastata sen kohteena olevien nuorten yksilöllisiin tarpeisiin. Tutkimus on julkaistu syksyllä 2024¹⁴. Lastensuojelun jälkihuollon tilannekuvatietoa saadaan myös käynnissä olevan Sosiaaliset innovaatiot lastensuojelussa -koordinaatiorahankkeen kautta. Lastensuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksessa voidaan arvioida mahdollisia jälkihuollon muutostarpeita.

Tiina Muinonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Toimeentulotuesta annetun lain asumismenoja koskeva sääntely

HE 58/2023 vp – EV 63/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa toimeentulotuesta annetun lain asumismenoja koskevan sääntelyn vaikutuksia toimeentulotuen hakijoiden ja heidän lasten oikeuksiin, asemaan ja toimeentuloon, asuntomarkkinoihin sekä palvelutarpeeseen ja kustannuksiin hyvinvointialueilla.

Sosiaali- ja terveysministeriö tekee säädösmuutosten seuranta ja jälkiarviointia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista. Tarkoituksena on seurata lainsäädännön muutosten vaikutuksia ja informoida eduskuntaa ja sen valiokunta etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista sekä seurata hallituksen esityksiin annettuja lausumia.

Lyhyen aikavälin ja vuosittainen esityksien seuranta perustuu pääosin eri tahojen (kuten Kansaneläkelaitos, työeläkekassat, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Eläketurvakeskus ja Tilastokeskus) raportointi- ja tilastotoimintaan. Lainsäädännön yhteisvaikutusten jälkiarviointi kytkeytyy useammissa sosiaaliturvan muutoksissa perusturvan riittävyyden lakisääteiseen arviointitoimintaan. Perusturvan riittävyyden arviointia tullaan kehittämään tulevana vuosina, kun arvioidaan perusturvan riittävyyttä etuuksien tason, perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden osalta.

14 THL 47/2024

Seuranta ja jälkiarviointia tullaan tekemään eduskunnan lausumien toteuttamiseksi ja soveltuvin osin muiden, muun muassa kansallisen ja EU-tason seuranta- ja raportointivelvoitteiden täyttämiseksi. Seurannassa ja jälkiarvioinnissa hyödynnetään soveltuvin osin sosiaaliturvakomitean arviointi- ja selvitysryhmässä tehtäviä laadullisia ja määrällisiä arviointeja ja selvityksiä sekä valtiosääntöoikeudellista arviointia.

Valtakunnallisen toimeentulotukiasioiden neuvottelukunnan tehtävänä on seurata toimeentulotukiasioiden soveltamiskäytäntöä ja viranomaisten välistä yhteistyötä sekä tehdä esityksiä toimeentulotukea koskevista asioista. Alueellisten toimeentulotukiasioiden neuvottelukuntien yhtenä keskeisenä tehtävänä on seurata paikallisen työllisyystilanteen ja asumisen hinnan vaikutuksia toimeentulotuen tarpeeseen. Valtakunnallinen neuvottelukunta on saanut selvitystä vuoden 2024 aikana jäseniltään heidän havaitsemistansa lakimuutosten aiheuttamista muutoksista. Tietoa vaikutuksista hyvinvointialueiden tasolla on kerätty myös toimeentulotuen käsittelyaikoja koskevan vuositilastoinnin yhteydessä toteutetulla erilliskyselyllä.

Ritva Liukonen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain sekä Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d pykälän muuttaminen

HE 59/2023 vp – EV 30/2023 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön rahoituksen riittävyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin rahoituksen muuttamiseksi, jos rahoitusmalli vaarantaa korkeakouluopiskelijoiden riittävien terveyspalvelujen saatavuuden.

1. Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon rahoituksen riittävyyttä ja laatii vuosittain arvion opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista sekä niiden rahoituksesta. Ministeriö huomioi rahoituksen riittävyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta arvioidessaan opiskeluterveydenhuollon palvelujen tarpeen, niiden saatavuuden ja taloudellisuuden sekä kustannustason muutokset saatavilla olevien tietojen ja arvioiden perusteella.

Eduskunta päättää vuosittain hyväksyttävästä opiskeluterveydenhuollon kansallisesta rahoitusosuudesta ja valtion rahoitusosuudesta valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä. Säätiölle on varattu vuosina 2023–2026 miljoona euroa erillisaikarahoitusta kullekin vuodelle mielenterveyspalvelujen vahvistamiseen. Valtionavustuksella pyritään tukemaan opiskelijoiden hyvinvointia sekä parantamaan korkeakouluopiskelijoiden jaksamista ja opiskelukykyä kehittämällä ja vahvistamalla ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) mielenterveyspalveluja. Valtionavustuksen määräraha kohdistettiin vuonna 2024 täysimääräisenä matalan kynnyksen digimielenterveysklinikan toiminnan jatkamiseen.

Rahoitusta koskevia opiskeluterveydenhuoltolain pykälää sovellettiin 1.1.2024 alkaen ja muutokset ovat osoittautuneet käytännössä hyviksi. YTHS ja Kela ovat todenneet muutosten selkeyttäneen rahoitusta ja kustannusten korvaamista. YTHS:n toiminnan kustannukset toteutuivat vuonna 2024 jokseenkin ennakkoidusti, mihin osaltaan vaikutti korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon rahoitusta ja kustannusten korvaamista koskevien säännösten selkiyttäminen vuoden 2024 talousarviossa.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja valmistelee tarvittavat lainsäädäntömuutokset, jotta Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö voi vastaanottaa lahjoituksia niiden vaikuttamatta säätiön perusrahoitukseen.

2. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltolain rahoitusta koskevat säädökset on täsmennetty syksyllä 2023. Kun Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö toteuttaa oman ilmoituksensa mukaan vain lakisääteisen opiskeluterveydenhuollon tehtäviä, lahjoitusvaroja koskevan säännöksen muuttaminen edellyttää, että säätiö täsmentää, mihin tarkoitukseen varojen tuotto olisi tarkoitus käyttää ja miten niiden käyttö suhteutuisi säätiön lakisääteisiin tehtäviin sekä perusrahoitukseen. Lisäksi säätiön tulisi kehittää raportointijärjestelmiään niin, että se kykenee erottelemaan perusrahoituksen, valtionavustusten ja lahjoitusvarojen käytön. Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa vuoden 2023 vuosikertomuksen kirjaukseen nähden.

Elina Vesterinen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksien muutosten vaikutusten seuraaminen

HE 60/2023 vp – EV 58/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan ja nuoren kuntoutusrahan alentamisen vaikutuksia lasten, nuorten ja työelämään kiinnittymättömien henkilöiden toimeentuloon, kuntoutukseen osallistumiseen ja työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö tekee säädösmuutosten seuranta- ja jälkiarviointia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista. Tarkoituksena on seurata lain-säädännön muutosten vaikutuksia ja informoida eduskuntaa ja sen valiokuntia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista sekä seurata hallituksen esityksiin annettuja lausumia.

Lyhyen aikavälin ja vuosittainen esityksien seuranta perustuu pääosin eri tahojen (kuten Kansaneläkelaitos, työeläkekassat, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Eläketurvakeskus ja Tilastokeskus) raportointi- ja tilastotoimintaan. Lainsäädännön yhteisvaikutusten jälkiarviointi kytkeytyy useammassa sosiaaliturvan muutoksissa perusturvan riittävyyden lakisääteiseen arviointitoimintaan. Perusturvan riittävyyden arviointia tullaan kehittämään tulevana vuosina, kun arvioidaan perusturvan riittävyyttä etuuksien tason, perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden osalta.

Seuranta- ja jälkiarviointia tullaan tekemään eduskunnan lausumien toteuttamiseksi ja soveltuvien osien muiden, muun muassa kansallisen ja EU-tason seuranta- ja raportointivelvoitteiden täyttämiseksi. Seurannassa ja jälkiarvioinnissa hyödynnetään soveltuvien osien sosiaaliturvakomitean arviointi- ja selvitysryhmässä tehtäviä laadullisia ja määrällisiä arviointoja ja selvityksiä sekä valtiosääntöoikeudellista arviointia.

Kansaneläkelaitoksen järjestämään kuntoutukseen osallistumista ja mahdollisia muutoksia osallistumishalukkuudessa seurataan jatkuvasti muun muassa Kansaneläkelaitoksen tilastoin ja tutkimuksin. Vastaavasti myös työkyvyttömyyseläkehakemusten määrää seurataan tiiviisti vuosittain. Vuonna 2024 muutokset ovat Kansaneläkelaitoksen tilastojen mukaan olleet vähäisiä.

Milja Tiainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Yleisen asumistuen muutokset

HE 74/2023 vp – EV 64/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa yleisestä asumistuesta annetun lain muutosten ja erityisesti omistusasumisen tuen lakkaamisen vaikutuksia sekä ryhtyy tarvittaessa havaittujen ongelmien korjaamiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö tekee säädösmuutosten seuranta- ja jälkiarviointia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista. Tarkoituksena on seurata lainsäädännön muutosten vaikutuksia ja informoida eduskuntaa ja sen valiokuntia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista sekä seurata hallituksen esityksiin annettuja lausumia.

Lyhyen aikavälin ja vuosittainen esityksien seuranta perustuu pääosin eri tahojen (kuten Kansaneläkelaitos, työeläkekassat, Terveystieteiden tutkimuskeskus, Eläketurvakeskus ja Tilastokeskus) raportointi- ja tilastotoimintaan. Lainsäädännön yhteisvaikutusten jälkiarviointi kytkeytyy useammassa sosiaaliturvan muutoksissa perusturvan riittävyyden lakisääteiseen arviointitoimintaan. Perusturvan riittävyyden arviointia tullaan kehittämään tulevina vuosina, kun arvioidaan perusturvan riittävyyttä etuuksien tason, perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden osalta.

Seuranta- ja jälkiarviointia tullaan tekemään eduskunnan lausumien toteuttamiseksi ja soveltuvin osin muiden, muun muassa kansallisen ja EU-tason seuranta- ja raportointivelvoitteiden täyttämiseksi. Seurannassa ja jälkiarvioinnissa hyödynnetään soveltuvin osin sosiaaliturvakomitean arviointi- ja selvitysryhmässä tehtäviä laadullisia ja määrällisiä arviointoja ja selvityksiä sekä valtiosääntöoikeudellista arviointia.

Mikko Horko, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Työttömyysturvan muutosten vaikutukset

HE 73/2023 vp – EV 83/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa työttömyysturvaa koskevien muutosten vaikutuksia erityisesti lapsiperheiden toimeentuloon, eri työntekijäryhmien työllistymiseen koko-aika- ja osa-aikatyöhön ja eri sosiaaliturvaetuuksia koskevien muutosten mahdollisia yhteisvaikutuksia työttömyysetuuksia saavien toimeentuloon sekä ryhtyy tarvittaessa havaittujen ongelmien korjaamiseen ja kannustinloukkujen purkamiseksi.

siten, että työllistyminen sekä osa-aikaiseen että erityisesti kokopäiväiseen työhön on kaikissa tilanteissa etuuksien saajalle taloudellisesti kannattavaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö tekee säädösmuutosten seuranta ja jälkiarviointia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista. Tarkoituksena on seurata lain-säädännön muutosten vaikutuksia ja informoida eduskuntaa ja sen valiokuntia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista sekä seurata hallituksen esityksiin annettuja lausumia.

Lyhyen aikavälin ja vuosittainen esityksien seuranta perustuu pääosin eri tahojen (kuten Kansaneläkelaitos, työeläkekassat, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, Eläketurvakeskus ja Tilastokeskus) raportointi- ja tilastotoimintaan. Lainsäädännön yhteisvaikutusten jälkiarviointi kytkeytyy useammassa sosiaaliturvan muutoksissa perusturvan riittävyyden lakisääteiseen arviointitoimintaan. Perusturvan riittävyyden arviointia tullaan kehittämään tulevana vuosina, kun arvioidaan perusturvan riittävyyttä etuuksien tason, perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden osalta.

Seuranta ja jälkiarviointia tullaan tekemään eduskunnan lausumien toteuttamiseksi ja soveltuvien osien muiden, muun muassa kansallisen ja EU-tason seuranta- ja raportointivelvoitteiden täyttämiseksi. Seurannassa ja jälkiarvioinnissa hyödynnetään soveltuvien osien sosiaaliturvakomitean arviointi- ja selvitysryhmässä tehtäviä laadullisia ja määrällisiä arviointoja ja selvityksiä sekä valtiosääntöoikeudellista arviointia.

Marjaana Maisonlahti, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaaliturvaetuuksien muutosten vaikutusten seuranta

HE 75/2023 vp – EV 84/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa aktiivisesti indeksijäädytyksen vaikutuksia eri etuudensaajaryhmiin ja eri sosiaaliturvaetuuksien muutosten kanssa mahdollisesti muodostuviin yhteisvaikutuksiin ja ryhtyy havaittujen ongelmien korjaamiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö tekee säädösmuutosten seuranta ja jälkiarviointia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista. Tarkoituksena on seurata lain-säädännön muutosten vaikutuksia ja informoida eduskuntaa ja sen valiokuntia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista sekä seurata hallituksen esityksiin annettuja lausumia.

Lyhyen aikavälin ja vuosittainen esityksien seuranta perustuu pääosin eri tahojen (kuten Kansaneläkelaitos, työeläkekassat, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Eläketurvakeskus ja Tilastokeskus) raportointi- ja tilastotoimintaan. Lainsäädännön yhteisvaikutusten jälkiarviointi kytkeytyy useammissa sosiaaliturvan muutoksissa perusturvan riittävyyden lakisääteiseen arviointitoimintaan. Perusturvan riittävyyden arviointia tullaan kehittämään tulevina vuosina, kun arvioidaan perusturvan riittävyyttä etuuksien tason, perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden osalta.

Seuranta ja jälkiarviointia tullaan tekemään eduskunnan lausumien toteuttamiseksi ja soveltuvien osien muiden, muun muassa kansallisen ja EU-tason seuranta- ja raportointivelvoitteiden täyttämiseksi. Seurannassa ja jälkiarvioinnissa hyödynnetään soveltuvien osien sosiaaliturvakomitean arviointi- ja selvitysryhmässä tehtäviä laadullisia ja määrällisiä arviointeja ja selvityksiä sekä valtiosääntöoikeudellista arviointia.

Eva Ojala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lait alkoholilain 17 ja 26 pykälän muuttamisesta

HE 7/2024 vp – EV 40/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa alkoholilain muutoksista aiheutuvia vaikutuksia erityisesti perheisiin ja lapsiin sekä alkoholikuolleisuuteen ja ryhtyy tarvittaessa havaittujen ongelmien korjaamiseen sosiaali- ja terveyspolitiikan sekä veropolitiikan keinoin.

Valtioneuvosto seuraa yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa lakimuutoksesta mahdollisesti aiheutuvia sosiaali- ja terveysvaikutuksia sekä eduskunnan edellyttämällä tavalla myös mahdollisia vaikutuksia erityisesti perheisiin, lapsiin sekä alkoholikuolleisuuteen. Laki tuli voimaan kesäkuussa 2024, joten toistaiseksi seuranta-aika on liian suppea, jotta juuri kyseisestä esityksestä mahdollisesti johtuvia vaikutuksia voitaisiin yksilöidä. Valtioneuvosto jatkaa vaikutusten seuraamista yhteistyössä THL:n kanssa.

Saara Karttunen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Lait työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

HE 13/2024 vp – EV 59/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa työttömyysturvaa koskevien muutosten vaikutuksia erityisesti vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien, kuten ikääntyneiden, osatyökykyisten ja pitkäaikaistyöttömien toimeentuloon ja työllisyyteen sekä ryhtyy tarvittaessa havaittujen ongelmien korjaamiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö tekee säädösmuutosten seuranta- ja jälkiarviointia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista. Tarkoituksena on seurata lainsäädännön muutosten vaikutuksia ja informoida eduskuntaa ja sen valiokuntia etuuslakeihin tehtyjen muutosten vaikutuksista sekä seurata hallituksen esityksiin annettuja lausumia.

Lyhyen aikavälin ja vuosittainen esityksien seuranta perustuu pääosin eri tahojen (kuten Kansaneläkelaitos, työeläkekassat, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, Eläketurvakeskus ja Tilastokeskus) raportointi- ja tilastotoimintaan. Lainsäädännön yhteisvaikutusten jälkiarviointi kytkeytyy useammassa sosiaaliturvan muutoksissa perusturvan riittävyyden lakisääteiseen arviointitoimintaan. Perusturvan riittävyyden arviointia tullaan kehittämään tulevana vuosina, kun arvioidaan perusturvan riittävyyttä etuuksien tason, perusoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden osalta.

Seuranta- ja jälkiarviointia tullaan tekemään eduskunnan lausumien toteuttamiseksi ja soveltuvien osien muiden, muun muassa kansallisen ja EU-tason seuranta- ja raportointivelvoitteiden täyttämiseksi. Seurannassa ja jälkiarvioinnissa hyödynnetään soveltuvien osien sosiaaliturvakomitean arviointi- ja selvitysryhmässä tehtäviä laadullisia ja määrällisiä arviointoja ja selvityksiä sekä valtiosääntöoikeudellista arviointia.

Marjaana Maisonlahti, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki tupakkalain muuttamisesta

HE 38/2024 vp – EV 76/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa nyt ehdotetun sääntelyn toimivuutta erityisesti kansanterveyden edistämisen, hyvinvointi- ja terveyserojen vähentämisen sekä nuorisokäytön ehkäisemisen näkökulmasta

ja ryhtyy tarvittaessa pikaisesti toimiin sääntelyn muuttamiseksi. Erityisesti, jos muissa Pohjoismaissa säädetään Suomea alhaisemmat nikotiinipitoisuuden rajat tai tiukemmat makuaine- tai lisäainerajoitukset, tulee sääntelyä tältä osin yhdenmukaistaa. Lisäksi valtioneuvoston on seurattava nikotiinivalmisteiden käyttöä ja käytön vaikutuksia erityisesti alle 20-vuotiaisiin.

Tasavallan Presidentti ei vahvistanut lakia, johon eduskunnan vastaus liittyy. Asia otettiin uuteen valmisteluun loppuvuodesta 2024, ja asiaa koskeva uusi hallituksen esitys (HE 221/2024 vp) annettiin tammikuussa 2025. Esityksessä kuvataan naapurimaiden ajantasaista sääntelyä. Lisäksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos seuraa jatkuvasti tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä erilaisilla kyselytutkimuksilla, ja kyselyjen tuloksia käytetään tukena lainvalmistelussa.

Reetta Honkanen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Vahvistamatta jääneenä palautunut laki tupakkalain muuttamisesta

VJL 1/2024 vp – HE 38/2024 vp – EK 30/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee savuttomia nikotiinituotteita koskevan uuden hallituksen esityksen kiireellisesti siten, että valmistelussa otetaan huomioon ajantasaiset tiedot kyseisiä nikotiinituotteita koskevasta lähialueiden säädösvalmistelusta.

Uusi savuttomia nikotiinituotteita koskeva hallituksen esitys (HE 221/2024 vp) annettiin tammikuussa 2025. Esityksessä ehdotettu sääntely vastaa eduskunnan hyväksymää lakia EV 76/2024 vp lukuun ottamatta savuttomien nikotiinituotteiden sallittuja makuja koskevaa sääntelyä sekä eräitä teknisluonteisia muutoksia. Hallituksen esityksessä kuvataan ajantasaiset tiedot muiden maiden sääntelystä.

Reetta Honkanen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain 4 pykälän muuttaminen

HE 122/2024 vp – EV 188/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi kiireellisesti vammaispalvelulain vaikutuksia ja ryhtyy toimenpiteisiin lain yksittäisten säännösten ja soveltamisalasäännöksen täsmentämiseksi, jos se on tarpeen lain säilymiseksi vammaisille henkilöille tarkoitettuna erityislakina.
1. Uusi vammaispalvelulaki tuli voimaan 1.1.2025. Sosiaali- ja terveysministeriö on lainvalmistelun yhteydessä suunnitellut lain seurantaan yhteistyössä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Laki tulee täysimääräisesti voimaan kolmen vuoden siirtymäajan jälkeen. Koska uuden lain mukaisia palveluita aletaan myöntää vähitellen siirtymäajan kuluessa, lopullinen kuva lain säilymisestä erityislakina saadaan vasta siirtymäajan jälkeen.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 9 pykälän edellyttämällä tavalla lain voimaantulosta lähtien hyvinvointialueille riittävät resurssit vammaisten henkilöiden palvelujen turvaamiseksi.
2. Uuden vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 122/2024 vp) on päivitetty uuden vammaispalvelulain taloudellisten vaikutusten arviointi. Lisäksi kyseisen esityksen käsittelyn yhteydessä eduskunta varasi vuodelle 2025 lisärahoitusta lainsäädännön toimeenpanon tukemiseen.
3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ohjaa vammaispalvelulain toimeenpanoa niin, että varmistetaan lain valtakunnallisesti yhtenäinen soveltaminen ja vammaisten henkilöiden palvelujen yhdenvertainen saatavuus eri alueilla.
3. Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistellut toimeenpanoa tukevia koulutuksia sekä soveltamisohjetta uuden lain soveltamisalan tarkennuksista. Lisäksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämään Vammaispalvelujen käsikirjaan on päivitetty omat sivut uudesta laista.
4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa vammaispalvelulain muutosten vaikutuksia vammaisten henkilöiden oikeuksien ja erityisesti mahdollisten väliinpuutoajaryhmien oikeuksien ja kielellisten oikeuksien

toteutumiseen sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

4. Uusi vammaispalvelulaki tuli voimaan 1.1.2025. Sosiaali- ja terveysministeriö on lainvalmistelun yhteydessä suunnitellut lain seurantaan yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Laki tulee täysimääräisesti voimaan kolmen vuoden siirtymäajan jälkeen. Koska uuden lain mukaisia palveluita aletaan myöntää vähitellen siirtymäajan kuluessa, lopullinen kuva väliinputoajaryhmien oikeuksien ja kielellisten oikeuksien toteutumisesta saadaan siirtymäajan jälkeen.

Terhi Karaus, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö
Kaarina Tuokko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttaminen

HE 127/2024 vp – EV 120/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa huolellisesti ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoitusta koskevan lainmuutoksen toimeenpanoa iäkkäiden henkilöiden oikeuksien toteutumisen näkökulmasta ja huolehtii kansallisella ohjauksella siitä, että henkilöstömitoitusta toteutetaan asiakkaiden yksilöllisten palvelutarpeiden mukaisesti RAI-arviointijärjestelmää hyödyntäen. Lisäksi eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa korjaustoimiin ympärivuorokautisen hoivan riittävän henkilöstömitoituksen varmistamiseksi.

lääkkäiden palveluissa on vanhuspalvelulain säätämisestä lähtien rakennettu palvelujen seurantajärjestelmää, joka antaa varsin kattavan kuvan iäkkäiden palvelujen tilanteesta ja mahdollistaa myös uusien säännösten toimeenpanon seurannan. Seuranta toteutetaan osana Terveiden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tekemää Vanhuspalvelujen tila -tutkimusta, jolla on seurattu vanhuspalvelulain toteutumista lain voimaantuloavuodesta 2013 alkaen. Tutkimus kattaa sekä ympärivuorokautisen hoidon että kotihoidon toimintayksiköt. Siinä seurataan henkilöstömitoituksen kehitystä sekä toimintayksiköiden toimintakäytäntöjä ja johtamista.

Henkilöstömitoitusta koskevat tiedot kerätään nykyisin kaksi kertaa vuodessa. Myöhemmin tietojärjestelmien kehittymisen myötä tiedot voidaan hankkia vieläkin ajantasaisempina, kun ne saadaan suoraan suorina siirtoina tietojärjestelmistä. Tätä parhaillaan kokeillaan sellaisten hyvinvointialueiden kanssa, joiden tietojärjestelmät mahdollistavat tietojen siirtämisen suoraan.

Viimeksi vanhuspalvelulain mukaisen vähimmäishenkilöstömitoituksen (tuolloin 0,65) täyttymistä seurattiin lokakuussa 2024, mutta sen tulokset eivät ole vielä käytettävissä. Huhtikuussa 2024 tehdyssä seurannassa iäkkäiden ympärivuorokautisen hoivan yksiköistä 93 prosenttia ylsi lakisääteiseen henkilöstömitoitukseen. Vähimmäismitoituksen alittaneiden osuus oli noussut hieman edellisestä lokakuusta. Samalla 0,7 mitoituksen ylittävien osuus on laskenut. Muutoksen taustalla on henkilöstömäärän pieneneminen, asiakasmäärän pysyessä tasaisena. Seuraavan kerran henkilöstömitoituksen toteutumista seurataan huhtikuussa 2025.

RAI-arviointivälineistön (Resident Assessment Instrument) käyttäminen asiakkaan palvelutarvetta arvioitaessa on ollut kaikkia toimintayksiköitä koskeva velvoite 1.4.2023 lähtien. RAI-järjestelmää käyttämällä asiakkaiden toimintakykyä ja palvelutarpeita arvioidaan yhdenmukaisesti ja monipuolisesti. RAI-arvioinnin tuottaman tiedon avulla palvelut pystytään suunnittelemaan yksilöllisesti ja kohdentamaan tarpeenmukaisesti heille, jotka niitä tarvitsevat. THL tuottaa RAI-arviointitiedoista vertailutietoa ja tutkimusta, jotka auttavat kehittämään palveluista asiakkaiden tarpeita vastaavia ja tuloksellisia. Tätä lakisääteistä tehtävää varten kaikkien Suomessa tehtyjen RAI-arviointien tiedot kootaan THL:ään.

Yhteinen koko maassa käytössä oleva arviointi- ja suunnitteluväline mahdollistaa myös vertailukelpoisen tiedon saamisen iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeista ja palveluista. Tämä edistää asiakkaiden yhdenvertaisuutta. Myös valvontaviranomaiset voivat hyödyntää RAI-mittareiden tuottamaa tietoa työssään.

RAI-arviointijärjestelmän käytön vakiinnuttua toimintayksiköissä voidaan arviointitiedon pohjalta määritellä suuntaa antavat kansalliset perusteet eri palveluihin pääsulle ja henkilöstön mitoittamiselle asiakkaiden palvelutarpeita vastaavasti. Tämä valmistelutyö on käynnistetty THL:n kanssa.

Satu Karppanen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lääkekorvausten vuosiomavastuun jakaminen osiin

HE 129/2024 vp – EV 142/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toteuttaa lääkekorvausten vuosiomavastuun jakamisen osiin mahdollisimman pikaisesti kustannusneutraalilla tavalla.

1. Pääministeri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu, että lääkekorvausten vuosiomavastuun (ns. *lääkekaton*) jakaminen osiin mahdollistetaan kustannusneutraalilla tavalla.

Sosiaali- ja terveysministeriö on tarkastellut yhdessä Kelan kanssa hallitusohjelmakirjauksen toteuttamiseen erilaisia toteuttamistapoja. Selvityksen perusteella Kela-luoton kokeiluun perustuva vuosiomavastuun osittaminen on nopeimmalla aikataululla toteuttavissa oleva ratkaisu helpottamaan hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti paljon lääkkeitä käyttävien tilannetta.

Hallitus on myöntänyt Kelalle rahoitusta 2,5 miljoonaa euroa vuoden 2025 täydentävässä talousarviossa kokeiluun, jossa lääkekorvausten vuosiomavastuu eli ns. lääkekatto jaettaisiin pienempiin osiin niin sanotulla Kela-luotolla. Kokeilen sisälöstä sekä toteuttamisesta vastaisi Kela. Kokeilu toteutettaisiin Kelan ehdotuksen mukaisesti Kelan kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain perusteella. Kokeiluun osoitettaisiin varat vuoden 2025 budjetissa harkinnanvaraisen kuntoutuksen alla. Kokeilu kestäisi 3 vuotta, jotta kokeilusta saataisiin tarpeeksi tietoa pysyvän ratkaisun perustaksi. Kokeilu käynnistyisi syksyllä 2025 ja siihen kuuluisi tutkimusosio. Kokeilun vaatimasta 5 miljoonan euron kokonaisrahoituksesta varataan 2,5 miljoonaa euroa vuodelle 2025 ja myöhemmin 2,5 miljoonaa euroa vuodelle 2026. Kokeilun tulosten perusteella tulevat arvioitavaksi lääkekaton osittamiseen liittyvät muutostarpeet.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toimii määrätietoisesti lääkkeiden saatavuushäiriöiden vähentämiseksi ja selvittää, miten niin uusien kuin pidempään jo markkinoilla olleiden lääkkeiden saatavuus turvataan Suomessa kaikissa tilanteissa.

2. Pääministeri Orpon hallitusohjelmaan sisältyy runsaasti lääkkeisiin ja apteekkeihin liittyviä kirjauksia, joita toteutetaan Lääkkeet ja apteekkitalous -hankkeessa vuosina 2024–2026. Lääkkeet ja apteekkitalous -hanke jatkaa lääkeasioiden pitkäjänteistä kehittämistä. Lääkeasioiden kehittämisen tavoitteena on parantaa lääkehoitojen vaikuttavuutta, turvallisuutta ja laatua sekä taloudellisuutta, yhdenvertaisuutta ja saatavuutta.

3. Eduskunta edellyttää, että apteekkitalouden kokonaisuudistuksessa arvioidaan jo tehtyjen muutosten vaikutuksia apteekkien toimintaedellytyksiin ja varmistetaan vähintään lääketurvallisuus, apteekkien toimintaedellytykset sekä apteekkipalvelujen alueellinen saatavuus.

3. Pääministeri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on, että hallitus toteuttaa apteekkitalouden kokonaisuudistuksen. Tavoitteena on myös, että apteekkisääntelyä uudistetaan vastuullisesti ja asteittain turvaten laadukkaat ja turvalliset apteekkipalvelut koko Suomessa. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö asetti 13.5.2024 apteekkitalouden kokonaisuudistusta sekä apteekkisääntelyn kehittämistä valmistelevan työryhmän apteekkitoimintaa koskevien hallitusohjelmakirjausten toteuttamiseksi sekä hankkeen seurantaryhmän. Työryhmän toimikausi päättyy 31.12.2025. Työryhmän tehtävänä on tehdä ehdotus apteekkitalouden kokonaisuudistuksesta ja apteekkisääntelyn uudistamisesta. Uudistukset voidaan toteuttaa vaiheittain.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Lasten ja nuorten terapiatakuun toteutumisen seuranta

HE 131/2024 vp – EV 163/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa lasten ja nuorten terapiatakuun toteutumista sekä kehittää kansallista ohjausrakennetta, mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyä ja mielenterveyden varhaisen tuen palveluja ja ryhtyy tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa terapiatakuun toteutumisesta selvityksen sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle 1.5.2027 mennessä.

Valtioneuvosto valmistelee lasten ja nuorten terapiatakuun toteutumisen seurantaa yhteistyössä terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisvastuussa olevien tahojen kanssa. Lasten ja nuorten terapiatakuuta koskevassa lainsäädännössä lasten ja nuorten psykososiaalisten menetelmien koordinaativastuu on erikoissairaanhoidon tehtäviä säätelevän keskittämisasiäsetuksen (VN 582/2017) mukaisesti yhteistyöalueen tasolla yliopistosairaaloilla.

Hallitusohjelman mukaisesti erikoissairaanhoidon työnjakoa koskevat säädökset uudistetaan. Tarve yliopistosairaaloita ylläpitävien ja muiden hyvinvointialueiden keskinäisen työnjaon tarkempaan määrittelyyn tullaan arvioimaan tämän keväällä 2025 käynnistyvän työn yhteydessä.

Liisa Jokinen, johtava asiantuntija, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimimista koskeva lainsäädäntö

HE 132/2024 vp – EV 117/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi huolellisesti tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimimista koskevan lainsäädännön toimeenpanoa ja ottaa saadut kokemukset huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistusta valmisteltaessa.

Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistus ja se toteutetaan tavalla, jossa ammattioikeuksiin kytketään vain asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta välttämättömät ja oikeasuhtaiset edellytykset. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä arvioidaan tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimimista koskevan lainsäädännön toimeenpanoa ja huomioidaan sen vaikutukset ammattihenkilölainsäädännön uudistuksen valmistelussa.

Henna Vidén, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Omalääkärimalliin pohjautuvat hoitosuhteen jatkuvuutta tukevat palvelutuotantotavat

HE 134/2024 vp – EV 162/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa hoitosuhteen jatkuvuutta ottamalla käyttöön omalääkäri- ja omahoitajamalli tai perhelääkärimalli taikka laajentamalla niiden käyttöä.

Eduskunta antoi saman lausuman asian HE 55/2023 vp – EV 45/2023 vp käsittelyn yhteydessä. Ks. vastaus sen kohdalta.

Merituuli Mähkä, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Terveys- ja hyvinvointialain muuttaminen

HE 149/2024 vp – EV 187/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa sairaalaverkon ja päivystystoiminnan muutosten vaikutuksia hyvinvointialue- ja YTA- aluetasolla päivystysten käyttöön, ensihoidon kuljetuksiin ja kustannuksiin sekä alueiden kiirevastaanottojen kehittymiseen. Eduskunta edellyttää valtioneuvostolta myös avoimen ja kattavan tietopohjan kehittämistä.

1. Kiireellisen hoidon toteutumista seurataan sekä Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen että Hätäkeskuslaitoksen (ensihoidopalvelu) tilastojen avulla. Tietopohjaa ja vaikuttavuutta kehitetään osana pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman toimeenpanemiseksi käynnissä olevaa kansallista palvelureformia. Päivystyspalveluiden toteutumista käsitellään tarvittaessa hyvinvointialue- ja yhteistyöaluekohtaisissa sote-järjestämis- ja ohjausneuvotteluissa sekä ministeriöiden ja hyvinvointialueiden välisissä eritasoisissa verkostoissa.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa kielellisten oikeuksien toteutumista erityisesti päivystys- ja synnytyspalveluissa hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän toiminnassa ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin ruotsinkielisten palveluiden turvaamiseksi huomioiden palveluiden saavutettavuus.

2. Kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen toteutumista (sote-järjestämislaki 39 pykälä) sekä Länsi-Uudenmaan (sote-järjestämislain 33 pykälä) tehtävää tukea ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä koko maassa seurataan osana sote-järjestämis- ja ohjausneuvotteluja.

Hallitusohjelman mukaisesti Länsi- ja Itä-Uudenmaan hyvinvointialueille ja HUS-yhtymälle on kohdennettu erillistä valtionavustusta ruotsinkielisten palveluiden lisäkehittämiseksi vuonna 2024 ja edelleen kohdennetaan vuonna 2025.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ohjaa hyvinvointialueita, Helsingin kaupunkia ja HUS-yhtymää varmistamaan, että alueen ilta-, yö- ja viikonloppuajaksien sosiaali- ja terveyspalvelut, muun muassa kiirevastaanotot, kotiin vietävät palvelut, ensihoidopalvelu ja etäpalvelut, muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden ympärivuorokautisten päivystysyksiköiden ja päivystävien sairaaloiden kanssa väestön palvelutarpeisiin vastaamiseksi ja perusturvallisuuden tunteen lisäämiseksi.

Eduskunta edellyttää valtioneuvoston ohjaavan hyvinvointialueita toteuttamaan väestön monikanavaisen neuvonnan oikea-aikaisten palveluiden piiriin hakeutumiseksi.

3. Eduskunnan joulukuussa 2024 päättämien päivystyspalveluita koskevien lakimuutosten toimeenpano on otettu esiin kaikissa yhteistyöalueeneuvotteluissa tammi–helmikuun 2025 aikana.

Kiireellisen hoidon toteutumista seurataan sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen että Hätäkeskuslaitoksen (ensihoitopalvelu) tilastojen avulla. Tietopohjaa ja vaikuttavuutta kehitetään osana pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman toimeenpanemiseksi käynnissä olevaa kansallista palvelureformia. Päivystyspalveluiden toteutumista käsitellään tarvittaessa hyvinvointialue- ja yhteistyöaluekohtaisissa sote-järjestämislain mukaisissa ohjausneuvotteluissa sekä ministeriöiden ja hyvinvointialueiden välisissä eritasoisissa verkostoissa.

Merituuli Mähkä, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja sosiaalihuoltolain 22 a pykälän muuttaminen

HE 187/2024 vp – EV 146/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa toimenpiteitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien rekisteröintimenettelyn sujuvoittamiseksi sekä kohtuullisten käsittelyaikojen ja valvontaviranomaisten riittävien voimavarojen varmistamiseksi sekä seuraa ja arvioi valvontalain säännösten toimivuutta palveluntuottajien ja palvelujen käyttäjien näkökulmasta. Lisäksi eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö tulee arviomaan sääntelyn vaikutuksia, toiminnallisen kehittämisen vaikutuksia ja niiden kautta valvontalain mahdollisten pysyvien muutosten sekä voimassa olevien asetuksenantovaltuuksien mukaisen alemman asteisen sääntelyn tarvetta.

Maija Iles, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

12 Talousvaliokunta

Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö

HE 108/2016 vp – EV 239/2016 vp

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi sosiaali- ja terveyspalvelujen lainsäädännössä vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestämisen inhimillisellä ja asiakaslähtöisellä tavalla.

4. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 12 pykälässä säädetään yksityisten palvelujen hankinnasta ja siinä huomioon otettavista seikoista sekä vastuista ja valvonnasta näitä palveluja käytettäessä. Uusi palvelujen järjestämisen rakenne ja lainsäädännön lähtökohdat luovat edellytyksiä myös asiakkaiden tarpeita paremmin vastaaviin palveluhankintoihin.

Uusi laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023, valvontalaki) tuli voimaan 1.1.2024. Valvontalaissa säädetään sekä yksityisten että julkisten palveluntuottajien toimintaedellytyksistä, rekisteröinnistä, omavalvonnasta ja viranomaisvalvonnasta. Lain tarkoituksena on varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilasturvallisuus ja laadultaan hyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä edistää palveluntuottajan ja viranomaisen välistä yhteistyötä. Sosiaali- ja terveyspalveluja saa tuottaa vain palveluntuottaja, joka on rekisteröity valvontalain mukaisesti valtakunnalliseen palveluntuottajien rekisteriin. Rekisteröinnin edellytyksenä on, että palveluntuottaja täyttää sille valvontalaissa säädetty taloudelliset, toiminnalliset ja hallinnolliset edellytykset. Valvontalaissa säädetään palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvonnasta ja sen seurannasta sekä palveluntuottajan omasta ja henkilöstön ilmoitusvelvollisuudesta asiakas- ja potilasturvallisuutta vaarantaneista epäkohdista, tapahtumista, vahingoista tai vaaratilanteista. Lain tavoitteena on yhtenäistää eri palveluntuottajien toimintaedellytyksiä, lupa- ja valvontakäytäntöjä, lisätä ja tukea omavalvontaa, vahvistaa ennakkovalvontaa ja parantaa erilaisten riskien tunnistamista. Tämän on arvioitu parantavan asiakkaiden ja potilaiden mahdollisuuksia saada yhdenvertaisia ja laadukkaita palveluja eri alueilla.

Erityisesti vammaisten ja iäkkäiden henkilöiden osalta sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun varmistamiseen liittyvää sääntelyä on arvioitu vammaispalvelulainsäädännön kokonaisuudistuksessa sekä iäkkäiden henkilöiden palvelujen uudistamisessa.

Viime mainitun osalta iäkkäiden henkilöiden kotiin annettavia palveluja ja asumis- palveluja sekä palvelujen laadun vahvistamista koskevat sosiaalihuoltolain ja van- huspalvelulain muutokset tulivat voimaan 1.1.2023. Valvontaa ja omavalvontaa koskeva sääntely siirtyi sittemmin vuoden 2024 alusta valvontalakiin.

Vuoden 2024 aikana on valmisteltu vammaispalvelulain soveltamisalan tarkenta- mista koskevat säännösmuutokset, joiden tarkoituksena on turvata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja palvelujen saatavuus. Uusi vammaispal- velulaki tuli voimaan 1.1.2025. Lain keskeisenä tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden tarpeiden mukaiset ja laadukkaat palvelut. Uuden vammaispalvelu- lain 5 pykälän mukaan palvelut on toteutettava sisällöltään, laadultaan, määrältään ja tuottamistavaltaan vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen ja edun mukai- sina. Lisäksi uudistuksessa sosiaalihuoltolain 39 pykälään on lisätty säännös, jonka mukaan asiakassuunnitelmaa tehtäessä tulee ottaa huomioon asiakkaan näkemys palvelujen tuottamis- ja toteuttamistavasta. Lisäksi sosiaalihuoltolain 45 pykälään on lisätty säännös, joka edellyttää perustelemaan päätöksen, joka poikkeaa siitä, mitä, asiakassuunnitelmaan on kirjattu sosiaalipalvelujen kokonaisuudesta.

Hallitusohjelman kirjausta asumispalvelujen valikoiman monipuolistamisesta yksi- löllisiin tarpeisiin vastaten toteutetaan osana uuden lain toimeenpanoa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ylläpitää sähköistä vammaispalvelujen käsikirjaa, joka on ajan- tasainen lainsäädännön soveltamisen tietolähde ja toimeenpanon väline.

Edellä kuvatun mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriö on ottanut sosiaali- ja terveyspalvelujen lainsäädännössä huomioon lausumassa edellytetyt asiat. Sen vuoksi asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Terhi Karaus, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö
Kaarina Tuokko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen

HE 230/2018 vp – EV 284/2018 vp

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi pikaisesti ulosoton suojaisuusjärjestelmän ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä velallisen maksukyvyn arvioinnissa huomioon otettavien velallisen välttämättömien elinkustannusten tason kehittämistarpeet ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset.

2. Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan hankkeena tehtiin selvitys ulosoton suojaosuuden korottamisesta ja vaihtoehtoisista keinoista pienituloisten ulosottovelallisten aseman parantamiseksi. Selvityksestä julkaistiin 26.5.2021 [tutkimusraportti Ulosottovelka, sosiaaliturva ja työn tarjonta](#). Selvityksen pohjalta valmisteltiin hallituksen esitys, jonka perusteella velalliselle annettavia vapaa-kuukausia lisättiin 1.5.2023 voimaantulleella lainmuutoksella. Lisäksi ulosoton suojaosuutta korotettiin ensin väliaikaisella lailla vuoden 2023 ajaksi ja sen jälkeen toistaiseksi voimassa olevalla lailla 1.1.2024 lukien. Huhtikuussa 2023 julkaistiin mietintö sosiaaliturvaetuuksien ulosmittauksesta ja mietinnössä ehdotettiin muun muassa ulosmittauksen laskentasääntöjen uudistamista kokonaisuutena. Oikeusministeriö asetti 12.1.2024 hankkeen, jonka tavoitteena on uudistaa tulojen ulosmittausta koskevat ulosottokaaren säännökset. Hankkeessa asetetun työryhmän toimikausi päättyi 31.1.2025. Työryhmän tehtävänä on valmistella ehdotus tavoitteen toteuttamiseksi tarpeellisista lainsäädäntöuudistuksista. Yksityishenkilön velkajärjestelyssä huomioon otettaviin velallisen välttämättömiin elinkustannuksiin on tehty tasokorotus, joka tuli voimaan 1.7.2022.

Anu Vahtola, hallitusneuvos, oikeusministeriö
Mari Aalto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen

KAA 2/2018 vp – EK 46/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto nimittää asiantuntijaryhmän, jossa ovat mukana aloitteen tekijöiden ja vammaisjärjestöjen edustajat, arvioimaan ja valmistelemaan viipymättä tarvittavat säädösmuutokset, joiden avulla turvataan vammaisten henkilöiden osallisuus ja oikeussuojakeinot heitä koskevassa päätöksenteossa. Lisäksi asiantuntijaryhmän tulee selvittää sosiaali- ja terveyspalveluja ja hankintalainsäädäntöä sekä niihin liittyvää neuvontaa ja ohjeistusta koskevat muutostarpeet sosiaali- ja terveyspalvelujen, mukaan lukien Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen, hankintojen kehittämiseksi. Tarvittavat säädösmuutokset on annettava eduskunnalle mahdollisimman pian.

1. Osallisuustyöryhmän loppuraportissa (2021) olevat seikat on otettu huomioon vammaispalveluja koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksessa. Uusi vammaispalvelulaki tuli voimaan 1.1.2025 tarkennetulla soveltamisalalla. Uuden lain

asiakasprosessia koskevat säännökset tukevat vahvasti vammaisten henkilöiden osallisuutta, itsemääräämisoikeutta ja yhdenvertaisuutta. Tämän lainsäädännön osalta asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Terhi Karaus, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö
Kaarina Tuokko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

1. Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen osalta vuonna 2024 ei ole valmisteltu lainsäädännön muutoksia koskien kuntoutuspalvelujen hankintaa. Sosiaali- ja terveysministeriössä arvioidaan vuoden 2025 aikana mahdollisuutta käynnistää Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen rekisteröitymis-menettelyä koskevien lainsäädännön muutosten valmistelu. Sairausvakuutuslain mukaisten matkakorvausten osalta Kela-taksien enimmäishintasääntelyä koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle syksyllä 2024. Esityksellä jatkettiin määrä-aikaista enimmäishintasääntelyä vuoden 2026 loppuun saakka. Lisäksi käynnissä on selvityshanke, jossa selvitetään Kela-taksien enimmäishintasääntelyyn liittyviä kehittämistarpeita. Selvityksen pohjalta on tarkoituksena käynnistää enimmäishintasääntelyn kehittämisen säädösvalmisteluhanke, jota koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2025.

Milja Tiainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
Emmi Vettenranta, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta vahvistetaan osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelua.

2. Nykyinen itsemääräämisoikeushanke on käynnistetty sosiaali- ja terveysministeriössä vuonna 2021. Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaukseen perustuen sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt vuonna 2024 virka-arvion hankkeen oikeudellisesta tärkeys- ja kiireellisyysjärjestyksestä. Kiireellisimmäksi kokonaisuudeksi arvioidaan ikääntyneiden ympärivuorokautinen palveluasuminen, jossa kysymys rajoitustoimien käytöstä voi olla päivittäinen ja pitkäaikainen. Pidemmän tähtäimen valmistelu kirjataan ”Asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisen tiekarttaan”. Tässä yhteydessä arvioidaan myös vammaisten henkilöiden oikeuksien ja osallisuuden toteutumista sekä itsemääräämisoikeutta koskevan sääntelyn kehittämistä.

Kehysriihen 2024 perusteella julkisen talouden suunnitelma 2025–2028 ei enää sisällä itsemääräämisoikeushankkeen valmistelun ja toimeenpanon edellyttämää rahoitusta. Hankkeen lainsäädäntöä ei täten tulla esittämään eduskunnalle Petteri Orpon hallituskaudella.

Itsemääräämisoikeushankkeella on seurantaryhmä, joka asetettiin vuonna 2024 toiselle toimikaudelle (1.8.2024–31.12.2027). Seurantaryhmä on kokoontunut vuonna 2024 kaksi kertaa. Seurantaryhmä on perustanut 4.11.2024 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia niin sanottu IMO-opas. Työryhmän työskentelykausi on 1.1.2025–31.12.2026. IMO-oppaaseen kootaan hyväksi havaittuja käytäntöjä itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi ja rajoitustoimien ennaltaehkäisemiseksi.

Maija Miettinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja varmistaa vammaispalvelujen tarjoamisen edellytyksiin, kuten toimitiloja koskeviin vaatimuksiin, liittyvän lainsäädännön tarkoituksenmukaisuuden ja siihen liittyvän ratkaisu- ja valvontakäytännön yhtenäisyyden palvelujen käyttäjien yhdenvertaisuuden ja palveluntarjoajien tasavertaisten kilpailuedellytysten turvaamiseksi.

3. Uusi laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023, valvontalaki) tuli voimaan 1.1.2024. Valvontalaissa säädetään sekä yksityisten että julkisten palveluntuottajien toimintaedellytyksistä, rekisteröinnistä, omavalvonnasta ja viranomaisvalvonnasta. Lain tarkoituksena on varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilasturvallisuus ja laadultaan hyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä edistää palveluntuottajan ja viranomaisen välistä yhteistyötä. Sosiaali- ja terveystalveta sa tuottaa vain palveluntuottaja, joka on rekisteröity valvontalain mukaisesti valtakunnalliseen palveluntuottajien rekisteriin. Rekisteröinnin edellytyksenä on, että palveluntuottaja täyttää sille valvontalaissa säädetty taloudelliset, toiminnalliset ja hallinnolliset edellytykset. Valvontalaissa säädetään myös toimitiloja koskevista edellytyksistä. Valvontalaissa säädetään palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvonnasta ja sen seurannasta sekä palveluntuottajan omasta ja henkilöstön ilmoitusvelvollisuudesta asiakas- ja potilasturvallisuutta vaarantavista epäkohdista, tapahtumista, vahingoista tai vaaratilanteista. Lain tavoitteena on yhtenäistää eri palveluntuottajien toimintaedellytyksiä, lupa- ja valvontakäytäntöjä, lisätä ja tukea omavalvontaa, vahvistaa ennakoivalvontaa ja parantaa erilaisien riskien tunnistamista. Tämän on arvioitu parantavan asiakkaiden ja potilaiden mahdollisuuksia saada yhdenvertaisia ja laadukkaita palveluja eri alueilla.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti valtion aluehallinnon uudistuksessa sosiaali- ja terveystalvetaiden lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävät kootaan uuteen valtakunnalliseen virastoon. Uudistamisessa tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta.

Maija Iles, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 4 pykälän muuttaminen ja 8 pykälän väliaikainen muuttaminen

HE 57/ 2020 vp – EV 47/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa aktiivisesti ja tarkoin valtion erityisrahoitusyhtiön vastuiden kehitysuraa ja laatii talousvaliokunnalle selvityksen sekä tarvittaessa valmistelee lainsäädäntöön muutokset, joilla varmistetaan valtuuksien tarkoituksenmukainen taso ja kehityssuunta viimeistään syysistuntokaudella 2022.

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 4 ja 8 pykälää muutettiin eduskunnan päätöksellä toukokuussa 2020. Laki sääntelee Finnvera Oyj:n (jäljempänä Finnvera) niin sanottua kotimaan rahoitustoimintaa. Lakimuutoksella varauduttiin ja parannettiin Finnveran edellytyksiä vastata koronapandemian tuomiin yritysrahoituksen mahdollisiin haasteisiin. Lain 4 pykälän muutoksella tehostettiin suuryrityksille myönnettävien takausten käsittelyä poikkeusoloissa poistamalla laista vaatimus työ- ja elinkeinoministeriön suosituksesta, kun taattavan lainan määrä ylittää 35 miljoonaa euroa. Lain 8 pykälän muutoksella korotettiin Finnvera Oyj:n kotimaan rahoituksen laina- ja takausvastuiden enimmäismäärä 4,2 miljardista eurosta 12 miljardiin euroon.

Finnveran laina- ja takausvastuiden enimmäismäärän korotuksella varmistettiin yritysrahoituksen toimivuus Suomessa koronapandemian aikana. Vastuiden enimmäismäärän nostolla pyrittiin antamaan markkinoille tärkeää signaalia markkinoiden toiminnan jatkumisen edellytyksistä kriisistä huolimatta. Suomen pankkijärjestelmä toimi hyvin pandemiankin aikana ja Finnveran valtuuksia ei ole tarvinnut käyttää täysimääräisesti. Finnveran kotimaan lainojen ja takausten vastuukanta oli syyskuun 2024 lopussa 3 miljardia euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on seurannut aktiivisesti Finnveran vastuiden kehittymistä. Finnvera raportoi ministeriölle haetun rahoituksen määrät ja tehdyt rahoituspäätökset sekä vastuukantamäärät neljännesvuosittain. Finnvera julkaisee myös omilla nettisivuillaan [rahoitustoiminnan avaintietoja](#).

Hallituksen lainsäädäntösuunnitelman mukaisesti Finnveraa koskeva kokonaislainsäädäntöuudistus tuodaan eduskunnalle alkuvuonna 2025. Tässä yhteydessä tulee tarkasteluun myös erityisrahoitusyhtiön rahoitusvaltuuksien tarkoituksenmukainen taso.

Jari Kautto, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Sähkömarkkinalain ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 pykälän muuttaminen

HE 265/2020 vp – EV 109/2021 vp

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää vaalikauden loppuun mennessä laajapohjaiseen valmisteluun ja kattavaan vaikutusarviointiin perustuen erillisiä linjoja koskevan sääntelyn muutostarpeet energiayhteisöjen toiminnan mahdollistamiseksi tarkoituksenmukaisena osana energiajärjestelmää.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 14.9.2022 työryhmän selvittämään mahdolliset sääntelyn jatkokehitystarpeet energiayhteisömäärittelmän laajentamisen ja erillisten linjojen hyödyntämisen osalta. Työryhmän tehtävänä oli muun muassa selvittää ja arvioida erillisten linjojen käyttökelpoisuutta kansalaisten energia-yhteisöille nykyistä sääntelykehystä täydentäen. Työryhmä julkaisi [loppuraporttinsa](#) 27.3.2023.

EU:n sähkön sisämarkkinasääntelyä täydentävä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1711 direktiivien (EU) 2018/2001 ja (EU) 2019/944 muuttamisesta unionin sähkömarkkinoiden rakenteen parantamisen osalta on tullut voimaan 16.7.2024. Direktiivillä on lisätty direktiiviin (EU) 2019/944 energian jakamista koskeva uusi 15 a artikla, jossa säädetään kotitalouksille, pienille ja keskisuurille yrityksille sekä julkisille elimille oikeus osallistua energian jakamiseen samalla tarjousalueella tai jäsenvaltion määrittämällä rajatummalla maantieteellisellä alueella. Jäsenvaltiot voivat päättää soveltaa tätä oikeutta myös suuriin sähköasiakkaisiin. Työ- ja elinkeinoministeriö on aloittanut direktiivin (EU) 2024/1711 täytäntöönpanoon liittyvän hallituksen esityksen valmistelun keväällä 2024. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys eduskunnalle kevätistuntokaudella 2025.

Työ- ja elinkeinoministeriön asettama suurjänniteverkko työryhmä luovutti [ehdotuksensa](#) ministeriölle 18.12.2024. Ministeriö tilasi suurjännitejohtojen sääntelyhanketta varten [taustaselvityksen](#) Afry Management Consulting Oy:ltä. Työryhmä ehdottaa sähkömarkkinalain (588/2013) sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuutta koskevia säännöksiä muutettavaksi siten, että erillisen linjan kautta tapahtuva sähkönjakelu olisi ei-luvanvaraista sähköverkkotoimintaa riippumatta siihen liitetyn voimalaitoksen koosta. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle viikolla 17/2025.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö seuraa lainmuutosten täytäntöönpanoa ja niiden vaikuttavuutta ja toimittaa tästä eduskunnalle selvityksen seuraavalla vaalikaudella.

3. Työ- ja elinkeinoministeriö jatkaa lainmuutosten täytäntöönpanon ja niiden vaikuttavuuden seuraamista.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Kirjallinen vahvistusmenettely muun muassa puhelinmyynnissä ja sen vaikutukset

HE 14/2022 vp – EV 87/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee toimia, joilla varmistetaan riippumattoman, moniarvoisen mediakentän toimintaedellytykset ja kilpailukyky Suomessa sekä kansalaisten tasavertaiset mahdollisuudet saada luotettavaa tietoa ja sivistää itseään.

Lausuma annettiin kuluttajansuojalain muutoksen yhteydessä, jolloin lakiin muun muassa lisättiin säännökset kirjallisesta vahvistusmenettelystä puhelinmyynnissä. Sääntely koskee muun ohella lehtien puhelinmyyntiä, ja se tuli voimaan 1.1.2023. Asiaa koskevaan hallituksen esitykseen on kirjattu, että tavanomaisen vaikutusten arviointia koskevan seurannan lisäksi tarkoituksena on seurata vahvistusmenettelyn vaikutuksia erityisesti lehtialaan ja kahden vuoden kuluttua säännösten voimaantulosta arvioida, miten kirjallinen vahvistusmenettely on vaikuttanut lehtien myyntiin ja lehtitarjonnan monimuotoisuuteen, sekä tämän perusteella arvioida tarve mahdollisiin lainsäädäntömuutoksiin. Sääntelyn vaikutusten arviointi on käynnistetty, ja tavoitteena on saada arvio tehdyksi vuoden 2025 loppuun mennessä.

Toni Tähtinen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Kaivoslain muuttaminen

HE 126/2022 vp – EV 295/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että kaivosluvan ja ympäristöluvan yhteensovittamista edistetään. Lupaprosessien yhteensovittamisessa tulee turvata prosessin nopeus, sujuvuus ja ennakoitavuus ympäristötavoitteita vaarantamatta.

1. Työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö jatkavat toimia, joiden tavoitteena on edistää ympäristöllisten lupien, mukaan lukien kaivoslain mukais-
ten lupien ja ympäristöluvan yhteensovittamista. Ympäristöministeriön yhden
luukun lainsäädäntöhankkeen tavoitteena on valtakunnallisen lupa-, ohjaus- ja
valvontaviranomaisen mallissa sujuvoittaa ympäristöön vaikuttavien hankkeiden
lupamenettelyjä ja valmistella yhden luukun palvelua edistäviä lakeja. Kaivos-
lain mukaiset luvat eivät sellaisenaan tule käsiteltäväksi suunnitellussa Lupa- ja
valvontavirastossa, mutta kaivoslain mukaisten lupakäsittelyjen yhteensopivuus
kokonaisuuteen pyritään varmistamaan. Sähköisen yhden luukun asioinnin jatko-
kehittäminen tähtää menettelyjen sujuvoittamiseen.

Teo Kangaspunta, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö
Tia Laine-Ylijoki-Laakso, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö
ja ympäristöministeriö yhteistyössä selvittävät, tulevatko
kaivannaisjäteasetuksen mukaiseen jätehuoltosuunnitelmaan
sisältyvät toimet riittävästi huomioiduksi jätevakuudessa ja miten
jätehuoltosuunnitelma voidaan paremmin huomioida kaivoslupaprosessissa.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö ovat päättäneet ryhtyä
eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.
Ympäristöministeriössä on aloitettu helmikuussa 2023 säädösvalmisteluhanke kai-
vannaisjätessäätelyn ja kaivosten ympäristönsuojelulain mukaisen vakuuden kehit-
tämiseksi. Hankkeen yhteydessä valmistui vuonna 2024 kolme selvitystyötä, joissa
käsiteltiin muun muassa kaivannaisjäteasetuksen mukaisen kunnostamisvelvoit-
teen laajuutta sekä teollisuuspäästödirektiivin muutoksen vaikutusta kaivosten
sulkemisvastuisiin. Lisäksi toukokuussa 2024 ilmestyi nykyisen jätevakuussään-
telyn toimeenpanon tukemiseksi uusi Jätevakuusopas 2024 – Opas jätehuollon
toimijoilta vaadittavista vakuuksista¹⁵. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee kai-
vostoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (391/2012) päivitystä, jolla
edistettäisiin osaltaan myös lupaviranomaisten lähtökohtia arvioida vakuuksien
tasoa määrittelemällä nykyistä tarkemmin säädöstasolla kaivoslain alaan kuulu-
vat kaivosten jälkihoitotoimenpiteet. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön laatiman
ja joulukuussa 2024 julkaistun kansallisen mineraalistrategian toimenpiteissä on

15 Ympäristöministeriön julkaisuja 2024:20

tunnistettu tarve kehittää kaivosten vakuusjärjestelmää huomioiden eduskunnan lausuma EV 295/2022 vp. Kaivostoimintaan kohdistuvien vakuuksien kehittäminen jatkuu työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyönä.

Teo Kangaspunta, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö
Sini Pietilä, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi kaivoslain ja muun lainsäädännön kansallista turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskevan sääntelyn toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä valmistelee muutosehdotukset sääntelyn kattavuuden turvaamiseksi.

3. Kaivoslain muutosten toimivuutta ja vaikutuksia arvioidaan kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta vuonna 2026.

Teo Kangaspunta, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia arvioidaan ympäristönsuojelun tason parantamisen, kaivosten toimintaedellytysten sekä paikallisen hyväksyttävyyden ja vaikuttamismahdollisuuksien osalta.

4. Kaivoslain muutosten toimivuutta ja vaikutuksia arvioidaan kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta vuonna 2026.

Teo Kangaspunta, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Kuluttajaluottoja koskeva sääntely

HE 218/2022 vp – EV 294/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tiiviisti kuluttajaluottojen korkokattoa koskevan sääntelyn vaikutuksia luottojen saatavuuteen ja hintaan sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin korkokaton laskemiseksi edelleen.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa sellaisten toimenpiteiden ja ratkaisuvaihtoehtojen kartoittamista, jotka mahdollistavat kuluttajaluottojen alhaisen korkokaton ja kuluttajien luotonsaantimahdollisuuksien yhteensovittamisen nykyistä paremmin.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa systemaattisesti kuluttajansuojalain hyvää luotonantotapaa koskevan sääntelyn toimivuutta ja ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin kuluttajaluottojen markkinointia ja mainontaa koskevan sääntelyn ja valvonnan tehostamiseksi.

1.–3. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on kirjaus ylivelkaantumiseen torjumisesta ja ennaltaehkäisemisestä. Valtioneuvosto ryhtyy eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin osana ylivelkaantumisen torjuntaa. Osana hallitusohjelmakirjauksen toteuttamista oikeusministeriössä asetettiin työryhmä, jonka tehtävänä oli valmistella säännökset kuluttajaluottodirektiivin ((EU) 2023/2225) ja kuluttajaoikeusdirektiivin rahoituspalvelujen etämyyntiä koskevien säännösten ((EU) 2023/2673) täytäntöön panemiseksi sekä ehdotus luottokelpoisuuden arvioinnin laiminlyönnistä aiheutuvista sopimus-oikeudellisista seuraamuksista ja muista tarvittavista seuraamuksista luotonantajan tai -välittäjän laiminlyödessä laissa asetettuja velvollisuuksiaan. Työryhmän mietintö valmistui tammikuussa 2025. Mietintö on lausuntokierroksella maaliskuuhun 2025 asti.

Toni Tähtinen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto lisää tiedotusta sosiaalisesta luototuksesta ja edistää hyvinvointialueiden mahdollisuuksia ottaa käyttöön sosiaalista luototusta.

4. Sosiaalisesta luototuksesta annettu laki velvoittaa kaikkia hyvinvointialueita järjestämään palvelua sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisena kuin alueella esiintyvä tarve edellyttää 1.8.2023 lukien. Lainsäädäntö on uudistettu siten, että luototuksen järjestäminen ei enää ole alueelle vapaaehtoista. Tätä tarkoitusta varten keväällä 2023 hyvinvointialueille myönnettiin yhteensä 9,5 miljoonaa euroa valtionavustusta sosiaalisen luototuksen luottopääomaksi. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että sosiaalista luototusta vahvistetaan ja sen toimeenpano siirretään Kelalle. Tämän osalta on tehty esiselvitystä virkatyönä siitä, millaisia toimenpiteitä kirjauksen toteuttamiseksi on tarkoituksenmukaisinta tehdä. Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Kelalle on myönnetty rahoitusta 2,5 miljoonaa euroa vuoden 2025 täydentävässä talousarviossa kokeiluun, jossa lääkekorvausten vuosiomavastuu jaettaisiin pienempiin osiin niin sanotulla Kela-luotolla. Kokeilun sisällöstä sekä toteuttamisesta vastaa Kela.

Ida Hakanen, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Sähköhyvityksen ja muiden tukimuotojen toimivuus

HE 324/2022 vp – EV 313/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi sähköhyvityksen ja muiden tukimuotojen toimivuutta sekä ryhtyy kiireellisesti tarvittaviin toimenpiteisiin määräaikaisten sähkösopimusten piirissä olevien kuluttajien aseman kohtuullistamiseksi.

1. Takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä annetulla lailla (275/2023, sähköhyvityslaki) säädettiin hyvityksestä, joka maksettiin käyttö-paikkakohtaisesti niille loppukäyttäjille, joille sähkön vähittäismyyjä toimittaa sähköenergiaa välittömästi jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta ja joiden sähkönmyyntisopimus on yksilöity henkilötunnuksella. Sähköhyvityksen määrä perustui vuoden 2022 marras- ja joulukuun sähköenergian kulutukseen ja loppukäyttäjän sähköenergian hintaan vuoden 2022 marras- ja joulukuun sekä vuoden 2023 tammikuun aikana.

Alkuperäisen sähköhyvityslain mukaan sähköyhtiöiden tuli hakea korvausta hyvitysten maksatuksista Valtiokonttorilta viimeistään 31.10.2023. Kuluttaja-asiakkaat jättivät kuitenkin merkittävän määrän hakemuksia Energiavirastolle sähköhyvityksen maksatuksen korjauksesta. Hakemuksista pääosan jättivät y-tunnuksella sähkönmyyntisopimuksen yksilöineet loppukäyttäjät, jotka olivat kuitenkin kuluttajan asemassa. Sähköhyvityslain voimassaoloa jatkettiin lainmuutoksella (1176/2023) siten, että laki oli voimassa 30.6.2024 saakka. Muutoksella varmistettiin, että Energiavirastolla oli riittävästi aikaa käsitellä sille tehtyt hakemukset takautuvasti maksettavan väliaikaisen sähköhyvityksen maksatuksessa tapahtuneen virheen korjaamisesta, ja että sähköyhtiöt kykenivät edelleen hakemaan Valtiokonttorilta korvausta sähköhyvityksen maksatuksista.

Valtioneuvosto jatkoi sähköhyvityksen toimeenpanon ja vuonna 2022 säädettyjen muiden tukijärjestelmien toimeenpanon seurantaan vielä vuoden 2024 ajan. Työ- ja elinkeinoministeriö toimittaa seurannan yhteenvetoraportin eduskunnalle tammikuussa 2025.

Työ- ja elinkeinoministeriö kutsui 29.3.2023 velvoiteoikeuden emeritusprofessori Juha Karhun ja apulaisprofessori Maija Dahlbergin laatimaan selvityksen ja ehdotuksia korkeahintaisten määräaikaisten sähkönmyyntisopimusten piirissä olevien kuluttajien aseman kohtuullistamiseksi. Selvityshenkilöt arvioivat ministeriön toimeksiannossa osoitettuja toimenpidevaihtoehtoja, joilla voitaisiin kohtuullistaa

korkeahintaisiin määräaikaisiin sähkönmyyntisopimuksiin sitoutuneiden kuluttajien asemaa. Tarkastelun kohteena olivat eri toimien sopimus- ja kuluttajaoikeudelliset sekä EU- ja valtiosääntöoikeudelliset reunaehdot.

Selvitys julkaistiin 7.6.2023. Selvitys on antanut pohjan sähköyhtiöiden omaehtoisille toimille ja viranomaisille mahdollisuuden jatkotoimien pohdintaan. Elinkeinoministeri järjesti 12.6.2023 keskustelutilaisuuden Energiateollisuus ry:n ja sähköyhtiöiden edustajille sekä kuluttaja-asiamiehelle nopeista vapaaehtoisista toimista asiakkaiden tilanteen helpottamiseksi.

Valtioneuvosto antoi 28.11.2024 eduskunnalle hallituksen esityksen laeiksi sähkömarkkinalain ja sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta (HE 197/2024 vp). Esitys sisältää säännöksen, jolla säännellään määräaikaisten kiinteähintaisten sähkönmyyntisopimusten irtisanomismaksuja (92 a pykälä). Hallituksen esityksessä ehdotetut lakisääteiset sopimusten irtisanomismaksut voidaan kohdistaa tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä vain lain voimaantulon jälkeisiin sopimuksiin.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää sellaisten lainsäädännöllisten välineiden valmistelua, joilla kyetään vastaamaan kohtuuttomaan energian hintojen nousuun kuluttajille ja pk-yrityksille nyt laadittuja tukikeinoja paremmin kohdentuen poikkeuksellisessa markkinatilanteessa. Valmistelua on edistettävä työ- ja elinkeinoministeriön johdolla välittömästi.

2. Energian hintakriisin johdosta annetun EU:n määräaikaisen hätätoimia koskevan neuvoston asetuksen (EU) 2022/1854 voimassaoloaika on päättynyt 31.12.2023. Tämän jälkeen sähkön vähittäismyynnin hintojen sääntely on tullut uudelleen mahdolliseksi direktiivien (EU) 2018/2001 ja (EU) 2019/944 muuttamisesta unionin sähkömarkkinoiden rakenteen parantamisen osalta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/1711 66 a artiklan nojalla. Säännös on tullut voimaan 16.7.2024. Direktiivin 66 a artiklan mukaan sähkön vähittäishintojen sääntely on mahdollista EU:n neuvoston julistaman sähkön hintakriisin aikana. Muulloin sähkön hinnan on sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/944 5 artiklan mukaan perustuttava kysyntään ja tarjontaan.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus varautuu asettamaan sähkön vähittäismyynnin hintoja väliaikaisesti sääntelyyn sähkömarkkinoiden poikkeuksellisen hintakriisin aikana. Työ- ja elinkeinoministeriö on aloittanut

direktiivin (EU) 2024/1711 täytäntöönpanoon liittyvän hallituksen esityksen valmistelun keväällä 2024. Hallituksen esitykseen on tarkoitus sisällyttää direktiivin 66 a artiklan mukainen säännöstö, joka mahdollistaa sähkön vähittäishintojen sääntelyn sähkön hintakriisin aikana. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys eduskunnalle kevätistuntokaudella 2025.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Rahanpesusääntelyn aiheuttamien negatiivisten vaikutusten ehkäiseminen ja ennakkovaikuttaminen tilanteen parantamiseksi

HE 323/2022 vp – EV 311/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy konkreettisiin toimiin rahanpesusääntelyn kansalaisjärjestöille, yhdistyksille ja pienille yrityksille aiheuttamien negatiivisten vaikutusten ehkäisemiseksi ja panostaa aktiiviseen ja pitkäjänteiseen ennakkovaikuttamiseen EU:n tasolla ja muilla kansainvälisillä foorumeilla tilanteen parantamiseksi.

Valtiovarainministeriön ja sisäministeriön asettamalle kansalliselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen viranomaisyhteistyöryhmälle perustettiin helmikuussa 2022 NPO-alatyöryhmä (NPO, Non-profit organisation eli voittoa tavoittelematon organisaatio). Työryhmän tehtävänä on edistää kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvioon liittyvän, vuosien 2021–2023 toimintasuunnitelman NPO-sektoria koskevia toimenpiteitä. Näitä toimenpiteitä ovat muun muassa NPO-sektorin tietoisuuden lisääminen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä, sen selvittäminen, mitä muutoksia muiden muassa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettuun lakiin (444/2017, rahanpesulaki) tulisi tehdä, jotta NPO-sektorin riskit ja riskilliset toimijat tulisivat tarkoituksenmukaisella tavalla huomioiduiksi sekä sen arvioiminen, miten NPO-sektorin valvontaa saataisiin koordinoitummaksi ja miten viranomaisten toimivaltuuksia parannettaisiin. Joulukuussa 2022 sisäministeriö asetti Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunta ja voittoa tavoittelemattomat toimijat -hankkeen, jolla korvattiin NPO-alatyöryhmä hankkeen toimikauden ajaksi. Hankkeen tavoitteena oli muun muassa päivittää kansallinen arvio NPO-sektoria koskevista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä sekä laatia sääntely/säädös-muutostarpeista arviomuistio vuoden 2024 aikana. Hankkeessa valmisteltiin

kansallinen NPO-sektorin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio¹⁶. Viranomaisyhteistyöryhmän NPO-alatyöryhmä jatkaa toimintaansa vuoden 2025 alusta lähtien sisäministeriön NPO-hankkeen päätyttyä.

Uudessa EU:n rahanpesusääntelyssä, jonka soveltaminen alkaa pääosin vuonna 2027, on kiinnitetty huomiota derisking- ja financial inclusion -ilmiöihin ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämissääntelyn ei-toivottujen seurausten torjumiseen. Maailmanlaajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastainen toimintaryhmä, (FATF, Financial Action Task Force), on muuttanut suosituksiaan sen varmistamiseksi, että toimet, joilla NPO-sektoria suojellaan rahanpesulta ja terrorismin rahoittamiselta, ovat kohdennettuja ja oikeasuhteisia ja että FATF-suositusten soveltaminen ei johda kansalaisyhteiskunnan tukahduttamiseen. Muutoksilla pyritään edistämään taloudellista osallisuutta ja osallistamista ja rahanpesun estämistoimien oikeasuhtaisuutta sekä kannustamaan yksinkertaistettujen asiakkaan tuntemistoimenpiteiden käyttöä. Edellä mainitut asiat huomioidaan myös valtiovarainministeriön 10.5.2024 asettamassa rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistusta koskevassa säädöshankkeessa (VM053:00/2024), jossa implementoidaan EU-sääntely ja tehdään muita kansainvälisistä velvoitteista tai kansallisista tarpeista johtuvia muutoksia sääntelyyn.

Valtiovarainministeriössä on laadittu virkatyönä peruspankkipalveluita ja luottolaitoslainsäädäntöä käsittelevä arviomuistio, joka julkaistiin 1.3.2024 ja jossa käsitellään myös rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen sääntelyä peruspankkipalveluiden saatavuuden näkökulmasta. Arviomuistion lähtökohtana olivat sekä julkisuudessa että viranomaisille tulleiden kyselyiden kautta esiin nousseet huolenaiheet yksityis- ja oikeushenkilöiden peruspankkipalveluiden sekä käteisen saatavuuden ja käytettävyyden toteutumisesta. Valtiovarainministeriö on asettanut ajalle 31.10.2024–31.12.2025 peruspankkipalvelutyö-ryhmän (VM145:00/2024) jatkovalmistelemaan arviomuistion perusteella tarpeelliset lainsäädäntömuutokset. Työryhmän työskentelyn näkökulmasta olennaisia ovat arviomuistiossa käsitellyt haasteet peruspankkipalveluiden saatavuudessa ja käytettävyydessä.

Elina Rantakokko, lainsäädäntöneuvos, yksikön päällikkö, valtiovarainministeriö

16 Sisäministeriön julkaisuja 2024:17

Lunastuslain uudistus

HE 21/2023 vp – EV 44/2023 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viipymättä eduskunnan käsiteltäväksi lunastuslain uudistuksen, jolla omaisuuden suojaa vahvistetaan muun muassa korottamalla lunastuskorvauksia.

Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan lunastuslain korvausperusteet uudistetaan vahvistamalla omaisuudensuojaa oikeusministeriössä vireillä olleessa (OM022:00/2016) hankkeessa toimineen asiantuntija- ja virkamiestyöryhmän (OM 2019:12) ehdotuksen mukaisesti. Asiaa koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle alkuvuodesta 2025.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Sähkön hinta kuriin

KAA 4/2023 vp – EK 17/2024 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiirehtii hallitusohjelmaan sisältyviä toimenpiteitä, jotka sujuvoittavat ja nopeuttavat puhtaan sähkön tuotannon hankkeiden viranomaisprosesseja ympäristötavoitteet huomioon ottaen.

1. Puhtaan sähkön tuotannon hankkeiden viranomaisprosessien kehittäminen tapahtuu keskeisiltä osiltaan hallituksen lupamenettelyiden ja niihin liittyvien lupa-hallinnon kehittämisen hankkeiden yhteydessä.

Ympäristöministeriössä on parhaillaan käynnissä niin sanottu yhden luukun palvelujen hanke hallitusohjelman mukaisen lupareformin edistämiseksi. Hankkeessa kehitetään ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevaa sääntelyä ja edistetään keskeisiä valtion ympäristöhallinnon uudistukseen ja niin sanotun yhden luukun mallin toteuttamiseen liittyviä hallitusohjelman kirjauksia. Tavoitteena on yhden valtakunnallisen toimivallan omaavan lupa- ja valvontaviranomaisen mallissa sujuvoittaa ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä erityisesti puhtaan siirtymän edistämiseksi. Hankkeessa valmistellaan useampia hallituksen esityksiä, kuten esitys laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä esitys uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain muuttamisesta. Esitykset on tarkoitus antaa eduskunnalle viikolla 18/2025.

Valtiovarainministeriön vastuulla olevassa valtion aluehallinnon uudistukseen liittyvässä Lupa- ja valvontaviraston toimeenpanossa perustetaan 1.1.2026 alkaen uusi Lupa- ja valvontavirasto, johon kootaan nykyisten aluehallintovirastojen ja Valviran sekä ELY-keskusten ympäristövastuualueiden tehtäviä. Uudistuksen myötä ympäristöhallinnon viranomaisrakennetta muutetaan siten, että valtion lupa- ja valvontatehtävät kuuluisivat yhdelle samalle viranomaiselle, jolla olisi valtakunnallinen toimivalta. Valtion ympäristöllisten lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien kokoamisella ja yhdistämisellä valtakunnallisesti toimivaltaiseen Lupa- ja valvontavirastoon luodaan edellytykset näiden tehtävien nykyistä asiakaslähtöisemmälle, sujuvammalle, kustannustehokkaammalle ja yhdenmukaisemmalle toimeenpanolle. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle viikolla 10/2025.

Työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olevan energialainsäädännön osalta keskeisin uudistushanke on talousvyöhykkeen merituulivoiman edistämistä koskeva hanke. Tätä koskeva hallituksen esitys eduskunnalle laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 147/2024 vp) on annettu eduskunnalle 3.10.2024 ja eduskunnan vastaus EV 165/2024 vp on toimitettu 16.12.2024. Lait ovat tulleet voimaan 1.1.2025.

Toinen työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla oleva merkittävä energialainsäädännön lupamenettelyitä koskeva hanke käsittelee sähkömarkkinalain suurjänniteverkkojen ja -johtojen sääntelyä. Työ- ja elinkeinoministeriön asettama Suurjänniteverkkotyöryhmä luovutti [ehdotuksensa](#) ministeriölle 18.12.2024. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle viikolla 17/2025.

Työ- ja elinkeinoministeriön energiaosastolle on palkattu uusi henkilö lunastuslupien käsittelyyn keväällä 2024. Tämä nopeuttaa lunastuslupien valmistelua valtioneuvostossa.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tuo viipymättä eduskuntaan esityksen sähkön vähittäismyynnin hintojen väliaikaisesta sääntelytoimivaltuudesta sähkömarkkinoiden poikkeuksellisen hintakriisin aikana EU-sääntely huomioon ottaen.

2. Energian hintakriisin johdosta annetun EU:n määräaikaisen hätätoimia koskevan neuvoston asetuksen (EU) 2022/1854 voimassaoloaika on päättynyt 31.12.2023. Tämän jälkeen sähkön vähittäismyynnin hintojen sääntely on tullut uudelleen mahdolliseksi direktiivien (EU) 2018/2001 ja (EU) 2019/944 muuttamisesta unionin sähkömarkkinoiden rakenteen parantamisen osalta annetun Euroopan parlamentin

ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/1711 66 a artiklan nojalla. Säännös on tullut voimaan 16.7.2024. Direktiivin 66 a artiklan mukaan sähkön vähittäishintojen sääntely on mahdollista EU:n neuvoston julistaman sähkön hintakriisin aikana. Muulloin sähkön hinnan on sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/944 5 artiklan mukaan perustuttava kysyntään ja tarjontaan.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus varautuu asettamaan sähkön vähittäismyynnin hintoja väliaikaisesti sääntelyyn sähkömarkkinoiden poikkeuksellisen hintakriisin aikana. Työ- ja elinkeinoministeriö on aloittanut direktiivin (EU) 2024/1711 täytäntöönpanoon liittyvän hallituksen esityksen valmistelun keväällä 2024. Hallituksen esitykseen on tarkoitus sisällyttää direktiivin 66 a artiklan mukainen säännöstö, joka mahdollistaa sähkön vähittäishintojen sääntelyn sähkön hintakriisin aikana. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys eduskunnalle kevätestuntokaudella 2025.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toimii aktiivisesti EU:ssa sähkön tukkumarkkinoiden markkinamallin kehittämiseksi nykyistä ennustettavammaksi ja oikeudenmukaisemmaksi sekä edistää tukkumarkkinoiden hintakaton alentamista.

3. EU:n sähkömarkkinamallia on täydennetty edellä mainitulla direktiivillä (EU) 2024/1711 sekä asetusten (EU) 2019/942 ja (EU) 2019/943 muuttamisesta unionin sähkömarkkinoiden rakenteen parantamisen osalta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2024/1747. Molemmat säädökset ovat tulleet voimaan 16.7.2024. Ympäristö- ja ilmastoministeri sekä Suomen virkamiehet ovat direktiivin valmistelun yhteydessä aktiivisesti pitäneet esillä sähkön vuorokausimarkkinan (Day ahead -markkina) teknisen hintakaton alentamista hallitusohjelman mukaisesti. Säädöksiin ei kuitenkaan sisällytetty muutoksia tukkumarkkinoita koskevaan "Vain energia (Energy only)"-markkinamalliin. Työ- ja elinkeinoministeriö jatkaa työtä tukkumarkkinoiden hintakaton alentamiseksi, mutta tässä vaiheessa EU:n sähkömarkkinamallin avaaminen nopealla aikataululla vaikuttaa epätodennäköiseltä.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiirehtii kapasiteettimekanismin valmistelua sähkön perus- ja säätövoiman tuotantokapasiteetin lisäämiseksi tavalla, joka ei aiheuta valtiolle kohtuuttomia kustannuksia tai hidasta investointeja puhtaaseen sähköntuotantoon.

4. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa on linjattu tavoitteeksi, että Suomessa riittää sähköä kohtuulliseen hintaan myös tuulettomien pakkasjaksojen aikana. Hallitus edistää sähkö- ja lämpövarastojen rakentamista myös lyhytaikaisten kulutusjoustojen saamiseksi. Lisäksi hallitusohjelman mukaan joustavaa tuotantoa ja kulutusta sovitetaan yhteen sekä parannetaan järjestelmäintegraatiota joustoja varastointiratkaisuin.

Edellä mainitussa asetuksessa (EU) 2024/1747 jäsenvaltioille säädetään velvollisuus asettaa fossiilitonta joustavuutta koskeva ohjeellinen tavoite (19 e-h artiklat). Tavoite on asetettava joustotarvetta koskevan selvityksen perusteella. Asetuksen mukaan tavoitteen saavuttamiseksi jäsenvaltioissa voidaan ottaa käyttöön fossiilitoman jouston tukijärjestelmä.

Työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut 18.9.2024 työryhmän laatimaan ehdotuksen asetuksen mukaisen fossiilitoman jouston tukimekanismin luomiseksi. Työryhmän tulee luovuttaa ehdotuksensa ministeriölle viimeistään 28.2.2025. Konsulttiyhtiö Ramboll laatii työryhmälle selvityksen asetuksen 19 e artiklan mukaisesta jouston tavoitteesta. Selvityksen on tarkoitus valmistua 31.1.2025 mennessä. Fossiilitoman jouston tukimekanismia koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle valtioneuvoston päätöksen valmistuttua, arviolta keväällä 2026.

Työ- ja elinkeinoministeriön on tarkoitus selvittää varsinaisia kapasiteettimekanismeja fossiilitoman jouston tukimekanismin valmistelun edistymisen sen mahdollistaessa. Lisäksi ministeriö seuraa aktiivisesti Ruotsissa ja Virossa tehtävää valmistelua.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että sähkön kulutusjoustoja edistetään muun muassa mahdollistamalla niin sanottu itsenäinen aggregaattori, joka yhdistää sähkönkäyttäjien kuormia tai tuottamaa sähköä tarjottavaksi sähkömarkkinoilla.

5. Itsenäisen aggregaattorin toiminnan mahdollistavat lainmuutokset on saatettu voimaan sähkömarkkinalain muuttamisesta annetulla lailla (497/2023). Laki on tullut voimaan 1.6.2023. Itsenäisten aggregaattorien toiminnan mahdollistavat

järjestelmämuutokset ovat tällä hetkellä valmisteltavana järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan Fingrid Oyj:n työryhmässä. Fingrid julkaisee työryhmän loppuraportin ja DNV:n konsulttiselvityksen loppuraportin viimeistään 28.2.2025 ja toimittaa työ- ja elinkeinoministeriölle arvionsa ministeriön toimeksiannon mukaisesti viimeistään 31.3.2025.

Työ- ja elinkeinoministeriön on tarkoitus aloittaa itsenäisiä aggregaattoreita koskevan valtioneuvoston asetuksen valmistelu keväällä 2025 Fingridin ehdotuksen valmistuttua. Asetus on tarkoitus antaa vuoden 2025 loppuun mennessä. Asetuksen täytäntöönpano edellyttää siirtymäaikaa.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

6. Eduskunta edellyttää, että sähkön hintapiikkien hillitsemiseksi arvioidaan, vuoropuhelussa yhteiseen sähkömarkkinaan kuuluvien maiden kanssa, toisen tarjouskierroksen (second auction) malli, jossa tarjoukset uusitaan tiettyjen raja-arvojen ylittyttyä tai alituttua, sekä edistetään sen käyttöönottoa.

6. Sähkön vuorokausimarkkinoiden toisesta huutokauppakierroksesta tai markkinaosapuolten virheellisten tarjousten ehkäisemiseen tai korjaamiseen liittyvistä muista menettelytavoista ei ole unionin lainsäädäntöä, vaan toisia huutokauppakierroksia on otettu käyttöön pörssien, toimialan ja sääntelyviranomaisten yhteistyönä Keski-Euroopassa ja Baltian maissa.

Eurooppalaiset sähköpörssit järjestivät vuodenvaihteessa 2023–2024 julkisen kuulemisen toisen huutokauppakierroksen järjestämisen poistamisesta. Pörssien mukaan markkina-aikajakson lyheneminen 15 minuuttiin tulee vaikeuttamaan eurooppalaisen markkinalaskennan toteuttamista tavoiteajassa ja voi johtaa jopa laskennan epäonnistumiseen. Tällöin toisen huutokauppakierroksen toteuttaminen olisi mahdotonta. Pörssit toivat lausuntopyynnössään myös esiin, että toisen huutokauppakierroksen jälkeen markkinoiden lopputulos on muuttunut monesti myös huonommaksi. Julkinen kuuleminen päättyi 15.1.2024. Nimitettyjen sähkömarkkinaoperaattoreiden (sähköpörssien) markkinoiden kytkennän ohjausryhmä (Market Coupling Steering Committee) on kertonut julkisuuteen kesäkuussa 2024, että julkisessa kuulemisessa saatujen huomautusten perusteella nimitetyt sähkömarkkinaoperaattorit ovat päättäneet poistaa toisen huutokauppakierroksen käytöstä ja julkistaa uudet turvajärjestelyt tarjousvirheiden varalta vuoden 2025 alkuun mennessä. Baltian tarjousalueilla toisen huutokauppakierroksen käyttöä jatketaan kuitenkin siihen saakka, kun tarjousalueet siirtyvät 15 minuutin markkina-aikajaksoon.

Energiavirasto on käynnistänyt selvityksen sähköpörssissä Suomen tarjousalueelle 23.11.2023 annetusta virheellisestä tarjouksesta sekä sen vaikutuksista markkinoiden toimintaan ja eri markkinaosapuolille. Energiavirasto selvittää yhteistyössä muiden alueen sääntelyviranomaisten kanssa, onko tapauksessa rikottu sähkömarkkinoiden sääntelyä ja kuinka vastaavien tilanteiden syntyminen voidaan jatkossa estää. Päätöstä selvitykseen ei ole toistaiseksi annettu.

Suomen, Ruotsin, Tanskan ja Norjan sääntelyviranomaiset ovat tehneet edellä mainitun tutkinnan yhteydessä tekemiensä havaintojen perusteella heinäkuussa 2024 komissiolle yksityiskohtaisen lainsäädäntöaloitteen kapasiteetin jakamista ja ylikuormituksen hallintaa koskevien suuntaviivojen vahvistamisesta annetun komission asetuksen (EU) 2015/1222 (CACM) muuttamiseksi. Lainsäädäntöaloitteessa CACM:iin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joilla varmistetaan, että 1) markkinaosapuolilla on tarjousten eheyden varmistamiseksi tarvittavat järjestelmät ja rutiinit ja, että 2) nimitetyillä sähkömarkkinaoperaattoreilla on tarvittavat järjestelmät ja rutiinit saapuvien tarjousten oikeellisuuden todentamiseksi ennen tarjouskirjansa lähettämistä markkinoiden yhteen liittäjälle (market coupling operator).

Toisen huutokauppakierroksen käyttöönotosta tai osapuolten virheellisten tarjousten ehkäisemiseen tai korjaamiseen liittyvistä muista menettelytavoista ei käytännössä voida päättää kansallisesti, vaan asiaa on ajettava joko pohjoismaisena yhteistyönä sääntelyviranomaisten, sähköpörssien ja ministeriöiden yhteistoimin tai pyrkimällä vaikuttamaan komissioon, jotta se tekisi asiaa koskevan lainsäädäntöaloitteen. Työ- ja elinkeinoministeriö ei pidä toisen huutokauppakierroksen käyttöönottamista koskevaa vaihtoehtoa realistisena, koska nimitetyt sähkömarkkinaoperaattorit ovat vastikään päättäneet luopua toisista huutokauppakierroksista. Uuden komission odotetaan kuitenkin antavan ehdotuksen CACM:n uudistamisesta vuoden 2025 toisen tai kolmannen vuosineljänneksen aikana. Työ- ja elinkeinoministeriö tulee ehdotusta koskevan valtioneuvoston kannan muodostamisen yhteydessä huomioimaan eduskunnan ponnen tavoitteet.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

7. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin kansallisesti sähkömarkkinoiden toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseksi ja kaiken tarvittavan markkina- ja kulutusinformaation saattamiseksi tutkijoiden käyttöön sekä edistää tiedon saatavuutta EU:n tasolla.

7. Markkinatiedon avoimuutta säännellään energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1227/2011 (REMIT-asetus). Energian tukkumarkkinoiden markkinatiedon kerääminen on järjestetty kattavasti asetuksen perusteella. Asetuksen mukaan valvontaviranomaiset saavat käyttöönsä kaiken valvonnassa tarvittavan markkinadatan. Asetuksen 12 artiklan 2 kohdan mukaan markkinatiedon luovutuksesta päättää Euroopan energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirasto (ACER), ei kansallinen sääntelyviranomainen. Energiavirasto ei asetuksen mukaan ole oikeutettu luovuttamaan markkinatietoa tutkimuskäyttöön. Tutkijoiden tulee tehdä luovutuspyyntö ACER:lle.

REMIT-asetus ei mahdollista kansallista sääntelyä, jolla poikettaisiin asetuksen perusteella kerätyn markkinatiedon luovuttamista koskevista säännöksistä. Työ- ja elinkeinoministeriö tulee huomioimaan eduskunnan ponnen valtioneuvoston kantojen muodostamisessa, kun REMIT-asetusta seuraavan kerran uudistetaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistelemassa yhdessä Fingrid Datahub Oy:n, Energiaviraston ja Tilastokeskuksen kanssa toimenpiteitä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikössä olevien kulutustietojen saamiseksi tarkemmalla jaotellulla tutkijoiden käyttöön. Tällä hetkellä Tilastokeskuksesta on saatavilla ainoastaan kuukausitason tietoja. Selvityksen arvioidaan valmistuvan kuluva talven aikana.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

8. Eduskunta edellyttää, että sähkön tukku- ja vähittäismarkkinoiden valvontaa sekä viranomaisten yhteistyötä tehostetaan nykyisestä. Toimivaltaisten viranomaisten resurssien pitää olla sillä tasolla, että mahdolliset väärinkäytökset pystytään tunnistamaan ja niihin puuttumaan.

8. Energiavirasto on saanut viime vuosina runsaasti EU-sääntelyyn liittyviä lisätehtäviä. Hallitus on päättänyt julkisen talouden suunnitelman kehysriihessä keväällä 2024, että EU-säädösten toimeenpano hoidetaan nykyisillä resursseilla. Energiavirasto ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto ovat laatineet vuonna 2024 osana työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaa omat säästösuunnitelmansa. Julkisen talouden suunnitelmassa tai valtion talousarviossa ei ole osoitettu Energiavirastolle eikä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle lisäresursseja sähkön tukku- ja vähittäismarkkinoiden valvontaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö jatkaa valtion talousarvioprosessin puitteissa ponnistelujaan Energiaviraston ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston resurssien vahvistamiseksi.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

9. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi kuluttajansuojaa sähkömarkkinoilla koskevan lainsäädännön mukaan lukien mahdollisuuden kohtuullistaa kohtuuttomia sähkösopimuksia ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin kuluttajien aseman parantamiseksi.

9. Työ- ja elinkeinoministeriö kutsui 29.3.2023 velvoiteoikeuden professori emeritus Juha Karhun ja julkisoikeuden apulaisprofessori Maija Dahlbergin selvittämään keinoja korkeahintaisten määräaikaisten sähkönmyyntisopimusten piirissä olevien kuluttajien aseman kohtuullistamiseksi sekä arvioimaan niiden toteuttavuutta ja toimivuutta. [Selvitys](#) julkaistiin 7.6.2023. Elinkeinoministeri järjesti 12.6.2023 keskustelun energiateollisuuden, sähköyhtiöiden sekä Kilpailu- ja kuluttajaviraston edustajien kanssa vapaaehtoisista toimista määräaikaisten sähkösopimusten kohtuullistamiseksi.

Selvityksessä arvioitiin sekä voimassa olevan kuluttajansuojalainsäädännön soveltamismahdollisuuksia että seuraavia uutta lainsäädäntöä edellyttäviä toimenpidevaihtoehtoja: a) kuluttajien tukeminen sopimushinnan ja kohtuulliseksi katsottavan hinnan erotuksella ja b) armahduslain säätäminen. Vaihtoehdolla a) olisi voitu tukea kuluttajia vuoden 2023 loppuun saakka. Vaihtoehdolla b) olisi voitu säätää armahduslaki vuoden 2023 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto antoi 28.11.2024 eduskunnalle hallituksen esityksen laeiksi sähkömarkkinalain ja sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta (HE 197/2024 vp). Esitys sisältää säännökset, joiden tavoitteena on turvata kuluttajan asemaa sähkömarkkinoilla rajaamalla uuden, etämyynnissä tehdyn sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloaika 90 vuorokauteen (87 pykälä 6 momentti) sekä panemalla täytäntöön direktiivin (EU) 2019/944 säännös, jolla säännellään määräaikaisten kiinteähintaisten sähkönmyyntisopimusten irtisanomismaksuja (92 a pykälä). Hallituksen esityksessä ehdotetut lakisääteiset sopimusten irtisanomismaksut voidaan kohdistaa tavanomaisessa lainsäätämisyksessä vain lain voimaantulon jälkeisiin sopimuksiin.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Laki fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta

HE 119/ 2024 vp – EV 169/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa päästöoikeuden hintatason kehittymistä sekä valmistelee erilaisia kompensointiratkaisuja vastaamaan tilanteeseen, jossa päästöoikeuden hinta nostaa polttoaineiden hintaa kohtuuttomasti.

Valmistelu käynnistetään vuoden 2025 aikana.

Eleonoora Eilittä, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Vesilupaprosessin sujuvoittaminen merituulivoiman osalta

HE 147/2024 vp – EV 165/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää vesilupaprosessia nykyistä sujuvammaksi myös merituulivoiman osalta.

Työ- ja elinkeinoministeriön vetämän merituulivoimatyöryhmän elokuussa 2024 julkaisemassa Merituulivoiman edistämisen toimenpidesuunnitelmassa on tunnistettu tarve tarkastella mahdollisuuksia kehittää vesilupaprosessia joustavammaksi merituulivoiman osalta. Vesilupaa koskevat säännökset sisältyvät oikeusministeriön alaiseen vesilakiin. Suomessa on vasta vähän merituulivoimaa ja vesilain mukaisesti luvitetut hankkeet ovat lähellä rannikkoa ja mittakaavaltaan pieniä nyt kehitysvaiheessa oleviin merituulivoimahankkeisiin verrattuna. Merituulivoiman edistämiseksi on tärkeää varmistaa lupaprosessien sujuvuus merituulivoimahankkeissa kuitenkin niin, että alueen erityispiirteet tulevat asianmukaisesti huomioiduksi. Oikeusministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö tulevat selvittämään, millaisia muutoksia vesiluvan tarkistamista koskeviin säännöksiin voisi olla tarkoituksenmukaista tehdä, jotta vesilupaprosessia voidaan kehittää nykyistä sujuvammaksi merituulivoiman osalta. Asiaa koskevaa hanketta ei ole vielä asetettu.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö
Tuuli Oikarinen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

13 Tulevaisuusvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

VNS 3/2020 vp – EK 37/2021 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. kuvaa jatkossa Agenda2030-selonteossa yksityiskohtaisemmin, miten Suomen muu kestävän kehityksen politiikka kiinnittyy Agenda2030-toimenpideohjelmaan; varmistaa, että erilaisissa toimikunnissa, paneeleissa, raadeissa, pyöreissä pöydissä sekä tutkimus- ja työryhmissä tehtävä Agenda2030-toimenpideohjelmaan liittyvä työ muodostaa synergisen kokonaisuuden ja tulee aidosti huomioon otetuksi; varmistaa Agenda2030-toimenpideohjelmaan liittyvän monitoimijaisen ja poikkisektoraalisen työn koordinoinnin, tekemisen ja arvioinnin edellyttämät resurssit valtioneuvoston kansliassa ja ministeriöissä sekä myös muiden keskeisten sidosryhmien, kuten esimerkiksi kestävän kehityksen toimikunnan, kehityspoliittisen toimikunnan, tiedepaneelien ja kansalaisraatien osalta.

1. Valtioneuvosto antoi kolmannen selonteon Agenda2030:n toimeenpanosta marraskuussa 2024. Selonteko kokoaa yhteen pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa ja muissa hallituksen keskeisissä selonteoissa ja strategioissa päätehtyt toimet kestävän kehityksen edistämiseksi. Selonteko on valmisteltu laajassa ja tiiviissä poikkihallinnollisessa yhteistyössä valtioneuvoston kanslian johdolla. Keskeisessä roolissa selonteon valmistelussa on ollut valtionhallinnon kestävän kehityksen koordinaatioverkosto, jossa ovat kaikkien ministeriöiden lisäksi edustettuna Kehityspoliittisen toimikunnan sihteeristö, Tilastokeskus ja Valtiokonttori. Selonteossa linkitetään Suomen kestävän kehityksen työtä kunkin YK:n kestävän kehityksen tavoitteen kansalliseen ja kansainväliseen edistämiseen, korostaen systemaattista lähestymistavan ja politiikkajohdonmukaisuuden tärkeyttä politiikkasuunnittelussa ja käytännön toimeenpanossa.

Valtioneuvoston kansliassa sijaitseva kestävän kehityksen sihteeristö koordinoi valtioneuvoston työtä Agenda2030:n toimeenpanemiseksi sekä tukee kestävän kehityksen toimikunnan työtä yhteistyössä Kehityspoliittisen toimikunnan sekä Kestävyyspaneelin, Nuorten Agenda2030 -ryhmän ja keväällä 2023 perustetun nuorten ilmasto- ja luontoryhmän kanssa.

Kestävän kehityksen toimikunta valmisti vuoden 2024 aikana strategialleen (2022–2030) toimenpidesuunnitelman vuosille 2025–2027. Helmikuussa 2025 hyväksytyssä suunnitelmassa olevat toimenpiteet rakentuvat toimikuntalaisten ja heidän verkostojensa yhteistyölle sekä linkittyvät laajasti eri toimijoiden työhön, esimerkiksi kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanoon, valtioneuvoston kanslian tarjoaman vapaaehtoisia kestävyys sitoumuksia kokoavan Sitoumus2050-verkko-palvelun kehittämiseen sekä kestävän kehityksen työn yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistamiseen. Näin pyritään vahvistamaan eri toimijoiden kestävyystyön synergioita ja vaikuttavuutta. Kestävyyspaneeli tukee mahdollisuuksiensa mukaan toimenpidesuunnitelman toteutusta ja yhteistyötä tehdään tiiviisti myös Kehityspoliittisen toimikunnan ja Nuorten Agenda2030 -ryhmän kanssa.

Valtioneuvoston kanslian kestävän kehityksen sihteeristön henkilöstöresurssit ovat vuodesta 2022 lähtien vakiintuneet kahteen henkilötövuoteen. Valtioneuvoston kestävyystyön voimavaroja on kuitenkin vahvistettu vuoden 2023 alusta perustamalla neljätoistahenkinen riippumaton tiedepaneeli, Kestävyyspaneeli, valtioneuvoston kanslian yhteyteen, resursoimalla paneelin työskentelyä sekä perustamalla paneelin pääsihteerin virka valtioneuvoston kanslian strategiaosastolle. Vuoden 2023 aikana valtioneuvoston kansliassa on käynnistetty yhteiskunnallinen kestävyysarviointi, joka tuottaa kestävyyskysymyksiä koskevaa tilannekuvaa, analyysia kestävyyskeskinäisyyksistä sekä arvioita kehityskuluiksi hallituksen pitkäjänteisen politiikkasuunnittelun tueksi.

Vuonna 2019 annettu valtioneuvoston asetus (2019/168) määrittää Kehityspoliittisen toimikunnan erillisen aseman ja tehtävät. Asetuksella säädetään toimikunnan tarkoituksesta, toimikunnan tehtävistä, toimikaudesta, toimikunnan jäsenistä, toimikunnan sihteeristöstä ja päätöksenteosta. Kehityspoliittisen toimikunnan menot katetaan UM:n toimintamäärärahoista.

2. painottaa kestävän kehityksen politiikassa etenkin Suomen ekologisen velan lyhentämistä sekä toimenpiteitä, jotka ratkaisevat julkisen talouden rakenteelliseen alijäämään, julkisen velan kasvuun, huoltosuhteen heikkenemiseen sekä väestön alueelliseen keskittymiseen ja eriytymiseen liittyviä ongelmia mukaan lukien yksinäisyyteen, mielenterveyteen ja liikkumattomuuteen liittyvät ongelmat.

2. Hallitusohjelmassa tehtiin päätökset, joilla julkista taloutta sopeutetaan kuudella miljardilla eurolla vaalikauden aikana. Sopeutus koostuu noin 4 miljardin euron suorasta sopeutuksesta sekä rakenteellisista uudistuksista, joille voidaan uskottavasti arvioida noin 2 miljardin euron julkista taloutta vahvistava vaikutus.

Hallitus seuraa toimenpidekokonaisuuden toteutumista aktiivisesti sekä reagoi tarvittaessa korvaavilla toimenpiteillä. Syksyn 2023 budjettiriihen yhteydessä päätettiin myös säännönmukaisen meno- ja rakennekartoitusprosessin perustamisesta.

Talouden merkittävä epävarmuus on korostanut tarvetta seurata aktiivisesti hallituksen keskeisten tavoitteiden saavuttamista ja reagoida tarvittaessa uusilla toimenpiteillä tavoitteiden saavuttamiseksi. Edellä mainittu 6 miljardin euron kokonaisuus ei julkisen talouden tilannekuvan heikentymisen vuoksi enää yksin riitä varmistamaan julkisen talouden velkasuhteen vakauttamista vuoteen 2027 mennessä. Hallitus on siksi päättänyt uudesta toimenpidekokonaisuudesta, joka vahvistaa julkista taloutta noin 3 miljardilla eurolla vuodesta 2025 alkaen, josta menosäästöjen osuus on 1,6 miljardia euroa ja verotoimien osuus, dynaamiset vaikutukset huomioiden, on noin 1,5 miljardia euroa vuoden 2028 tasolla. Hallitus käynnisti syksyllä 2024 Kasvuriihi-hanketyön, jossa valmisteltiin 41 ehdotusta talouskasvun vauhdittamiseksi ja yritystoiminnan uudistamiseksi.

Hallitusohjelman mukaisesti käynnistetty Suomi liikkeelle -ohjelma pyrkii vahvistamaan kaikenikäisten ihmisten terveyttä, henkistä ja fyysistä hyvinvointia sekä toimintakykyä monipuolista liikkumista lisäämällä. Ohjelmaa toimeenpannaan laajassa yhteistyössä yhteiskunnan eri toimijoiden, kuten ministeriöiden, yritysten, työmarkkinajärjestöjen, kansalaisyhteiskunnan ja median, kanssa. Ohjelmassa hyödynnetään parhaat kansainväliset käytännöt liikkumisen lisäämiseksi.

3. vahvistaa kuntien ja julkisten hankintojen roolia kestävän kehityksen toimeenpanon ajurina ja kehittää valtioneuvoston kanslian kestävän kehityksen työn ja valtiovarainministeriön kuntapoliittikatyon yhteyttä.

3. Valtiovarainministeriön keskeisimmät kuntapoliittiset hankkeet vuonna 2024 koskivat kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistamista sekä normien keventämistä kuntien tehtäväkentästä.

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelma sisältää monia yhteiskunnallisia uudistustavoitteita, joiden toteutuksessa voidaan hyödyntää julkisen sektorin merkittävää julkisten hankintojen kautta käyttämää ostovoimaa. Näitä ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistaminen, uusien teknologioiden ja ratkaisujen käyttöönotto puhtaan siirtymän ja kiertotalouden edistämiseksi sekä julkisen hallinnon palvelujen parantaminen ja tehostaminen digitalisaatiota, dataa ja tekoälyä hyödyntämällä.

Hallituksen tavoitteena on parantaa hankintaosaamista ja edistää innovatiivisten hankintojen käyttöä. Hankkimalla uusia ratkaisuja julkinen sektori voi vaikuttaa tarvittavan yhteiskunnallisen muutoksen suuntaan ja nopeuttaa sitä. Samalla lisätään yritysten kannusteita innovoida, nopeutetaan uusien ratkaisujen skaalausta sekä mahdollistetaan referenssimarkkinoiden kehittymistä. Innovatiivisilla hankinnoilla on myös tärkeä asema julkisten palveluiden tuottavuuden parantamisessa. Uusien toimintaa tehostavien tuotteiden ja palveluiden käyttöönotolla voidaan aikaansaada enemmän suhteessa käytettyihin panoksiin, parantaa palvelun laatua ja vaikuttavuutta ja pienentää ympäristövaikutuksia

Hankinta-Suomi on valtiovarainministeriön, Suomen Kuntaliiton, Elinkeinoelämän keskusliiton, Suomen Yrittäjien ja Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:n yhteinen toimenpideohjelma, jonka tavoitteena on edistää julkisen talouden kestävyttä ja julkisten hankintojen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Hankinta-Suomi kokoaa julkisten hankintojen tekemistä ja kehittämistä yhden sateenvarjon alle. Ohjelman toimikausi on 2024–2027, ja se on jatkoa aiemmalle vuosina 2019–2023 käynnissä olleelle ohjelmalle. Ohjelman puitteissa on laadittu kansallinen julkisten hankintojen strategia, jonka tavoitteina on muun muassa taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyysedistäminen hankinnoissa. Ohjelman toimenpiteillä tuetaan tähän tarvittavaa osaamista.

Ympäristöministeriö on jatkokehittänyt yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa kestävästä kaupunkikehityksen indikaattoreita, joita voidaan hyödyntää kaupunkikehityksen kotimaiseen ja kansainväliseen seurantaan. Kansainvälisen seurannan esimerkkinä mainittakoon YK-Habitatille laadittava kaupunkikehityksen maaraportti. Ympäristöministeriön vuodesta 2022 tukema Suomen ja YK-Habitatin strateginen kumppanuus kestävästä kehityksen tavoitteiden toteuttamiseksi on jatkunut vuonna 2024 yhteistyössä VNK:n, Kuntaliiton, YK-liiton, Ahvenanmaan ja kuntien kanssa.

Vuoden 2024 aikana neuvoteltiin Helsingin, Tampereen, Turun, Oulun, Jyväskylän, Kuopion ja Lahden kaupunkiseutujen kuntien sekä valtion väliset maankäytön, asutuksen ja liikenteen (MAL) sopimukset vuosille 2024–2035. Sopimusten konkreettiset toimenpiteet ajoittuvat vuosille 2024–2027 ja niillä edistetään kaupunkiseutujen kasvua, tarpeita vastaavaa asuntokaavoitusta- ja -tuotantoa, kestävästä yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää sekä niihin liittyviä infrastruktuuri-investointeja.

4. edistää kestävästä kehityksen politiikassa ilmiöpohjaista toimintamallia; tunnistaa ja ottaa huomioon Agenda2030 toimenpideohjelman tavoitteiden ja toimien sekä näihin kytkeytyvien teknologiaratkaisuiden keskinäisriippuvuudet sekä yhteis-, ristikkäis- ja ulkoisvaikutukset;

kehittää suomalaisen kulutuksen rajat ylittävien vaikutusten mittaus- ja raportointitapaa; pyrkii Agenda2030toimenpideohjelmassa kokonaiskestävyyden edistämiseen; kehittää tavoitteita ja toimenpiteitä konkretisoivia ja arvioivia mittareita, joilla voidaan seurata kestävän kehityksen edistymistä pitkäjänteisesti yli budjetti- ja vaalikausien; hyödyntää näitä mittareita muun muassa Agenda2030-selonteossa sekä kestävän kehityksen budjetoinnissa julkisen talouden suunnitelmissa ja talousarvioissa; määrällisten mittareiden rinnalle tarvitaan myös laadullista edistymisen ja sen esteiden analyysiä;

4. Valtioneuvoston kanslia on vakiinnuttamassa yhteiskunnallisen kestävyysarvioinnin osaksi yhteiskuntapolitiikan pitkäjänteistä suunnittelua. Kestävyysarvioinnin ensimmäinen keskustelualoite julkistettiin toukokuussa 2024.

Kestävän kehityksen budjetointia on jatkettu vuosien 2025–2028 Julkisen talouden suunnitelmassa sekä vuoden 2025 talousarviossa. Vuoden 2025 talousarvion valmistelun yhteydessä ministeriöiltä pyydettiin arvioita hiilineutraaliutta edistävien määrärahojen ilmasto- ja luontovaikutuksista osana kestävän kehityksen budjetoinnin kehittämistä. EU-rahoitteisen Priodiversity Life -hankkeen yhteydessä on tarkoitus kehittää toimintaa edelleen tarkastelemalla mahdollisuuksia seurata biodiversiteettirahoituksen kehitystä. Lisäksi vuoden 2022 talousarvioesityksessä jatkokehitettiin kestävän kehityksen lukua talousarviossa koskien verojärjestelmän ympäristöperusteisuutta.

Kestävän kehityksen toimikunnan vuosien 2025–2027 toimenpidesuunnitelmaan sisältyy toimenpide, joka pyrkii edistämään olemassa olevien kokonaisvaltaisempien kestävyysmittarien käyttöä. Suunnitelman mukaan toimikunta laatii taustapaperin, jossa keskitytään esittelemään ja vertailemaan kolmea tuoretta kestävyysmittaristoa. Nämä ovat Kestävyyspaneelin keväällä 2024 julkaista politiikkasuositus kestävyysmittareista Suomelle, valtioneuvoston kanslian yhteiskunnallisen kestävyysarvioinnin viiden kestävyysmalli sekä kansainvälinen *comprehensive wealth* -lähestymistapa.

5. kehittää ja resursoi osana tietoon perustuvaa päätöksentekoa myös arviointia; arviointia on tehtävä sekä etukäteen että jälkikäteen ja arvioinnin tulokset on myös aidosti huomioitava lainvalmistelussa; tarvetta on erityisesti kestävän kehityksen arvioinnille, lapsivaikutusten arvioinnille, yritysvaikutusten arvioinnille, teknologian yhteiskunnallisten vaikutusten ja teknologian terveysvaikutusten arvioinnille sekä tiedolle kestävän kehityksen ja hiilineutraaliuden edistämistoimien kustannuksista ja taloudellisista vaikutuksista, vaihtoehtoisten toteutustapojen kustannuksista ja toimimattomuuden hinnasta

5. Vaikutusarvointiosaamista on vahvistettu viime vuosina sekä ministeriöiden että koko valtioneuvoston tasolla. Vuoden 2022 lopussa hyväksytystä uudesta lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeesta julkaistiin joulukuussa 2022 ruotsinkielinen ja toukokuussa 2023 englanninkielinen versio. Uudistetusta ohjeesta järjestettiin useita koulutustilaisuuksia, ja se on sisällytetty lainvalmistelun peruskoulutuksiin. Lisäksi järjestettiin syventävä koulutus lainvalmistelun vaikutusarvioinnin menetelmistä. Lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmä on seurannut uuden ohjeen käyttöönottoa ja vaikutusarvioinnin osaamistarpeita. Useat ministeriöt ovat vahvistaneet vaikutusarvioinnin tukirakenteita muun muassa erillisen yksiköintiimin tai asiantuntijarekrytointien avulla.

Valtioneuvostotason osalta keskeisin yhteistyöelin on vuonna 2020 perustettu vaikutusarvioinnin osaamisverkosto, joka asetettiin vuonna 2023 toiselle toimikaudelle. Osaamisverkoston tavoitteena on helpottaa lainvalmistelijoiden työtä ja tukea laadukasta vaikutusarviointia. Siinä on edustajat kaikista ministeriöistä ja puheenjohtajana toimii lainsäädännön arviointineuvoston edustaja. Verkosto vahvistaa ministeriöiden välistä yhteistyötä vaikutusarvioinneissa ja sen kautta lainvalmistelijat voivat pyytää tukea vaikutusarviointeihin myös muista ministeriöistä. Verkosto seuraa vaikutusarviointeihin liittyviä ajankohtaisia asioita ja voi tehdä niihin liittyviä aloitteita sekä osallistuu valtioneuvoston vaikutusarviointia koskevien koulutusten suunnitteluun ja toteutukseen.

Lainsäädännön seurannan ja jälkiarvioinnin kehittämistarve koko valtioneuvoston tasolla on noussut esille monissa yhteyksissä. Seurannalla ja jälkiarvioinnilla on keskeinen rooli sääntelyn toimivuuden ja ajantasaisuuden varmistamisessa, lainvalmistelun tietopohjan muodostamisessa sekä päätöksenteon avoimuuden, vastuullisuuden ja hyväksyttävyyden edistämisessä. Vuonna 2023 julkaistiin valtioneuvoston yhteiset periaatteet lainsäädännön seurannasta ja jälkiarvioinnista. Periaatteet käsittelevät muun muassa seurannan ja jälkiarvioinnin suunnittelua, toteutusta ja raportointia. Periaatteet sisältävät myös ohjeita EU-säädösten ja niiden kansallisen täytäntöönpanolainsäädännön sekä valtiosopimusten seurannasta ja jälkiarvioinnista. Lisäksi periaatteiden liitteiksi on kerätty tapausesimerkkejä seurannan ja jälkiarvioinnin toteutustavoista sekä ministeriön jälkiarviointihankkeiden suunnittelusta.

Valtioneuvoston kansliassa tehtävä työ yhteiskunnallisen kestävyysarvioinnin vakiinnuttamiseksi osaksi yhteiskuntapolitiikan pitkäjänteistä suunnittelua tukee laaja-alaista ja monipuolista arviointia.

6. nostaa tutkimus- ja kehityspanostukset 4 prosenttiin bkt:stä; oikein mitoitettulla ja kohdistetulla sekä riittävän kokoluokan julkisella kestävä kasvun vivutuksella voidaan nopeuttaa ja kasvattaa myös yksityisiä investointeja.

6. Vuonna 2021 toimineen parlamentaarisen TKI-työryhmän suositusten mukaisesti Suomi kasvattaa julkisia tutkimus- ja kehittämistoiminnan menoja vuoteen 2030 mennessä. Valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030 (1092/2022) annetun lain mukaan valtion T&K-menoja nostetaan siten, että ne ovat 1,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2030. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menojen tavoitetaso (neljä prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen) saavutetaan mikäli yritykset kasvattavat omia T&K-menojaan samanaikaisesti nykyistä meno-osuutta vastaavassa suhteessa (1/3 julkista, 2/3 yksityistä).

Valtioneuvosto hyväksyy T&K-rahoituslain mukaisesti kerran vaalikaudessa tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käyttöä koskevan monivuotisen suunnitelman. Suunnitelmassa käsitellään lain 1 pykälän mukaisten, valtion talousarvioon vuosina 2024–2030 otettavien tutkimus- ja kehittämistoimintaan tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen käyttöä. Lain 1 pykälän 2 momentin mukaan tutkimus- ja kehittämistoiminnalla tarkoitetaan Tilastokeskuksen vuosittain julkaisemassa virallisessa tutkimus- ja kehittämistoiminnan tilastossa tarkoitettua toimintaa.

Valtioneuvoston kesäkuussa 2024 päättämä valtion T&K-rahoituksen käytön monivuotinen suunnitelma on järjestyksessään toinen ja se koskee vuosia 2025–2032. Ensimmäinen suunnitelma julkaistiin parlamentaarisen TKI-työryhmän 2022 loppuraporttina 1.3.2023 (Parlamentaarinen TKI-työryhmä 2023). Suunnitelmassa esitetään TKI-järjestelmän nykytila ja järjestelmää koskevat tavoitteet sekä T&K-toiminnan rahoituksen päälinjaukset. Varsinaiset valtuuksien ja määrärahojen lisäykset ja kohdennukset tehdään osana normaalia talousarvioprosessia. Suunnitelma ohjaa ministeriöitä ottamaan toiminnassaan ja talousarviovalmistelussaan huomioon suunnitelmassa esitetyt tavoitteet ja linjaukset. Suunnitelma on osa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman toimeenpanoa.

Kasvava julkinen panostus tutkimus- ja kehittämistoimintaan korostaa T&K-rahoituksen käytön seurannan ja vaikuttavuuden arvioinnin merkitystä. Valtion T&K-rahoituksen seurannasta ja vaikuttavuuden arvioinnista on tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotisessa suunnitelmassa seuraavasti: ”Valtioneuvosto seuraa valtion T&K-rahoituksen vaikuttavuutta. Rahoituksen vaikuttavuuden seurantaan luodaan aikataulu ja seurannan rakenteet. Vaikutuksia ja vaikuttavuutta seurataan niin kokonaisuuden kuin yksittäisten toimien tasolla. Vaikutusarvioinnin

mahdollistamiseksi tukien ja toimenpiteiden suunnittelussa tulee ottaa huomioon mahdollisuuksien mukaan tieteellisen, luotettaviin tutkimusasetelmiin perustuvan arviointitutkimuksen tarpeet. ---Tutkimus- ja innovaationeuvosto valmistelee yhteistyössä ministeriöiden kanssa seuranta- ja arviointisuunnitelman. Suunnitelman vaikuttavuuden seurannan suunnittelussa ja toteuttamisessa tehdään yhteistyötä tieteellisten organisaatioiden ja esimerkiksi datahuoneen kanssa.”

Tutkimus- ja innovaationeuvoston asetuksessa (2 pykälä kohta 3) neuvoston yhdeksi tehtävistä määrätään ”yhteensovittaa ja seurata valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030 annetun lain (1092/2022) toimeenpanoa ja sen 3 pykälässä säädetyn monivuotisen rahoituksen suunnitelman valmistelua ja toimeenpanoa.” Tutkimus- ja innovaationeuvoston työsuunnitelman mukaisesti neuvosto valmistelee kokonaisvaltaisen seuranta- ja arviointisuunnitelman ja ensimmäisen seurantaraportin 2025 tiiviissä yhteistyössä eri hallinnonalojen kanssa. Seurantaraportista saa syksyllä 2025 ensimmäisen kerran kokonaisesityksen T&K-lisärahoituskohdennuksista, vivutuksen määrästä ja arvion tavoitteiden toteutumisen mahdollisuuksista.

7. huolehtii opettajien osaamisesta kestävyysmurroksessa ja ekososiaalisessa sivistyksessä; päivittää eri alojen koulutustarpeiden ennakointia ja koulutusjärjestelmien toimintaa kestävyysmurroksen edellyttämien osaamis- ja työvoimatarpeiden näkökulmasta; suuntaa jatkuvaa oppimista ja uudelleen kouluttautumista oikeudenmukaisen siirtymän näkökulmasta varsinkin niille toimialoille ja alueille, joita kestävyysmurros eniten muuttaa; turvaa vapaan sivistystyön resurssit ja lisää taiteen perusopetusta kaikilla opetusasteilla; lisää tulevaisuuskasvatusta opetukseen ja oppilaanohjaukseen, alkaen opettajien ja ohjaajien koulutuksesta sekä täydennyskoulutuksesta

7. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama osaamisen ennakointifoorumi 2021–2024 on tuottanut tietoa ja aloitteita tulevaisuuden työelämässä tarvittavasta osaamisesta ja koulutuksen määrällisistä tarpeista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama ja vuodesta 2016 toiminut Opettajankoulutusfoorumi kehittää opettajankoulutusta kansallisella tasolla. Nykyisellä toimikaudella 2024–2027 foorumi edistää muun muassa opettajankoulutuksen tutkimusperustaista laadun varmistamista ja vahvistamista, opettajankoulutuksen kehittämisohjelman sekä kansallisen LUMATE-strategian (luonnontiede, matematiikka ja teknologia) ja sen toimenpidesuunnitelman toimeenpanoa sekä opettajankoulutusta koskevaa visiotyötä. Jo vuonna 2022 Opettajankoulutusfoorumi uudisti Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman vastaamaan 2020-luvun tarpeita, mukaan lukien opettajien kestävyysosaamisen kohentaminen.

Opetushallitus on tukenut opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutushankkeita vuosittain noin 15 miljoonalla eurolla. Vuonna 2024 koulutuksen pääteemoja ovat olleet muun muassa digitaalisen osaamisen vahvistaminen, kestävyysosaamisen vahvistaminen, jatkuva oppiminen, kielitietoinen opetus ja toimintakulttuuri sekä inklusiivisen toimintakulttuurin kehittäminen.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus on toteuttanut opinto-ohjauksen uusia muotoja koskevan arvioinnin (OHJA) vuosina 2022–2024. Arviointi oli osa opetus- ja kulttuuriministeriön Opinto-ohjauksen kehittämisohjelmaa. Arviointi kohdistuu oppivelvollisuuden laajentamisen mukanaan tuomiin uusiin tai vahvistettuihin opinto-ohjauksen muotoihin.

Osana lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelmaa 2021–2022 toteutettiin lukiokoulutuksen opinto-ohjauksen kehittämisohjelma laatuhankkeineen. Laadusta opinto-ohjausta lukioissa -julkaisuun (2024) on koottu opinto-ohjauksen laatuhankkeiden tuloksia ja konkreettisia käytänteitä. Laatuhankkeet ovat vahvistaneet tulevaisuusnäkökulmia opinto-ohjauksessa.

Itä-Suomen yliopiston Ohjauksen koulutus toteuttaa vuosina 2023–2025 tutkimuksen tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen käytäntöjen perusteellisesta kuvaamisesta erilaisina seuraamuksineen. Tutkimuksessa tuotetaan perustavaa tietoa tehostetun henkilökohtaisen ohjauksen käytännön toteutumisesta erilaisissa kouluissa. Tavoitteena on kehittää tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta niin, että oppilaanohjaus olisi tuloksellista ja yhdenvertaista, yhteisöllistä ja koko kouluyhteisön jaetun ohjaustietoisuuden ja -toiminnan kannattelemaa.

Ennakoitavuus on otettu vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmien johtavaksi periaatteeksi. Vapaata sivistystyötä koskevan lain (912/2021) mukaisesti maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan hyväksytty koulutus on erotettu omaksi osakseen vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmässä.

Hallitusohjelman mukaisesti vapaaseen sivistystyöhön on kohdistettu 20,5 miljoonan euron säästöt (hallitusohjelmaan kirjattu 25 miljoonaa euroa) vuodesta 2024 lukien. Leikkaukset ovat kohdistuneet vapaan sivistystyön oppilaitosmuotoihin erilaisilla painoarvoilla. Hallitus on budjettiriihessä arvioinut hallitusohjelmaan kirjatujen suurimpien leikkausten vaikutukset uudestaan, minkä seurauksena päätettiin puolittaa kesäyliopistoihin ja opintokeskuksiin kohdistuvat säästöt. Kansalaisopistoihin kohdistettiin säästöjä 12,5 miljoonaa euroa eli noin 13,8 prosenttia suhteessa vuoden 2023 rahoitustasoon, kansanopistoihin 2 miljoonaa euroa eli noin 4,2 prosenttia, kesäyliopistoihin 1 miljoonaa euroa eli noin 19,9 prosenttia, opintokeskuksiin 3,5 miljoonaa euroa eli noin 19,4 prosenttia ja liikunnan koulutuskeskuksiin

1,5 miljoonaa euroa eli noin 8,4 prosenttia. Hallitus panosti kuitenkin vuonna 2024 vapaassa sivistystyössä erityisesti oppivelvollisten koulutukseen ja kotoutumiskoulutukseen. Hallitus lisäsi vuonna 2024 kolme miljoonaa euroa kansanopistojen opistovuosi oppivelvollisille -koulutukseen. Määrärahalla oli mahdollista suorittaa lisäsuoritehaku, jolla opistovuosi oppivelvollisille -koulutukseen suunnattuja aloituspaikkoja voitiin lisätä jo syksyllä 2024. Lisäksi hallitus lisäsi ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen määrärahoja miljoonalla eurolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt vapaan sivistystyön keskusjärjestöille hankeavustuksia, joilla edistetään kestävän kehityksen toteutumista ja tuetaan opettajien ammatillista kehittymistä oppilaitoksissa kestävään kehitykseen liittyvissä teemoissa. Vuonna 2024 koulutustarpeiden ennakointia ja kestävyyskysymyksiä on tarkasteltu osana vapaan sivistystyön digitalisaation tavoitetilan laatimista. Lisäksi Opetushallitus on käynnistänyt ulkopuolisen selvitystyön kestävän kehityksen tilasta vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.

Taiteen perusopetuksessa käynnistettiin pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti koulutusmuotoa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus. Uudistusta valmisteltiin tehtävään asetetussa työryhmässä, toimialaa aktiivisesti kuullen ja osallistaen. Keskeinen tavoite on, että uudistuksen myötä taiteen perusopetuksen saavutettavuus paranee ja toiminnan laatu vahvistuu.

Oppilaitosten oman toiminnan arvioinnin ja laadunhallinnan tueksi julkaistiin taiteen perusopetuksen pedagogiset laatutavoitteet ja -indikaattorit, joiden käyttöönottoa tuettiin toimialalla. Kokonaisuus on osa toimialan kanssa yhdessä toteutettua laajempaa taiteen perusopetuksen laatu- ja tulevaisuustyötä.

Osana laajempaa taiteen ja kulttuurin tietopohjan vahvistamiseen kytkeytyvää tavoitetta käynnistettiin taiteen perusopetuksen sanastotyö sekä jatkettiin toimialan tukemista Koski-tietovarannon käyttöönotossa taiteen perusopetuksessa saavutetun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen edistämiseksi.

Ilmasto- ja kestävyyskasvatuksen osalta Opetushallitus on myöntänyt rahoitusta Suomen ympäristöopisto Syklin vihreää siirtymää edistävälle kestävyystiekartta hankkeelle, joka toteutetaan 2024–2027 ja on budjetiltaan 600 000 euroa. Opetushallitus kehittää myös seurantajärjestelmää ammatillisen koulutuksen kestävyystiekartan toimeenpanolle osana laadunhallinnan EQVET-toimintaa vuosina 2023–2026. Seurantajärjestelmä tulee jatkossa tukemaan koulutuksen järjestäjiä kestävyystyön systemaattisessa kehittämisessä ja tarjoaa kansallista tietoa, miten kestävä kehitys etenee ammatillisissa oppilaitoksissa. Lukiokoulutuksen osalta Opetushallitus jakoi valtionavustusta hankkeille, jotka kehittivät 2022–2024

ilmasto- ja kestävyyskasvatuksen käytänteitä ja edistivät Agenda2030:n tavoitteiden jalkautumista oppilaitosten toimintaan. Vuonna 2024 valmistui muun muassa Lukioiden kestävyystiekartasto – Reittejä kohti hyvinvoivaa ja kestävää yhteisöä.

8. edistää taiteen osallistumista kiperien ongelmien ratkaisemiseen yhdessä tieteen, talouden ja julkishallinnon toimijoiden kanssa tekemällä Luovuuden tiekartan.

8. Valtioneuvoston marraskuussa 20204 eduskunnalle antama kulttuuripoliittinen selonteko vastaa kulttuuripoliittisessa selonteossa nimettyä Luovuuden tiekarttaa. Kulttuuripoliittisessa selonteossa korostetaan kulttuurin merkitystä monien yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemisessa.

Selonteossa kulttuuri nähdään merkittävänä inhimillisen toiminnan muutosvoimana, joka auttaa ymmärtämään ja sopeutumaan ympäröivän maailman muutoksiin. Lisäksi korostetaan yhteistyötä taiteen, kulttuurin, tieteen, talouden ja julkishallinnon toimijoiden välillä. Tämä yhteistyö on keskeistä kestävä ja vastuullisen talouskasvun, demokratian ja yhteisöllisyyden vahvistamisessa.

Osana kulttuuripoliittisen selonteon valmistelua käynnistettiin työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön välinen Luovan talouden neuvottelukunta, jonka tavoitteena on edistää luovan talouden liiketoiminnan kasvua ja kansainvälistymistä sekä varmistaa elinkeinoelämän ja julkisen sektorin (erit. ministeriöt) pitkäjänteinen yhteistoiminta luovan talouden strategisesta suunnittelusta politiikkatoimien toimeenpanoon.

9. edistää talouden systeemistä kestävyysmurrosta kehittämällä pitkäjänteisesti keskeisiä keihäänkärkimurroksia kuten kestävää energiaa ja kiertotaloutta tukevaa sääntelyä ja kannusteita

9. Vuonna 2021 hyväksytyn kiertotalouden strategisen ohjelman tavoitteisiin pääsemiseksi on muun muassa valmisteltu Kiertotalouden green deal -sitoumus, joka julkistettiin 12.9.2024. Samalla esiteltiin ensimmäiset sitoutujat. Kiertotalouden green deal on vapaaehtoinen strateginen sitoumus, jossa mukaan lähtevät toimijat sitoutuvat vähentämään luonnonvarojen käyttöä ja asettamaan vaikuttavia tavoitteita ja tekemään toimia, jotka edistävät vähähiilistä kiertotaloutta. Kiertotalouden green deal -sitoumus tukee osaltaan hallituksen tavoitetta kehittää kierrätetylle raaka-aineelle toimivat markkinat eri käyttökohteisiin ja lisätä kierrätysmateriaalin käyttöosuutta. Green dealin taustalla on ainutlaatuinen tiedepohjainen valmistelu, jossa tutkimuslaitokset (Suomen ympäristökeskus, VTT, Luonnonvarakeskus ja Geologian tutkimuskeskus) tunnistivat kiertotaloussiirtymän kannalta

vaikuttavimmat toimet ja tavoitteet luonnonvarojen käytön vähentämiseksi ja tehostamiseksi. Maaliskuussa 2024 julkistettu skenaariotyö ennakoii, että kiertotalous vahvistaisi Suomen talouskasvua, vähentäisi päästöjä ja pienentäisi raaka-aineiden kulutusta. Green deal on tarkoitettu yrityksille, toimialajärjestöille, kunnille ja maakunnille.

10. tukee alueellisesta yhteistyötä esimerkiksi yritysten, järjestöjen ja yhdistysten sekä oppilaitosten (varhaiskasvatuksesta yliopistoihin ja korkeakouluihin) välillä niin, että sillä tuetaan alueellisia vahvuuksia; kehittää kestävä kasvun keihäänkärkien ympärille systeemitason suunnittelu-, kehitys-, tutkimus- ja liiketoimintaosaamista sekä talenttikeskittymiä uusine yhteistyön muotoineen; mahdollistaa kestävä kasvun liittyviä kokeiluja sekä demonstraatio- ja pilottilaitoksia ja vivuttaa suuria kestävä kasvun investointeja.

10. Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen (HE 161/2024 vp), jolla uudistettiin ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteita siten, että muun muassa työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtyvien merkitys järjestäjälle osoitettavassa valtionosuusrahoituksessa kasvaa. Lisäksi säädettiin toiminnanohjauksen kokeilusta, joka lisää koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia vastata nopeammin ja joustavammin oman toiminta-alueensa osaamis- ja koulutustarpeisiin. Kokeiluun valittavat koulutuksen järjestäjät voivat päättää itsenäisemmin, mitä ammatillisia tutkintoja ne järjestävät jatkossa. Kokeiluun liittyvä neuvotteluprosessi edellyttää koulutuksen järjestäjältä keskusteluja alueen elinkeinojen, työllisyysalueiden ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa. Myös muiden kuin kokeiluun osallistuvien koulutuksen järjestäjien tulee edelleen tehdä yhteistyötä työ- ja elinkeinoelämän kanssa, ja tämän yhteistyön tarkeys korostuu myös TE-palvelualueiden tulon myötä. Joustava järjestämislupasääntely ja vuorovaikutteinen toiminnanohjaus yhdessä rahoitusjärjestelmän uudistuksen kanssa suuntaavat ammatillisen koulutuksen tarjontaa nykyistä paremmin työ- ja elinkeinoelämän eri alojen tarpeisiin.

Myös ammattikorkeakoululain (932/2014) 6 pykälän mukaan ammattikorkeakoulun tulee tehtäviään suorittaessaan olla erityisesti omalla alueellaan yhteistyössä elinkeino- ja muun työelämän kanssa sekä tehdä yhteistyötä suomalaisten ja ulkomaisten korkeakoulujen samoin kuin muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Korkeakoulujen sopimuskaudella 2025–2028 opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa yliopistoille ja ammattikorkeakouluille strategiarahoitusta ekosysteemihankkeisiin. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa strategiarahoitusta korkeakoulujen TKI-kyvykkyyksien, tutkimusinfrastruktuurien ja vahvuusalojen vahvistamiseen. Myös valtion T&K-rahoituslain (1092/2022) mukaiset rahoituslisäykset vahvistavat korkeakoulujen T&K-toiminnan ja ekosysteemiyhteistyön edellytyksiä.

Lukiokoulutuksen laatustrategian toimeenpanon tueksi ja lukion opetussuunnitelmien toimeenpanon edistämiseksi on vuosille 2022–2024 Opetushallitus myöntänyt valtion avustusta 13 miljoonaa euroa. Laatuhankeissa on kehitetty mm. lukioiden toimintakulttuuria, johon liittyy keskeisesti alueellinen yhteistyö oppilaitosten, yritysten, järjestöjen ja yhdistysten kanssa. Samoin uusissa lukion opetussuunnitelman perusteissa painottuvat laaja-alainen osaaminen sekä yhteistyö korkeakoulujen, yritysten ja kansainvälisten toimijoiden kanssa. Lukioiden kehittämisverkosto (LUKE-verkosto) on osaltaan edistänyt valtakunnallisella ja alueellisella toiminnallaan yhteistyötä kaikkien edellä mainittujen tahojen kanssa.

11. tekee innovatiivisen, rohkean, kansallisesta osaamisesta lähtevän ja kansainvälistä vaikuttavuutta korostavan Positiivisen kädenjäljen -ohjelman yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa kestävien teknologioiden ja ratkaisuiden sekä paremman sääntelyn monialaiseksi kehittämiseksi ja kestävästä työllistävään kasvuun edistämiseksi

11. Suomessa kehitetyt tuotteet, palvelut ja ratkaisut voivat merkittävästi auttaa saavuttamaan globaalit ilmasto- ja ympäristötavoitteet. Tätä kestävien tuotteiden ja ratkaisujen käyttäjilleen tuottamaa ilmasto- tai ympäristöjalanjäljen pienenemistä kutsutaan ratkaisujen tarjoajan kädenjäljeksi.

Kädenjäljen kasvattaminen on tärkeää paitsi globaalien ilmasto- ja ympäristötavoitteiden kannalta myös suomalaisten yritysten viennin kasvattamiseksi. Puhtaiden tuotteiden ja ratkaisujen tarjoamat kasvavat liiketoimintamahdollisuudet ja vientipotentiaali tunnistetaan pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa.

Ilmasto- ja ympäristökädenjäljen kasvattamiseksi Suomessa on panostettava uusien ratkaisujen tutkimukseen, kehittämiseen ja markkinoille viemiseen. Ratkaisujen pilotointi teollisessa mittakaavassa ja ensimmäiset referenssihankkeet ovat kynnys, jonka ylittämistä voidaan tukea jakamalla riskiä julkisin toimin. Sama koskee yritysten kansainvälistymistä ja viennin tukemista.

Suomen elinkeinoelämä ja tutkimuslaitokset ovat viime vuosina tehneet uraauurtavaa työtä kädenjälkivaikutusten todentamisen ja mittaamisen kehittämiseksi. Suomen tavoitteena tulee olla uusien ratkaisujen kehittäminen globaaleihin haasteisiin ja niiden viennin kasvattaminen. Kädenjälkivaikutusten mittaaminen tukee tätä tavoitetta. Työtä tulee jatkaa, vaikka kriittinen suhtautuminen yritysten viheriä väittämiin on vahvistunut. Viherpesun suitsimiseksi yritysten ilmasto- ja ympäristöväittämiä pyritään EU-tasolla sääntelemään tiukemmin.

Työ- ja elinkeinoministeriö auttaa suomalaisia yrityksiä hyötymään kestävien tuotteiden ja palvelujen globaalisti kasvavasta kysynnästä. Suomalaisten ratkaisujen vaikutuksia asiakkaiden hiilijalanjäljen pienentämiseksi (hiilikädenjälki) voidaan hyödyntää viennin edistämisessä. Yritysten vientiä ja kansainvälistä kasvua tukevat toimenpiteet kytketään uusien ratkaisujen TKI-rahoitukseen sekä niiden demonstraation ja markkinoille viemisen tukemiseen. Kädenjälkeen liittyviä toimenpiteitä suunnitellaan tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän järjestöjen, ulkoministeriön, ympäristöministeriön ja Business Finlandin kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla toimenpiteet toteutetaan suuntaamalla uudeen olemassa olevia resursseja.

12. arvioi suurvaltakilpailun vaikutukset kestäväan kehitykseen

12. Suurvaltakilpailun vaikutuksia seurataan ja niistä raportoidaan osana ulkoministeriön päivittäistä työtä edustustoverkossa ympäri maailman. Ministeriö ei systemaattisesti analysoi suurvaltakilpailun vaikutuksia jokaiseen yksittäiseen kestäväan kehityksen tavoitteeseen vaan pikemmin osana globaalin ja erityisesti kehittyvien maiden toimintaympäristön seurantaa. Suurvaltakilpailun läpitukeytuessa useiden samanaikaisten globaalihaasteiden ja muuttuvan geopolittisen tilanteen myötä useille sektoreille, on sen vaikutuksia arvioitu osana useita julkaistuja evaluointiraportteja, tilausselvityksiä ja analyyseja. Suurvaltakilpailu, sen vaikutukset ja niihin vastaaminen ovat keskeinen osa myös vuonna 2024 valmistuneita Ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa, sen osana julkaistavaa YK-strategiaa sekä Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selontekoa. Ulkoministeriössä toteutettiin vuonna 2024 organisaatorakennetta koskeva uudistus, joka on suunniteltu paremmin vastaamaan muuttuneeseen geopolittiseen tilanteeseen.

Geopoliittinen vastakkainasettelu ja suurvaltakilpailu ovat tuoneet teknologiakysymykset uudella tavalla kansainvälisen politiikan keskiöön. Teema oli keskeinen osa syksyn 2024 YK:n tulevaisuushuippukokouksen päätösasiakirjaneuvotteluita. Osana YK:n Tulevaisuussopimusta sovittiin myös globaalin digitaalisen yhteistyön tavoitteita ja periaatteita linjaavasta Global Digital Compactista. Kestäväan kehityksen kannalta on olennaista, että kompaktin kautta saadaan vahvistettua YK:n jäsenmaiden ja muiden toimijoiden sitoumusta ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja tasa-arvon edistämiseen teknologiakehityksessä.

Suomi pyrkii hyödyntämään monenkeskiset kokoukset muun muassa YK:n piirissä globaalin dialogin rakentamiseksi. Vuonna 2025 kestäväan kehityksen kannalta merkittäviä kokouksia tulevat olemaan muun muassa kehitysrahoituksen huippukokous (The 4th International Conference on Financing for Development) sekä YK:n sosiaalisen kehityksen huippukokous (2nd World Summit for Social Development).

Toimia ja varautumista edistetään myös EU-tasolla. Maailman suurimpana kehitysavun antajana Euroopan unionin rooli on keskeinen globaalin kehitysagendan muokkaamisessa ja kestävä kehityksen tavoitteiden toimeenpanon tukemisessa. Tähän kuuluu kehitysrahoitusarkkitehtuurin kunnianhimoinen kehittäminen ja aktiivinen osallistuminen kehittyvien maiden velkajärjestelyihin. Muun muassa Global Europe -rahoitusväline tarjoaa EU:n roolin edelleen vahvistamiseen hyviä mahdollisuuksia.

13. edistää kestävyysmurroksen hyväksyttävyyttä, oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa sekä kansalaisten henkistä resilienssiä mahdollistamalla sidosryhmien ja kansalaisten osallistumisen ratkaisuiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin; varmistaa, että myös yhteiskunnan hiljaiset, kuten lapset, nuoret, maahanmuuttajat, vammaiset ja ikääntyneet otetaan aktiivisiksi toimijoiksi mukaan kestävyysmurroksen tekijöiksi

13. Laaja yhteiskunnallinen osallisuus on yksi pääministerin puheenjohtaman Suomen kestävä kehityksen toimikunnan keskeisimmistä toimintaperiaatteista, jonka mukaan on toimittu myös uuden toimikunnan asettamisessa kaudelle 2024–2027. Kestävä kehityksen toimikunnan keväällä 2022 uudistettu strategia tarjoaa mahdollisuuden osallistaa yhteiskuntaa laajasti kestävyysmurroksen toteuttamiseen. Toimikunta valmisti vuoden 2024 aikana strategiansa toteuttamiseksi toimenpidesuunnitelman vuosille 2025–2027. Suunnitelma koostuu kymmenestä toimenpidekokonaisuudesta ja yksi suunnitelman painopistealueista on kestävä kehityksen työn yhteiskunnallisen osallisuuden ja kestävä kehitystä koskeva vuoropuhelun vahvistaminen.

Kestävä kehityksen toimikunnan työtä on jo vuodesta 2017 lähtien tukenut Nuorten Agenda2030 -ryhmä, joka tuo nuorten ääntä kestävä kehityksen politiikkaprosesseihin ja osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun kestävästä kehityksestä. Ryhmä myös välittää viestiä kestävästä kehityksestä ja Agenda2030:sta omille verkostoilleen. Ryhmään kuuluu kullakin kaksivuotiskaudella 14–16 15–28-vuotiasta nuorta. Nuorten Agenda2030 -ryhmän toinen tasavertainen puheenjohtaja toimii vuodesta 2024 lähtien myös kestävä kehityksen toimikunnan toisena vaihtuvana varapuheenjohtajana.

Nuorten osallistumista ilmastoa ja luontoa koskevaan päätöksentekoon vahvistettiin uudella nuorten ilmasto- ja luontoryhmällä, joka perustettiin Nuorten Agenda2030 -ryhmän yhteyteen keväällä 2023. Ryhmän tehtävänä on tuoda päätöksenteon tietopohjaan uusia ja nousevia näkökulmia ja ratkaisumalleja sekä edistää politiikkatoimien oikeudenmukaisuuden varmistamista tulevien sukupolvien näkökulmasta. Ryhmä tukee ministeriöitä nuorten osallistumisen suunnittelussa,

toteutuksessa ja vaikutusten arvioinnissa. Lisäksi ryhmä järjestää nuorten ilmasto- ja luontohuippukokouksen joka toinen vuosi. Ryhmä koostuu 18–25-vuotiaista nuorista.

14. sanoittaa Agenda2030-toimenpideohjelman ja muutkin vastaavat kestävän kehityksen politiikkaa ohjaavat ohjelmat ja etenkin kansalaisia ja sidosryhmiä päätösprosesseihin osallistavat työskentelymuodot toivon muotoon; päätöksenteon pohjaksi tarvitaan avointa tietoa ja arvokeskustelua niin kestävyysmurroksen mahdollisuuksista kuin uhkistakin, mutta parhaiten tarvittavaan muutokseen innostavat positiiviset esimerkit maailmalta ja kotimaasta läheltä ihmisen omaa arkea; kestävästä tulevaisuudesta on tehtävä ihmisen kokoinen ja näköinen.

14. Agenda2030 -toimenpideohjelma on itsessään ”toivon agenda” – se viitoittaa yhteiskuntien tietä kohti parempaa huomista ja tilannetta, jossa ihmisten hyvinvointi turvataan luonnon kantokyvyn rajoissa. Kestävän kehityksen toimikunnan strategia (2022–2030) on laaja-alaisessa yhteistyössä valmisteltu suomalaisen yhteiskunnan suunnitelma siitä, mitä meidän tulee tehdä ja miten toimia, jotta saavuttaisimme kaikki Agenda2030:n kestävän kehityksen tavoitteet vuosikymmenen loppuun mennessä. Strategiassa nostetaan vahvasti esiin, että positiivisen viitekehityksen ja tarinan luominen ei ole ainoastaan päättäjien tehtävä, vaan siinä tulee olla mukana kaikki: kansalaiset, yritykset, koko julkinen hallinto, tutkimusmaailma, järjestöt ja muut toimijat. Kaikille yhteiskunnastamme löytyy mielekäs kulma osallistua.

Strategiassa todetaan, että yhteiskunnan arvopohjan muutos, kestävä kehitys, ekososiaalinen sivistys ja sosiaalisesti oikeudenmukainen vihreä siirtymä viitoittavat tietä kohti tavoittelemisen arvoista ja toivoa ylläpitävää tulevaisuutta. Toivon sanoman tulisi läpäistä varsinkin ne toimialat, jotka ovat tekemisissä lasten ja nuorten kanssa. Vastuunkantaa tuleville sukupolville on osoitettava teoin.

Vuonna 2024 osallistavasti valmisteltuun kestävän kehityksen toimikunnan toimenpidesuunnitelmaan (2025–2027) sisältyy toimia, joilla pyritään kannustamaan ihmisiä empatiaan ja vahvistamaan tulevaisuususkkoa muun muassa kaunokirjallisuutta lukemalla.

Taru Savolainen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osa: Näkymiä seuraavien sukupolvien Suomeen

VNS 16/2022 vp – EK 82/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. Kehittää päätöksentekoa tukevaa ennakointia, päätöksentekijöiden tulevaisuusvalmiuksia, tulevaisuusselonteon liittymäpintoja valtioneuvoston muuhun ennakointitoimintaan sekä lainsäädännön tulevaisuusvaikutusarviointia niin, että lainsäädännössä voidaan paremmin huomioida seuraavat sukupolvet sekä sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus.

1. Tulevaisuusselonteon 1. osassa tuotetaan valtioneuvoston yhteinen ennakointi- ja toimintaympäristötieto. Selonteon 1. osan toimintaympäristöanalyysi on tarkoitettu hallituksen ja koko valtioneuvoston strategisen päätöksenteon tueksi. Valtioneuvostossa tuotettu jaettu ymmärrys strategisen toimintaympäristön kokonaiskuvasta tukee valtioneuvoston päätöksenteon yhtenäisyyden, johdonmukaisuuden ja pitkäjänteisyyden toteutumista.

Selontekoa voidaan hyödyntää laajasti riskienhallinnan, varautumisen, tilannekuvan ja yleisemmin ministeriöiden ja hallituksen päätöksenteon valmistelussa sekä erilaisten tutkimustarpeiden tunnistamisen välineenä. Selontekotyö on syöttänyt kriisivalmiuden kehittämistyöhön sekä tilannekuvatyöhön ja rakentanut perustaa kokonaisvaltaisen (360°) toimintaympäristön seurantaan. Uudistettu tulevaisuusselonteon valmistelu on syöttänyt hallituksen puoliväliarvioitarkasteluun ja tukenut ministeriöiden omaa strategista suunnittelua ja strategiatyötä.

Tulevaisuusselonteon vaikuttavuutta on vahvistettu myös muuhun poikkihallinnolliseen valmisteluun. Tulevaisuusselonteon hyödyntämismahdollisuuksia ovat muun muassa: hallituksen tilannekuva- ja strategiaistunnot, strategiatyö ja politiikkasuunnittelu, säädös- ja päätösvalmistelu, kestävyystarkastelun (VNK) tietopohja, riskienhallinta, tutkimus- ja kehittämistarpeiden tunnistaminen, tulosohejaus, talouden- ja toiminnansuunnittelu sekä HO:n muodostaminen.

Tulevaisuusselontekotyö pohjustaa ministeriöiden tulevaisuuskatsaustyötä. Hallituskausittaisten tulevaisuuskatsauksien tehtävänä on tuottaa yhteiskunnalliseen keskusteluun ja hallitusneuvottelujen pohjaksi tilanne- ja kehitysarviota yhteiskunnan tilasta ja poliittista päätöksentekoa edellyttävistä kysymyksistä. Ministeriöiden tulevaisuuskatsauksien laadinnassa on hyödynnetty tulevaisuusselonteon

analyysijä, erityisesti haasteiden tunnistamisessa ja niihin vastaamisessa. Selonteon ensimmäisen osan muutostekijätyöstä tehty tiivistelmä on toiminut ministeriöiden tulevaisuuskatsaustyön yhteisenä toimintaympäristökuvauksena. Tulevaisuusselontekotyö sekä tulevaisuuskatsaustyö pohjustavat kansliapäälliköiden pääviestejä seuraavalle hallitukselle.

Tulevaisuusselontekoprosessilla on ollut huomattava vaikutus osaamisen ja yhtenäisten käytäntöjen juurruttamisessa ja myönteinen vaikutus ennakointikyvykkyyksien kehittymiseen hallinnon eri tasoilla. Valtion tarkastusviraston tarkastuskertomus toi esiin, että uudistettu tulevaisuusselontekovalmistelu on vahvistanut valtioneuvoston ennakointiosaamista, lisännyt valtioneuvoston yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä, yhtenäistänyt valtioneuvostotasoisia käytäntöjä ja käynnistänyt ministeriöiden sisäisen kehittämistyön, tukenut ennakoinnin yhteisten käytäntöjen juurtumista ministeriöihin, kehittänyt ministeriöiden sisäistä yhteistyötä, osallistanut ministeriöiden valmisteluvastuussa olleita virkamiehiä melko laajasti, minkä myötä ennakointia on ryhdytty hyödyntämään yhä enemmän jokapäiväisessä työssä, hyvä esimerkki työtehtävissä tapahtuvasta ennakointiosaamisen kehittämisestä, lisännyt siinä mukana olleiden henkilöiden yksilötason oppimista. Ennakointikyvykkyyksien havaittiin rakentuvan organisaatioiden välisille, organisaation sisäisille ja yksilötason vahvuuksille. Samoin syventynyt yhteistyö ja ennakointivalmiuksien kehittäminen ministeriöiden ennakointityöryhmässä on luonut valmiutta tuottaa tehokkaasti poikkihallinnollisia näkemyksiä esim. EU ennakointityöhön.

Selonteon valmistelu on vaikuttanut muun muassa vaikutusarviointiohjeisiin, jossa nyt korostetaan aiempaa vahvemmin ennakoinnin ja pitkän aikavälin vaikutusten huomioimista vaikutusarvioinnissa. Selontekotyö tukee lainsäädäntötarpeiden tunnistamista sekä ennakoinnin ja tulevaisuustyön lisäämistä lainvalmistelussa. Strateginen ennakointi osana lainvalmistelua tukee sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden lisäämistä. Valtioneuvoston vaikutusarviointiohje tukee tulevaisuuteen suuntautuvien vaikutusten arvioimisessa. Lainvalmistelussa otetaan huomioon myös pidemmän aikavälin näkökulma. Mikäli esityksellä on vaikutusta tulevien sukupolvien oikeuksiin tai niiden toteutumisedellytyksiin, on arvio näistä vaikutuksista esitettävä hallituksen esityksessä. Säädöshankkeissa, joilla on vaikutusta tulevien sukupolvien oikeuksiin, tulee kuulla lapsia ja nuoria osana lapsivaikutusten arviointia. Lapsivaikutusten arviointi on keskeisessä asemassa sekä nykyisten lasten että myös tulevien sukupolvien kannalta.

Koska ennakkollinen vaikutusarviointi kohdistuu tulevaisuuteen, arvioihin sisältyy erilaisia epävarmuuksia. Epävarmuuksien tunnistaminen ja esittäminen ovat osa laadukasta arviointia. Ennakointityö tukee arviointiin liittyvien epävarmuuksien ja riskien tunnistamisessa, ja toimintaympäristön kehitykseen liittyvää epävarmuutta

voidaan kuvata vaihtoehtoisten skenaarioiden avulla. Vaihtoehtojen arviointi on keskeistä vaikutusten arvioinnissa, sillä se lisää sääntelyn hyväksyttävyyttä ja auttaa selvittämään tarkoituksenmukaisimman ratkaisuvaihtoehdon. Se voi myös hyödyttää tulevaisuudessa säädösvalmistelua tai jälkiarviointia.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

2. Tekee tulevaisuusselonteon jatkossakin kaksiosaisena niin, että ainakin selonteon ensimmäinen osa yhdistyy ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakkointiin. Ennakoinnin luotettavuuden takaamiseksi ja päätöksentekijöiden tulevaisuusvalmiuksien lisäämiseksi tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa on tehtävä virkatyönä ilman poliittista ohjausta tietoon perustuen ja osallistavasti niin, että se tuottaa jaetun ymmärryksen toimintaympäristön muutostekijöistä ja epävarmuuksista sekä skenaarioita vaihtoehtoisista kehityskuluista. Tulevaisuusselonteon toisessa osassa hallitus voi tehdä poliittisia linjauksia ja nostaa tärkeimpinä pitämänsä tulevaisuuskysymykset jatkokäsittelyyn.

2. Valtioneuvosto on aloittanut pääministeri Orpon hallituksen tulevaisuusselonteon valmistelut eduskunnan ponsien mukaisesti. Tulevaisuusselonteon 1. osassa tuotetaan valtioneuvoston yhteinen ennakkointi- ja toimintaympäristötieto.

Tulevaisuusselonteon ensimmäisessä osassa luodaan yhteinen näkemys ulkoisen toimintaympäristön kokonaiskuvasta, sis. tulevaisuuden kehitykseen liittyvän epävarmuuden käsittely:

- Suomen tulevaisuuteen vaikuttavien muutostekijöiden tunnistaminen, analysointi (keskeiset näkökohdat, alueelliset ominaispiirteet sekä vaikutukset) ja kuvaus poikkeahallinnollisesti;
- epävarmuustekijöiden tunnistaminen sekä niiden vaihtoehtoiset kehityskulut vuoteen 2045 (asiantuntijatyöpajat jokaiseen epävarmuustekijään liittyen hypoteesien luomiseksi);
- skenaariot tulevaisuuteen vuoteen 2045 (morfologinen analyysi, narratiivit, skenaariopolku)
- skenaarioiden vaikutukset (riskit/uhat, mahdollisuudet, toimet) ja niihin varautuminen
- sekä skenaarioista riippumattomat toimet tulevaisuusvalmiuden kehittämiseksi.

Marraskuussa 2024 julkaistiin tulevaisuusselonteon 1. osan toimintaympäristö-analyysi yhteistyössä eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan kanssa. Toimintaympäristöanalyysi luo kokonaiskuvaa Suomen toimintaympäristön muutoksista. Ministeriöiden yhteistyönä tekemässä analyysissä käsitellään Suomen tulevaisuuteen vaikuttavia geopoliittisia, taloudellisia, ympäristöllisiä, yhteiskunnallisia, teknologisia ja lainsäädännöllisiä muutoksia sekä niiden vaikutuksia. Toimintaympäristöanalyysi on valmisteltu eduskunnan ponsien mukaisesti ilman poliittista ohjausta. Tulevaisuusselonteon 1. osan valmistelu on lähtökohtaisesti epäpoliittinen prosessi ja neutraali kokonaisanalyysi.

Valtioneuvoston kanslian koordinoima ministeriöiden yhteinen ennakointityöryhmä toimii tulevaisuusselonteon ensimmäisen osan keskeisenä työryhmänä, ja ministeriöiden edustajat osallistavat hallinnonalojensa ja verkostojensa asiantuntijat. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. osan valmistelu muodostaa pohjan ministeriöiden yhteiselle ja jatkuvalla ennakoinnille sekä toimintaympäristön seurannalle.

Tulevaisuusselonteon 2. osa on hallituksen valitsema kärkiteema. Tulevaisuusselonteon toisessa osassa hallitus voi tehdä poliittisia linjauksia ja nostaa tärkeimpinä pitämänsä tulevaisuuskysymykset jatkokäsittelyyn.

Valtioneuvoston kanslia on asettanut valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ohjausryhmän (VN/34531/2023), joka ohjaa hallituksen tulevaisuusselonteon valmistelua huomioiden eduskunnan ponnet¹⁷.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

3. Arvioi tulevaisuusselonteon ensimmäisessä osassa esitettyjen muutostekijöiden, epävarmuuksien ja skenaarioiden toteutumista seuraavan tulevaisuusselonteon toimintaympäristöanalyysissä.

3. Keväällä 2025 eduskunnalle annettavassa Tulevaisuusselonteon 1. osassa muutostekijät, epävarmuustekijät ja skenaariot on päivitetty. Tulevaisuusselonteon skenaariotyö ja siihen linkitettävä jatkuva ja strateginen toimintaympäristön seuranta on systemaattinen tapa tunnistaa toimintaympäristön muutoksia ja epäjatkuvuuksia.

17 [Eduskunnan kirjelmä VNK/2023/44](#)

Toimintaympäristön jatkuvan seurannan digitaalinen alusta tulee käyttöön kaikille hallinnonaloille vuonna 2025. Digitaalisen alustan ja toimintaympäristön seurannan pohja-aineistona toimii syksyllä 2024 julkistettu tulevaisuusselonteon toimintaympäristöanalyysi sekä siinä luotu muutostekijäanalyysin tietorakenne. Kunkin muutostekijän alustalla tapahtuvan seurannan/päivittämisen päävastuu osoitetaan yhdelle tai useammalle ministeriölle.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

4. Käyttää valtioneuvoston kanslian koordinoimaa Ennakointiluotsia nyt annetun tulevaisuusselonteon hyödyntämiseen ja jatkokehittelyyn yhteistyössä esimerkiksi Sitran kanssa.

4. Ennakointiluotsi toimii muun muassa tulevaisuusselonteon valmistelun neuvonantajana. Ennakointiluotsin toimintaa jatketaan 30.6.2027 saakka (VN/33837/2023). Valtioneuvoston kanslia yhteistyössä Sitran kanssa koordinoi kansallisen ennakointiverkoston toimintaa. Työssä edistetään myös tulevaisuusselonteon laajempaa hyödyntämistä.

Valtioneuvoston kanslia julkaisee muun muassa valtioneuvoston tulevaisuuskortit, jossa tulevaisuusselonteon muutostekijät, epävarmuustekijät ja skenaariot on tiivistetty korttimuotoon.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

5. Vahvistaa yhteiskunnallista luottamusta, suvaitsevaisuutta, tulevaisuuskysymysten, demokratiaa ja omistajuutta yhteiseen tulevaisuuteen kehittämällä tulevaisuusselonteon dialogisuutta ja viestintää niin, että tulevaisuusselonteossa tunnistetuista suurista, ylivaalikautisista tulevaisuuskysymyksistä käydään avointa ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita laajasti osallistavaa keskustelua sekä selontekoja valmisteltaessa, että myös selontekojen valmistuttua.

5. Osana valtioneuvoston tulevaisuusselontekotyön valmistelua on järjestetty 40 dialogia Suomen tulevaisuudesta. Kokonaisuus vastaa hallitusohjelman tavoitteisiin vahvistaa demokratiaa, osallisuutta ja luottamusta yhteiskunnassa sekä tavoitteeseen edistää lasten ja nuorten osallisuutta. Näiden lisäksi dialogisarja vastaa tavoitteeseen vahvistaa hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria.

Erätauko-säätiö ja valtioneuvoston kanslia toteuttivat vastaavanlaisen dialogisarjan myös edellisen hallituskauden aikana. Tulevaisuusdialogit edustavat hallituskaudet ylittävää, kansalaisia osallistavaa toimintamallia. Sen avulla on mahdollista syventää ymmärrystä Suomessa asuvien ihmisten huolista sekä niistä tekijöistä, jotka vahvistavat luottamusta tulevaisuuteen ja yhteiskuntaan.

Kansallisissa dialogeissa kevätkaudella 2024 keskusteltiin Suomessa asuvien ihmisten kokemuksista turvattomuudesta, turvallisuudesta ja luottamuksesta. Tulevaisuusselonteon tulevaisuusdialogityö syötti suoraan tähän työhön ja tulevaisuusdialogien kirjaukset on huomioitu kansallisten dialogien [kokemusraportissa](#). Kokemusraporttia hyödynnetään valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden hallinnossa ja päätöksenteossa.

Tulevaisuusselonteon epävarmuustekijöiden vaihtoehtoisten kehityskulkujen tunnistamiseksi ja hypoteesien luomiseksi vuoteen 2045 on käyty laajaa, tutkijoita ja asiantuntijoita osallistavia työpajaoja keväällä 2024. Työpajoissa käsitelimme muun muassa EU:n, turvallisuuden, Yhdysvaltojen, Kiinan, Venäjän, murroksellisten teknologioiden, talouden, vihreän siirtymän, osaamisen ja TKI:n, planetaaristen rajojen, arvojen ja asenteiden, muuttoliikkeen, hyvinvoinnin ja demokratia- ja oikeusvaltion vaihtoehtoisia kehityskulkuja tulevaisuuteen.

[FinnSight -ennakointifoorumi 2024](#) järjestettiin osana tulevaisuusselonteon valmistelua valtioneuvoston kanslian päävastuulla. Finnsight on osa kansallisen ennakointiverkoston toimintaa. Järjestetty Finnsight keskittyi erityisesti epävarmuuden käsittelyyn ja toi tulevaisuusselonteon ennakkoinnin julkiseen keskusteluun.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

6. Kehittää toimintatapoja alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille ottaa kantaa tulevaisuusasioihin ja olla aktiivisia toimijoita suomalaisessa päätöksenteossa ja yhteisen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

6. Tulevaisuusselonteon tulevaisuusdialogeihin on kutsuttu mukaan eri sukupolvia, eri taustoista tulevia ja erilaista arkea eläviä. Erityisesti mukaan on kutsuttu eri-ikäisiä nuoria. Tulevaisuusdialogityö tukee osaltaan nuorten tulevaisuustoimijuutta.

Tulevaisuusselonteon tulevaisuusdialogeja järjestettiin myös osana [Nuorten Tulevaisuushuippukokousta](#) syksyllä 2024. Tulevaisuusselonteon valmistelu oli myös muutoin osa ohjelmaa. Tapahtumassa kerättiin nuorten näkemyksiä

päätöksentekijöille. Nuorten YK-delegaatit veivät tapahtumassa tuotetun Nuorten Tulevaisuussopimuksen YK:n Tulevaisuushuippukokoukseen New Yorkiin syyskuussa 2024.

Lasten ja nuorten dialogit ovat myös olennainen osa Kansallisia dialogeja.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

7. Kehittää keinoja ottaa ikääntyneet paremmin mukaan yhteisen kestävän tulevaisuuden rakentamiseen aktiivisina toimijoina esimerkiksi yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa sekä erilaisilla kansalaispaneeleilla.

7. Tulevaisuusselonteon tulevaisuusdialogeihin on kutsuttu mukaan eri sukupolvia, eri taustoista tulevia ja erilaista arkea eläviä. Dialogeja on järjestetty muun muassa Eläkeliiton kanssa sekä ikääntyneiden palvelutalossa.

Valtioneuvoston kanslia hyödyntää myös kansallisia dialogeja yhtenä tapana kerätä syötettä Suomen kestävän kehityksen maaraaporttiin, joka julkaistaan YK:n kokouksessa kesällä 2025. Kansallisissa dialogeissa käytetään Erätaukosäätiön rakentavan keskustelun pelisääntöjä.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

8. Kehittää päätöksentekijöiden tulevaisuusvalmiuksia esimerkiksi OECD:n Suomelle antamien ehdotusten mukaisesti sekä lisää aktiivista henkilökohtaista tulevaisuussuhdetta tukevaa tulevaisuusohjausta, tulevaisuuskasvatusta ja tulevaisuuslukutaitoa koulujen opetussuunnitelmiin.

8. Tulevaisuusselontekotyöllä tuetaan OECD:n kehittämisehdotuksia valtion ennakoin ohjauksen edistämiseen: strategista vaikuttavuutta, pitkäjänteisyyttä, osaamista, hallinnon uusia yhteistyömuotoja, keskeisiä ohjausprosesseja ja kansalaisten osallisuutta.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

8. Pääministeri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu, että hallitus käynnistää laaja-alaisen peruskoulun tulevaisuustyön peruskoulun kehittämistarpeiden arvioimiseksi. Peruskoulua kehitetään pitkäjänteisesti tieto- ja tutkimusperusteisesti laaja-alaisessa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Työn tavoitteena on koota laajasti tutkijoita sekä eri alojen ja koulutuskentän asiantuntijoita arvioimaan peruskoulun kehittämistarpeita. Tulevaisuustyö toteutetaan kahden toisiaan tukevan

hankkeen kautta: pidemmän aikavälin muutosvision tuottavan Peruskoulun tulevaisuustyön sekä perustaitojen oppimistulosten parantamiseen tähtäävän Oppimistulostyöryhmän kautta. Vuoden 2024 aikana Peruskoulun tulevaisuustyössä on kuultu lähes 4 000 suomalaista, järjestetty Erätauko-tulevaisuusdialogeja sekä neljä asiantuntijaseminaaria. Tulevaisuustyöskentelyn tuottamat suositukset sekä visio-raportti valmistellaan vuoden 2025 loppuun mennessä. Työn tueksi on perustettu parlamentaarinen seurantaryhmä.

Venla Bernelius, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

9. Uudistaa tieto- ja teknologiapolitiikan poikkihallinnollista johtamista ja ilmiöpohjaista politiikkajohdonmukaisuutta niin että varmistetaan uuden teknologian mahdollisuuksien hyödyntäminen työn tuottavuuden kasvattamiseksi, vihreän siirtymän ja sen mahdollistaman kestävä kasvun edistämiseksi sekä ihmislähtöisten teknologiapalveluiden, kuten tukiälyn, kehittämiseksi.

9. Pääministeri Orpon hallituksen yhteiskunnan uudistamisen ministerityöryhmä ohjaa hallitusohjelman toteuttamista digitalisaation, robotisaation ja tekoälyn hyödyntämisessä laajasti koko yhteiskunnassa sekä julkisessa hallinnossa. Ministerityöryhmän tehtäväkenttä on laaja ja Digitoimisto huolehtii ministerityöryhmän sihteeristötehtävien edellyttämästä ministeriöiden välisestä yhteistyön organisoinnista digitalisaatioteemoissa sekä yleisestä digitalisaation ja datatalouden edistämisen koordinaatiosta valtioneuvostossa. Suomen digitalisaatiokehitystä ohjaavan Digikompassin (VNS 10/2022 vp) toimeenpanosuunnitelma päivitetään vuosittain. Ministerityöryhmä linjasi kansallisen digikompassin toimeenpanosuunnitelman päivytyksestä 17.12.2024. Investoinneista päätetään osana talousarvioprosessia.

Digitoimisto on pysyvä yhteistyöryhmä, joka koostuu pysyvistä virkahenkilöstöön kuuluvista asiantuntijoista ja kaikilla ministeriöillä on edustaja digitoimistossa. Tarkoituksena on vakiinnuttaa digitoimistosta digitalisaatiotyötä koordinoiva toimintamalli, jossa toimia suunnitellaan, toteutetaan ja priorisoidaan valtioneuvoston tasolla yhtenäisesti ja koordinoitusti niin, että mikään osa-alue ei jää jälkeen ja näin hidasta muiden osa-alueiden edistymistä. Digitoimiston toiminnan kautta ministeriöiden ja niiden hallinnonalojen digitalisaation ja datatalouden kehittämisen toimista pyritään muodostamaan yhtenäistä kokonaisuutta ja tilannekuvaa, jonka puitteissa ministeriöt toteuttavat tehtäviensä mukaisia toimenpiteitä. Yhteinen tilannekuva tukee tieto- ja teknologiapolitiikan poikkihallinnollista johtamista asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Teknologianeuvottelukunnan tehtävänä oli valmistella Suomelle hyvinvointia luova ja kilpailukykyä ohjaava digitalisaatioon nojaava teknologiapolitiikka. Neuvottelukunnan toimikausi oli 16.9.2020–31.12.2023. Teknologiapolitiikan periaatepäätös hyväksyttiin valtioneuvoston yleisistunnossa keväällä 2022. Teknologianeuvottelukunta on nostanut esiin teknologiapolitiikan merkitystä Suomen menestykselle. Tieto- ja teknologiapolitiikan johtaminen on yksi keskeinen teema, jota teknologianeuvottelukunta on työssä korostanut. Teknologiapolitiikkaa tulee johtaa keskitetysti ja ylivaalikautisen parlamentaarisen poliittisen tahtotilan tukemana, jotta Suomi kykenee hyödyntämään kansallisen mahdollisuutensa teknologiaan perustuvaan arvонуontiin.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia
Aino Sipari, viestintäneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö
Anita Juho, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

9. Työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt vuoden 2024 lopulla teknologiapoliitiikan tiekartan valmistelun elinkeinoministerin linjauksen mukaisesti. Tiekartatyöllä vahvistetaan kansallisen teknologiapolitiikan strategisuutta, pitkäjänteisyyttä ja ennakoivuutta, eri politiikka-alueiden synergioita ja hallinnonalojen yhteistyötä sekä tavoitteellista teknologiaennakointia ja analyysikykyä. Työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut poikkihallinnollisen yhteistyöryhmän tukemaan teknologiapolitiikan tiekartan valmistelua ja toimeenpanoa. Ryhmässä pohditaan strategisen tiedon ja ennakkoinnin vahvistamisen lisäksi tiekarttaan nostettavia toimia liittyen muun muassa kriittisiin teknologioihin ja tutkimusturvallisuuteen, kansainväliseen teknologiyhteistyöhön sekä arvонуonnin ja teknologian käyttöönoton kysymyksiin.

Janne Peltola, teollisuusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

10. Ennaltaehkäisee terveysongelmia ja pitää yllä väestön fyysistä ja henkistä toimintakykyä ja kulttuurista kestävyyttä lapsiperheiden arkea, nuorison mielenterveyttä, ja kaikenikäisten hyviä elintapoja, kuten liikkumista ja harrastamista tukevilla hyvinvointi-investoinneilla ja yhdyskuntasuunnittelulla ja pitämällä huolta, että koko kasvatuksen ja koulutuksen ketju varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen on kunnossa ja että jokainen oppilas saavuttaa perusopetuksen aikana riittävät perustaidot. Kestävän hyvinvoinnin ja hyvinvointitalouden edistymiseen seurantaan ja arviointiin tarvitaan myös luotettavia ylivaalikautisia määrällisiä ja laadullisia mittareita.

10. Pääministeri Orpon hallituksen liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn ministerityöryhmä ohjaa liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn poikkihallinnollisen ohjelman toimeenpanoa ja seuraa ohjelman toteutumista. Lasten, nuorten ja perheiden ministerityöryhmä ohjaa hallitusohjelman toteuttamista lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäisyn osalta.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

10. Hallitusohjelman mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriöllä on kokonaisvastuu nuorten hyvinvointityön johtamisesta. Pääministeri Orpon hallituksen liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn ministerityöryhmä ohjaa liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn poikkihallinnollisen ohjelman toimeenpanoa ja seuraa ohjelman toteutumista. Lasten, nuorten ja perheiden ministerityöryhmä ohjaa lasten ja nuorten palveluiden ja hyvinvoinnin toimenpiteitä sekä kansallisen lapsistrategian toimeenpanoa.

Sosiaali- ja terveysministeriössä toimeenpannaan kestävän hyvinvoinnin ministerityöryhmän ohjauksessa kansallista hyvinvointi- ja terveysohjelmaa sekä mielen-terveysstrategiaa. Hallitus on osoittanut lisärahoitusta mielenterveyden matalan kynnyksen palveluihin ja nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisyn hankkeisiin. Sosiaali- ja terveysministeriö osallistuu Suomi liikkeelle -ohjelmaan. Osana Suomen kestävän kasvun ohjelmaa on jokaisella hyvinvointialueella kehitetty hyvinvoinnin monialaista palvelukonseptia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on kartoittanut hyvinvointitalouden parhaita kansainvälisiä käytäntöjä.

Annakaisa livari, osastopäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö

10. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti hallitus vahvistaa perustaitoja uudistamalla rakenteita pidemmällä tähtäimellä ja pysyvästi. Oppimisen perusta on lukutaidossa, laskutaidossa ja päättelytaidoissa, joiden vahvistamiseen tulevana vuosina panostetaan. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti hallitus kasvattaa perusopetuksen vähimmäistuntimäärää 3 vuosiviikkotunnilla laajentamatta opetussuunnitelmaa. Lisätunteja kohdennettiin alakoulun vuosiluokille luku-, kirjoitus- ja laskutaidon opettamiseen. Osaamistakuun toteuttamiseen ja perustaitojen varmistamiseen vastataan osaltaan myös esi- ja perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen lainsäädännön uudistamisen myötä. Uudistettu lainsäädäntö vahvistaa oppilaiden oikeutta tarvitsemiinsa tukitoimiin opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi sekä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi. Sekä tuntimäärien lisäykset että tuen uudistettu lainsäädäntö astuvat voimaan peruskouluissa 1.8.2025.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus toteuttaa myös osaamistakuun, joka tarkoittaa vähimmäisosaamistason määrittelyä ja sen saavuttamista edettäessä peruskoulussa luokalta seuraavalle. Erityistä huomiota kiinnitetään peruskoulun toisen ja kolmannen luokan nivelvaiheeseen, yhdeksänteen luokkaan ja päättöarviointiin. Tavoitteena on varmistaa jokaiselle nuorelle riittävät perustaidot, joilla pärjää jatkoopinnoissa. Suomessa on vastikään uudistettu perusopetuksen arviointilinjaukset ja laadittu arvioinnin kriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi sekä päättöarviointiin. Uudet arviointikriteerit kaikkien oppiaineiden arvosanoille tulivat voimaan elokuun 2021 alussa. Arviointiuudistuksella pyrittiin vahvistamaan oppilaan arvioinnin yhdenvertaisuutta etenkin 6. ja 7. vuosiluokan nivelvaiheessa sekä päättövaiheessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta on toteutettu vuosina 2022–2023 tutkimus, jossa tarkasteltiin, miten uudistettuja päättöarvioinnin kriteereitä käytetään kunnissa ja kouluissa. Tutkimus antaa suosituksia vähimmäisosaamisen määrittelyyn ja arviointiin ja toimii osaltaan osaamistakuuta koskevien linjauksien valmistelun pohjana. Osaamistakuuta koskevia toimenpide-ehdotuksien valmistelua jatketaan tutkimustiedon perusteella ja pohditaan myös osana opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman oppimistulosten parantamista koskevia toimia valmistelewan työryhmän työtä.

Erja Vitikka, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

10. Kulttuuriin osallistumisen vaikutus parempana koettuun terveyteen tulee näkyviin Terve Suomi -tutkimuksessa vuodelta 2023. Alueelliset erot kulttuurin käytössä ja saatavuudessa kuten hyvinvoinnissakin ovat edelleen suuria. Tutkimuksen mukaan valtaosa (83 prosenttia) 20-vuotta täyttäneistä aikuisista käyttää kulttuuripalveluita vähintään muutaman kerran vuodessa. Eläkkeelle jäädessä kulttuuriaktiivisuus kuitenkin laskee sukupuolesta ja koulutustasosta riippumatta. Ikäihmisten kulttuuri-osallisuuden lisäämiseksi Taiteen edistämiskeskuksessa toteutettiin Kulttuurihyvinvointia ikäihmisille -hankekokonaisuus (IKO). Teetetyn selvityksen mukaan toiminta vaikutti rakenteisiin ja taiteilijan työn kehittämiseen. Kulttuurin ja liikunnan hyvinvointivaikutuksien toimeenpanemisen tueksi koostettiin tietopohja ja laadittiin ehdotukset politiikkalinjauksiksi. Taiteen edistämiskeskus on THL:n kanssa määrittänyt ja vahvistanut kulttuurihyvinvoinnin osuutta Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelukonseptissa (THL). Vuoden 2023 alusta lisättiin kulttuurille indikaattori kuntien Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosaan eli HYTE-kertoimeen.

Kirsi Kaunisharju, kulttuuriasiainneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö.

10. Harrastamisen Suomen malli toteutuu lähes kaikissa maamme kunnissa (267 kuntaa mukana). Kunnat valitsevat harrastukset lasten toiveiden mukaisesti. Harrastusten järjestäjien valintamenettelyssä korostuu avoimuus. Harrastuksissa on mukana 140 000 lasta.

Poikkihallinnollista Suomi liikkeelle -ohjelmaa toteutettiin hallitusohjelman mukaisilla toimenpiteillä. Vuonna 2024 vahvistettiin Liikkuva koulu ja Liikkuva opiskelu -toimintaa, laajennettiin liikuntaneuvontaa ja tuettiin liikkumista lisääviä kokeiluja ja innovaatioita sekä lähivirkistysalueiden kunnostamista ja kehittämistä. Lisäksi käynnistettiin toimenpiteet liikunnan ja toimintakyvyn lisäämiseksi osaksi kutsuntojen sisältöä sekä liikunnan ja ravitsemuksen hyödyntämisen parantamiseksi hyvinvointialueilla ja yhdyspinnoilla. Aloitettiin arkiliikkumiseen kannustavat Lisää vain liike -viestintätoimenpiteet. Vuoden 2024 aikana Suomi liikkeelle -ohjelmalle rakennettiin seurantamalli, jonka mukaisesti seurataan kaikkien toimenpiteiden tuloksia ja vaikutuksia. Tuloksista raportoidaan ensimmäisen kerran ohjelman puolivälikatsauksessa keväällä 2025.

Koko väestön liikkumisen edistämisen Liikkuvat-kokonaisuus laajentui useissa ikä- ja väestöryhmissä. Liikkuvien johtamista, koordinaatiota sekä yhteistä rakennetta ja toimintatapoja vahvistettiin. Lisäksi kehitettiin seurantaa ja arviointia. Liikkuvat-kokonaisuuden avulla toimeenpantiin useita Suomi liikkeelle -ohjelman keskeisiä toimenpiteitä. Liikunnallisen elämäntavan vahvistamiseksi myönnettiin avustuksia erityisesti Liikkuvien toimenpanoon.

Liikuntapaikkarakentamisen avustuksilla tuetaan kuntien palveluverkkoa. Vuosina 2020–2024 liikuntapaikkarakentamiseen myönnettiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja avien kautta avustuksia 142,5 miljoonaa euroa yhteensä 702 rakentamis- ja perusparannushankkeelle. Lisäksi ministeriö myönsi liikunnan koulutuskeskuksille vuosina 2020–2024 perustamishankeavustuksia 8,8 miljoonaa euroa yhteensä 33 rakentamis- ja perusparannushankkeelle, joilla tuettiin liikunnan koulutuskeskuksia niiden perustamisessa. Liikkumisolosuhteita kehitettiin myös liikuntapaikkarakentamiseen liittyvän tutkimus- ja kehitystyön avustuksilla.

Emma Taipale, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö
Minttu Korsberg, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö
Päivi Aalto-Nevalainen, kulttuuriasiainneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Mikko Helasvuo, rakennusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

14 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Tasa-arvoselonteko

VNS 7/2010 vp – EK 51/2010 vp

Eduskunta yhtyy hallituksen linjauksiin tasa-arvon edistämiseksi ja edellyttää, että

4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville; rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen

4. Suomen turvakodeissa oli vuoden 2024 lopussa 228 perhepaikkaa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on arvioinut vuonna 2020, että tarvittava turvakotien perhepaikkojen kokonaismäärä Suomessa olisi arviolta 262–367 perhepaikkaa. Turvakotipaikkoja tulee lisätä hallitusti ja vaihteittain sekä seurata ja arvioida turvakotipalveluiden tarvetta paikkalisäysten jälkeen. Tämä edellyttää rahoituksen kasvattamista pitkäjänteisesti ja pysyväisluonteisesti.

Vuonna 2024 Kuopion turvakotiin avattiin viisi uutta perhepaikkaa. Toisaalta Äänekosken turvakoti jouduttiin sulkemaan keväällä 2024 vuokranantajasta johtuvista syistä. Tämän vuoksi Keski-Suomessa turvakotipaikkojen määrä väheni seitsemällä paikalla. Pirkanmaalle on tulossa uutena toimijana kolmipaikkainen etäturvakoti asiakkaille, joiden turvakotijakso muuten katkeaisi aktiivisen päihteiden käytön vuoksi. Kyseinen pilotointi ei alkanut alkuperäisten suunnitelmien mukaan vielä vuonna 2024. Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti turvakotipaikkojen saavutettavuutta pyritään hallituskauden aikana parantamaan muun muassa turvakotipaikkojen määrää lisäämällä.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Työntekijöiden edustusjärjestelmät työaikalaissa

HE 158/2018 vp – EV 306/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että työntekijöiden edustusjärjestelmiä ja heidän edustajiensa valtuuksia selkiytetään tavalla, joka varmistaa työntekijöiden oikeudet ja vaikutusmahdollisuudet omalla työpaikalla.

1. Työntekijöiden edustusjärjestelmiä ja edustajien valtuuksia koskevat kysymykset ovat liittyneet ennen kaikkea paikallisen sopimisen kysymyksiin. Kysymykset ovat liittyneet erityisesti siihen, missä määrin työntekijöiden edustajat voivat tehdä paikallisia sopimuksia yleissitovuuskentässä ja minkälaiset oikeusvaikutukset tällaiset sopimukset saavat.

Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan työntekijöiden edustajien asemaan ja valtuuksiin liittyvät kysymykset on ratkaistu paikallisen sopimisen edistämiseen tähdänneen lainmuutoksen yhteydessä (HE 85/2024 vp; EV 174/2024 vp). Vuoden alussa voimaan tulleen lainsäädännön mukaan toimialakohtaiseen työehtosopimukseen perustuva paikallinen sopimus tehdään lähtökohtaisesti työehtosopimuksessa määritellyn työntekijöiden edustajan kanssa. Jos työehtosopimus edellyttää sopijapuoleksi luottamusmiestä, sopimus tehdään tämän kanssa riippumatta siitä, sovelletaanko työehtosopimusta työehtosopimuslakiin perustuvan normaalisitovuuden perusteella vai työsopimuslakiin perustuvan yleissitovuuden perusteella. Jos luottamusmiestä ei ole, paikallinen sopimus voidaan tehdä luottamusvaltuutetun kanssa, jollei työehtosopimuksessa ole muuta vaihtoehtoja ja tasapuoliset sopimismahdollisuudet turvaavaa tapaa tehdä paikallinen sopimus.

Työaikalain soveltamisalalla paikallisen sopimuksen määrätyistä asioista voi tehdä työehtosopimuksessa edellytetyn henkilöstöedustajan tai luottamusvaltuutetun puuttuessa myös muu henkilöstön valtuuttama edustaja tai, jollei sellaista ole valittu, henkilöstö tai henkilöstöryhmä yhdessä. Tältä osin sopimismahdollisuudet vastaavat aiempaa oikeustilaa.

Uuden lainsäädännön mukaan luottamusmies edustaa myös yleissitovuuskentässä lähtökohtaisesti kaikkia niitä työntekijöitä, joihin sitä työehtosopimusta sovelletaan, jonka perusteella luottamusmies on valittu. Työntekijöillä, jotka eivät ole työehtosopimukseen sitoutuneen työntekijäyhdistyksen jäseniä, on kuitenkin oikeus enemmistöpäätöksin valita luottamusmiehen rinnalle luottamusvaltuutettu edustamaan heitä paikallista sopimusta koskevissa kysymyksissä.

Luottamusvaltuutetun asemaa parannettiin siten, että jos tämä tekee henkilöstön edustajana paikallisia sopimuksia, työnantajan olisi edistettävä tämän osaamiseen ja työpaikan toimintaympäristön tuntemukseen liittyviä valmiuksia siinä määrin kuin se on tarpeen henkilöstön edustajan tehtävän hoitamiseksi.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain uudistamistarpeet

HE 4/2021 vp – EV 78/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti selvittämään ja arvioimaan kokonaisvaltaisesti lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseen liittyvää lainsäädäntöä ja sen uudistamistarpeita, erityisesti mahdollisuuksia laajentaa rikostaustan selvittämisvelvollisuutta ja nopeuttaa rikosrekisteriotteen saamista, sekä tarvittaessa valmistelemaan asiaa koskevat lainsäädäntöehdotukset.

1. Työ- ja elinkeinoministeriön on tarkoitus päivittää vuonna tehtyä 2013 tutkimusta ”Tutkimus lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyä koskevan lainsäädännön toimivuudesta ja kehittämistarpeista”¹⁸, lain toimivuudesta ja kehittämistarpeista, huomioiden eduskunnan toimeksianto kohdennetulla kyselyllä keväällä 2025 yhteistyössä oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja Oikeusrekisterikeskuksen edustajien kanssa. Kysely tuottaisi tarvittavan päivitetyn tietopohjan lainsäädännön uudistamistarpeita selvitettäessä ja arvioitaessa. Selvitystyön aloittamista on lykätty vuodelle muun työlainsäädännön lainvalmistelutyön vuoksi.

Päivi Kantanen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiinnittää asianmukaista huomiota lasten turvallisuuteen ja perusoikeuksien toteutumiseen silloin, kun kyse on henkilöiden soveltuvuudesta työskentelemään lasten kanssa, ja asiaa koskevissa tulevilla lainsäädäntöhankkeissa laatii lapsivaikutusten arvioinnin, joka sisällytetään osaksi hallituksen eduskunnalle antamia esityksiä.

2. Lapsivaikutuksia voidaan selvittää alustavasti edellisessä kohdassa todetun kyselyn yhteydessä ja tarkemmin mahdollisten kehittämis ehdotusten yhteydessä osana ehdotusten vaikutusarviointeja.

Päivi Kantanen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

¹⁸ Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 28/2013, 10.10.2013

Työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskeva lainsäädäntö

HE 167/2021 vp – EV 212/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti uudistuksen vaikutuksia työllisyyden kehittymiseen, palvelun onnistumiseen ja kuntakokeilujen edistymiseen sekä resurssien riittävyyteen ja niiden kohdentamisen onnistumiseen kiinnittäen erityisesti huomiota yksityiskohtaisen sääntelyn toimivuuteen sekä antaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä. Eduskunta edellyttää, että tarvittaessa hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

1. Työ- ja elinkeinoministeriö on jatkanut vuonna 2024 uuden asiakaspalvelumallin toimeenpanon tilastoseurantaa kyseistä tarkoitusta varten laaditun raportin avulla. Tilastot perustuvat TE-hallinnon asiakastietojärjestelmään tehtyihin kirjauksiin ja niistä muodostettuun tietokantaan. Seurannan perusteella asiakaspalvelumallin toimeenpanossa on havaittu vain vähäisiä muutoksia työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2023 lopulla toimitetussa selvityksessä tehtyihin havaintoihin nähden. Siten uuden asiakaspalvelumallin toimeenpano on myös vuonna 2024 jäänyt tavoitteesta ja lakiuudistuksen edellyttämästä tasosta.

Uuden asiakaspalvelumallin työllisyysvaikutuksia ei ole mahdollista selvittää pelkän käytettävissä olevan tilastoseurannan pohjalta, sillä mallin vaikutusten tutkimiseksi vaaditaan erillistä tutkimusasetelmaa ja siihen sisältyviä tilastotieteellisiä tutkimusmenetelmiä. Työ- ja elinkeinoministeriö on vuonna 2024 alkanut selvittää mahdollisuuksia hankkia ja laatia asiakaspalvelumallin työllisyysvaikutuksia käsittelevä vaikuttavuustutkimus. Tutkimukseen tarvittavasta rahoituksesta on tarkoitus päättää alkuvuodesta 2025.

Työ- ja elinkeinoministeriö on jatkanut vuonna 2024 uuden asiakaspalvelumallin uudistamista pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti. Asiaa koskevassa hallituksen esityksessä virkailijoiden harkintavaltaa palveluprosessin määräytymisessä lisättäisiin, ja palveluprosessi perustuisi jatkossa enemmän asiakkaiden palvelutarpeeseen nykyisen kaavamaisen palveluprosessin sijaan. Tämä mahdollistaisi resurssien kohdentamista enemmän niitä tarvitseville asiakkaille. Lisäksi esityksessä ehdotetaan henkilöasiakkaiden palveluun muitakin muutoksia, esimerkiksi työnhakuvelvollisuuteen liittyvää lainsäädäntöä selkeytettäisiin sekä tehtyjen työtarjousten velvoittavuutta lisättäisiin.

Toni Ruokonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että TE-toimistojen ja kokeilukuntien määrärahan riittävyttä laadukkaiden palveluiden järjestämiseksi sekä niiden oikeasuhtaista jakautumista kuntien ja TE-toimistojen kesken seurataan tarkasti ja että tarvittaessa toimintaan ohjataan lisää määrärahoja valtion lisätalousarvioissa tai talousarviossa vuodelle 2023. Määrärahojen riittävyyden arvioinnissa on otettava huomioon asiakaspalvelun vaatimien henkilöstöresurssien lisäksi myös toimitilojen ja tietojärjestelmien kehittämisen vaatimat määrärahat.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö on vuonna 2024 tehnyt yhteistyössä ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen kanssa selvityksen, jolla tutkittiin TE-asiakaspalveluhenkilöstön työajan kohdentumista eri henkilöasiakaspalvelutyöhön kuuluviin prosesseihin. Selvitykseen osallistui neljä asiakasmääriltään suurinta aluetta (Uusimaa, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi ja Pohjois-Pohjanmaa). Pirkanmaata lukuun ottamatta organisaatioista oli mukana TE-toimistojen lisäksi alueiden asiakasmääriltään suurimmat kuntakokeilut.

Selvityksen tulosten perusteella asiakaspalveluun liittyvien henkilöstöresurssien taso palveluprosessin täyden toimeenpanon kannalta on haastava. Mikäli asiakaspalveluun liittyvää työtä ei kyetä kohdentamaan selvityksen havaintojen kannalta toisella tavalla tai vaihtoehtoisesti työn prosesseja ei ole mahdollista tehostaa millään osin, TE-palvelujen henkilöstöresurssit ovat hieman yli kymmenyksen alimitoitettuja. Siinä tilanteessa, että työtä kyettäisiin kohdentamaan uudelleen keskimäärin tunnin verran työpäivää kohden erityisesti palvelumallin toimeenpanoon, henkilöstöresurssien riittävyys olisi tarvittavalla tasolla.

TE-toimistojen ja kuntakokeilujen välinen keskinäinen resurssien uudelleen jakamisen tarve ei noussut esille vuonna 2024. Osaltaan tähän vaikutti vuoden 2023 syksyllä käynnistyneet TE24 -uudistukseen liittyvät valtion henkilöstön YT-neuvottelut, jotka jatkuivat kevääseen 2024 saakka.

Toni Ruokonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin työvoimapalveluita ja työttömyysturvaa koskevan sääntelyn ymmärrettävyyden ja ennakoitavuuden parantamiseksi sekä antaa asiassa selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.

3. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti lausuman johdosta professori Kaarlo Tuorin selvityshenkilöksi, jonka tuli arvioida lainsäädännön kehittämistarpeita. Selvityshenkilön laatima selvitys valmistui syksyllä 2023 ja toimitettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 19.12.2023. Selvityshenkilö esitti selvityksessä arvion lainsäädännöstä sekä useita kehittämis ehdotuksia. Selvitys ei koskenut lainsäädännön sisällöllistä kehittämistä.

Lainsäädännön lakiteknistä kehittämistä koskevia ehdotuksia on tarkoitus ottaa huomioon julkisia työvoima- ja yrityspalveluja sekä työttömyysturvaa koskevaa lainsäädäntöä muutenkin uudistettaessa. Yksi tällainen laajahko muutostyö tullee olemaan hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Esitys annettaneen eduskunnalle syysistuntokaudella 2025.

Selvityshenkilö korosti myös sekä toimeenpanosta vastaaville viranomaisille että työnhakijoille annettavan ohjeistuksen merkitystä. Työ- ja elinkeinoministeriö on päivittänyt antamansa työttömyysturvalain (1290/2002) soveltamista koskevan ohjeen. Työvoimapalvelujen järjestämisvastuun siirryttyä valtiolta kunnille vuoden 2025 alusta lukien ohje annettiin työ- ja elinkeinotoimistojen sijasta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskukselle, joka ratkaisee valtakunnallisesti keskitettynä toimintona tietyiltä osin, täyttääkö työnhakija työttömyysetuuden maksamiseen liittyvät niin sanotut työvoimapoliittiset edellytykset.

Työ- ja elinkeinoministeriö ei ohjeista kuntia julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden toimeenpanossa tai työttömyysturvalain soveltamisessa kuntien itsehallinnollisen aseman takia. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus on kuitenkin laatinut kunnille tukimateriaalia julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden ja työttömyysturvajärjestelmän toimeenpanoa varten. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus ylläpitää myös valtakunnallista Työmarkkinatori-palvelualustaa, johon on koottu tietoa työhausta, työvoimaviranomaisen kanssa asioimisesta, työvoimapalveluista ja työttömyysturvasta. Palvelualustasta on pyritty tekemään mahdollisimman asiakaslähtöinen.

Timo Meling, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

K 1/2022 vp – EK 40/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. selvittää tasa-arvovaltuutetun toimivallan laajentamisen risteävän syrjinnän tilanteisiin,
2. selvittää syrjinnän uhrien oikeussuojan vahvistamiseksi a) tasa-arvolain mukaisen hyvityksen soveltamisalan laajentamisen koskemaan syrjinnän viranomaistoiminnassa, työhönottopäätöstä edeltävän syrjinnän sekä sellaisen käyttäjäyrityksen syrjivän menettelyn, joka vaikuttaa työntekijän työn jatkumiseen b) itsenäisen kanneoikeuden antamisen tasa-arvovaltuutetulle tasa-arvolakiin perustuvissa syrjintäriidoissa c) yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kehittämisen matalan kynnyksen oikeussuojaelimeksi, joka voi määrätä maksettavaksi hyvitystä,
5. laatii tasa-arvolain 6 pykälään lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan työnantajan velvoite on ennaltaehkäistä seksuaalista ja sukupuoleen perustuvaa häirintää,

1–2 ja 5. Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko (valtioneuvoston julkaisu 2022:49) sisältää tasa-arvopolitiikan tavoitteet vuoteen 2032 asti. Sen sivulla 14 todetaan: ”On syytä kattavasti selvittää ja arvioida tasa-arvolain kokonaisuuden toimivuutta. Arvion perusteella tulisi valmistella tasa-arvolain kokonaisuudistus kattaen tasa-arvon edistämisen, syrjinnän, oikeussuojan ja valvonnan.”

Selonteon kirjaukseen liittyen sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan toteutettavaksi tasa-arvolain toimivuutta koskevaa selvitystä, jossa on mahdollista saada tietoa myös edellä mainittuihin kohtiin sisältyvistä kysymyksistä.

Terhi Tulkki, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

3. laatii mahdollisimman pikaisesti tarvittavat täsmennykset ja lisäykset lainsäädäntöön vuokratyössä sekä määräaikaissa ja vaihtelevan työajan työsuhteissa työskentelevien raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäisemiseksi,

3. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa oli kirjaus raskaussyrjinnän ehkäisemisestä. Hallitusohjelman kirjauksen mukaan ehkäistään raskaussyrjintää. Täsmennetään lainsäädäntöä niin, että raskaus ja perhevapaan käyttö eivät saa

vaikuttaa määräaikaisen työsuhteen jatkumiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti syksyllä 2019 kolmikantaisen työryhmän, jossa käsiteltiin myös tätä asiaa. Työryhmä luovutti selvityksensä työ- ja elinkeinoministeriölle 14.12.2021. Työryhmässä käsiteltiin raskaus- ja perhevapaasyrjinnän täsmentämistä työsopimuslaissa. Työryhmä ei ehdottanut muutoksia lainsäädäntöön. Määräaikaisten työntekijöiden suoja raskausyrjintää vastaan on turvattu lainsäädännön tasolla tasa-arvolain 8 pykälän työelämässä kiellettyä syrjintää koskevilla säännöksillä. Kun lainsäädännössä on jo selkeästi kielletty raskaus- ja perhevapaasyrjintä myös määräaikaisen työsopimuksen käytön osalta, ilmenevät ongelmat liittyvät työelämän syrjiviin käytäntöihin ja perhevapaiden työnantajille aiheuttamiin kustannuksiin. Syrjintää koskevan lainsäädännön noudattamista voitaneen tehostaa tehokkaammalla informoinnilla, hyvien käytäntöjen levittämällä, tehokkaammalla valvonnalla ja vastuiden toteutumisen todellisella uhkalla (hyvitys, rikosoikeudellinen vastuu, Vahingonkorvausvastuu, maineriski).

Perhevapaauudistus, joka tuli voimaan 1.8.2022, rakenteellisena uudistuksena tulee vaikutusarvioiden mukaan osaltaan vähentämään raskaus- ja perhevapaasyrjintää, kun isien pidemmät perhevapaat lisääntyvät. Syrjinnän torjuminen edellyttää työelämän asenteiden ja käytäntöjen muuttumista. Tasa-arvolain mahdollisten muutostarpeiden osalta asian selvittäminen kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut 13.12.2023 työelämän tasa-arvo ja perhevapaat -työryhmän. Työryhmän tavoitteena on muodostaa hallituksen puoliväliriiheen mennessä näkemys siitä, miten hallitusohjelman linjaukset erityisesti raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäisemisestä ja perhevapaista voitaisiin parhaiten toteuttaa. Tavoitteen tukemiseksi laaditaan oikeudellinen selvitys raskaus- ja perhevapaasyrjinnän vähentämisestä. Työryhmän koordinaatiosta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö.

Seija Jalkanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että erityisesti raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäisyyn kohdistetaan tehokkaampia keinoja. Ohjelma ei sisällä asiaan liittyviä lainsäädäntötoimia. Raskaus- ja perhevapaasyrjintää ehkäisevien keinojen etsimiseksi on perustettu joulukuussa 2023 kolmikantainen työryhmä, jota vetää tasa-arvoasioista vastaavan ministerin valtiosihteeri. Työryhmän työ jatkuu 28.2.2025 asti. Työn tueksi on laadittu selvityshenkilö Eeva-Liisa Inkeröisen toimesta oikeudellinen selvitys raskaus- ja perhevapaasyrjinnän vähentämisestä. Selvitys on julkaistu joulukuussa 2024.

Milla Sandt, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

4. laatii tasa-arvolain 6 pykälään lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan työnantajan velvoite on ennaltaehkäistä seksuaalista ja sukupuoleen perustuvaa häirintää,

4. Samanarvoisen työn määritelmä on tarkoitus sisällyttää tasa-arvolakiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2023/970, annettu 10 päivänä toukokuuta 2023, miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamisen lujittamisesta palkkauksen läpinäkyvyyden ja täytäntöönpanomekanismien avulla eli niin sanotun palkka-avoimuusdirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Direktiivi on saatettava voimaan 7.6.2026 mennessä.

Terhi Heinilä, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

K 7/2022 vp – EK 52/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

2. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet syrjintää ja rasismia koskevan tiedon järjestelmällisen keruun mahdollistamiseksi ja turvaa työn vaatimat resurssit,

2. Oikeusministeriön vastuulle kuuluu yhdenvertaisuuslaki ja sen toimeenpanon edistäminen. Oikeusministeriö on laatinut ohjeita ja oppaita esimerkiksi yhdenvertaisuussuunnittelun tueksi, joissa käsitellään myös viranomaisten toiminnan kuten viestinnän saavutettavuuden lisäämistä. Hyvin suunniteltu -hankkeessa (2023–2024) on koulutettu asiantuntijoita ja viranomaisia yhdenvertaisuussuunnittelusta, tuettu toimijoiden keskinäistä verkostoitumista sekä kehitetty avoimesti saatavilla olevia verkkomateriaaleja suunnitteluprosessin tueksi.

Lisäksi oikeusministeriö kouluttaa lainvalmistelijoita kahdesti vuodessa yhdenvertaisuusvaikutusten arvioimisesta ja lausuu muiden ministeriöiden lakihankkeista yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Myös siinä yhteydessä oikeusministeriö arvioi lakiesitysten yhdenvertaisuusvaikutuksia ja siihen liittyen esimerkiksi palveluiden saavutettavuutta ja muita mahdollisia yhdenvertaisen saatavuuden esteitä esimerkiksi digitalisoitavissa palveluissa.

Valtioneuvoston kanslia koordinoi Petteri Orpon hallituksen työtä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Syyskuussa 2024 julkaistu *Uutta vauhtia yhdenvertaisuuteen Suomessa – Valtioneuvoston toimenpideohjelma rasismien torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi* sisältää toimenpiteitä syrjintää ja rasismia koskevan tiedon

kehittämisestä. Valtioneuvoston kanslia asettaa alkuvuodesta 2025 valtioneuvoston syrjinnän seurannan asiantuntijaryhmän analysoimaan syrjintää koskevaa tutkimustietoa sekä tuottamaan tietoa yhdenvertaisuustiedonannon tueksi syrjinnän seurannan asiantuntijaryhmässä tunnistettujen tarpeiden mukaisesti. Lisäksi valtioneuvosto ylläpitää valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen seurantaan tukevaa verkkosivustoa www.perusoikeusseuranta.fi ja tuottaa verkkosivun sisältöjen perusteella analyysiraportteja. Oikeusministeriön asiantuntijat osallistuvat yllä mainittujen toimenpiteiden toteutukseen.

Mia Luhtasaari, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

3. varmistaa, että viranomais- ja välttämättömyyspalveluita digitalisoitaessa turvataan palveluiden helppokäyttöisyys, saavutettavuus ja monikanavaisuus,

3. Digi- ja väestötietovirasto sekä Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikkö ovat toteuttaneet toimenpiteitä, joilla on edistetty viranomaisten ja muiden palvelutuottajien kyvykkyyttä tuottaa saavutettavia digitaalisia palveluja. Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvontayksikkö on tuottanut esimerkiksi opetusvideoita ja verkkokursseja saavutettavien digitaalisten palvelujen tuottamiseksi sekä julkaissut saavutettavuusvalvonnassa käytettävän työkalun lähdekoodin yleiseen käyttöön. Virasto vastasi saavutettavuusasioissa organisaatioiden yleisestä neuvonnasta ja myös saavutettavuusvalvonnasta vuoden 2024 loppuun asti. Valtiovarainministeriö käynnisti vuonna 2023 valmistelun saavutettavuuden ja esteettömyyden valvontatehtävien keskittämiseksi Liikenne- ja viestintävirasto Traficomiin vuoden 2025 alusta alkaen. Valtiovarainministeriö jatkoi vuoden 2024 aikana hallituksen esityksen (HE 71/2024) valmistelua muutoksista lakiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta. Ehdotetut muutokset tulivat voimaan 1.1.2025 ja lain muutoksilla Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvontayksikkö siirrettiin osaksi Liikenne- ja viestintävirastoa. Muutoksilla edistetään digitaalisten palvelujen ja niiden käyttämiseen tarvittavien laitteiden esteettömyyden toteutumista ja valvontaa.

Vuoden 2024 aikana jatkettiin hallitusohjelman mukaisesti ensisijaisesti digitaalisen viranomaisviestinnän ja julkisten palvelujen elämäntapahtumalähtöistä digitalisointia edistävien ohjelmien toteuttamista. Ohjelmissa on tarkoitus toteuttaa digitaalisen asioinnin ensisijaisuuteen ohjaavia lainsäädäntömuutoksia sekä ihmisten erilaiset tarpeet ja tilanteet huomioon ottavia ihmiskeskeisempiä ja sujuvampia digipalveluja tukevia toimenpiteitä. Lisäksi tavoitteena on varmistaa digituen saatavuus. Digitaalisten palvelujen rinnalla on oltava myös muu vaihtoehto, kuten puhelin- tai käyntiasiointi. Vaihtoehtoa digitaaliselle palvelukanavalle kehitetään Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen 2020-luvulla -hankkeessa. Valtion

virastojen käyntiasiointia kootaan vaiheittain julkisen hallinnon yhteisiin asiakas-palvelupisteisiin, joista saa laajasti myös kuntien, Kelan sekä asiakaspalvelupisteissä annettavaksi soveltuvia hyvinvointialueiden palveluita.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Markus Rahkola, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

5. selvittää ja toteuttaa lainsäädännön tai toiminnan muutokset, joilla turvataan ihmiskaupan uhrien turvallinen ja tuettu asuminen,

5. Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2021 valmistuneen selvityksen mukaan ei ole tarkoituksenmukaista säätää nimenomaisesti ja ainoastaan ihmiskaupan uhreille suunnatusta asumispalvelusta. Selvityksessä annettiin muita suosituksia, joita on kuvattu aiemmissa hallituksen vuosikertomuksissa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos valmistelee uusia turvakotien laatusuosituksia, joissa selvennetään myös sitä, minkälaisissa tilanteissa ihmiskaupan uhrit voivat saada turvakotipalveluita.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

6. selvittää lainsäädännön muutokset, joilla lapsen oikeuksien täysimääräinen toteutuminen turvataan silloin kun lapsi tai jompikumpi hänen vanhemmistaan on ulkomaalainen

6. Lukuisten hallitusohjelmakirjausten toteuttamiseksi sisäministeriössä on vuosina 2023–2024 ja alkuvuonna 2025 käynnistetty ja toteutettu useita maahanmuuton lainsäädännön muuttamiseen liittyviä lainsäädäntöhankkeita, joista valtaosassa tavoitellut vaikutukset kohdentuvat myös lapsiin. Lainsäädäntöhankkeiden valmistelun yhteydessä arvioidaan normaalissa lainvalmistelumenettelyssä lapsen oikeuksien toteutuminen.

Tuuli Tuunanen, johtava asiantuntija, sisäministeriö

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

VNS 5/2022 vp – EK 67/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. antaa eduskunnalle seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon vuoden 2031 loppuun mennessä ja väliraporttina selvityksen selonteon toteutumisen edistymisestä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä

1. Sosiaali- ja terveysministeriö laatii väliraporttiluonnoksen hallitukselle niin, että hallitus voi antaa sen eduskunnalle vuonna 2027.

Annamari Asikainen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

2. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla tasa-arvosuunnittelua ja tasa-arvovaikutusten arviointia parannetaan ja vahvistetaan julkisessa hallinnossa ja lainvalmistelussa

2. Hallitus on kirjannut ohjelmaansa, että tasa-arvon edistäminen huomioidaan talousarvioprosessissa, keskeisissä uudistuksissa ja hankkeissa. Vuoden 2024 aikana valtioneuvoston toiminnallisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmien verkosto on kokoontunut ja toiminut sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen kehittämiseksi valtionhallinnossa sekä jakaakseen hyviä käytäntöjä ministeriöiden välillä. Ministeriöiden omat toiminnalliset tasa-arvotyöryhmät ovat jatkaneet työtään tasa-arvon edistämiseksi ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseksi omilla hallinnonaloillaan. Vuonna 2024 valtioneuvostossa on alkanut arviointiselvityksen teko ministeriöiden toiminnallisista ja henkilöstöpoliittisista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmista, joka valmistuu vuonna 2025. Virkakuntaa on myös koulutettu sukupuolten tasa-arvosta kaikille viranomaisille avoimen verkkokurssin avulla sekä käynnistetty selvitys sukupuolitietoisien budjetoinnin hyvistä käytännöistä, joka valmistuu vuoden 2025 aikana. Lisäksi on toteutettu seuranta talousarvioesitysten sukupuoliyhteenvedojen laadusta sekä sukupuolivaikutuksien arviointien määrästä hallituksen esityksissä.

Anttoni Saarinen, asiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

3. ryhtyy pikaisesti toimiin raskaudesta ja vanhemmuudesta johtuvan työsyryjinnän ehkäisemiseksi ja

3. Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että erityisesti raskaus- ja perhevapaasyryjinnän ehkäisyyn kohdistetaan tehokkaampia keinoja. Keinojen etsimiseksi on perustettu joulukuussa 2023 kolmikantainen työryhmä, jota vetää tasa-arvoasioista vastaavan ministerin valtiosihteeri. Työryhmän työ jatkuu 28.2.2025 asti. Työn tueksi on laadittu selvityshenkilö Eeva-Liisa Inkeröisen toimesta oikeudellinen selvitys raskaus- ja perhevapaasyryjinnän vähentämisestä. Selvitys on julkaistu joulukuussa 2024.

Milla Sandt, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

4. ryhtyy toimiin väkivallan vastaisen työn vakinaistamiseksi ja sen rakenteen selvittämiseksi.

4. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii poikkihallinnollinen Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE), josta säädetään valtioneuvoston asetuksella (1008/2016). Toimikunta on asetettu kolmannelle toimikaudelle tammikuussa 2025 ja kokoonpanoon kuuluu keskeiset ministeriöt sekä alaista hallintoa, uutena jäsenenä myös hyvinvointialueiden edustus. Lisäksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on vuodesta 2023 alkaen koordinoit kansallista lähisuhdeväkivaltakoordinaattorien verkostoa.

NAPEn yhtenä tehtävänä on laatia Istanbulin sopimuksen kansallinen toimeenpanosuunnitelma. Nykyinen suunnitelma koskee vuosia 2022–2025 ja seuraavan toimeenpanosuunnitelman valmistelu aloitettiin vuoden 2024 loppupuolella. Suunnitelma tehdään valmiiksi vuoden 2025 aikana ja sen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2026 alussa.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa on kirjaus ”Hallitus arvioi kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavan lainsäädännön tarvetta väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa.” Sosiaali- ja terveysministeriössä on vuoden 2024 aikana valmisteltu lainsäädännön tarpeen arviointia yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kanssa. Vuonna 2024 muun muassa kuultiin eri tahoja lainsäädännön tarpeesta. Valmistelu ja erilaisten väkivallan vastaisen työn rakenteita koskevien vaihtoehtojen punnitseminen jatkuu vuonna 2025.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Yhdenvertaisuuslain noudattaminen työelämää koskevissa asioissa

HE 148/2022 vp – EV 189/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivallan työelämän asioissa yhdenvertaisuuslain soveltamisalalla vuoden 2024 loppuun mennessä.

Selvitys yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivallasta työelämän asioissa on tarkoitus tehdä samanaikaisesti, kun yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksen vaikutuksia arvioidaan. Lautakunnan työelämään liittyvää toimivaltaa ja osittaisuudistuksen vaikutuksia koskevalle selvitykselle on myönnetty rahoitus oikeusministeriön tutkimusmäärärahoista joulukuussa 2024, ja se aloitetaan alkuvuonna 2025.

Kesäkuussa 2023 voimaan tulleessa yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksessa muun muassa annettiin yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle oikeus suosittaa hyvityksen maksamista syrjinnän tai vastatoimien kohteeksi joutuneelle ja laajennettiin yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivalta kattamaan yhdenvertaisuuslain valvonta myös työelämässä. Osittaisuudistukseen liittyneen yhdenvertaisuusvaltuutetun työelämämandaatin arvioinnissa selvityksessä on tarkoitus tarkastella erityisesti vammaisten oikeuksien toteutumista.

Satu-Maaria Natunen, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestäminen

HE 207/2022 vp – EV 332/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa TE-uudistusta ja raportoi työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2026 mennessä heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden lähipalveluiden toteutumisesta.

1. Työ- ja elinkeinoministeriö tulee seuraamaan TE-palvelut 2024 -uudistuksen käynnistymistä ja palvelujen järjestämistä vuosittaisissa alueellisissa yhteistyö- ja seurantakeskusteluissa, jotka ELY-keskukset järjestävät toimialueensa työvoimaviranomaisille. Keskustelujen yhteydessä sekä valtakunnallisessa työllisyyden edistämisen neuvottelukunnassa tullaan seuraamaan palvelujen järjestämistapoja. Jotta

uudistuksen käynnistymisestä ja palvelujen järjestämistavoista saataisiin kattava kuva, työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa, että raportointi tapahtuisi vuoden 2026 lopulla. Tällöin on ehditty käymään kahdet alueelliset yhteistyö- ja seurantakeskustelut, joiden yhteydessä voidaan tarkastella erityisesti palvelujen järjestämistapoja ja palveluverkkoja.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää osana julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen uudelleen järjestämisen toimeenpanoa toimenpiteet, joilla mahdollistetaan henkilöstöpalveluyrityksille osaajien etsiminen ja työmahdollisuuksien tarjoaminen julkisten työvoimapalvelujen työttömille työnhakijoille.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti syyskuussa 2023 työvoimapalveluiden kehittäminen -työryhmän, jonka tarkoituksena on valmistella hallitusohjelman työvoimapalveluihin liittyvät toimenpiteet. Hallituksen esitys työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2025. Esityksessä on tarkoitus ehdottaa työnhakijaksi rekisteröityvälle henkilölle velvollisuutta laatia ja julkaista lähtökohtaisesti anonyymi työnhakuprofiili valtakunnallisella palvelualustalla. Työnhakijan työnhakuprofiiliin tulisi sisältää työnhaun ja työllistymisen kannalta olennaisia tietoja työnhakijan koulutuksesta, työkokemuksesta, muusta osaamisesta ja työtoiveista. Lisäksi työvoimaviranomaiselle ehdotettaisiin uutta lakisääteistä tehtävää laatia ja julkaista palvelualustalla työnhakuprofiili työnhakijasta, joka ei profiilia itse laatisi tai julkaisisi määräajassa. Henkilö, joka ei olisi rekisteröitynyt työnhakijaksi, voisi edelleen laatia ja julkaista työnhakuprofiilin vapaaehtoisesti.

Palvelualustalle kirjautuneiden tahojen oikeutta hakea ja tarkastella julkaistuja työnhakuprofiileja yksittäishakuina ehdotetaan laajennettavaksi niin, että oikeus olisi työnantajilla, yksityisillä työnvälitysyrityksillä sekä työttömyyskassoilla. Laajennetun oikeuden kautta yksityiset työnvälitysyritykset voivat tarjota työmahdollisuuksia työttömille työnhakijoille.

Lari Anttonen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Työehtosopimuslain ja työriitojen sovittelusta annetun lain muuttaminen

HE 12/2024 vp – EV 29/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi työrauhalainsäädäntöön tehtyjen muutosten sukupuolivaikutukset ja antaa arvioinnista selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä.

Työrauhalainsäädäntöön tehtyt muutokset tulivat voimaan 18.5.2024. Työ- ja elinkeinoministeriö antaa selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä.

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Paikallisen sopimisen edistämistä koskeva lainsäädäntö

HE 85/2024 vp – EV 174/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö seuraa esityksen vaikutuksia sopijaosapuolten osalta ja laatii niistä vuoden 2026 loppuun mennessä selvityksen, jossa arvioidaan erityisesti tarvetta ja keinoja mahdollistaa paikallinen sopiminen myös yhdessä henkilöstön tai henkilöstöryhmän kanssa. Eduskunta katsoo, että mahdollisuus henkilöstön kanssa yhdessä sopimiseen olisi erityisen tärkeää pienten yritysten paikallisen sopimisen mahdollisuuksien edistämiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriön tarkoituksena on seurata paikallisen sopimisen edistämiseen tähtäävän lainsäädännön toimivuutta. Myös hallituksen esitykseen HE 85/2024 vp on kirjattu tavoite seurata uuteen lainsäädäntöön liittyviä kysymyksiä, mutta tämä selvitys on tarkoituksenmukaista toteuttaa vasta sen jälkeen, kun on kulunut kolme vuotta lain voimaantulosta.

Työ- ja elinkeinoministeriö tulee arvioimaan erikseen eduskunnan edellyttämällä tavalla sitä, missä määrin ja millä rajoituksin paikallinen sopiminen olisi mahdollista ja tarpeellista pienissä yrityksissä. Selvitys annetaan vuoden 2026 loppuun mennessä.

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Valmiuslain toimivaltuuksien soveltaminen myös Ahvenanmaalla

HE 120/2024 vp - EV 175/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus yhdessä Ahvenanmaan maakunnan kanssa löytää valmiuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä ratkaisun valmiuslain toimivaltuuksien soveltamisesta myös Ahvenanmaalla.

Oikeusministeriö on asettanut valmiuslain kokonaisuudistusta valmistelevan työryhmän 6.10.2022. Työryhmän työ on edelleen käynnissä. Asettamispäätöksen mukaan valmistelussa asetetaan Ahvenanmaan maakunnan kanssa tarvittava neuvottelumekanismi selkeyttämään valmiuslain soveltamiseen sekä poikkeusolojen käyttöönoton hallintaan liittyvää toimivallan jakoa Ahvenanmaan maakunnan ja valtakunnan välillä. Neuvottelumekanismin sisällöstä on sovittu maakunnan hallituksen sekä maaherran kanssa.

Valtakunnan edustajat ja maakunnan edustajat ovat käyneet neuvotteluja useaan otteeseen. Kolmikantaisia neuvotteluita on käyty kaikkien ministeriöiden, Ahvenanmaan maakunnan hallituksen sekä maaherran kanssa. Ahvenanmaan erityisasemaa on käsitelty myös valmiuslain uudistamista tukevassa parlamentaarisessa seurantar ryhmässä. Valmiuslakityöryhmä on myös pyytänyt ja saanut lausuntoja ja selvityksiä Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta. Neuvottelut ratkaisun sisällöstä jatkuvat.

Corinna Tammenmaa, kieliainneuvos, oikeusministeriö

15 Ympäristövaliokunta

Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit

HE 277/2009 vp – EV 355/2010 vp

3. Eduskunta edellytti, että hallitus pitää huolta ympäristöhallinnon toimivuudesta turvaamalla sille osoitettujen tehtävien hoitamiseksi riittävät resurssit ja ryhtyy toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista vesilain valvontatehtävissä.

3. Vesilain valvontatehtävän maksullisuutta koskeva selvitys on valmistunut tammikuussa 2022. Vesilain valvonnan maksullisuuden laajempi käyttöönottoaminen edellyttää asian yksityiskohtaisempaa selvittämistä. Maa- ja metsätalousministeriö on toimialaohjauksessaan sopinut tulostavoitteeksi vuodelle 2023, että Etelä-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukset laativat yhteistyössä jatkoselvityksen vesilain mukaisten ilmoitusten maksullisuuden käytännön vaikutuksista ja mahdollisuuksista. Selvitys on valmistunut 4.7.2023. Jatkotoimista ei ole vielä päätetty valtion aluehallinnon uudistamishankkeen vireillä olon vuoksi.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttaminen

HE 40/2021 vp – EV 112/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa järjestelmällisen arvioinnin lain toimivuudesta keskittyen erityisesti yhdyskuntajätteen kierrätysasteen, jätteenkuljetuksen hintojen sekä pienten ja keskisuurten yritysten kilpailuaseman kehittämiseen esittäen valiokunnalle arvioinnin tulokset vuoden 2025 loppuun mennessä.

1. Eduskunnan toimeksiannon toteuttamiseksi ympäristöministeriö käynnisti Suomen ympäristökeskuksen toteuttaman JÄLKI-hankkeen vuonna 2023. Hankkeen loppuraportti esitellään loppuvuodesta 2025.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet säätää kevyempi, erityisesti jätteen luokittelun päättymiseen sovellettava uusi menettely, jossa toimivalta keskitetään yhdelle viranomaiselle.

2. Menettelyä on valmisteltu UTU-työryhmässä (loppuraportti 12/2023). Hallituksen esitysluonnos oli lausunnoilla loppuvuodesta 2024 ja asia on parhaillaan jatkovalmistelussa.

Jussi Kauppila, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäiseminen ja korvaaminen

HE 154/2021 vp – EV 193/2021 vp

1. Eduskunta edellyttää, että lintudirektiivin mahdollistamia poikkeusmenettelyjä sovelletaan joustavasti merimetsokannan aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseksi.

1. Lupaviranomainen myöntää poikkeuslupan luonnonsuojelulain (9/2023) lajeja koskevista rauhoitussäännöksistä laissa säädetyin edellytyksin. Poikkeuslupa voidaan myöntää ainoastaan lintudirektiivin 9 artiklan mukaisin perustein. Poikkeuslupia myönnetään lähinnä viljelmille tai kalavesille koituvan vakavan vahingon estämiseksi, lentoturvallisuuden sekä kansanterveyden ja yleisen turvallisuuden turvaamiseksi. Poikkeuslupan myöntämisen edellytyksenä on, ettei toimenpiteelle, johon lupaa haetaan, ole muuta tyydyttävää ratkaisua ja poikkeus ei haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä tai saavuttamista.

Merimetsoa koskevaa poikkeuslupamenettelyä on sujuvoitettu monin eri tavoin. Verkkosivujen (ymparisto.fi) sisältöä on kehitetty lisäämällä ohjeet poikkeuslupien hakemiseksi myös merimetsoa koskien. Merimetsoseurannasta on tehty erilliset verkkosivut. Lisäksi on jatkettu yhteistyötä merimetsotyöryhmien kautta ja ennakkoneuvotteluja luvanhakijoiden kanssa. Menetelmäohjeistusta merimetsojen aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseksi on päivitetty. Vuonna 2024 poikkeuslupien hakemiseen ja käsittelyyn on otettu käyttöön sähköinen lupajärjestelmä. Käsittelyaikoja on nopeutettu kaikkien poikkeuslupahakemusten osalta lisäämällä lupaviranomaisen resursseja.

Maria Westerman, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää viipymättä merimetson aiheuttamia vahinkoja kaupalliselle kalastukselle ja valmistelee erillisen tukijärjestelmästä annettavan hallituksen esityksen, mikäli selvitys osoittaa, että merkittäviä vahinkoja aiheutuu. Valmistelun etenemisestä on esitettävä selvitys vuoden 2022 loppuun mennessä, mikäli hallituksen esitystä ei ole annettu eduskunnalle.

2. Ympäristöministeriö on rahoittanut 2-vuotista Merimetson aiheuttamien suorien kalatalousvahinkojen määrän ja laadun arviointi Suomen merialueilla -hanke, jonka toteuttajana on Luonnonvarakeskus, Turun yliopisto ja Novia AMK. Hanke selvitti merimetsoista aiheutuvien vahinkojen suuruutta pyydyksissä ja kalanviljelylaitoksilla. Hanke käynnistyi huhtikuussa 2022 ja kesti vuoden 2023 loppuun asti. Tutkimustulosten mukaan verkot suojasivat kasvatusaltailla kaloja merimetson saalistukselta varsin hyvin. Harmaahaikaran todettiin aiheuttavan huomattavasti suurempaa haittaa kalankasvatukselle kuin merimetso. Tutkimustulokset antoivat viitteitä siitä, että oikein valituilla ja ylläpidetyillä suojaustoimenpiteillä vahinkoja pystytään merkittävästi ennaltaehkäisemään. Toisaalta suojaustoimenpiteistä samalla aiheutuu kustannuksia. Tutkimuksen tuloksia hyödynnetään arvioitaessa merimetson ja harmaahaikaran vaikutuksia kalastuselinkeinoon ja vesiviljelyyn sekä arvioitaessa tarvetta säätää vahinkojen korvaamisesta.

Maria Westerman, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Laki yhteishallinnosta valtion tukemissa vuokrataloissa

HE 182/2022 vp – EV 152/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö seuraa lain toimeenpanoa, vaikutuksia asukkaiden osallistumismahdollisuuksiin ja lain toimivuutta kokonaisuudessaan alusta asti huolellisesti arvioiden erityisesti hybridiosallistumisen toimivuutta sekä mahdollisuuksia kehittää uusia osallistumisen tapoja tietoteknisiä mahdollisuuksia hyödyntäen ja toimittaa tästä valiokunnalle selvityksen vuoden 2026 loppuun mennessä.

Laki yhteishallinnosta valtion tukemissa vuokrataloissa tuli voimaan vuoden 2024 alussa ja selvitys käynnistetään, kun lain toimeenpanosta ja soveltamisesta on riittävästi käytäntöä.

Anu Karjalainen, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

Vesilain luontotyyppisuojelun tarkistaminen

HE 76/2022 vp – EV 227/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii luonnontieteellisen keskusmuseon resurssien riittävydestä luonnonsuojelulaissa asetettujen tehtävien hoitamisen turvaamiseksi.

1. Luonnontieteellinen keskusmuseo (Luomus) on Helsingin yliopiston alainen laitos. Sen mukaisesti rahoitus museon tehtäviin tulee pääsääntöisesti opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Luonnonsuojelulain (9/2023) 10 pykälän mukaan Luonnontieteellinen keskusmuseo toimii CITES-asetuksessa (neuvoston asetus (EY) N:o 338/97) tarkoitettuna tieteellisenä viranomaisena. Ympäristöministeriö rahoittaa tehtävän hoitamista ministeriön ja Luomuksen välisen sopimuksen mukaisesti. Luonnonsuojelulain 10 pykälän mukaisesti Luomus vastaa lisäksi osaltaan eliölajien suojeluun, seurantaan ja tiedonhallintaan liittyvistä tehtävistä. Pitkäaikaiseen perinteeseen nojautuen Luomuksen vastuulla on eräitä lajiston, erityisesti linnuston, pitkäaikaisseurantoja, joiden toteuttamista ja ylläpitämistä ympäristöministeriö osaltaan rahoittaa. Joiltakin osin resurssien riittävydestä huolehtiminen edellyttää jatkotarkastelua eri tahojen kanssa, liittyen erityisesti Luomuksen ylläpitämään lajitietojärjestelmään, joka muodostaa osan lain 117 pykälässä tarkoitettua luonnonsuojelun tietojärjestelmää.

Esko Hyvärinen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää toistaen kirjelmän EK 42/2022 vp mukaisen lausuman, että poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkikihanhien hyödyntäminen sallitaan ja että hallitus valmistelee välittömästi esityksen luonnonsuojelulain muuttamisesta siten, että lintudirektiivin 9 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisen poikkeuksen perusteella mahdollistetaan poikkeusluvalla tapetun valkoposkikihanhien haltuunotto ja asiallinen hyötykäyttö.

2. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti ”tarpeettomat metsästysrajoitukset elinvoimaisten lajien, kuten merimetson ja valkoposkikihanhien osalta poistetaan, ja lajit siirretään metsästyslain piiriin.” Poikkeusluvalla ammuttujen valkoposkikihanhien haltuunotto ja hyödyntäminen ravintona ratkaistaan parhaiten siirtämällä valkoposkikihani metsästyslain piiriin. Siirto toteuttaisi eduskunnan kirjelmässä EK 42/2022 vp edellytetyn lopputuleman ja kunnioittaa kansallisen lainsäädännön johdonmukaisuutta. Lintudirektiivistä johtuvat velvoitteet on kansallisesti toimeenpantu luonnonsuojelulailla ja metsästyslailla, joilla on toisistaan eroavat tavoitteet. Metsästys ja

siihen kytkeytyvä saaliin haltuunotto ja hyötykäyttö on rajattu metsästyslailla säänneltäviin lajeihin (metsästyslaki 1 ja 2 pykälät) kun taas luonnonsuojelulain soveltamisalaan kuuluvien lajien osalta kuolleiden eläinten haltuunotto ja hyödyntäminen on kielletty (luonnonsuojelulaki 70 pykälä). Metsästetyn yksilön hallussapito ja hyötykäyttö kuuluvat kansallisessa lainsäädännössä siten vakiintuneesti metsästyslain piiriin ja yksittäisen lajin vuoksi tehtävä merkittävä kansallisen lainsäädännön muutos rikkoisi nykyisen lainsäädännön johdonmukaisuutta ja loisi paineita kohdella samoin muitakin rauhoitettuja lajeja. Valkoposkihanhen siirrolle metsästyslain piiriin ei ole luonnonsuojelulaista (9/2023), lintudirektiivistä (2009/147/ETY) tai kansainvälisistä sopimuksista (Bernin sopimus) johtuvia esteitä.

Valkoposkihanhen ja merimetson siirtoa riistalajeiksi valmistelevien viranhaltijatyöryhmän ja seurantaryhmän toimikausi alkoi 16. toukokuuta 2024 ja jatkuu 31. elokuuta 2025 saakka.

Maria Westerman, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää ekologisen kompensaation pilottihankkeiden kautta parhaiden käytäntöjen keräämistä järjestelmän vapaaehtoisen käyttöönoton ja luotettavuuden kehittämiseksi.

3. Ympäristöministeriön rahoittama rekisteri ekologisista kompensaatioista ja sen sähköinen hakemuspalvelu on otettu täysimääräisesti käyttöön lokakuussa 2024. Ympäristöministeriö on julkaissut joulukuussa 2024 oppaan vapaaehtoisen ekologisen kompensaation soveltamisesta [verkkosivuillaan](#). Ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen yhteisesti rahoittama ekologisen kompensaation pilottihanke on päättynyt 31.12.2024 ja sen tulokset julkaistiin tammikuussa 2025. Suomen ympäristökeskuksen ja Suomen Akatemian rahoittaman strategisen tutkimuksen BOOST-hankkeen yhteisesti valmistelemat ohjeet laskentatyökalujen ja ekologisen tilan mittariston käyttöön julkaistiin 30.1.2025. Soveltamisohjeet edistävät vapaaehtoisen ekologisen kompensaation käyttöönottoa ja sen luotettavuutta. Ympäristöministeriö seuraa soveltamiskäytäntöä.

Leila Suvantola, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää luonnonsuojelulain rikkomiseen liittyvien rangaistussäännösten osalta syyksiluettavuutta koskevien säännösten johdonmukaisuuden ja valmistelee tarvittavat korjausehdotukset.

4. Aiemmasta vastauksesta poiketen luonnonsuojelulain rikkomiseen liittyvien rangaistussäännösten syyksiluettavuutta ei ole mahdollista tarkastella päivitetyn ympäristörikosdirektiivin kansallisen täytäntöönpanon valmistelun yhteydessä. Vuoden 2025 aikana laaditaan yhdessä oikeusministeriön kanssa selvitys tarpeesta valmistella hallituksen esitys luonnonsuojelulain säännösten muuttamiseksi. Mikäli osoittautuu, että säännöksiä on tarpeen muuttaa, ympäristöministeriö käynnistää asiaa koskevan lainvalmisteluhankkeen.

Leila Suvantola, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

5. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy mahdollisimman pian valmistelemaan lainsäädäntömuutosta, jolla suojeltujen uhanalaisten vesiluontotyyppien soveltamisalaa laajennetaan kattamaan vesiluonnon monimuotoisuuden suojelutavoitteiden edellyttämät luontotyypit arvioiden myös tarvetta poikkeamismahdollisuuksiin yksittäistapauksissa sekä mahdollisten rajauspäätösten tekemiseen korvausmekanismeineen ja siihen tarvittavien resurssien turvaamiseen.

5. Vesiluontotyyppien suojelun laajentamista koskevaa lainsäädäntöhanketta (eduskunnan lausumaa nro 5, EV 227/2022 vp) ei ole sisällytetty hallitusohjelmaan. Oikeusministeriössä ei myöskään ole tällä hetkellä osoitettavissa resursseja tätä hanketta koskevaan lainvalmisteluun.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttaminen

HE 128/2022 vp – EV 188/2022 vp

3. Eduskunta edellyttää, että ympäristöllisten menettelyjen kehittämistä jatketaan tavoitteena menettelyjen yhdentäminen kohti valtakunnallisen mallin kautta toteutettavaa yhden luukun lainsäädäntöä ja lupaa.

3. Hallitusohjelmassa on päätetty uudistaa valtion aluehallinto ja perustaa uusi Lupa- ja valvontavirasto. Uuteen valtakunnalliseen ja monialaiseen virastoon yhdistetään Valvira, Aluehallintovirastot sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ympäristövastuualueen tarkoituksenmukaiset tehtävät. Investointien edistämiseksi edetään kohti yhden luukun mallia, jossa asiointi ja lupien haku tapahtuvat keskitetysti ja digitaalisesti yhden, toimivan ja käyttäjälähtöisen lupaprosessin

kautta. Yhdellä viranomaisella on vastuullaan lupaprosessin eteneminen ja koordinointi tarvittavine selvityksineen. Tämä viranomainen vastaa myös siitä, että luvan hakijalla on mahdollisuus etukäteen keskustella luvitukseen liittyvistä velvollisuuksista, selvitystarpeista ja reunaehdoista. Tavoitteena on, että yllättäviä lisäselvitys- ja täydennyspyyntöjä voitaisiin hyvällä yhteistyöllä ja ennakkoinnilla vähentää. Tavoitteena on myös, että luvituksen kokonaisuutta toteutetaan viranomaisten ja hanketoimijoiden yhteistyöllä rinnakkain, eikä irrallisina peräkkäisinä palasina. Ympäristöministeriön yhden luukun lainsäädäntöhankeessa pyritään valtakunnallisen toimivallan omaavan lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaisen mallissa sujuvoittamaan ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä ja vahvistamaan yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä. Hankkeessa kehitetään lakia eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta ja muita yhden luukun mallia edistäviä lakeja. Lisäksi valmistellaan niin sanottua yhteiskäsittelyä koskevia säännöksiä, täytäntöönpannaan eräitä lupamenettelyjen kehittämiseen liittyviä EU-säädöksiä sekä yhteensovitetaan ja selkeytetään YVA-menettelyn ja lupamenettelyn välistä suhdetta. Tavoitteena on, että lupakäsittelyjä yhdistämällä hakemus uudessa lupa-, ohjaus- ja valvontavirastossa johtaa lähtökohtaisesti yhteen viranomaispäätökseen ja valitusmahdollisuuteen.

Ympäristöministeriössä valmistelussa oleva hallituksen esitys laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa ja eräiksi muiksi siihen liittyviksi laeiksi on tarkoitus antaa eduskunnalle helmikuussa 2025. Esityksessä ehdotetaan useita säännösmuutoksia, joilla toteutettaisiin ympäristöllisten asioiden yhden luukun asiointimahdollisuutta uudessa valtion Lupa- ja valvontavirastossa.

Johanna Korpi, lainsäädäntöjohtaja, ympäristöministeriö

Laki ympäristövahinkorahastosta

HE 183/2022 vp – EV 199/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö lain toimivuusseurannassaan arvioi erityisesti sitä, toteutuuko maksukertymä ja maksurasituksen kohdistuminen eri toimialoihin ja erikokoisiin yrityksiin käytännössä siten kuin hallituksen esityksen vaikutusarvioinnissa on esitetty, raportoi seurannan ja arvioinnin tuloksista valiokunnalle ja ehdottaa tarvittaessa muutosta maksujärjestelmään vuoden 2026 loppuun mennessä.

1. Ympäristövahinkorahaston toiminta alkoi 1.1.2025. Rahaston korvausten maksamiseen tarkoitetut varat kerätään ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajilta kertaluonteisina tai vuosittaisina

ympäristövahinkomaksuina. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi ympäristövahinkorahastosta ja siihen liittyviksi laeiksi esitetään arvio rahaston pääoman kertymisestä ja maksurasituksen kohdistumisesta toimialoittain (HE 183/2022 vp, luku 4.2.2). Kertaluonteisten maksujen kantaminen aloitetaan vuonna 2025. Vuosittaisien maksujen kantaminen aloitetaan hallituksen esityksessä esitetystä poiketen vasta vuonna 2026 maksunkannon kohdistuessa edellisenä vuonna harjoitettuun toimintaan.

Ympäristövahinkorahastosta annetussa laissa (1262/2022) tarkoitettuna maksunkantoviranomaisena toimii Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus. Lain toimeenpanotyössä kehitetään maksunkantojärjestelmää koskevia raportointiominaisuuksia. Raportointiominaisuuksilla tuotetaan tietoa muun muassa maksunkantojärjestelmän toiminnasta, maksujen kohdentumisesta ja maksujen suuruudesta järjestelmää koskevan seurannan ja toimivuusarvioinnin tueksi. Ympäristöministeriö huolehtii lain toimeenpanon seurannasta lausuman mukaisesti.

Mari-Linda Harju-Oksanen, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa sen, että hyvän öljyntorjuntavalmiuden ylläpidosta huolehditaan.

2. Hallitusohjelman mukaan hallitus varmistaa riittävän öljyntorjuntavalmiuden ja ympäristövahinkojen torjuntakyvyn, jotta kansallisiin sitoumuksiin sekä toimintaympäristön muutoksien aiheuttamiin tarpeisiin ja suorituskykyvaatimuksiin pystytään vastaamaan.

Valtioneuvoston periaatepäätöksellä (Valtioneuvoston yleisistunto 16.2.2023, VN 13/2023) on vahvistettu Ympäristövahinkojen torjunnan kansallinen strategia vuoteen 2035. Strategian vision mukaan toimintaan osallistuvien tahojen resurssit ovat riittävät koko ympäristövahinkojen torjunnan tapahtumaketjun hoitamiseen. Strategian mukaan ympäristövahinkojen torjunnan kalustoinvestointien rahoitus tulee turvata. Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan valtakunnallisen neuvottelukunnan valmisteleva Kansallisen ympäristövahinkojen torjunnan strategian toimeenpanosuunnitelma otettiin käyttöön syyskuussa 2024. Rajavartiolaitos on saanut öljysuojarahastolta keskimäärin noin 2 miljoonan euron vuosittaisen rahoituksen öljyntorjuntakaluston hankintoihin 2010-luvulla. Tällä rahoituksella on uusittu ja ylläpidetty öljy- ja kemikaalivahinkojen havaitsemiseen ja torjuntaan tarvittavaa teknistä välineistöä aluksissa ja ilma-aluksissa. Öljysuojarahaston toiminta päättyi vuoden 2024 lopussa ja sen korvaa ympäristövahinkorahasto, josta ei myönnetä tukea hankintoihin valtion virastoille. Ympäristövahinkorahasto ei korvaa

öljysuojarahaston lakkauttamisesta aiheutuvaa rahoitusvajetta ympäristövahinkojen torjuntaan käytettävän kaluston uudistamisessa, minkä johdosta edellä mainitun kaluston ylläpito tulee rahoittaa Rajavartiolaitoksen määrärahoista.

Öljysuojarahaston toiminnan päättymisen edellyttää 2,20 miljoonan euron lisäystä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntamomentille 26.01.25 vuosille 2026–2029, jotta öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmius voidaan varmistaa. Ilman öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntamomentille myönnettävää lisärahoitusta Rajavartiolaitos ei pysty uusimaan ja kehittämään öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaan tarvittavaa teknistä välineistöä suunnitellusti ja torjuntakalustoinvestointeja joudutaan siirtämään.

Rajavartiolaitoksen investoinnit momentille (26.20.70) osoitettiin julkisen talouden suunnitelmassa 2025–2028 ja talousarviossa 2025 1,25 miljoonan euron lisäyksellä raskaan alus- ja ilma-aluskaluston sekä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntakaluston ylläpitoon (siirto momentilta 26.40.01). Lisäyksellä katetaan puolet lisärahoitustarpeesta ja korjataan rahoitusvajetta osittain.

Mikko Lehmus, yksikön päällikkö, Rajavartiolaitoksen esikunta, sisäministeriö

Korkotukimallin kehittämistarpeet

HE 248/2022 vp – EV 283/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa korkotukimallin kehittämistä kannustavammaksi.

Pitkän korkotukimallin kehittämistarpeita ja toimivuutta seurataan ympäristöministeriössä. Asuntorakentamisen pitkän korkotukimallin lainsäädännön ajantasaisuus ja mallin houkuttelevuus toimijoille varmistetaan, jotta edellytykset valtion tukemalle asuntotuotannolle pysyvät riittävällä tasolla. Ympäristöministeriö seuraa pitkään korkotukimalliin vuonna 2023 voimaan tulleiden säännösten vaikutuksia etenkin mallin kannustavuuteen ja jatkaa korkotukimallin kehittämistä.

Mikko Friipyöli, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä

HE 140/2022 vp – EV 310/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö ottaa rakennusalan toimijoiden esitystä kohtaan esittämän kritiikin vakavasti ja mahdollinen järjestelmän jatkokehittäminen tehdään hyvässä yhteistyössä alan toimijoiden kanssa ja vaikutustenarviointiin kiinnitetään erityistä huomiota.

1. Laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä tuli voimaan 1.1.2024. Mahdollista järjestelmän jatkokehittämistä arvioidaan, kun tietojärjestelmä on otettu käyttöön. Ympäristöministeriö on rakentamislakiin (751/2023) liittyvien asetusten valmistelun yhteydessä kuullut rakennusalaan erilaisissa työpajoissa. Lisäksi ympäristöministeriö on asettanut 26.10.2023 erillisen seurantaryhmän, jonka tehtävänä on keskustella ja kommentoida rakentamislain nojalla valmistelussa olevia asetuseräluonnoksia ja tukea niiden valmistelua. Tämän seurantaryhmän työn alle kuuluvat rakentamislain 72 ja 73 pykälän nojalla annettavat asetukset, joihin viitataan rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain 7 pykälässä 1.1.2025 alkaen.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi turvallisuuden kannalta kriittistä infrastruktuuria koskevan tiedon suojaamista koskevassa työssä myös rakennustiedon saatavuuteen ja kasautumiseen liittyviä riskejä sekä tiedon salassapitotarpeita.

2. Valtiovarainministeriö on valmistelemassa uutta työryhmää, joka arvioi kriittisen infrastruktuurin tietojen avointa jakamista huomioiden kansallinen turvallisuus.

3. Eduskunta edellyttää, että julkisuuslain ja henkilötietolain yhteydessä tarkastellaan kriittisesti rakennuslupatietojen saatavuutta muuhun kuin viranomaiskäyttöön.

3. Oikeusministeriö on käynnistänyt joulukuussa 2023 säädösvalmisteluhankkeen kansallisen tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksesta. Työ jatkuu vuoteen 2026 asti ja ympäristöministeriö osallistuu hankkeeseen. Oikeusministeriöllä on käynnissä julkisuuslain uudistustyö. Vuonna 2025 aloitetaan arvioimaan julkisuuslain salassapitoperusteiden muutostarpeet, Suomen sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden muuttuneet tarpeet huomioon ottaen.

Juhana Rautiainen, ohjelmapäällikkö, ympäristöministeriö

Rakentamislaki ja sen vaikutukset

HE 139/2022 vp – EV 333/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että palvelulupauksen käyttöä pilotoidaan yhteistyössä kuntien kanssa ja saatujen kokemusten perusteella tehdään johtopäätöksiä palvelulupauksen laajemmasta käytöstä.

1. Rakentamislain ”korjaussarjassa” (rakentamislain muutos 897/2024, HE 101/2024 vp) säädettiin käsittelyaikatakuusta. Rakennusvalvontaviranomaisen on ratkaistava rakentamislupahakemus kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun rakentamislupahakemus liitteineen on vireille pantu rakennusvalvonnassa ja liitteet mahdollistavat hakemuksen käsittelyn. Suunnittelutehtävän vaativuudeltaan poikkeuksellisen ja erityisen vaativan rakentamishankkeen rakentamislupahakemus sekä puhtaan siirtymän sijoittamislupahakemus on ratkaistava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun rakentamislupahakemus liitteineen on vireille pantu rakennusvalvonnassa ja liitteet mahdollistavat hakemuksen käsittelyn. Lupahakemuksen käsittelyn viivästymisestä on kunnan oma-aloitteisesti palautettava rakentamislupamaksusta 20 prosenttia kultakin viivästysten kuukaudelta, jollei viivästys ole aiheutunut hakijasta.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ehdotetun sääntelyn vaikutuksia perusoikeuksien toteutumiseen sekä lupaprosessien kestoon ja sujuvuuteen ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin mahdollisten ongelmien poistamiseksi.

2. Rakentamislaki tuli voimaan 1.1.2025, joten sääntelyn vaikutuksista perusoikeuksien toteutumiseen ja lupaprosesseihin ei ole vielä tietoa. Rakentamislain korjaussarjassa muutoksenhaluoikeuksia kavennettiin. Museoviranomaisen valitusoikeutta rajattiin valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittäviin kohteisiin. Valitusoikeus kumottiin sellaiselta rekisteröidyllä yhteisöltä, jonka toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön vaaliminen tai rakennetun ympäristön laatuun vaikuttaminen. ELY-keskuksen valitusoikeus muutettiin vastaamaan maankäyttö- ja rakennuslain 192 pykälää. Maisematyöluvan valitusoikeuteen lisättiin uusi 2 momentti, joka koskee tilannetta, jossa maisematyöluvalla toteutetaan lainvoimaista asema- tai yleiskaavaa. Näissä tilanteissa valitusoikeus rajattiin viereisen tai vastapäätä olevan kiinteistön tai muun alueen omistajaan ja haltijaan sekä siihen, jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa.

Kirsi Martinkauppi, hallitusneuvos, ympäristöministeriö

Ilmastovuosikertomus 2023

K 17/2023 vp – EK 3/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin keskeisten ilmastopolitiikan suunnitelmien päivittämiseksi ja valmistelee ehdotukset kustannustehokkaiksi lisätoimiksi toimien kokonaisvaikutukset huomioon ottaen.

Valtioneuvosto on päättänyt ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin 11.4.2024. Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman ja energia- ja ilmastostrategian laatiminen on aloitettu vuoden 2023 loppupuolella. Lisätoimia valmistellaan sekä keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman että energia- ja ilmastostrategian laatimisen yhteydessä. Tarkoitus on, että politiikka-asiakirjat valmistuvat vuoden 2025 alkupuoliskolla.

Hanne Siikavirta, neuvotteleva virkamies, ympäristöministeriö

Laki luonnonsuojelulain muuttamisesta

HE 41/2024 vp – EV 49/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lain toimeenpanoa ja arvioi lain toimeenpanon vaikutuksia.

Ympäristövaliokunnan mietinnössä 3/2024 todetaan lausumaehdotuksen osalta, että ”RED III-Direktiivi mahdollistaa sen, että erittäin tärkeän yleisen edun mukaisesti määriteltäisiin vain tietyt teknologiat tai hankkeet. Sen mukaan jäsenvaltiot voivat asianmukaisesti perustelluissa ja erityisissä olosuhteissa rajoittaa kyseisen artiklan soveltamisen koskemaan alueensa tiettyjä osia sekä tietyn tyyppisiä teknologioita tai tiettyjä teknisiä ominaisuuksia käsittäviä hankkeita kansallisissa energia- ja ilmastosuunnitelmissaan esitettyjen painopisteiden mukaisesti. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on ehdotettu, että esimerkiksi vesivoima tulisi rajata soveltamisalan ulkopuolelle. Valiokunta katsoo, ettei rajauksille ole katsottava olevan tarvetta tai perusteita. Direktiivin täytäntöönpano vaikuttaa käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen osalta vain hyvin rajatusti mahdollisuuksiin poiketa luonnonsuojelulain edellytyksistä uusiutuvan energian hankkeissa, ei laajemmin uusiutuvan energian hankkeiden valintoihin. Koska valiokuntakuulemisessa on noussut asiaa koskevaa huolta esiin, valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että uusien säännösten soveltamista seurataan tarkasti ja soveltamisalan mahdollista rajoittamistarvetta selvitetään välittömästi, jos edellä kuvattu tilanne muuttuu.”

Ympäristöministeriö on seurannut lain toimeenpanoa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ympäristöministeriölle toimittamissa poikkeuspäätöksissä. Poikkeusperustetta ei ole käytetty lain voimaantulon ja 31.12.2024 välisenä aikana yhtään kertaa. Kun poikkeamissäännösten soveltaminen on ennakoidulla tavalla poikkeuksellista tai olematonta, ei ole tullut esiin tarvetta valiokunnan esiin nostamaan erittäin tärkeän yleisen edun rajaamiseen tietynlaiseen teknologiaan tai hanketyyppeihin tai valtion tiettyyn osaan.

Ympäristöministeriössä on valmisteilla hallituksen esitys laeiksi uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta, joka on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätkaudella 2025. Siinä tarkennettaisiin uusiutuvan energian laitoksen määritelmää, joten käytännössä poikkeussäännösten soveltuvuus tarkentuisi sen myötä.

Leila Suvantola, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

Lakialoite laiksi rakentamislain 17 pykälän muuttamisesta sekä rakentamislain 180 pykälän muuttamisesta

HE 101/2024 vp – EV 190/2024 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee viipymättä kaukolämmön paikallisten kasvihuonekaasupäästöjen skenaariolaskentamenetelmien käyttöönottoa yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa.

Tarkastelu on aloitettu yhteistyössä ympäristöministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja keskeisten sidosryhmien kanssa. Keskeiset tarkasteltavat kysymykset liittyvät verkkokohtaisten päästöjen laskentamenetelmään ja skenaarioihin. Tavoitteena on mahdollistaa niiden käyttö vähähiilisyyden arvioinnissa kansallisessa päästötietokannassa esitettyjen kansallisten energiantuotannon päästöskenaarioiden lisäksi. Alalta odotetaan ratkaisuehdotuksia asian edistämiseksi. Arviointimenetelmästä säädetään ympäristöministeriön asetuksessa rakennuksen ilmastaselvityksestä ja rakennustuoteluettelosta (1027/2024).

Maria Tiainen, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN pdf: 978-952-383-635-8
ISBN painettu: 978-952-383-651-8
ISSN pdf: 2490-0966
ISSN painettu: 2490-0613